

8

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Manual pentru clasa a VIII-a

ȘI LIMBA LITERATURA ROMÂNĂ

Cristina Cergan
Diana Iacob
Claudia Petraș
Bogdan Rațiu
Ioana Tămăian

EDITURA **PARALELA**45[®]
EDUCAȚIONAL

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin
Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr de telefon unic la nivel național pentru cazurile de abuz împotriva copiilor

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

8

Cristina Cergan
Diana Iacob
Claudia Petraș
Bogdan Rațiu
Ioana Tămăian

Manual pentru clasa a VIII-a

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Editura Paralela 45

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 4500/10.07.2025.
Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:						
Anul	Numele elevului care a primit manualul	Clasa	Școala	Anul școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1.						
2.						
3.						
4.						

* Starea manualului se va înscrie folosind termenii: *nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.*

Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect.

Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Alina Pamfil, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Prof. grad I dr. Mihaela Nicolae, Colegiul Național „Mihai Eminescu”, Buzău

Prof. univ. dr. habil. Radu Vancu, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

ISBN 978-973-47-4331-5

Director de producție editorială: Ionuț Burcioiu

Redactare: Ramona Rossall, Maria Cramarencu

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Design copertă: Mirona Pintilie

Pregătire de tipar: Marius Badea

Credite foto: shutterstock.com, dreamstime.com, wikipedia.org

Materiale audio: Dan Andrei Deaconu

Materiale video și digitalizare:

EDITSOFT & SERVICES

Copyright © Editura Paralela 45, 2025

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ

EDITURA PARALELA 45

Bulevardul Republicii, nr. 148, Clădirea C1, etaj 4, Pitești,
jud. Argeș, cod 110177

Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444; 0721 247 918

Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492

E-mail: comenzi@edituraparelela45.ro

www.edituraparelela45.ro

DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Recapitulare inițială / 9

Lectură

Unitatea 1. Reflecții asupra descoperirilor / 15

Introducere în temă / 16
Portofoliu. Descoperiri în domenii diverse
 și jurnal de cititor / 19
 Textul epic (actualizare) / 20
 Textul epic: *Cireșarii*, de Constantin
 Chiriță / 26

Recapitulare / 59 Evaluare / 60

Unitatea 2. Reflecții asupra timpului / 61

Introducere în temă / 62
Portofoliu. Diferite momente
 din viață / 64
 Textul liric (actualizare) / 65
Portofoliu. Teme și cuvinte-cheie
 în diverse texte literare / 68
 Textul liric: *Fiind băiet păduri cutreieram*,
 de Mihai Eminescu / 69

Recapitulare / 95 Evaluare / 96

Unitatea 3. Reflecții asupra naturii umane / 97

Introducere în temă / 98
Portofoliu. Omul în diferite arte / 100
 Textul dramatic (actualizare) / 101
 Textul dramatic: *Titanic vals*,
 de Tudor Mușatescu / 105

Recapitulare / 137 Evaluare / 138

Unitatea 4. Reflecții prin artă / 139

Introducere în temă / 140
Portofoliu. Tipuri de artă / 143
 Interpretarea limbajului figurat.
 Figuri de stil: aliterația, hiperbola,
 antiteza / 144
 Textul liric: *Păpușarul*, de Ileana
 Mălăncioiu / 148

Recapitulare / 171 Evaluare / 172

Unitatea 5. Reflecții despre adolescență / 173

Introducere în temă / 174
Portofoliu. Scrisoare către mine / 176
 Textul care combină diverse tipare
 textuale / 177
 Textul narativ literar: *Cîșmigiu & Comp.*,
 de Grigore Băjenaru / 183

Recapitulare / 219 Evaluare / 220

Elemente de construcție a comunicării

Vocabularul (actualizare) / 35
Investigația. Sensul cuvintelor în context / 36
 Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului.
 Derivarea. Compunerea (actualizare) / 37
 Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului.
 Conversiunea. Familia lexicală / 41
 Mijloace externe de îmbogățire a vocabularului.
 Împrumuturi lexicale / 44
 Variații de registru. Jargonul, argoul. Limbaj colocvial,
 limbaj cultivat / 46
 Fonetica (actualizare) / 48
 Scrierea și pronunția cuvintelor de origine străină / 50

Predicatul (actualizare) / 73
 Construcții active. Construcții pasive cu verbul
 „a fi” / 75
 Construcții cu pronume reflexive / 78
 Construcțiile impersonale / 81
Portofoliu. Tipuri de construcții / 83
 Subiectul (actualizare) / 84
 Construcțiile incidente / 86
Portofoliu. Construcții incidente / 87

Fraza. Coordonarea (actualizare). Construcția frazei
 în limba vorbită și în limba scrisă / 115
Portofoliu. Modele comportamentale / 117
 Fraza. Subordonarea. Elipsa / 118
 Atributul (actualizare). Apoziția / 122
 Atributiva / 127

Complementul direct. Completiva directă / 154
 Complementul indirect. Completiva indirectă / 157
 Complementul prepozițional. Completiva
 prepozițională / 160

Circumstanțialul de loc. Circumstanțiala de loc / 188
 Circumstanțialul de timp. Circumstanțiala
 de timp / 192
 Circumstanțialul de mod. Circumstanțiala
 de mod / 196
 Circumstanțialul de cauză. Circumstanțiala
 de cauză / 200
 Circumstanțialul final/de scop (actualizare).
 Circumstanțiala finală/de scop / 205
 Construcții condiționale / 209
 Construcții concesive / 211
 Organizarea coerentă a textului / 213

Recapitulare finală / 221 Bibliografie / 224

Redactare

Textul de opinie. Tipare textuale de structurare a ideilor: comparație și analogie / 52

Textul argumentativ. Tipare textuale de organizare a ideilor: pro/contra, ordinea argumentelor / 88

Cronica de spectacol/de film / 130

Etapele scrierii / 164

Prezentarea textului.
Etica redactării / 214

Comunicare orală

Strategii de comprehensiune a textului oral / 56

Argumentare și persuasiune.
Elemente specifice argumentării / 92

Atitudini comunicative / 133
Portofoliu. Conștienți de atitudini / 133

Strategii de ascultare activă / 166

Comunicarea nonverbală și paraverbală / 215
Portofoliu. Profil de ascultător / 216

Elemente de interculturalitate

Modele comportamentale în textele literaturii universale / 57
Proiect. Roluri și tipuri de cărți în cultură / 58

Cărți fondatoare / 93

Spirit civic, responsabilitate etică / 134
Proiect. Eroii din literatură / 136

Valori culturale românești în lume / 168
Proiect. Promovarea culturii românești / 170

Relații culturale constructive.
Noi și ceilalți / 217
Proiect. Prietenia / 218

VARIANTA TIPĂRITĂ

Manualul de *Limba și literatura română* este elaborat în conformitate cu programa școlară în vigoare.

Compoziția de ansamblu a manualului vizează tema generală *Reflecții asupra lumii*, dezvoltată într-un parcurs focalizat asupra unor experiențe de cunoaștere fundamentale înțelegerii de către elevi a reflecțiilor asupra lumii și a modului în care pot problematiza diferite idei pentru o raportare conștientă, autonomă și critică la acestea.

Manualul cuprinde cinci unități de învățare, o recapitulare inițială și o recapitulare finală. Cele cinci unități oferă contexte semnificative de învățare în vederea dezvoltării personale a elevului, prin formarea, exersarea și evaluarea competențelor prevăzute de programa școlară.

Fiecare unitate este compusă din introducere, o succesiune de lecții de predare-învățare și secvențe de recapitulare și evaluare, astfel:

- Lecție de introducere în tema unității (lecție de descoperire și reflecție);
- Lecție de formare și exersare a conceptelor din domeniul lecturii;
- Lecție de receptare a textului literar integral (centrată asupra strategiilor de receptare);
- Lecții de formare și exersare a elementelor de construcție a comunicării;
- Lecție de redactare;
- Lecție de comunicare orală;
- Lecție de formare și exersare a elementelor de interculturalitate;
- Secvențe de recapitulare;
- Secvențe de evaluare.

Lecțiile conțin rubrici articulate sub forma unui traseu de învățare:

Conține activități de descoperire a conținutului nou/strategiilor noi care urmează a fi însușite(e).

Ancorează demersul în orizontul de interes al elevilor.

Oferă contexte diverse și nuanțate de exersare a conținuturilor/strategiilor.

Rubrica *Reflectez/Autoevaluare* recontextualizează conținutul în orizontul de interes al elevilor/ofere strategii și grile de autoevaluare, sporind gradul de autonomie a elevului.

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

LECȚIA 11 TEXTUL DE OPINIE. TIPARE TEXTUALE DE STRUCTURARE A IDEILOR: COMPARAȚIE ȘI ANALOGIE

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Alegeți una dintre situațiile alăturate și explicați oral, în două-trei enunțuri, modul în care vă exprimați opinia în contextul respectiv.
- Cum vă formulați opinia?
- Ce fel de limbaj utilizați?
- La ce sunteți atenți?
- Cum vă susțineți opinia?

EXPLOREZ

Citește următoarele opinii ale unor colegi de vârstă ta și observă modul în care au fost construite. • la ce au fost atenți? • ce idei au accentuat? • ce limbaj au utilizat? • care este logica textului? • care este atitudinea elevului.

Eu cred că trebuie să fim optimiști că, în timp, vom cunoaște tot mai mult despre univers. Am simțit de fiecare dată la orele de geografie că e un domeniu vast, dar cred că, prin studiu, voi reuși să înțeleg lumea așa cum e prezentată la geografie.

Probabil un cutremur se produce ca atunci când rupi o creangă uscată. La început, creanga rezistă, dar când depunem mai mult efort se simte o tensiune și se rupe, iar vibrațiile se propagă în țesuturile noastre. La fel cred că se întâmplă și cu un cutremur, deoarece plăcile tectonice stau în tensiune, poate secolă, iar când cedează, energia se eliberează sub formă de unde seismice, care se propagă prin sol, precum vibrațiile pe care le simțim când se rupe o creangă.

În primul rând, când descopier gramatica unei limbi străine, încep să înțelegem cât de importante sunt regulile. Fără reguli clare, un mesaj poate fi ambiguu sau chiar de neînțeles. De exemplu, o simplă eroare a unui timp verbal în limba engleză poate modifica sensul întregii fraze.

Presupun că atunci când încercăm să cunoaștem lumea emoțiilor, entuziasmul și speranța sunt două stări pe care le suprapunem. În primul rând, cele două se aseamănă pentru că sunt asociate viitorului, care ne interesează foarte mult. Însă, sunt și deosebiri: entuziasmul este o stare de înălțare puternică, însoțită de exteriorizarea bucuriei, de înflăcărare și de pasiune. Entuziasmul se manifestă prin vorbire exaltată. În schimb, speranța este un sentiment de încredere că dorințele ni se vor împlini.

ELEMENTE-CHEIE

Analogia constă în compararea unui element mai puțin familiar cu altul, mai cunoscut, pentru a facilita înțelegerea celui mai dificil. Analogia se poate face privind o singură însușire sau un ansamblu de trăsături.

Compararea constă în prezentarea asemănărilor și deosebirilor dintre obiecte. E nevoie de o bază comună și de existența unui criteriu pe parcursul comparării.

Secvențele denumite *Elemente-cheie* și *Strategii* prezintă fundamentele care asigură formarea competențelor și permit raportarea conștientă la procesul de învățare.

Elemente de construcție a comunicării

APROFUNDEZ

1. Explică diferențele dintre următoarele enunțuri, referindu-te la felul verbalului (personal sau impersonal) și la prezența ori absența subiectului.

a) Te cheamă Alex? Te numești Alex?
b) Ti-ai luat un ceai. Ți-a plăcut ceaiul?
c) Rezolvăm ușor cerințele. Se rezolvă ușor cerințele.

2. Transcrie, în caiet, enunțurile în care apare o construcție impersonală.

a) Mi-e dor de vacanțele la bunici.
b) Mă numesc Marta.
c) Îmi priște clima din această țară.
d) Îmi fac temele cu seriozitate.
e) Mi-e teamă de șerpi.
f) E minunat a călători în jurul lumii.
g) Se gândesc să plece la mare.
h) Nu e permis fumatul aici!

3. Transformă construcțiile personale în construcții reflexiv-pasive impersonale, precizând cum își modifică funcția sintactică cuvintele subînținite.

a) În seară, el a afirmat lucruri neadevărate.
b) Presedintele a decis câștigatul concursului.
c) El a descoperit o nouă stea a muzicii românești.

4. Stabilește felul verbalului „a fi” (predicativ/copulativ, personal/impersonal) în fiecare dintre enunțurile de mai jos.

a) E o vară fierbinte anul acesta.
b) Este necesar să luăm toate medicamentele?
c) Ei nu erau acasă când am ajuns eu.
d) Ai fi triști dacă nu ai veni la spectacol?
e) Mi-e foame în fiecare secundă.

5. Construește două enunțuri în care verbul „a se aștepta” să fie pe rând personal, respectiv impersonal.

NORMĂ ȘI ABATERE. Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, corectându-le.

a) Eu eram să cad pe scări.
b) Îmi trebuiesc mulți bani ca să cumpăr florile.
c) Noi urmam să plecăm la Viena.
d) Noi trebuia să ne gândim mai mult la tine.
e) O fetiță și un băiețel erau să se piardă în pădure.
f) În viață, mi-ai fost dat să trec prin multe greutăți.
g) O doare gâtul și capul după munca intensă de azi.
h) Nu se merită să fii tristă pentru un fleac.

REFLECȚEZ

1. Notează, în caiet, varianta corectă și precizează ce strategie ai folosit ca să o identifice.

• Există o construcție impersonală în enunțul:

a) Elevul a fost ascultat de către profesor.
b) Mă gândesc la vacanța de vară.
c) Îmi convine rezultatul.
d) Mă duc în parc cu bunicii.

2. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subînținite, raportându-te la verbele/construcțiile verbale cu care se combină.

a) Este omeniește a gresi uneori.
b) Din neatenție, oamenii pot gresi mult.
c) În timpul spectacolului, a intervenit o schimbare.
d) Antrenorul face multe schimbări în timpul jocului.
e) Am analizat bine situația.
f) Mă frământă situația la delicată.

PORTOFOLIU

Construește un tabel recapitulativ în care să notezi informațiile esențiale și exemple relevante pentru fiecare tip de construcție învățat. Completează ulterior și pentru cealaltă construcție din cadrul unității.

Tipul construcției	Caracteristici	Exemple
...	...	...

Este o modalitate de organizare a temelor propuse de-a lungul manualului pentru a urmări procesul de învățare al elevilor.

Instrucțiuni de utilizare a manualului

Traseul învățării se particularizează în funcție de domeniul de conținut și de textul-suport, precum este prezentat în tabelul de mai jos.

Tipul lecției	Lecție de introducere în tema unității	Lecție/Lecții de formare și exersare a conceptelor din domeniul lecturii	Lecții de receptare a textului literar	Lecții de formare și de exersare a conceptelor de limbă Lecții de redactare Lecție de comunicare orală Lecție de formare și exersare a elementelor de interculturalitate
Suport	Texte literare (fragmente sau integrale – 12), nonliterare (3), discontinue (1), multimodale (1)	4 texte literare (integrale sau fragmente)	5 texte literare integrale din literatura română	Texte nonliterare integrale, orale (1), scrise de diverse tipuri (2)
Rubricile	Cuvinte și idei în rețea Descoperim tema unității în literatură!	Din experiența mea Explorez În lumea textului Aprofundez Reflectez	Din experiența mea în lumea textului Reacții subiective Harta textului/vocea lirică Personajul/Vocea lirică și reflecțiile asupra lumii Reflecțiile mele despre personaje/vocea lirică Reflectez/Autoevaluare	Din experiența mea Explorez Aprofundez Reflectez/Autoevaluare

Metodele tradiționale și complementare de evaluare utilizate sunt: testul de evaluare, portofoliul, proiectul, investigația, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor.

VARIANTA DIGITALĂ

Varianta digitală cuprinde integral conținutul manualului în variantă tipărită, dar conține în plus o serie de activități multimedia de învățare: animații video, exerciții interactive.

Activitățile multimedia sunt semnalizate în varianta digitală prin simbolurile de mai jos.

Permite vizualizarea unor elemente grafice (imagini și informații din manual sau suplimentare).

Permite vizualizarea unor elemente video (videoclipuri cu informații din manual sau suplimentare), pentru care se pot controla începerea/întreruperea (prin butonul Start/Pauză), volumul și maximizarea ecranului.

Permite rezolvarea unor exerciții interactive, la finalul cărora este oferit un feedback imediat. Conținuturile marcate cu acest simbol pot fi de tipul: completare, trage și plasează, bifarea variantei corecte, asocierea unor termeni din mai multe coloane.

Permite ascultarea unor înregistrări audio necesare pentru rezolvarea exercițiilor.

Meniul de navigare:

te duce la prima pagină a manualului;

te duce la pagina anterioară;

te duce la pagina următoare;

te duce la ultima pagină a manualului;

afișează cuprinsul manualului și îți permite accesarea oricărei lecții printr-un salt direct

mărește pagina, pentru o mai bună observare a imaginilor/textului;

micșorează pagina;

îți oferă mai multe informații despre varianta digitală a manualului.

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

- 1.1. Exprimarea unui punct de vedere propriu privind reprezentarea aceleiași teme în texte diferite, în vederea evaluării informațiilor, a intențiilor de comunicare și a atitudinilor comunicative
- 1.2. Prezentarea documentată a unei teme/a unui punct de vedere, citând sursele de informare, într-un text de tip argumentativ/în texte de diferite tipuri (de tip descriptiv, explicativ etc.)
- 1.3. Realizarea unei prezentări orale multimodale în fața unui public, corelând elementele verbale, para-verbale și nonverbale în cadrul unor strategii de argumentare
- 1.4. Participarea activă la dezbateri simple, formulând puncte de vedere și/sau continuând ideile celorlalți, exprimând un punct de vedere față de opiniile expuse de interlocutor(i)
- 1.5. Corectarea comportamentelor și a atitudinilor comunicative ineficiente sau inadecvate în activități de comunicare

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 2.1. Evaluarea informațiilor și a intențiilor de comunicare din texte literare, nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Compararea a cel puțin două texte sub aspectul temei, al ideilor și al structurii
- 2.3. Argumentarea punctelor de vedere pe marginea a două sau mai multe texte de diverse tipuri, având în vedere posibilitatea unor interpretări multiple
- 2.4. Aplicarea constantă a unor strategii de corectare a comportamentelor și a atitudinilor de lectură

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

- 3.1. Redactarea unui text complex, în care să își exprime puncte de vedere argumentate, pe diverse teme sau cu referire la diverse texte citite
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unor texte pentru a fi prezentate în fața unui public sau/și pentru a fi publicate
- 3.3. Aplicarea constantă a normelor privind etica redactării pentru crearea unor texte originale
- 3.4. Exersarea constantă în activitățile de redactare a strategiilor de corectare a comportamentelor și a atitudinilor ineficiente sau inadecvate

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

- 4.1. Folosirea achizițiilor privind structuri morfosintactice complexe ale limbii române literare, pentru înțelegere corectă și exprimare nuanțată a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lingvistice pentru înțelegerea și producerea unor texte diverse
- 4.3. Analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne
- 4.4. Valorificarea relației dintre normă, abateri și uz în adecvarea strategiilor individuale de comunicare
- 4.5. Dezvoltarea gândirii logice și analogice (analiză, sinteză, generalizare și abstractizare), prin utilizarea deprinderilor de comunicare corectă în limba română literară, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

- 5.1. Exprimarea unui punct de vedere față de valori ale culturii naționale sau ale unei alte culturi, identificate în cărțile citite
- 5.2. Argumentarea unui punct de vedere privitor la elemente specifice ale culturii naționale și ale culturii altor popoare

Unitatea 1	Unitatea 2	Unitatea 3	Unitatea 4	Unitatea 5
1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 5.1, 5.2	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 5.1, 5.2	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 5.1, 5.2	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 5.1, 5.2	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 5.1, 5.2

RECAPITULARE ÎNȚĂLĂ

CONCEPTELE CLASEI A VII-A

1 Citește harta conceptelor studiate în clasa a VII-a și urmărește cum au fost grupate acestea.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Selectează cinci cuvinte/concepte pe care ți le amintești cel mai bine din clasa a VII-a și compară-ți lista cu cea a colegului tău.

DESCOPERIM!

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți textele următoare, alegeți trei dintre ele și identificați împreună aspectele referitoare la rolul cărții, al cuvântului, al lecturii. Fiecare grupă va prezenta apoi, în fața clasei, ideea centrală înfățișată în fiecare dintre cele trei texte alese. Puteți folosi ca reper harta cuvintelor de la exercițiul anterior.

TEXTUL 1

Ce bine că toate aceste cărți
Au fost scrise!
Nu trebuie să le mai scriu eu
S-o iau de la capăt,
Să-mi frământ mintea.
Mă uit la fiecare titlu –
Vârându-mi nasul și silabisind,
Și, cu fiecare tom,
Parcă mi se ia o piatră de pe inimă.
Mă apăsau toate aceste lumi de gânduri

Care erau ca o nebuloasă și în mintea mea –
(Cred că ne naștem cu virtualitatea de a trăi fiecare
Experiența tuturor [celor] dinaintea noastră.)
Bine ați făcut – le zic autorilor vechi și mai noi,
Frunzărind cotoare și pagini de gardă –
(Sunt înnebunit după paginile de gardă!)
Bine ați făcut că ați scris toate astea la timp
Că n-ați fost deloc, dar deloc leneși
Și n-ați lăsat totul pentru mine!...

(Marin Sorescu, *Biblioteca*)

TEXTUL 2

La ce bun să mai povestești când fiecare cuvânt este o poveste?

Dacă fiecare cuvânt este o poveste și fiecare întâlnire dintre două cuvinte este o poveste nouă, înseamnă că atunci când se întâlnesc două cuvinte se întâlnesc trei povești. [...]

Când se izbesc unul de altul două cuvinte, împreună cu omul din ele, împreună cu poveștile despre om pe care le conțin, în absența omului sau în prezența omului, la trei povești dau naștere, ba poate chiar la patru povești, dacă omul este prezent, ba poate chiar la cinci povești dacă mai e și cineva care-l ascultă pe cel care povestește.

Cum cel care ascultă este și el o poveste, când se întâlnesc două cuvinte într-o gură de om, într-un suflet de om, într-o limbă, cinci povești se spun în total, ba poate chiar șase dacă omul care ascultă povestește mai departe ceea ce a ascultat.

(Matei Vișniec, *Poveste*)

TEXTUL 3

În cărți – în orice carte – găsești nu o „oglină” a vieții (ce plictisitor ar fi!), ci un material selectat și organizat pentru transmiterea unui anume sens, la care ți se solicită implicit adeviziunea. Și nu descoperi doar unul singur, ci o varietate de sensuri, intelectuale, afective, metafizice chiar, organizate în sinteze ce se suprapun la rândul lor spre a forma fascinante edificii abstracte. Apare astfel o plăcere suplimentară, cea de a savura (sau de a respinge) construcția de sinteze, echilibrul și forța ei de coeziune.

(Annie Bentoiu, *Timpul ce ni s-a dat. Memorii 1944-1947*)

TEXTUL 4

Călătoria

Cine? – eu, familia mea, prietenii mei, ființe imaginare;

Unde? – în natură, în altă localitate, în altă țară, pe alt continent, în cosmos, în adâncul mării, pe munte, în alt spațiu cultural, alt punct cardinal, altă împărăție, tărâmul celălalt, capătul lumii, epoci trecute, în viitor;

Cu ce? – calul, căruța, trăsura, bicicleta, motocicletă, mașina, barca, vaporul, corabia, avionul, racheta, balonul, covorul zburător, mașina timpului, gândul;

De ce? – relaxare, cunoaștere, aventură, explorare, documentare, descoperirea de noi lumi, pasiune, redescoperire de sine;

În literatură:

• Călătoria de plăcere	• Călătoria inițiativă
• Călătoria de studii	• Călătoria în împlinirea dreptății
• Călătoria ca recompensă	• Călătoria în jurul lumii
• Călătoria imaginară	• Călătoria ca aventură

Dictionar de simboluri (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant): „Călătoria exprimă o dorință profundă de schimbare interioară, o nevoie de noi și noi experiențe, mai degrabă decât o deplasare locală.”

Opere literare: *D-I Goe...*, I.L. Caragiale, *Amintiri din copilărie*, Ion Creangă, *Toate pânzele sus!*, Radu Tudoran, *Baltagul*, Mihail Sadoveanu, *Oculul pământului în 80 de zile*, Jules Verne, *Micul Prinț*, Antoine de Saint-Exupéry.

(Notițele unui elev)

TEXTUL 5

REFLECTĂ, (1, 2) pers. 3 *reflectă*, (3) *reflectez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) răsfrânge direcția de propagare a luminii, a razelor de lumină, a undelor etc. la suprafața de separație a două medii diferite; a determina sau a suferi o reflexie (1). 2. Tranz. și refl. Fig. A (se) oglindi. 3. Intrans. A gândi profund; a cugeta, a medita la... – Din fr. **refléter**, lat. **reflectere**, germ. **reflektieren**. **REFLECȚIE**, *reflecții*, s.f. 1. Meditare, cugetare, gândire, reflexie (2). 2. Reflexie (1). [Var.: **reflecțiune** s.f.] – Din fr. **réflexion**, lat. **reflexio**, –onis, germ. **Reflexion** (după *reflecta*). **REFLEXIE**, *reflexii*, s.f. 1. Fenomen de reîntoarcere parțială a luminii, a sunetului, a radiațiilor în mediul din care au venit atunci când întâlnesc o suprafață de separare a două medii; reflexie (2). 2. Reflecție (1). [Var.: **reflexiune** s.f.] – Din fr. **réflexion**, lat. **reflexio**, –onis, germ. **Reflexion**.

(Dicționarul explicativ al limbii române)

TEXTUL 6

Nu numai foile volante pot să zboare – sau, mai degrabă, să zburătăcească aidoma frunzelor desprinse, toamna, de pe ramuri. Cu toate că mai grea, chiar cartea zboară; dar nu în sensul că planează precum avionul de hârtie, ci că putem zbura noi, cititorii, cu ea – căreia-i suntem pasageri. Iar acest zbor e fie unul de agrement, o escapadă, fie o cursă interplanetară. Or, ca să zbori cu cartea, ea trebuie deschisă. Numai deschisă, face cartea aripi, ca păsările, ca fragilii fluturi, ..., ca îngerii din cer...

(Șerban Foarță, *Micul Print*)

2 De ce crezi că este important studiul limbii, al literaturii și al culturii? Motivează-ți opinia într-un text de patru–cinci enunțuri.

3 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile colegilor.

- Cât este de importantă disciplina *Limba și literatura română* pentru voi?
- Despre ce credeți că veți studia în orele de *Limba și literatura română* din clasa a VIII-a?
- Ce tip de activități preferați?
- Cum credeți că ar trebui să vă comportați în timpul activităților de la orele de *Limba și literatura română*?
- Ce vă provoacă să fiți curioși, creativi, motivați și responsabili în cadrul orelor? Evocați pentru fiecare valoare/atitude menționată câte o experiență din clasa a VII-a.
- Cum veți acționa dacă veți avea aspecte neclare sau veți avea nevoie de sprijin în timpul lecției sau la temă?

4 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Imaginați-vă că urmează să vă întâlniți cu un coleg mai mic cu un an, interesat de ceea ce va învăța la ora de *Limba și literatura română*. Realizați un dialog între voi și colegul respectiv, în care să dați dovadă de empatie și să utilizați două acte de limbaj învățate în clasa a VII-a.

5 Realizează un posibil program de pregătire pentru *Limba și literatura română*, care crezi că te va ajuta să înveți eficient!

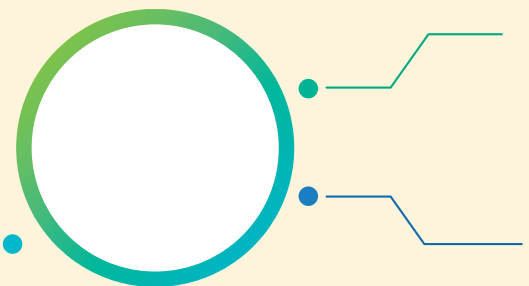

PORTOFOLIU

• **DESCOPERĂ-ȚI MATERIA!** Realizează hărți mentale prin care să recapitulezi cunoștințele studiate în clasa a VII-a despre verb, substantiv, pronume, adjectiv, numeral, interjecție și adverb.

Cum vei realiza harta mentală?

Folosește o foaie albă de hârtie și lucrează cu cel puțin trei culori. În centru realizează o imagine care să reprezinte subiectul pe care îl abordezi. Apoi, alege o culoare și desenează o ramură groasă care reprezintă o idee centrală. Din ideea centrală se vor desprinde alte ramuri corespunzătoare ideilor secundare.

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește cu voce tare textul următor!

Cărțile au suflet

[...] Trăind ani de zile printre cărți, m-am convins de faptul că, pe lângă soartă, cărțile au și suflet. O bibliotecă nu e pur și simplu un loc de depozitare a câtorva mii de volume, ci și un lucru viu, cald și familiar. Nu cred în afirmația autorului *Mizerabililor* că „les livres sont des amis froids et sûrs”*. Prieteni siguri, neîndoielnic, nu și prieteni reci, adică indiferenți sau nepăsători. E destul să privești cu atenție rafturile pline care acoperă pereții ca să-ți dai seama că emană din ele fluide liniștitoare.

Nu te simți niciodată singur printre cărți. Nu există prezențe mai prietenoase, lucruri mai în stare să-ți țină tovărășie, și nu un ceas de călătorie, ci o întreagă viață. Nu ne pretind în schimb decât să ne facem, la rândul nostru, timp pentru ele. Există încăperi care, deși conțin numeroase cărți, rămân neprimitoare. Intrând în ele, simți o ostilitate surdă. E limpede că nimeni n-a mai petrecut acolo o oră de reculegere. Cârpa de praf a gospodinei și-a făcut datoria, periodic, și atât. Cotoarele colorate și-au pierdut strălucirea. Cărțile au ochii stinși.

O bibliotecă frecventată zilnic este cu totul altceva. Fiecare volum pare treaz și în așteptare. Sunt, în rafturi, cărți necitite de mult, dar care nu se plictisesc așteptând, căci știu că o mână expertă le va adăposti într-un târziu, le va răsfoi sau le va muta pe noptieră. Răbdarea cărților e infinit mai mare decât a oamenilor. Ele s-au obișnuit să vadă chiar și secolele scurgându-se unele după altele. Față de longevitatea cărților, aceea a broaștei-țestoase sau a stejarului este derizorie. Din când în când, își schimbă proprietarul, dar nu se neliniștesc. Li se pare în firea lucrurilor. Se lasă, fără să protesteze, însemnate de proprietarii succesivi. Probabil că trăiesc, în anumite momente, bucuria de a fi redescoperite și luate în stăpânire. ...În adolescență îmi aveam cărțile preferate,

pe care fie le promisem, fie le scosesem din biblioteca părintească: cea mai mare plăcere era să șterg eventualele semnături și să o așez la vedere pe a mea însumi. Ca să se știe cui aparținea cartea. Astfel de gesturi nu arată doar că există în noi un instinct de proprietate asupra cărților, ele nu sunt numai mărturii ale trecerii lor prin mai multe mâini, ci și o dovadă de comunicare statornică. Mâinile cititorilor, punându-și pecetea pe cărți, le pipăie sufletul nevăzut, îngăduindu-le să-și dezvăluie atașamentul. O carte pe care nu se vede nicio urmă de creion mi-a făcut totdeauna o impresie vag neplăcută. Nu iubesc cărțile pe care abia s-a zvântat cerneala tipografică și nici, în mod special, cărțile

vechi. Nu mă consider, în sens propriu, un bibliofil. Iubesc cărțile citite, de mine sau de alții. Pe filele cărora s-a așternut odată cu praful și cu umezeala din aer, care le îngălbenește, o inefabilă prezență umană. ...O carte imaculată e la fel de tristă ca un colț din natură, pe care ochiul omului nu l-a privit. O carte, ca și un om, e vie, dacă anii, suferința, stângăcia cititorilor au lăsat urme pe obrazul ei. Ridurile unei cărți sunt expresia sufletului ei material. Ce uimitoare și impresionante sunt paginile roase, cărțile cu hârtia uzată!

Mă întorc în mijlocul bibliotecii mele și-mi amintesc zeci de întâmplări în care am avut prilejul să constat că există un suflet al cărților. [...] Nu poți citi oricând orice carte. Mai mult: n-o înțelegi cu adevărat decât în anumite clipe privilegiate. Ca și oamenii, cărțile au enigmele și vicleniile lor. Crezi că le stăpânești, citindu-le, și, în realitate, ele se joacă cu tine, te ademenesc sau te resping, ți se dezvăluie sau ți se refuză, secrete, fermecătoare, cochete. Uneori ai impresia că ele te citesc pe tine mult mai bine decât le poți citi tu pe ele. Cărțile sunt psihologi mai profunzi decât oamenii. Și cum să nu tragem de aici încheierea că și ele au un suflet?

(Nicolae Manolescu, *Lectura pe înțelesul tuturor*)

„les livres sont des amis froids et sûrs” – (fr.) Cărțile sunt prieteni reci și credincioși.

Lectură și interculturalitate

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.

2 Extrage din text patru cuvinte necunoscute și explică-le cu ajutorul dicționarului.

3 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

- a) Care sunt caracteristicile unei biblioteci?
- b) De ce au nevoie cărțile de la cititori?
- c) Prin ce se observă instinctul cititorilor de a stăpâni cărțile?
- d) Ce tip de cărți nu îi plac autorului?

4 Menționează care sunt diferențele dintre o bibliotecă frecventată de cititor și una vizitată mai rar.

5 Extrage din text două idei importante care definesc relația dintre cărți și cititor.

6 Indică, în unu–două enunțuri, la ce fac referire următoarele secvențe:

- „Răbdarea cărților e infinit mai mare decât a oamenilor.”
- „Ridurile unei cărți sunt expresia sufletului ei material.”
- „(Cartea) n-o înțelegi cu adevărat decât în anumite clipe privilegiate.”

7 Precizează tema textului și justifică-ți răspunsul într-un enunț. Când identifici tema, poți răspunde la una dintre întrebările de mai jos.

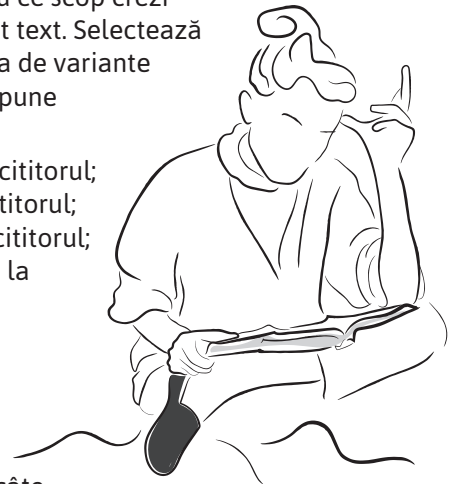
- Care este cel mai important aspect din realitate sau din experiența umană transpus în acest text?
- Despre ce vorbește în mod semnificativ acest text?

8 Menționează cu ce scop crezi că a fost scris acest text. Selectează un răspuns din lista de variante de mai jos sau propune altceva:

- a) de a emoționa cititorul;
- b) de a informa cititorul;
- c) de a convinge cititorul;
- d) de a determina la reflecție.

9 Numește două tipare textuale prezente în cadrul textului-suport și ilustrează-le cu câte o secvență potrivită.

10 Ești de acord cu afirmația „Uneori ai impresia că ele (cărțile n.n.) te citesc pe tine mult mai bine decât le poți citi tu pe ele.”? Formulează un răspuns în trei–patru enunțuri.

11 Doi colegi discută despre textul de pe pagina anterioară. Redactează un text, de șapte–nouă enunțuri, care să susțină unul dintre punctele de vedere de mai jos, valorificând textul lui Nicolae Manolescu.

Eu cred că autorul are dreptate, cărțile au un suflet pe care ar trebui să-l luăm și noi, cititorii, în dialog.

Eu consider că o carte are suflet doar dacă este descoperită de un om cu suflet mare și cu o minte ageră.

12 Numește o valoare a autorului și două elemente ce țin de identitatea sa.

Limbă și comunicare

1 Sunt accentuate corect cuvintele din seria:

- a) proprietate, fluide;
- b) proprietate, fluide;

- c) proprietate, fluide;
- d) proprietate, fluide.

2 Sunt derivate ambele cuvinte din seria:

- a) autorului, suferința;
- b) cărților, liniștitoare;

- c) cititorilor, părintească;
- d) fermecătoare, rafturile.

3 Seria care conține doar cuvinte compuse este:

- a) broaștei-țestoase, într-un;
- b) oricând, altceva;

- c) totdeauna, neprimitoare;
- d) va răsfoi, niciodată.

4 Sensul cuvintelor subliniate în secvențele „Față de longevitatea cărților, aceea a broaștei-țestoase sau a stejarului este derizorie.”, „Nu mă consider [...] un bibliofil.” este, în ordine:

- a) dimensiunea mare, ridicolă, iubitor de biblioteci;
- b) existența îndelungată, neînsemnată, iubitor de cărți rare;
- c) lungimea mare, ne semnificativă, pasionat de bibe-louri;
- d) viață lungă, însemnată, bibliotecar.

5 Notează câte un sinonim pentru cuvintele subliniate în textul-suport.

6 Precizează sensul cuvântului subliniat în enunțul „O bibliotecă nu e pur și simplu un loc de depozitare a câtorva mii de volume, ci și un lucru viu, cald și famili-
liar.” și alcătuiește un enunț cu paronimul acestuia.

7 Stabilește felul verbului „a părea” în fiecare dintre enunțurile de mai jos.

- a) Fiecare volum pare treaz și în așteptare.
- b) Li se pare în firea lucrurilor.

8 Numește valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvântului subliniat în enunțul următor:

„Uneori ai impresia că ele te citesc pe tine mult mai bine decât le poți citi tu pe ele.”

9 Identifică substantivele din enunțul de mai jos, menționând cazul și funcția sintactică a acestora.

„Ridurile unei cărți sunt expresia sufletului ei material.”

10 Selectează adjectivele din enunțul de mai jos și numește felul lor.

„Ce uimitoare și impresionante sunt paginile roase, cărțile cu hârtia uzată!”

11 Transcrie trei pronume de tipuri diferite din enunțurile următoare și precizează felul acestora.

„Iubesc cărțile citite, de mine sau de alții. [...] O carte imaculată e la fel de tristă ca un colț din natură, pe care ochiul omului nu l-a privit.”

12 Alcătuiește un enunț asertiv în care pronumele demonstrativ din enunțul „Față de longevitatea cărților, aceea a broaștei-țestoase sau a stejarului este derizorie.” să îndeplinească funcția sintactică de atribut.

13 Precizează cazul adjectivelor pronominale din secvențele de mai jos.

- a) „Nu poți citi oricând orice carte.”
- b) „O carte pe care nu se vede nicio urmă de creion mi-a făcut totdeauna o impresie vag neplăcută.”
- c) „... cea mai mare plăcere era să șterg eventualele semnături și să o așez la vedere pe a mea însumi.”
- d) „Mă întorc în mijlocul bibliotecii mele”

14 Selectează, din ultimul paragraf al textului-suport, două propoziții aflate în raport de coordonare dis-junctivă.

15 Menționează valoarea morfologică a cuvântului subliniat în secvența „E limpede că nimeni n-a mai petrecut acolo o oră de reculegere.” și alcătuiește trei enunțuri în care să aibă alte valori morfologice.

16 Construiește un enunț interogativ în care numeralul ordinal „al doilea” să aibă valoare pronominală și un enunț asertiv în care numeralul cardinal „patru” să aibă valoare adjectivală.

17 Precizează tipul de raport sintactic existent în fraza de mai jos și modalitatea prin care se realizează:

„Din când în când, îmi schimbă proprietarul, dar nu se neliniștesc.”

18 Rescrie, în caiet, mesajul de mai jos, corectându-l.

Filele cărți acelea poartă amprenta timpului. Fiind că e o creație literală a cărui personaje mă fascinează, o recitesc încă o dată. Defapt, din cauza ei am devenit pasionată de lectură. Să ști că ți-ar place și ție, dacă a-i citii-o.

19 Redactează un text narativ, de 10–12 enunțuri (aproximativ 200 de cuvinte), în care să relatezi o întâmplare, reală sau imaginară, din care un copil înțe-lege „că există un suflet al cărților”.

UNITATEA 1

REFLECȚII ASUPRA DESCOPERIRILOR

Lecția 1 Introducere în temă (actualizare)

Lectură

Lecția 2 Textul epic (actualizare)

Lecția 3 Textul epic: Cireșarii,
de Constantin Chiriță

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Vocabularul (actualizare)

Lecția 5 Mijloace interne de îmbogățire
a vocabularului. Derivarea.
Compunerea (actualizare)

Lecția 6 Mijloace interne de îmbogățire
a vocabularului. Conversiunea.
Familia lexicală

Lecția 7 Mijloace externe de îmbogățire
a vocabularului. Împrumuturi lexicale

Lecția 8 Variații de registru. Jargonul, argoul.
Limbaj colocvial, limbaj cultivat

Lecția 9 Fonetica (actualizare)

Lecția 10 Scrierea și pronunția cuvintelor
de origine străină

Redactare

Lecția 11 Textul de opinie. Tipare textuale de
structurare a ideilor: comparație și
analogie

Comunicare orală

Lecția 12 Strategii de comprehensiune a textului
oral

Elemente de interculturalitate

Lecția 13 Modele comportamentale în textele
literaturii universale

Proiect

Recapitulare

Evaluare

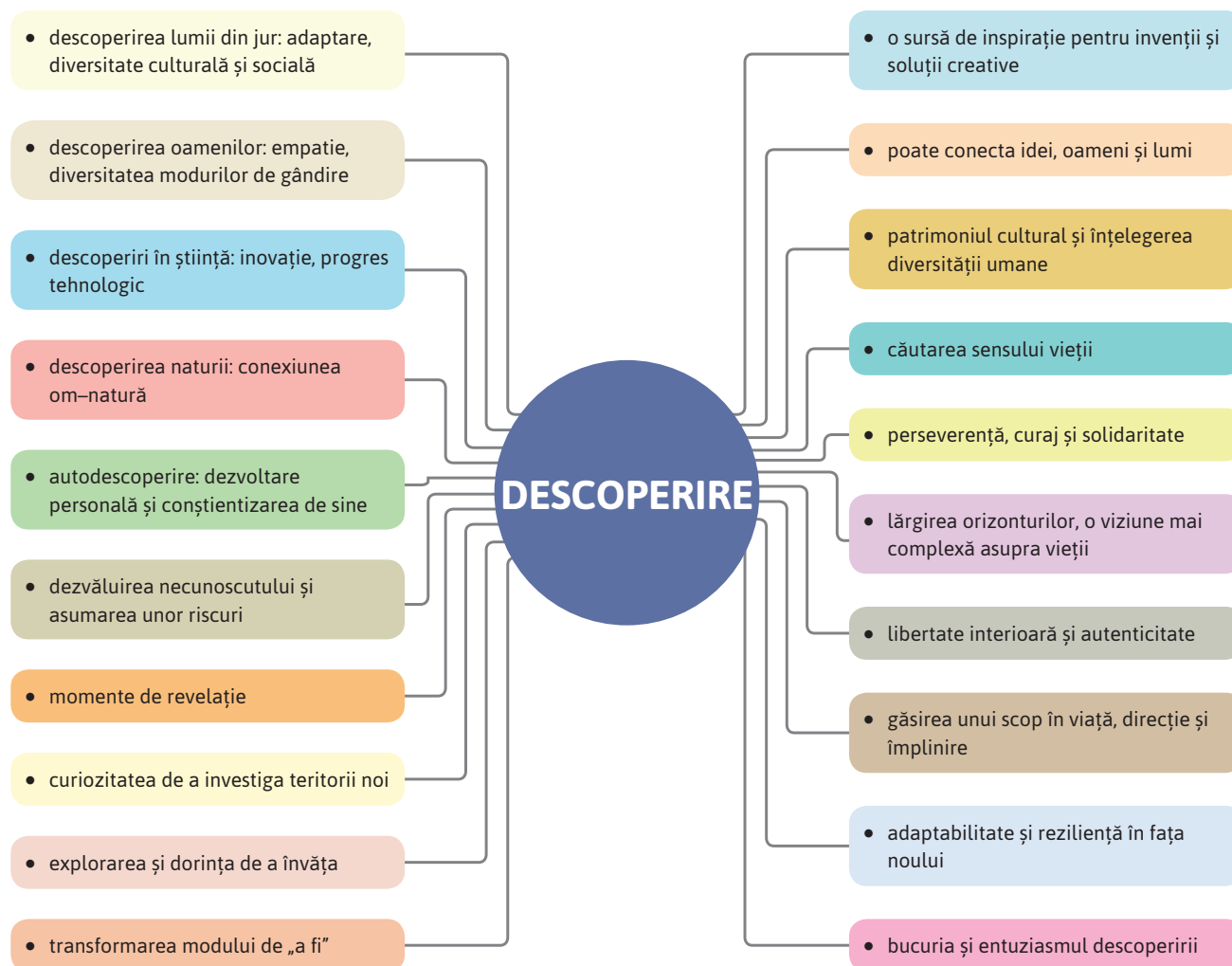
LECȚIA 1 INTRODUCERE ÎN TEMĂ

CUVINTE ȘI IDEI ÎN REȚEA

1 Citește harta cu idei referitoare la descoperire.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Selectează cinci-șapte idei pe care le poți asocia descoperirii, conform experienței tale personale și culturale. Compară lista cu cea a colegului tău și explică-i cum ai făcut alegerea.

3 **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Prezentați, în două-trei enunțuri, relația dintre trei-patru idei propuse în hartă.

4 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Care sunt modalitățile de a descoperi ceva necunoscut?
- Când au nevoie oamenii să descopere ceva nou?
- De ce atitudini sau valori au nevoie oamenii ca să descopere ce este în jurul lor sau în interior?
- Ce presupune autodescoperirea?
- De ce oamenii își doresc să descopere mereu lucruri noi?
 - Cât de mult influențează descoperirile din știință viața oamenilor?
 - Care este relația dintre descoperire și cunoaștere?
 - Care sunt primele descoperiri pe care le face un om în viața sa?
 - Cât de mult ajută școala la descoperirea lumii exterioare sau interioare?
 - Cât de mult îți dorești să-i descoperi pe oamenii din jurul tău?

DESCOPERIM ÎN LITERATURĂ!

I. LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți textele de mai jos, urmărind formele/ipostazele descoperirii. Formulați răspunsuri la cerințele date și confrunțați-vă răspunsul cu al celorlalte grupe.

TEXTUL 1

Toată împărăția se fălea că o să aibă un împărat înțelept și procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu știu ce avea, că era tot galeș, trist și dus pe gânduri. Iar când fuse într-o zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani și împăratul se afla la masă cu toți boierii și slujbașii împărăției și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos și zise:

— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naștere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte și i-a zis:

— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ți dau un astfel de lucru nemaiauzit? Și dacă ți-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

— Dacă tu, tată, nu poți să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea până ce voi găsi făgăduința pentru care m-am născut.

Atunci toți boierii și împăratul deteră în genunchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăția; fiindcă, ziceau boierii:

— Tatăl tău de aci înainte e bătrân, și o să te ridicăm pe tine în scaun, și avem să-ți aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soție.

Dar n-a fost puțină să-l întoarcă din hotărârea sa, rămânând statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu și văzu, îi dete voie și puse la cale să-i gătească de drum merinde și tot ce-i trebuia. [...]

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mână, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași și de la toți slujitorii curții, carii, cu lacrimile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând pinteni calului, ieși pe poartă ca vântul, și după dânsul carele cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orânduise împăratul ca să-l însoțească.

După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunsese în pustietate, Făt-Frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luându-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Și apucând calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, până ce ajunsese la o câmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni.

Stând să se odihnească, îi zise calul:

— Să știi, stăpâne, că aici suntem pe moșia unei gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moșia ei fără să fie omorât. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine, în pădurea ce o vezi o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozav de mare; dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemână, ca să te slujești cu dânsle când va fi de trebuință.

Se deteră spre odihnă; dar pândea când unul, când altul.

A doua zi, când se revărsau zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înșeuă și înfrână calul, și chinga o strânse mai mult decât altă dată, și porni; când, auzi o ciocănitură groznică. Atunci, calul îi zise:

— Ține-te, stăpâne, gata, că iată, se apropie Gheonoaia.

Și când venea ea, nene, doboră copacii: așa de iute mergea; iar calul se urcă ca vântul până cam deasupra ei și Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata; și când era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

— Stai, Făt-Frumos, că nu-ți fac nimic!

Și văzând că nu o crede, îi dete înscris cu sângele său.

— Să-ți trăiască calul, Făt-Frumos, îi mai zise ea, ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mâncam fript; acum însă m-ai mâncat tu pe mine; să știi că până azi niciun muritor n-a cutezat să calce hotarele mele până aici; câțiva nebuni care s-au încumetat a o face d-abia au ajuns până la câmpia unde ai văzut oasele cele multe.

(Petre Ispirescu (cules), *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*)

TEXTUL 2

Când mă privesc într-o fântână
mă văd cu-adevărat în zi
așa cum sunt și-am fost și-oi fi.

Când mă privesc într-o fântână
ghicesc în fața mea bătrână
cum ceruri și pământ se-ngână.

Când mă privesc într-o fântână
știu că-n adâncuri foste mume
îmi țin oglindă, ochi de lume.

Când mă privesc într-o fântână
îmi văd și soarta, uit de nume.

(Lucian Blaga, *Oglinda din adânc*)

TEXTUL 3

Scena VII

D-ra CUCU – PROFESORUL

D-ra CUCU: Ai văzut d-le profesor de matematici?

PROFESORUL (Timid): Am văzut.

D-ra CUCU: Ce desordine! Ce scandal! Când eu strig în conferință că se duce școala de râpă, d-ta taci.

PROFESORUL: D-ră Cucu.

D-ra CUCU (Intransigentă): Nicio domnișoară Cucu. D-ta taci și stai cu nasul în cărți și-ți vezi de stelele și cometele d-tale.

PROFESORUL (Timid, modest): Studiez.

D-ra CUCU: Studiezi?! De asta ești d-ta profesor? Ca să studiezi?

PROFESORUL: Cred că da.

D-ra CUCU: Și între timp elevii și elevele își fac de cap. Ce desmăț! Ce perversitate!

PROFESORUL: Perversitate? Exagerezi.

D-ra CUCU: Exagerez? Poți d-ta să-mi spui ce caută fata asta la gară?

PROFESORUL (După o tăcere de o secundă, foarte serios): D-ră Cucu! D-ta ai fost vreodată la mare?

D-ra CUCU: Am fost la nămol, la Tekirghiol.

PROFESORUL: Nu la nămol. La mare ai fost?

D-ra CUCU (Bănuitoare): Ce vrei să spui cu asta?

PROFESORUL: Într'un târg de provincie ca

al nostru... gara este... marea. Este portul, necunoscutul, depărtarea.

D-ra CUCU (Plat): Ce depărtare?

PROFESORUL: Este dorul de a pleca, de a fugi.

D-ra CUCU: De a pleca? De ce să pleci? Unde să pleci?

PROFESORUL: În altă parte. În altă lume.

D-ra CUCU (Severă): Domnule Profesor, dacă astea sunt lecțiile pe care d-ta le dai elevelor, în orele d-tale, atunci să-mi dai voie să-ți spun..., dă-mi voie să-ți spun... (Se aude un șuerat de locomotivă și un sgomot de tren).

ȘEFUL (Apărând o secundă în prag): Personalul. Vine personalul.

PROFESORUL (Cu o tresărire de emoție): Vine. (Iese precipitat).

D-ra CUCU (Singură în scenă): Auzi d-ta. Necunoscutul? Depărtarea. (Iese și ea pe peron).

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*)

1 Despre ce este vorba în fiecare text? Notați, într-un enunț, răspunsul la întrebare.

2 Alegeți textul care v-a plăcut cel mai mult și motivați-vă răspunsul, scriind, în caiet, un text de trei-patru enunțuri.

3 Prezentați situația de comunicare din textul 3.

4 Prezentați un element de conținut comun între două dintre textele propuse (puteți face referire la un cuvânt-cheie, un personaj, o acțiune, o idee, o imagine etc.).

5 Precizați o temă comună între două dintre textele date, justificându-vă opțiunea într-un enunț.

6 Notați tipul de text în care se încadrează fiecare fragment, motivând alegerea (veți putea alege între text epic, text liric, text dramatic).

7 Prezentați o diferență între limbajul utilizat în textul 2 și cel din textul 3, valorificând câte o secvență relevantă din fiecare text (vă puteți referi la: câmpul lexical, cuvinte polisemantice, cuvinte cu sens propriu, cuvinte cu sens figurat, varietate lexicală, figuri de stil, alte particularități lingvistice etc.).

8 Asociați textul literar 1 cu un alt text literar, prezentând o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă.

9 Cum este reprezentată descoperirea în cele trei texte? Răspundeți, într-un text de șase-opt enunțuri, valorificând câte o secvență sugestivă.

ELEMENTE-CHEIE

Textul epic prezintă acțiuni înlănțuite logic, făcute de eroii unor întâmplări reale sau imaginare.

Textul liric exprimă sentimente, stări, percepții, idei, iar universul creat în text este marcat de subiectivitate.

Textul dramatic este o operă literară bazată pe o acțiune ficțională, scrisă cu scopul de a fi transpusă scenic. Își propune să prezinte acțiunile, timpul și spațiul, conflictele, precum și să se facă auzit prin intermediul personajelor și al actorilor. Este un text care poate fi receptat prin lectură, dar și prin transpunerea într-un spectacol.

STRATEGII DE LECTURĂ

Pentru a înțelege un personaj și pentru a identifica valorile acestuia, răspunde la două serii de întrebări:

1. Ce dorește personajul? → Ce îl face să dorească ceea ce dorește?
2. Ce face personajul? → Ce îl determină să facă ceea ce face?
3. Ce spune personajul? → Ce îl determină să spună ceea ce spune?

Exemple de valori: responsabilitatea, curajul, empatia, loialitatea, bunătatea, adevărul, educația, politețea, modestia, onestitatea, prudența, înțelepciunea, binele, buna-cuviință, recunoștința, autocontrolul, altruismul, hărnicia, generozitatea, încrederea etc.

II. Formulează o definiție a descoperirii și prezintă această definiție în fața clasei.

PORTOFOLIU

1 Realizează o fișă în care să oferi unu-două exemple prin care să ilustrezi fiecare categorie.

Descoperiri științifice	Descoperiri tehnologice	Descoperiri geografice	Descoperiri personale/Autodescoperire	Descoperiri artistice	Descoperiri culturale	Descoperiri medicale
...	...	...	...	...	...	...

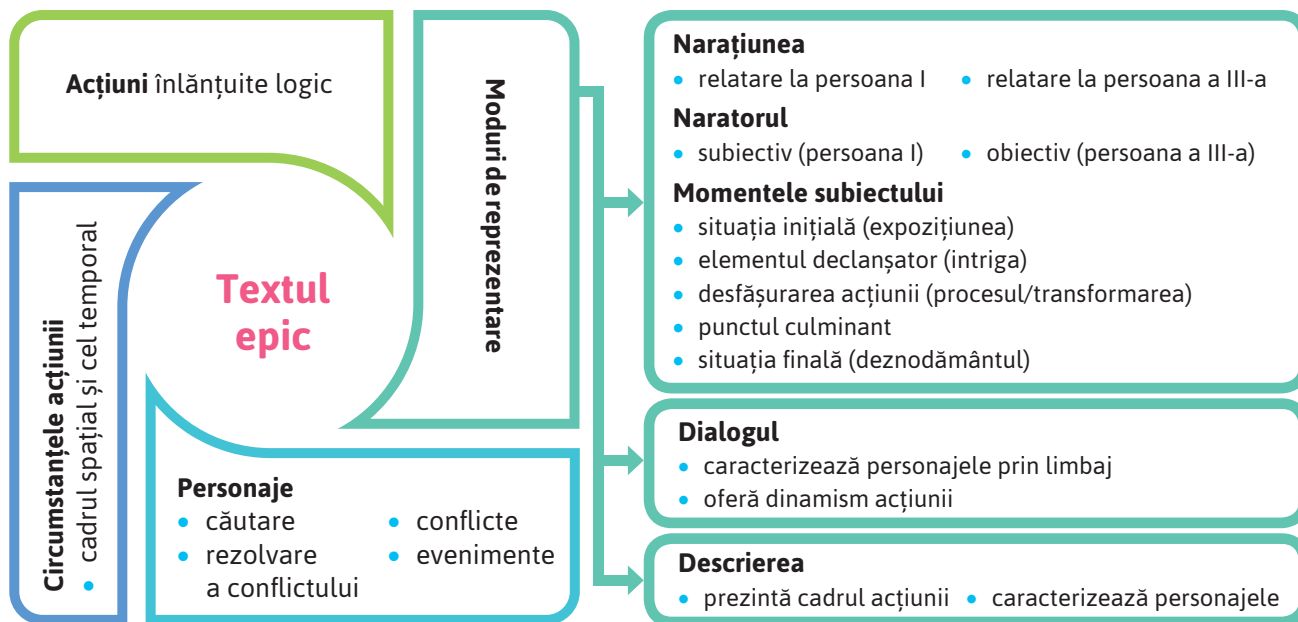
2 PROFIL DE CITITOR! Realizează, pe o foaie separată, profilul tău de cititor, ținând cont de ideile de mai jos.

- a) Citesc titlul cărții și anticipez despre ce va fi vorba în text.
- b) Îmi fixez un scop al lecturii.
- c) Marchez și rețin informația importantă.
- d) Recitesc secvențele pe care nu le-am înțeles.
- e) Încerc să organizez informația pe parcursul lecturii.
- f) Încerc să identific tema textului.
- g) Încerc să identific tipul de text: narativ, descriptiv, explicativ etc.
- h) Formulez păreri legate de temă, de personaje, de acțiune.
- i) Îmi clarific ideile pe care nu le înțeleg.
- j) Analizez idei importante pentru mine, pe care le voi folosi ulterior, în viața de zi cu zi.

LECȚIA 2 TEXTUL EPIC (ACTUALIZARE)

DIN EXPERIENȚA MEA

- **Lucrați în grupe!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

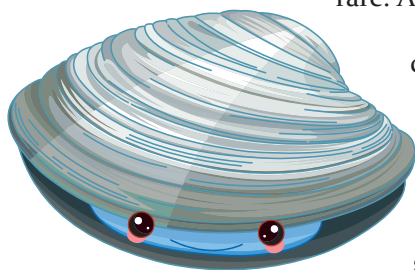
ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește textul următor și urmărește șirul întâmplărilor prin care trec personajele.

Mă cheamă Johanna. Dacă mă întrebați ce vârstă am, nu aș ști să vă spun, am pierdut șirul, dar când am cunoscut-o pe Anisia aveam puțin peste o sută treizeci de ani, eram filosoafă, ca mai toate scoicile quahog, și deja de câteva luni bune fusesem răpită de pe atolul unde trăiam într-o comunitate pașnică, fiind capturată, și locuiam în acvariul Instituției de Creștere a Copiilor 38 – ICC 38.

Pe vremea aia, copiii rareori creșteau împreună cu familiile lor. Cei mai mulți oameni lucrau în colonii industriale, iar copiii creșteau în ICC-uri până la vârsta la care puteau să își aleagă o specializare. Asta se întâmpla de obicei pe la paisprezece ani. Pe urmă erau trimiși la studii, în funcție de specializarea fiecăruia, și de acolo, peste încă trei ani, fiecare era repartizat în câte o colonie. Cele mai comune specializări erau Mecanică, Electronică, Agricultură, Medicină sau Securitate. Existau și unele mai rare, ca Muzică sau Pictură sau chiar Astronomie. Și existau și unele foarte rare, așa de rare încât era aproape imposibil într-o viață de om să dai ochii cu practicantul unei asemenea specializări. De exemplu... Magia.

Anisia avea aproape treisprezece ani când m-a șterpelit din acvariu și m-a dus în borcanul ei din cameră să mă studieze mai îndeaproape. Așa am cunoscut-o. Și tot așa mi-am dat seama că Anisia era una dintre cele rare. Am știut imediat că e de la Magie. Fiindcă înțelegea ce spun.

Cum vă ziceam, m-a șutit din acvariu. Cu nesimțire, da, chiar așa, m-a fixat cu privirea și într-o clipă de neatenție a celorlalți, pleosc, a băgat mâna în acvariu și m-a luat cu tot cu piatra de care eram lipită. În camera ei m-a pus într-un borcan și mă cerceta cu atenție. Speram doar să nu se plictisească prea repede și să mă arunce în toaletă ca să nu fie prinsă.

Așa că, nevrând să ajung în toaletă, jucam cartea ființei misterioase. Mă ascundeam cât mai mult, încercând să dezvălui cât mai puțin din mine ca să mă cerceteze cât mai îndelung. În timpul ăsta mă rugam să ia decizia cea

bună și să mă ducă înapoi în acvariu. Îmi plăcea acvariul ăla. Nu era el oceanul, dar mă simțeam în siguranță. Scăpasem de sutele de frați și verișori pisălogi, nu era niciun pericol să fiu mâncată, primeam bobite foarte gustoase și îl mai aveam și pe Alfred – un arici-de-mare care îmi era tare drag. Sporovăiam ore întregi și el îmi ciugulea toți puricii de mare care mi se adunau pe cochilie. Eram convinsă că aş fi putut trăi liniștită câteva sute de ani în acvariul ăla. Și iată-mă într-un borcănaș, față în față cu o zgâtie care încerca să mă desprindă de pietricica mea cu un băț enervant.

Chiar așa i-am zis:

— Zgâtio! Și pramatio!

Și atunci ea s-a dat un pas în spate și, cu o mină* supărată, mi-a spus:

— Ba zgâtie și pramatie ești tu!

— Iartă-mă, am bâiguit foarte surprinsă, nu credeam că mă înțelegi. Nu am vrut să te jignesc, mi-e doar frică de tine.

Atunci ea, țin minte perfect și acum, s-a bosumflat și m-a privit gânditoare:

— Nici eu nu eram sigură dacă o să te înțeleg. Credeam că înțeleg doar pisicile și cățeii, dar trebuia să încerc. Ai venit de curând din mare și trebuia să aflu dacă nu știi ceva despre fratele meu, Vladimir.

Așa am aflat că fratele ei mai mic fusese răpit din ICC în urmă cu câțiva ani. Nu știa prea multe detalii, ce i se spusese era foarte confuz. Îngrijitoarele și profesorii i-au povestit că fratele ei a fost răpit noaptea din camera lui de unul dintre zeii oceanului și nu mai trebuia căutat.

Legenda spune că zeii oceanului se simt amenințați de locuitorii pământului și, drept răzbunare pentru agresiunile oamenilor, cum ar fi vânarea balenelor-inorog – sau narvali, cum le spuneți voi –, răpesc uneori copii ai oamenilor, sperând să îi facă pe aceștia să se oprească. Dar oamenii nu se opreau, iar acelor copii li se pierdea urma, nimeni nu mai era interesat de soarta lor și toți îi considerau un soi de ofrandă pentru zeii marini. Nu și Anisia. Ea era hotărâtă să dea de urma frățiorului ei cu orice preț. Până la urmă, copiii din legendele acelea erau luați de valuri pe când se aflau deja în ocean. Nu se mai pomenise ca vreunul să fie răpit din vreo cameră de cămin.

Așa m-a înștiințat că în seara aceea urma să evadăm din ICC și să ne îndreptăm spre ocean, unde aveam să îi fiu ghid. Până la ocean însă aveam cale lungă și multe pericole de înfruntat. Situația nu mă încânta. Chiar eram atașată de viața mea tihnită din micul acvariu. De unde să știu eu că o să urmeze aventuri teribile, care aveau să schimbe cu totul mersul lumii? Dar asta mai târziu, dragii mei. Ce știam atunci era că urmează să evadăm și să ajungem cumva la ocean, ferindu-ne de pericole.

Pământul nu mai avea zei, oamenii îi căsăpiseră de mult, dar avea în schimb Lorzi. Cele mai hulpave și mai crude ființe din câte existau pe lume. Iar controlul lor asupra fiecărei ființe, asupra fiecărui fir de praf, era atât de strict, încât în vremea aceea tot pământul părea o uriașă pușcărie. Nimeni nu putea face nimic fără să știe un lanț întreg de superiori. Și nimeni nu putea face un pas fără să afle Securitatea, pentru că totul era înțesat de camere de luat vederi. De asta misiunea Anisiei mi se părea imposibilă. Nu știam însă că fetița de doar treisprezece ani avea la îndemână cea mai simplă soluție posibilă.

Mi-a zis doar atât:

— Stai cuminte aici, trebuie să iau ceva din biroul directoarei înainte să plecăm.

Oamenii au povestit mai târziu că au văzut-o pe Anisia coborând în colonia minieră Wasser de pe un nor, dar noi de fapt veniserăm, ca toți ceilalți oameni, pe drumul prăfuit de țară, călare pe un măgar. Tocmai pentru a nu da de bănuț. Da, am și zburat, însă la plecare, când ne-am văzut încolțite.

Să vă povestesc. Cartea pe care Anisia a furat-o din biroul directoarei conținea vrăji de diferite dificultăți pentru toate elementele. Părinții directoarei avuseseră darul magiei. Dar ea nu moștenise de la ei decât cartea aia groasă, cu coperti îmbrăcate în piele, și un mare regret că darul nu i s-a transmis și ei.

Când a observat-o pe Anisia vorbind cu pisicile din Instituție, a bănuț că ar putea avea darul magiei. Da, și alți copii vorbeau cu pisicile, chiar și Directoarea mai vorbea uneori cu pisicile, dar cu Anisia era altceva. Ei pisicile îi răspundeau într-un fel anume și o ascultau. De cele mai multe ori făceau exact ce le cerea ea. Așa că a început să îi vorbească acelei fetițe ciudate, care făcea lecții de cor cu pisicile și le pune să cânte pe voci, despre pasiunea ei pentru magie. I-a arătat cartea și i-a promis că, într-o bună zi, dacă se dovedește că are chemarea, o să i-o dăruiască ei. Așa aflase Anisia despre ea. Și se simțea îndreptățită să o ia. Doar îi fusese promisă!

mină (s.f.) – expresie a feței.

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

Totul s-a întâmplat așa de repede și am plecat atât de brusc din Instituție, încât nici nu am avut timp să îmi iau la revedere de la Alfred. Asta m-a făcut să stau îmbufnată câteva zile bune. Anisiei în schimb nu prea părea să-i pese de toanele mele. În primele câteva zile am călătorit prin păduri, ferindu-ne de cei care ne-ar fi putut căuta și de oricine altcineva. Călătoream neîntrerupt.

Mie îmi schimba apa din borcan o dată pe zi, pe la câte un izvor, iar ea mânca fructe de pădure. În rarele momente în care ne opream să se odihnească, exersa formule magice din carte. Toate păreau să se lipească de minune de ea. Era ca peștele în apă, ca să folosesc o expresie de-a noastră. Învăța repede și fără efort. Magia părea în mâinile ei lucrul cel mai firesc cu putință. Așa a învățat în câteva zile incantațiile pentru invizibilitate, levitație, telechinezie, manipulare termică și multe altele, de nu le mai țineam șirul.

— Magia e ca bucătăria, mi-a spus din senin într-o zi. Există rețete, dar poți și să improvizezi.

Când să își ducă mai departe gândul și să-mi explice mai bine ce voia să zică, am auzit amândouă mișcare într-un tufiș. Din cauza surprizei și emoției, ceva nu a mers bine la formula pe care a rostit-o repede Anisia și, în loc să devenim invizibile, ne-am pomenit în dublu exemplar. În fața noastră au apărut brusc încă o Anisia cu încă o Johanna, într-un borcan identic cu al meu. În grabă stâlcise un cuvânt, iar vraja de invizibilitate se transformase într-o vrajă de divizibilitate. Și, pentru ca totul să fie și mai ciudat, din tufișuri a ieșit un măgar. S-a oprit și ne-a privit mirat.

— Eu sunt Anisia, a spus Anisia preluând controlul și încercând să restaureze ordinea.

— Ba eu sunt Anisia! a spus cealaltă Anisia, încercând la rândul ei să preia controlul și să restaureze ordinea.

— Nu, nu, eu sunt Anisia și tu ești dublura mea, a spus Anisia cu hotărâre, bătând din picior.

— Dar de ce să fiu eu dublura ta, când la fel de bine poți să fii tu dublura mea? Doar și eu sunt la fel de bine Anisia, a spus cealaltă Anisia.

— Dacă și tu ești Anisia înseamnă că eu nu mai pot fi Anisia, așa că tu nu poți fi Anisia, a spus Anisia.

— Dacă eu nu pot fi Anisia înseamnă că nici tu nu poți fi Anisia, pentru că suntem identice, a spus cealaltă Anisia.

Voiam să spun și eu ceva, dar cealaltă Johanna s-a încruntat la mine din celălalt borcan, așa că am înghițit în sec și am tăcut.

— Eu sunt un măgar, s-a băgat în vorbă măgarul, rumegând resturi de tufiș.

— Și care e numele tău? a întrebat cealaltă Anisia.

— Nu, nu, eu trebuie să-l întreb, pentru că eu sunt adevărata Anisia, a spus Anisia. Care e numele tău?

— Eu sunt un măgar simplu, nu am nume, a spus măgarul, continuând să rumege liniștit.

Din fericire, Anisia era la început cu exercițiile de magie, așa că vrăjile ei încă nu durau foarte mult. Tocmai când mă pregăteam să intervin, totuși, cu un discurs filosofic, minuțios construit, despre ființă și reflexie, original și copie, cealaltă Anisia și cealaltă Johanna s-au evaporat brusc, ca și cum nici n-ar fi existat.

Nu știu ce o fi simțit Anisia, dar eu recunosc că am avut un moment de tristețe, de parcă tocmai aș fi asistat la propria dispariție. Știam că nu sunt eu cealaltă Johanna, și totuși, în mod paradoxal, parc-aș fi fost. Nu am apucat să meditez prea mult la aceste lucruri, pentru că a vorbit din nou măgarul:

— Și? Cu ce treabă pe-aici?

— Trebuie să ajungem la ocean, a spus Anisia. Ne-ai putea ajuta?

— Nu, a răspuns măgarul.

— De ce nu? a întrebat Anisia.

— Pentru că nu vreau, a răspuns măgarul.

— Nu ești prea bine-crescut, a spus Anisia.

Măgarul a început să ragă în hohote. Ai fi zis că mai are puțin și o să se tăvălească pe jos de râs.

— Da, sunt autodidact*, a zis măgarul făcând cu ochiul. Fac doar ce vreau.

Recunosc că nu mai văzusem niciodată un măgar, dar studiasem câte ceva despre ei. Li se dusesse buhul până pe fundul oceanului că cei mai mulți sunt niște nesimțiți, așa că asta nu mă mira deloc. Am fost teribil de surprinsă în schimb să aflu că pot face cu ochiul.

— Am niște cuburi de zahăr, a zis Anisia.

— Da? Și ce, îți par neîndulcit? a întrebat măgarul continuând să rădă.

autodidact (s.m.) – (persoană) care s-a instruit singură, în afara școlii și fără profesori.

- Ești un prost! a zis Anisia supărată.
 — Bine, bine, hai, gata, a devenit brusc serios măgarul. Să trecem la afaceri. Cât zahăr ai la tine?
 — Nu, am zis că ești un prost și gata, nu mai discutăm cu tine! a răspuns Anisia și i-a întors spatele, pregătindu-ne de plecare.
 — Oi fi eu un prost, dar știu drumul până la colonia minieră. Și asta e în drum spre ocean, a zis el lingușitor.
 — Șapte cuburi, a propus Anisia întorcând ușor capul.
 — Zece și te duc, a spus măgarul apăsător.
 — Opt și nu deschizi botul ăla deloc până ajungem! s-a răstit Anisia la el, întorcându-se cu totul.
 Și așa am ajuns noi în Wasser călare pe măgar.

(Cosmin Perța, *Anisia și uneltele fermecate* – fragment)

EXPLOREZ

- 1 Despre ce este vorba în text? Formulează răspunsul într-un enunț.
- 2 Care este secvența care ți-a plăcut cel mai mult? De ce?
- 3 Ce fel de lume este reprezentată în text? Justifică-ți opinia, în unu-două enunțuri.

Acțiunea și conflictul

- 4 Reconstituie ordinea întâmplărilor și realizează apoi, în caiet, un organizator grafic, asemănător celui de mai jos, în care să plasezi acțiunile.

a) În momentul în care se află în conflict în colonie, Anisia și Johanna zboară, continuându-și drumul spre ocean. b) Johanna este răpită și dusă în acvariul de la ICC 38. c) Anisia o fură pe Johanna și o duce în camera ei pentru a o studia. d) Anisia pornește spre ocean, având-o ghid pe Johanna. e) Anisia merge în biroul directoarei și ia cartea cu vrăji. f) Directoarea îi promite Anisei cartea cu vrăji, dacă demonstrează că are talent la magie. g) Anisia și Johanna călătoresc prin pădure.	h) Anisia învață incantații pentru a face vrăji. i) Anisia rostește greșit formula magică și ea împreună cu Johanna se dedublează. j) Vladimir este răpit de zeul oceanului dintr-o cameră de cămin. k) Anisia și Johanna ajung, călare pe un măgar, în colonia Wasser. l) Dublurile dispar și Anisia îl convinge pe măgar să le ducă în colonia minieră Wasser. m) Din tufișuri apare un măgar. n) Anisia și Johanna intră în conflict cu dublurile lor.
- 5 Prezintă, în unu-două enunțuri, întâmplarea relatată în text.
 - 6 Notează, în două-trei enunțuri, ce își dorește Anisia și ce o motivează să-și dorească asta.
 - 7 Prezintă conflictele dintre personaje.

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

- 8 Unde și când se petrece acțiunea?
- 9 Care sunt locurile în care se petrec întâmplările din text? Transcrie cuvintele care indică aceste locuri.

Personajele

- 10 Menționează personajele prezente în text.
- 11 Realizează un organizator grafic în care să notezi personajele principale și pe cele secundare și tipul de relație dintre ele.

Narațiunea. Naratorul. Descrierea. Dialogul

12 Alege răspunsul corect.

• În text, narațiunea se realizează:

- a) la persoana I și oferă o imagine subiectivă asupra lumii;
- b) la persoana a III-a și oferă o imagine obiectivă, de ansamblu, asupra lumii.

13 Alege răspunsul corect.

• Naratorul este:

- a) Cosmin Perța, pentru că el a scris textul;
- b) Anisia, pentru că ea relatează evenimentele la persoana I;
- c) o scoică, o voce ficțională a autorului, care este, la rândul său, personaj;
- d) Johanna, care are o imagine obiectivă asupra lumii și asupra destinelor personajelor.

14 Cui i se adresează naratorul? Menționează mărcile adresării directe și posibilități receptori ai relației.

16 Stabilește momentele acțiunii completând tabelul cu întâmplările corespunzătoare acestora.

Momentele subiectului	Caracteristică	Întâmplări
Expozițiunea/ Situția inițială	Reprezintă starea de echilibru care precedă declanșarea acțiunii	...
Intriga	Constituie o problemă, o acțiune care modifică situația inițială	...
Desfășurarea acțiunii	Reprezintă succesiunea evenimentelor	...
Punctul culminant	Este momentul de maximă intensitate	...
Situția finală	Reprezintă rezolvarea conflictului și sfârșitul acțiunii, când se restabilește echilibrul	...

17 Transcrie, în caiet, un fragment de text în care este descris un personaj și un alt fragment în care este descris spațiul acțiunii.

18 Precizează rolul pe care îl are descrierea în cadrul acestui text epic.

19 Transcrie, în caiet, o replică a unui personaj care sugerează o atitudine comunicativă și una care transmite o intenție comunicativă.

20 Precizează rolul pe care îl are dialogul în cadrul acestui text epic.

21 Demonstrează, în opt-zece enunțuri, că textul propus este unul epic. Valorifică trăsăturile generale ale textului epic și analiza realizată în sarcinile precedente.

15 Menționează rolul pe care îl au următoarele secvențe în cadrul textului. Fă referire la modul în care cititorul descoperă trecutul și viitorul!

- „Așa am aflat că fratele ei mai mic fusese răpit din ICC în urmă cu câțiva ani. Nu știa prea multe detalii, ce i se spusese era foarte confuz. Îngrijitoarele și profesorii i-au povestit că fratele ei a fost răpit noaptea din camera lui de unul dintre zeii oceanului și nu mai trebuia căutat.”
- „Oamenii au povestit mai târziu că au văzut-o pe Anisia coborând în colonia minieră Wasser de pe un nor, dar noi de fapt veniserăm, ca toți ceilalți oameni, pe drumul prăfuit de țară, călare pe un măgar. Tocmai pentru a nu da de bănuț. Da, am și zburat, însă la plecare, când ne-am văzut încolțite.”

ELEMENTE-CHEIE

Textul epic prezintă acțiuni înlănțuite logic, făcute de eroii unor întâmplări reale sau imaginare.

Acțiunea desemnează ceea ce face cineva. Pentru a înțelege o acțiune, este nevoie să știm cine face acțiunea, care este scopul acesteia, dar și motivele care au determinat-o, precum și circumstanțele ei: locul, modul și timpul. Întrebările prin care se poate identifica o acțiune sunt: Cine? Ce (face)? De ce? Cu ce scop? Când? Unde?

Trăsăturile textului epic:

- sunt înfățișate întâmplări realizate de personaje;
- lumea creată într-un text epic este prezentată prin narațiune, descriere și dialog;
- acțiunea este plasată într-un cadru spațio-temporal;
- vocea autorului este preluată de un narator subiectiv sau obiectiv.

Naratorul. Într-o narațiune la persoana I, naratorul este și personaj, participând la acțiune. El are o imagine subiectivă asupra lumii și a destinelor personajelor. În schimb, într-o narațiune la persoana a III-a, naratorul nu participă la acțiune. El are o imagine de ansamblu, obiectivă, asupra lumii și a destinelor personajelor.

Textul epic vs Structura narativă. În prezentarea unei întâmplări și, prin urmare, în realizarea unui text epic, autorii recurg cel mai adesea la narațiune, pe care o îmbină cu dialogul și cu descrierea. Textul narativ/Structura narativă este modalitatea (tehnica) principală prin care sunt înfățișate aceste acțiuni. Alte modalități (tehnici) sunt descrierea și dialogul. Spunem deci că un text epic este realizat prin tehnica narativă sau că întâmplările/acțiunile sunt expuse prin narațiune.

APROFUNDEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți următoarele notițe ale unor elevi care au citit textul *Anisia și uneltele fermecate* de Cosmin Perța și observați semnificațiile pe care le-au formulat. Alegeți-o pe cea care se apropie de modul în care ați receptat voi textul și justificați-vă opțiunea într-un text de cinci-șase enunțuri.

Soră

Fură o scoică fură o carte pleacă în căutare peripeții Pericole
Iubirea dintre frați nu are limite, Anisia fiind capabilă de orice sacrificiu pentru a-l regăsi pe Vladimir.

Frate

Conflicte

Johanna - Anisia
Johanna și „dublul” ei
Anisia și „dublul” ei
Anisia și măgarul

De ce?

frică
-
se văd pe ele însele
atitudine arogantă

Cum se rezolvă?

prin comunicare
-
vraja s-a distrus
prin negociere

Conflictele sunt produse de frica pe care o simt personajele față de ce poate urma sau față de ele însele, dar și din cauza incompatibilității dintre acestea. Se demonstrează că un conflict poate fi aplanat prin comunicare, negociere sau se stinge odată cu trecerea timpului.

Anisia și copia sa reflexie, original, copie, dublu, dedublare, replică
Johanna și „dublul” său

Șansa de a-și descoperi „dublul” nu le oferă oportunitatea de a se vedea pe sine, de a se înțelege, ci reflectă dorința de control și lipsa de deschidere față de celălalt, care are o înfățișare și trăsături asemănătoare.

- Este furată Johanna din comunitatea scoicilor quahog.
- Se fură scoica din acvariu.
- Se fură o carte de vrăji.
- Este răpit Vladimir de zeii oceanelor.
- Se fură identitatea de către copia Johannei și cea a Anisei - DIVIZIBILITATE.
- Furtul - INVIZIBILITATE.

Textul este despre posibilitatea pierderii puterii, a identității și a libertății, surprinzându-se o serie de încercări prin care se dorește controlarea destinului.

REFLECTEZ

- Notează într-o pagină de jurnal reflecțiile tale referitoare la textul epic, valorificând și fragmentul de mai jos:

„Omul – hai să vă dau o definiție – este animalul povestitor. [...] Simte neconținut nevoia de a le inventa. Cât timp există o poveste, e bine. [...] Pe toți copiii din lumea întreagă îi încântă poveștile și încep să-și modeleze propriile lumi imaginare încă de când abia au învățat să meargă în picioare. Povestea are o importanță atât de mare pentru viața copilului mic, încât aproape că ajunge să-i definească existența.”

(Jonathan Gottschall, *Animalul povestitor. Cum ne fac poveștile oameni*)

LECȚIA 3 TEXTUL EPIC: CIREȘARI, DE CONSTANTIN CHIRIȚĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre un posibil scenariu de explorator, alegând una dintre destinațiile propuse: pe munte, în deșert, în junglă. Notați răspunsurile la următoarele întrebări: *De unde porniți? Ce obiective aveți? Ce obiecte aveți la voi? Cu ce mijloace de transport călătoriți? Ce găsiți în locul pe care îl explorați? Ce dificultăți întâmpinați? Când și cum se termină explorarea voastră? Cum ați pornit în explorare și cum ați ajuns să fiți la final?* Prezentați scenariul realizat în fața clasei.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Comentați următoarea confesiune a unui explorator, pornind de la elementele comune pe care le-ați observat în scenariile realizate de voi.

Când am plecat la drum aveam în minte doar itinerarul călătoriei; era tot ce știam atunci: unde, când și cât o să petrec. [...] Urmează să vă povestesc întâlnirea mea cu lumea în jurul căreia am călătorit, dar dincolo de toate întâlnirea cu mine, cu noi, cu omul pe care l-am cuprins cu întrebările firești. La început caut să văd de unde venim și cine suntem, apoi ce și cum este universul acesta al existenței noastre, dar de magie și imaginație, religie, etică și iubire, ca, spre final, să ajung să cuget la cea mai mare aspirație a lumii în care trăim – fericirea [...].

(Alexandru Stermin, *Călătorie în jurul omului*)

Comparați-vă răspunsurile cu ale celorlalte grupe.

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește textul următor cu scopul de a observa modul în care grupul de adolescenți descoperă o nouă lume.

Cireșarii

de Constantin Chiriță

Primul volum al romanului „Cireșarii”, intitulat „Cavalerii florii de cireș”, prezintă aventurile unui grup de copii de clasa a VIII-a numiți cireșari pentru că locuiesc cu toții în cartierul Cireșului. În vacanța de vară ei hotărăsc să plece într-o expediție științifică, cu scopul de a reface harta veche a Peșterii Negre. În expediția lor au parte de tot felul de experiențe, unele amuzante, altele periculoase, dar, datorită istețimii lor, curajului și spiritului de echipă, copiii reușesc să depășească orice problemă, romanul având un deznodământ fericit.

Cireșarii își aleseseră locul pentru popasul de noapte într-o poiană largă, aflată la vreo cinci sute de metri de intrarea în peșteră. Își instalaseră în grabă două corturi: unul mare pentru băieți, altul mai mic pentru fete. Masa de seară se servi repede, transformându-se printr-o hotărâre unanimă în cea mai îmbelșugată masă a zilei. Îndeletnicirea lor de moment, foarte domestică și comună, se petrecea într-un decor unic, de o rară sălbăticie și măreție. Parcă erau în fundul unei căldări, înconjurați de stânci uriașe, de dantele și zorzoane de piatră, și mai erau arborii cu răcori înmiresmate, și mai

ales culorile amurgului ca niște falduri blânde, binecuvântându-i și vechind deasupra capetelor lor.

Cutezătorii fuseseră harnici și inimoși: ajunseseră la peșteră odată cu asfințitul, își pregătiseră locul pentru popasul de noapte, erau toți sănătoși, nu mai erau flămânzi și parcă și oboseala pleca încet din ei... Da!... Ziua încă nu se terminase și nici lumina nu se subțiasse de tot, și mai erau câteva treburi de făcut, unele plăcute, poate chiar distractive, altele ceva mai grele, la care nu oricine putea să se încumete. Dar rolurile erau împărțite de multă vreme. [...]

— Ședință în mers! anunță Lucia. Fără vorbărie și digresiuni. Exemplul îl voi da eu: trei puncte la ordinea de zi! Unu: alegerea șefului... Doi: hotărâri cu privire la siguranța expediției... Trei: urmările hotărârii... Și la sfârșit, știți ce ne așteaptă: ceva care se numește somn.

— Dar focul!? protestă Maria.

— Focul?! Rămâne la decizia șefului. Gata?... Atunci să ne pregătim pentru vot. Ionel împărți biletele, Lucia, creioanele... colorate; Dan, urna, adică un pahar de campanie.

— Și acum propuneri de șef! ceru Lucia. Încep eu: îl propun pe Ionel! Mai vrea cineva...

— Eu! se repezi Maria. Îl propun pe Victor...

— Cine mai are propuneri? întrebă Lucia cu un ton iritat. Ursu!... Vrei să spui ceva?... Ce te tot învârti așa? Vino la scrutin! Și dacă îți închipui că ne jucăm de-a formalitățile stupide...

De data asta răsună foarte dură și categorică vocea lui Ursu:

— Nu! Votul poate să mai aștepte. E ceva mult mai grav!

Toți presimțiră apropierea unei amenințări. Dar vocea lui Ursu deveni imediat calmă și liniștitoare:

— Poate că nu-i chiar atât de grav... Mi se pare că s-a rătăcit cineva în pădure...

— Cine? întrebă un cor uluit.

— Tic! răspunse Ursu. L-am văzut de la Zănoaga și i-am lăsat semne foarte sigure. Dacă n-a ajuns aici până acum... Și din păcate s-a întunecat...

În câteva clipe toți cireșarii cunoșteau povestea lui Ursu.

Zguduită, Maria rosti întrebarea tuturor:

— Ce putem face?

Umbrele serii se transformaseră în pâclă groasă.

— Mai întâi focul! spuse Victor. Trebuie să facem un foc mare ca să se vadă de departe.

— Și noi să rămânem de mămligă lângă foc? spuse cu un ton de protest Ionel.

— Eu zic să facem două grupuri, îl liniști Ursu, și să intrăm în pădure pe două căi. Fiecare grup cu o lanternă. Câte doi...

— Atunci să facem trei grupuri, socoti Lucia.

— Ursu are dreptate, interveni Ionel. Trebuie să facă cineva focul și să-l păzească.

— Ba putem face trei grupuri, pentru că avem trei lanterne, spuse Victor. Ursu, un grup, și alte două grupuri de câte doi. Eu cu Maria...

Deodată se auziră vreascurile pârâind și o limbă galbenă, uriașă, țâșni spre cer. Ionel aprinsese focul.

— Și eu cu Dan! spuse Lucia. Ionel să rămână la foc. Gata! Luați lanternele!

— O secundă! ceru Victor. Să ne înțelegem asupra semnalelor. Fiecare își va striga numele ca să ne recunoaștem direcțiile. Din minut în minut sau la jumătate de minut. Prin „A” se dă alarma, prin „IU” se anunță găsirea lui Tic.

— Plecarea! strigă Ursu uitându-se în urmă.

Constantin Chiriță (1925–1991) a fost un prozator român, scriitor, romancier, scenarist și eseist. A debutat în 1949 cu nuvela *Matei Ion a cucerit viața*.

Opere: Notorietatea i-o aduce ciclul de romane pentru copii și adolescenți *Cireșarii*, început în

1956 și încheiat în 1968, care cuprinde următoarele titluri: *Cavalerii florii de cireș* (inițial volumul s-a numit *Teroarea neagră*), *Castelul fetei în alb*, *Roata norocului*, *Aripi de zăpadă* (inițial, *Teroarea albă*), *Drum bun, cireșarii!*. Se spune că s-ar fi vândut un milion de exemplare din aceste volume, această serie fiind considerată „primul bestseller românesc postbelic și, cu certitudine, cel mai bun ciclu românesc despre adolescenți care s-a scris vreodată în România” (Ion Pop, *Dicționar analitic de opere literare românești*).

Reflecții despre lume prin literatură. Într-un interviu, autorul spunea: „Ca orice copil, ca orice adolescent, căutam niște cărți care să mă reprezinte pe mine, mai ales în visurile mele, mai ales în dorințele, în cutezanțele mele, în această idee de zbor care caracterizează adolescența. *Cireșarii* nu sunt altceva decât cărțile pe care eu am vrut să le citesc cândva.”

Totul se petrecuse în câteva minute. Focul de lângă corturi devenise o vâlvătaie. Ionel arunca mereu vreascuri și nicio primejdie nu amenința împrejurimile. Groapa fusese săpată după ce încercaseră roza vânturilor. Cercetașii nocturni pătrunseseră în pădure pe trei căi: Lucia și Dan pe potecă, Ursu în dreapta lor, Victor și Maria în stânga. Strigându-și la intervale regulate numele, înaintau spre inima pădurii. Copleșiți de spaimă și de speranță. [...]

[Tic, alături de cățelul Țombi, găsește tabăra cireșarilor și se alătură expediției acestora.]

Ionel devenise conducătorul expediției! [...] Strânși în jurul focului, fără neliniști [...], zgândăriți din când în când de emoții plăcute, cireșarii își ascultau conducătorul, ales prin vot secret, unii cu uimire chiar, și toți aprobându-i spusele. Ionel argumenta necesitatea despărțirii expediției în două grupuri. Devenise foarte clar pentru toți: siguranța și reușita expediției depindeau de această măsură. Dar odată cu această convingere creștea și altceva în sufletele cutezătorilor: o neliniște, o emoție, o durere. Tocmai pentru a atenua acest sentiment, interveni Victor:

— Despărțirea va dura foarte puțin: o zi, poate două zile, poate chiar mai puțin de o zi, până vom face prima explorare. Când ne vom hotărî să începem harta, numai unul dintre noi va rămâne cu schimbul

la aparat, afară, ceilalți vor putea să colinde în voie peștera. Lanterne avem, baterii avem, timp avem destul... Până la urmă ne vom plictisi de peșteră și vom sta mai mult afară...

— Totuși... prima întâlnire, primii fiori..., se auzi o voce cu tristeți și nostalgii.

Da! Prima explorare, primele emoții, primele descoperiri! Cui îi erau hărăzite?... De aici izvoră liniștea dureroasă a câtorva cireșari. Cine va intra în peșteră?... Cine va rămâne afară? [...]

Ionel reconstitui grupurile:

— Eu, Victor, Maria și Tic vom intra în peșteră. Lucia, Dan și Ursu vor explora, paralel cu noi, coasta muntelui. Precum am convenit, trebuie să întreb dacă vrea cineva să facă vreo observație cu privire la grupuri... dacă își închipuie că e necesar un transfer oarecare...

Toți erau de părere că grupurile erau perfect echilibrate. Alte observații nu se auziră.

Ionel anunță programul zilei care urma:

— Scularea în zori... Despărțirea... La gura peșterii confectionăm pluta... Așa! Peste cinci minute: stingerea. Somnul obligatoriu. Și vă urez: Noapte bună! [...]

Toți se sculară odată cu zorii, fără să-i trezească cineva, își împărțiră merindele cu cântarul infailibil al camaraderiei, apoi uneltele, și abia apoi se strânseseră în jurul feței de masă așternute pe iarbă de gospodinele amuțite. [...] Despărțirea se oficiase chiar acolo, pe platou, cu glume și încurajări, dar și cu o umbră de tristețe. Grupul Luciei luase imediat drumul muntelui, grupul lui Ionel se abătuse, pentru scurtă vreme, la o colibă de bârne asuprită de uitare și ruină, de unde se aprovizionase cu câteva scânduri, cam șubrede, dar care ar fi putut folosi la confectionarea plutei. Alte poveri, grele și sâcâitoare, apăsau umerii încărcăți ai vizitorilor. [...] Abia când se opriseră în fața gării întunecoase, ascunsă de arbori și bolovani, răsunară primele cuvinte, adică primele exclamații. [...]

ieșitură (s.f.) – (înv.) partea ieșită în afară (la o construcție, la o piesă etc.).

Fiat lux! – (lat.) „Să se facă lumină!”

fridă (s.f.) – adâncitură de forma unei ferestre oarbe prevăzută într-un zid, în peretele unei sobe etc., cu scop utilitar sau decorativ.

Grotă îi întâmpină binevoitoare și primele exclamații ale cutezătorilor fură exclamații de surpriză și plăcere. Pătrunseseră înăuntru printr-o crăpătură ca un triunghi de cărbune, încălziți și transpirați, și se pomeniseră deodată învăluiți în răcoare și liniște, iar lumina era discretă și odihnitoare. Dar senzația de plăcere nu dură multă vreme. După prima recunoaștere, un amestec de dezamăgire și deziluzie încerca să pună stăpânire pe ei. Antreul peșterii, camera de primire, era foarte sărac: o scobitură fără asperități, fără cotloane, fără podoabele de calcar pe care și le imaginaseră, fără urme și semne care să-i poarte cu fantezia în noaptea timpurilor. O scobitură oarecare, cu boltă joasă, îngustându-se spre fund. Înaintară cu prudență spre întuneric și chiar după primii pași avură senzația că sunt înghesuiți și amenințați cu strivirea. Bezna se îngroșă, iar fundul peșterii se îndepărta transformându-se într-un tunel din ce în ce mai îngust și mai scund.

În sfârșit, Ionel dădu semnalul pe care-l așteptau toți: lumină! *Fiat lux!** cum îl corectă Maria. Patru lanterne puternice își împreunară razele într-un mănunchi orbitor. Tunelul în care intraseră era destul de larg și de primitor și mult mai generos decât antreul din urma lor. Pereții lui erau umezi, tavanul avea crăpături profunde, iar mai departe se zăreau ieșituri*, vâgăuni și bolovani răzleți.

Cel mai fericit era Tic. Parcă intrase într-o împărăție a minunilor. Nici nu mai voia să știe de ceilalți. Uneori rămânea în urma lor, alteori o lua înaintea și își plimba lanterna peste tot. Căuta și cerceta totul: firide*, scobituri, crăpături, gropi, orice spațiu mai ciudat care putea fi un adăpost sau un ascunziș pentru cutia fermecată. Într-un cotlonaș cam zurliu la început, dar imediat cumițindu-se și oprindu-se în barajul muntelui, Tic zări câteva pietre, câteva pietricele, care, pe lângă bolovanii uriași de până atunci, păreau nepoftite în peșteră. Le ridică de jos, le cântări, apoi strigă:

— Ionel! Stai! Am găsit ceva...

Prichindelul rămăsese în urmă și Ionel îl aștepta câteva clipe, destul de nerăbdător, dar când zări pietrele din mâna lui, îl pufni râsul.

— Pietre obișnuite, nătărăule... Le găsești în orice curte. Nicio scofală...

Cam împotriva inimii, prichindelul aruncă pietrele, dar nu-i trecu nicio clipă prin minte să renunțe la căutări. [...]

Victor îi liniști pe toți anunțându-i că nu mai este mult până la intrarea primului salon, bineînțeles dacă peștera nu se răzvrătise împotriva hărții.

Din fericire, peștera fusese cuminte. După numai câteva minute, tinerii pătrunseră într-o încăpăre largă, ca o sală de bal, luminată straniu de razele care se furișau iscusit prin niște crăpături subțiri ca firul de ață. Când lanternele incendiară cu lumina lor unită salonul, exclamații uluite îi salutară splendorile

generoase. Zeci de țurțuri albicioși se spânzuraseră de cupola neagră, iar în mijloc, stalactitele și stalagmitele aproape că-și atingeau vârfurile. Și mai erau ciorchini de marmură lipiți de vreun perete, și firi-de tainice, și statui ciudate, și coliere suspendate, și stânci singulare ca niște vârfuri de săgeți, și alte forme, și reliefuri bizare, și mereu spații negre, ca niște stele ale întunericului, nenumărate podoabe cioplite și finisate și șlefuite de sute de milioane de ani meșteri. Tinerii se înfruptau din ele cu priviri și fantezii flămânde, și exclamațiile erau șoptite, sau tăcute, pe buze fierbinți. [...]

— Atențiune! ajunse vocea lui Victor la urechile celor doi. Am dat de apă!

Vestea era prea gravă pentru a nu anula într-o clipită pornirile de ceartă. De fapt, Victor încă nu dăduse de apă, dar simțea umezeala în aer, și parcă auzea și un clipocit în apropiere, și mai era și harta din mâna lui, care indica, la capătul primului salon, existența unui lac subteran. Din prevedere îl apucă pe Tic de mână, dar prichindelul, crezând că e un gest de mângâiere, răspunse prompt, lipindu-se de el. Așa îi găsiră Maria și Ionel. Și tuspătru înaintară cu prudență exagerată, încet, cu pași de plumb, dar nu numai prudența îi obliga la acest mers chinuitor, ci și poverile care parcă se îngreunaseră și care erau mai greu de strecurat printre atâtea și atâtea obstacole. Se opriră la marginea lacului. Malul celălalt nu se vedea. Numai apă, apă de cristal, ca o oglindă, spartă uneori de picurii care se prăvăleau invidioși din întuneric.

Victor aruncă sfoara cu plumb, și ghemul începu să se desfășoare mereu, mereu, până ce rămase un mosor gol în mâna lui. Și tot nu atinsese fundul!

— Foarte adânc! spuse el. Probabil o prăpastie umplută cu apă. Păcat că nu știm și cât de lat este...

— Brrrrr! făcu Tic după ce-și plimbă o clipă degetele prin apa lacului. Rece ca gheața! Nu l-aș trece înot...

— Nici nu-i nevoie, Ticușor, îl liniști Victor. Îl vom trece cu pluta. Numai că mai întâi trebuie s-o facem și, și mai întâi, trebuie să aducem materialele din antreu. [...]

Locul se transformă imediat în șantier. Cele mai groase bârne se întâlniră într-un patruleter încheșat solid cu câteva scoabe. Alte bârne, mai subțiri, fură fixate, paralel, în interiorul patruleterului, iar deasupra scheletului, prins cu atâtea strășnicie în cuie și scoabe că nici măcar nu scârțâia, se așezară scândurile fostei colibe, bătute și ele zdravăn în cuie și legate, pentru mai multă siguranță, cu sârmă și funii. Estetica plutei cam lăsa de dorit, dar rezistența ei nu dădea nimănui dureri de cap.

— Cam rudimentară... spuse Victor. Dar, în lipsă de altceva... Să sperăm că e destul de solidă...

— Oare ne ține? se înfioră Maria. Cum făceai tu, Ticușorule? Brrrr! Încăpem toți pe ea?

— Brrrrr! răspunse Victor în același stil. Cum poate să-ți treacă prin cap așa ceva?... Cred că ne-am prăbuși înainte de-a ajunge în apă. E o plută de tranzit, un fel de bac, pentru o singură persoană. La mare nevoie ar încăpea și două. Vom trece pe rând și vom trage pluta înapoi cu frânghia.

Imediat ce termină de vorbit, Victor scoase din rucsac doi colaci de frânghie pe care-i legă de bârnele cele mai groase: fiecare la alt capăt al plutei. Unul urma să rămână pe mal, celălalt călătorea cu pluta până la țarmul nevăzut al lacului. Apoi pluta se transformă într-un bac original. Frânghia o trăgea sau înainte, sau înapoi, după nevoie. Sistemul descoperit de Victor era, în același timp, simplu și sigur. Numai primul călător, cel care urma să ducă funia pe malul celălalt, trebuia să înfrunte riscurile unei traversări neobișnuite și nesigure.

— Gata! anunță Victor după ce controlă încă o dată nodurile celor două frânghii.

Chiar în clipa aceea, Ionel descoperi într-o firidă câteva pietre curioase:

— Oare nu sunt urme de granit arhaic? se întrebă el emoționat și iscoditor.

— Mi se pare că e tot piatra aia paleozoică, în care am dat cu piciorul, spuse Tic, care apăruse ca prin farmec lângă el.

— Ionel! strigă Maria. Începem trecerea.

— Imediat! răspunse Ionel. Să văd numai dacă n-am dat marea lovitură. Voi puteți să treceți...

— Ba nu! Tu trebuie să treci primul! Așa se cuvine! Hai, că te așteptăm!

Dar Victor se și afla pe plută și pluta se afla pe apă. Cum îl văzu, Ionel lăsă baltă granitul lui și veni la plută:

— Stai, Victor! Lasă-mă pe mine! N-ai voie să...

— Atenție! strigă Victor. Prindeți funia și luminați drumul. Și aveți grijă de Tic...

Folosind o scândură lată drept vâslă, Victor începu traversarea lacului. După câțiva metri numai, îndreptând raza lanternei sale în față, zări malul celălalt. Vâslă și mai energic și acostă fără nicio greutate. Malul nou părea mai primitiv decât cel pe care-l

părăsise. După ce debarcă, luând cu el colacul de frânghie încă nedesfășurat, își anunță prietenii:

— Gata! Am ajuns și văd lumina lanternelor voastre. Totul e în ordine aici... Acum trageți de funie, trageți pluta! Trimiteți mai întâi bagajele și cățelul... Gata? [...]

Ionel anunță semnalul convenit și, de pe malul celălalt, Victor începu să tragă de frânghie. După trecerea bagajelor veni rândul pasagerilor: Maria, apoi Tic și Țombi, și la urmă Ionel. Conducătorul expediției își puse imediat rucsacul în spate pentru a-i îndemna și pe ceilalți la drum:

— Mi se pare că suntem în întârziere...

— Plecăm imediat... îi răspunse Victor. Dar nu mai este nevoie să cari rucsacul. Avem un cărăuș grozav.

Ionel îl privi, odată cu ceilalți, foarte mirat:

— Adică?

— Pluta! Cel mai neobosit cărăuș!

Într-adevăr, din lac pornea prin tunel un pârlăuș subteran destul de lat și de adânc pentru ca pluta să poată naviga nestingherită. În câteva clipe, ca într-o întrecere, toate bagajele poposiră pe plută.

— O vom trage cu funia! spuse Ionel.

— Nu trebuie s-o tragem, îl corijă Victor. Trebuie s-o ținem. Pârlăușul nu se varsă în lac, izvorăște din lac. Curge la vale și nu e deloc năruș.

— Perfect! spuse Ionel. Vom ține funia cu rândul.

Cireșarii porniră în aval cu alte puteri în trupuri, parcă și cu altă dispoziție. Ideea lui Victor îi descotorosise de toate poverile și de multe griji. Parcă niciodată nu se simțiseră mai sprinteni, mai veseli, mai senini, deși se aflau în inima muntelui, despărțit de lumea luminii și culorilor prin zeci de milioane de tone de piatră.

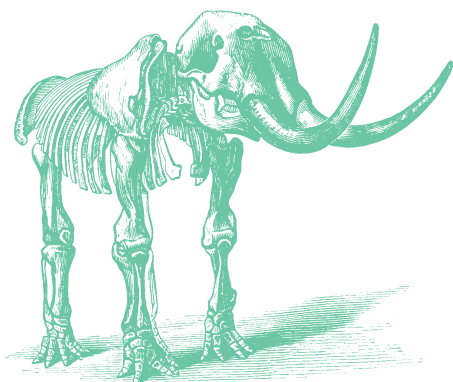
Victor ținea funia de care era legată pluta. Dar pârlăușul curgea cuminte și nu-i stingherea deloc mișcările.

— Mai avem de trecut un lac mai mărișor... spuse Victor, uitându-se pe hartă. Apoi câteva saloane. Acuș ajungem la punctul terminus. Cred că până la prânz...

— Victor! îl întrerupse de undeva din întuneric Maria. Unde s-a găsit scheletul mastodontului?

Dar nu-i răspunse Victor, ci Ionel, care, de asemenea, cerceta harta:

— În primul salon în care vom intra. Un salonaș, mai degrabă, dacă ar fi să ne luăm după hartă.

Tic, care până atunci rămăsese în urmă, se strecură ca o fantomă pe lângă Victor și Ionel, o întrecu și pe Maria, dar nu și pe Țombi, care provocase toată această schimbare de poziții.

— Stai, Tic! Încercă Victor să-l oprească. Atenție! Auzi? E o scobitură în dreapta!

— Tic! Țipă Maria. Înapoi, măgarule!

— Uraaaa! se auzi răspunsul celui insultat. Alarmă! Alarmă bună! Veniți toți aici! Uraaa! Am găsit un os de mastodont*!

Tustrei cei chemați alergară spre aureola pe care o lansa lanterna lui Tic... și-l găsiră pe norocosul prichindel instalat comod pe o platformă de grohotiș, chiar în locul unde harta indica o scobitură primejdioasă. În mâna lui se afla un oscior care aproape îi fu smuls de către Maria. Cercetarea osului nu ținu prea mult. Ionel și Victor îl priviră neputincioși, dar Maria îi veni repede de hac:

— Chiar tu l-ai descoperit, Ticușor?

— Aproape eu... răspunse ciufuliciul.

— Hmmm... îl amenință Maria. Să știi, Ticușor, că mastodontul tău s-a transformat de-a lungul erelor în vițel.

— În vițel!? Nu se poate! În elefant!

— Nu, Ticușor... Chiar în vițel. E un antricot de vițel, foarte veritabil.

— Ce să caute vițelii aici? o înfruntă prichindelul. Poate e de la un pui de mastodont, se rugă el.

Dar cel care aduse argumentul incontestabil fu Țombi. Ionel îl prinse în raza lanternei în timp ce rodea cu pasiune alt os.

— Căini care să roadă oase de mastodont încă n-am văzut... spuse Ionel.

— Dar ce, nu-s tot oase?

— Nu! Mai mult seamănă cu pietrele...

— Zău? Chiar nu-i de la un pui de mastodont? se tângui Tic. Și cum a ajuns vițelul aici?

Era întrebarea care-l frământa pe Victor, care-l speria pe Ionel, care-o neliniștea pe Maria. Pentru că întrebarea nu avea decât un singur răspuns: în peșteră mai fusese cineva. Și dacă osul era bun de ros... înseamnă că nu trecuse prea mult timp de când peștera fusese vizitată. Dar cine o vizitase? Cu ce scop? Și când?... Toți gândeau astfel...

— Fiiuuuuuuu! înțelese Tic. Să știți că sunt oase dintr-un pachet de mâncare...

— Ți-a venit mintea la cap, îl luă Maria la rost.

— Atunci, se înfurie prichindelul, înseamnă că a trecut altcineva prin peșteră înaintea noastră.

— Asta-i, piciule!

— Nu se poate! Nu vreau! Cine a avut un asemenea curaj? Cine...

mastodont (s.m.) – mamifer pahiderm fosil uriaș, asemănător cu elefantul.

★ REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Răspunde la întrebările din caseta alăturată și confruntă-ți apoi răspunsurile cu ale colegului de bancă.

- Ce ți-a plăcut cel mai mult în acest text?
- Ce emoții ți-a provocat lectura textului?
- De ce anume ți-a amintit textul?
- Ce reacții ar avea prietenii tăi dacă le-ai povesti acest text?

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă cerințele de mai jos, pentru ca, la final, să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.

Acțiunea

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

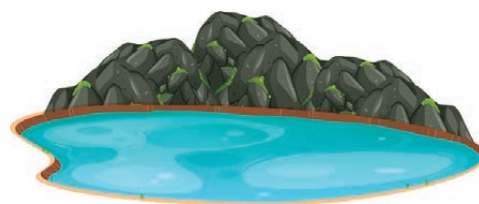
- De ce se opresc cireșarii în poiană?
- Ce tulbură discuțiile copiilor?
- De ce era îngrijorat Ursu în privința lui Tic?
- Cum se organizează cireșarii pentru a-l găsi pe Tic?
- Cine rămâne lângă foc? Cine pleacă în pădure?
- Cum se rezolvă situația?
- Cine este ales conducătorul grupului? Cum a fost ales?
- Care este soluția propusă de Ionel și susținută și de Victor pentru reușita expediției?
- Care sunt echipele formate de Ionel?
- Ce direcție are fiecare echipă?
- Care este prima reacție a cireșarilor în peșteră? Dar după ce își aprind lanternele și înaintează?
- Cum se comportă Tic în peșteră?
- Ce piedică se ivește în explorarea peșterii? Cum o depășesc cireșarii?
- Ce crede Tic că a găsit în peșteră?
- Care e concluzia cireșarilor referitoare la descoperirea lui Tic?

3 Răspunde la întrebările de mai jos, căutând sugestii în mai multe secvențe ale textului.

- Ce obiecte specifice unor exploratori folosesc cireșarii?
- Ce emoții trăiesc cireșarii pe parcursul întâmplărilor?
- Ce soluții găsesc cireșarii pentru a obține ce și-au propus?

4 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

- Lucia propune organizarea a trei grupe, ca să ...
- Locul din fața lacului devine un șantier, pentru că ...
- Victor are ideea de a folosi râul subteran pentru ...
- Deși au fost tensionați de dispariția lui Tic, atunci când îl găsesc, cireșarii ...
- Cireșarii sunt uimiți de găsirea oaselor de vițel, deoarece ...

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

5 Răspunde, în scris, la întrebările de mai jos.

- Care sunt locurile în care se petrec întâmplările din text? Transcrie cuvintele/secvențele care indică aceste locuri.
- Ce moment al zilei este numit la începutul textului? Când începe expediția în grotă? Transcrie trei indici de timp din text.

Narațiunea. Descrierea. Dialogul

6 Alege varianta corectă.

- Naratorul relatează întâmplările:

- la persoana a III-a, este obiectiv;
- la persoana I, este subiectiv.

7 Reconstituie ordinea întâmplărilor și realizează apoi, în caiet, un organizator grafic, asemănător celui de mai jos, în care să plasezi acțiunile.

- Analizând cu atenție osul, cireșarii își dau seama că cineva fusese recent în peșteră.
- Cireșarii se organizează pentru a-l găsi cât mai rapid pe Tic.
- Tinerii își construiesc o plută.
- Pe rând, cireșarii reușesc să traverseze lacul.
- La propunerea Luciei, cireșarii discută despre câteva măsuri organizatorice.

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

- f) Ionel, conducătorul grupului, stabilește modul în care se va desfășura în continuare expediția.
- g) Cireșarii dau peste un lac subteran.
- h) Urmând harta, cireșarii intră în grotă, fiind impresionați de ceea ce se dezvoltă sub ochii lor.
- i) Ursu îi anunță pe ceilalți că e posibil ca Tic să se fi rătăcit în pădure.
- j) După micul-dejun, fiecare grup își continuă traseul stabilit.
- k) Tic este foarte bucuros că a descoperit un os de mastodont.
- l) Pentru a înnopta, cireșarii își instalează corturile într-o poiană din apropierea peșterii.

8 Menționează care este rolul descrierii din primul alineat al textului.

9 Recitește dialogul din finalul textului și precizează:

- a) contextul (locul, timpul) în care are loc fiecare schimb de replici;
- b) subiectul discuției;
- c) atitudinile comunicative ale personajelor.

10 Explică, în două-trei enunțuri, rolul pe care îl are dialogul din secvența:

„— Și acum propuneri de șef! ceru Lucia. Încep eu: îl propun pe Ionel! Mai vrea cineva...

— Eu! se repezi Maria. Îl propun pe Victor...

— Cine mai are propuneri? întrebă Lucia cu un ton iritat. Ursu!... Vrei să spui ceva?... Ce te tot învârti așa? Vino la scrutin! Și dacă îți închipui că ne jucăm de-a formalitățile stupide...”

11 Selectează, din lista următoare, trăsăturile textului epic regăsite în *Cireșarii* de Constantin Chiriță și notează-le în caiet.

Textul *Cireșarii* de Constantin Chiriță este epic, deoarece:

- a) Evenimentele sunt prezentate cronologic.
- b) Domină substantivele și adjectivele.
- c) Acțiunea se desfășoară într-un interval de timp.
- d) Acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal.
- e) Textul creează o lume imaginară care reflectă realitatea.
- f) La acțiune participă personaje.
- g) Vocea autorului este preluată de un narator.
- h) Narațiunea se îmbină cu descrierea și dialogul.
- i) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana a III-a.

Personajele

12 Notează personajele textului.

13 Identifică relațiile dintre personaje. Este mereu consens între cireșari sau există și neînțelegeri? Care

sunt personajele care se contrazic? Care sunt cireșarii care se susțin unul pe celălalt? Ține cont că Tic este fratele mai mic al Mariei! Ilustrează-ți răspunsul cu secvențe din text.

II. Copiază, în caiet, tabelul de mai jos, apoi completează-l cu informații referitoare la textul narativ *Cireșarii* de Constantin Chiriță.

HARTA TEXTULUI EPIC

Autorul: ...				
Titlul: ...				
Textul vorbește despre: ...				
Cadrul acțiunii				
Unde se desfășoară acțiunea?		Când are loc acțiunea?		
...		...		
Personajele				
Principale: ...		Secundare: ...		
Narațiunea				
Situația inițială/ Expozițiunea	Intriga	Desfășurarea acțiunii	Punctul culminant	Situația finală/ Deznodământul
...	...	...	...	...

Naratorul: ...
Descrierea
Cadrul acțiunii (elementele care înfățișează cadrul acțiunii și caracteristicile lor): ...
Portretul personajelor (trăsăturile personajelor): ...
Dialogul
Caracterizează personajele: ...
Prezintă schimbul de replici (interacțiunea verbală) dintre personaje: ...

CIREȘARI ȘI REFLECȚIILE ASUPRA LUMII

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Descoperiți lumea în care își desfășoară expediția cireșarii. Identificați împreună universul pe care îl descoperă personajele. Notați obiectele, decorurile, locurile care alcătuiesc această lume.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre dorința cireșarilor și completați, în caiet, graficul de mai jos.

Care este dorința cireșarilor?	...
Ce fac cireșarii ca să-și îndeplinească dorința?	...
Ce probleme întâmpină în realizarea dorinței?	...
Cum se susțin prietenii?	...
Ce reușesc să vadă cireșarii în grotă?	...
Ce experiență trăiesc tinerii în grotă?	...

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre trăsăturile personajelor, completând, în caiet, următorul tabel.

Personajul	Secvența	Trăsătura	Mijlocul de caracterizare
Lucia			
Maria			
Ionel			
Victor			
Ursu			
Tic			

4 Care sunt valorile cireșarilor? Scrie un text de cinci–șapte enunțuri despre valorile care îi unesc și care îi fac să-și dorească să descopere lumea din jur.

5 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Realizați o fișă de identitate pentru unul dintre personajele textului, completând, în caiet, spațiile goale din tabelul de mai jos.

Cine este personajul? (identitatea)	Nume	...	De unde am aflat/ dedus informația?
	Alte informații despre identitatea sa	...	
Cum este personajul? (portret)	Trăsături fizice	...	
	Trăsături de comportament	...	
Ce valori are personajul?	Valorile personajului	...	

- din spusele naratorului
- din faptele personajului
- din felul în care gândește personajul
- din limbajul personajului
- din relația cu alte personaje
- din mediul de viață

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

6 Crezi că e important ca într-un grup să existe un conducător? De ce? Ce calități trebuie să aibă un lider? Ionel le are? Susține-ți opinia, valorificând textul, dar și experiența ta.

7 Identifică tema textului, răspunzând la una dintre întrebările de mai jos:

- Despre ce se vorbește în mod semnificativ în acest text?
- Care este aspectul cel mai important din realitate transpus de autor în text?

8 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați următoarele idei referitoare la cireșari și prezentați, în patru-șase enunțuri scrise, una dintre acestea.

Cireșarii pot fi priviți ca niște modele, deoarece au curajul de a trăi aventura și de a cunoaște lumea din jur.

Cireșarii sunt organizați, motivați, riguroși, hotărâți să atingă obiectivul expediției.

Cireșarii nu doar descoperă spații și lumi noi, ci și forța unui grup și puterea interioară.

9 Scrie o compunere, de opt-zece enunțuri, despre personajele care au curajul de a se aventura în descoperirea unor lumi ascunse, valorificând atât textul scris de Constantin Chiriță, cât și cunoștințele și experiențele tale. În redactarea compunerii:

- vei prezenta lumea descrisă în text;
- vei selecta două secvențe din text care arată determinarea de a descoperi ceva nou, explicând semnificațiile acestora;
- vei interpreta acțiunea personajelor prin raportare la aventurile prin care trec;
- vei corela o idee din text cu o experiență din viața ta sau cu o idee din alt text literar.

REFLECȚIILE MELE DESPRE CIREȘARI

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Întreabă regizorul! Romanul *Cireșarii* a fost transpus într-un film cu același titlu în anul 1984 de către regizorul Adrian Petringenu. Scrieți un posibil mesaj adresat regizorului filmului, referindu-vă la curiozitățile pe care le aveți în legătură cu relația dintre film și roman: cum a ales personajele, ce elemente din carte a păstrat și ce a modificat, cum a ales locurile, unde s-au făcut filmările etc.

Grupa 2. Vorbește despre text! Scrieți o posibilă conversație cu Ionel, pe care l-ați întâlnit când acesta a împlinit 35 de ani. Aflați de la el care a fost drumul său în viață.

Grupa 3. Față în față cu personajul! Raportați-vă la experiența cireșarilor și răspundeți la întrebările de mai jos.

🍒 Ce probleme întâmpină cireșarii în peșteră? Voi cum le-ați fi rezolvat?

🍒 Cum ați fi reacționat în locul lui Victor? Ați fi traversat primul lacul, așa cum face el? Puteți să înțelegeți gestul lui? Motivați-vă răspunsul!

🍒 Credeți că Tic ar fi trebuit să-și schimbe comportamentul după ce s-a rătăcit? De ce credeți că nu a făcut-o? Voi ați fi făcut-o? Ce vă poate învăța acest personaj?

🍒 Ce credeți că e important pentru cireșari? Este esențial și pentru voi același lucru? Justificați!

Grupa 4. Fii tu personaj! Redactați un scurt mesaj pe care l-ar fi putut găsi cireșarii la intrarea în grotă, înainte de a pătrunde într-o lume necunoscută și misterioasă.

REFLECTEZ

• **JURNAL!** Realizează o pagină de jurnal de cititor, răspunzând la întrebările de mai jos.

a) Ce probleme ai întâmpinat în timpul activităților de lectură a textului? Cum le-ai depășit?

b) Ce crezi că ar fi necesar să înveți să faci mai bine? Ce ți-ai dori să faci mai bine? La ce ai avea nevoie de mai mult sprijin?

c) Cum vei citi de acum un text narativ? La ce vei fi atent(ă)?

d) Când ai lucrat în grup, ai procedat la fel precum colegii tăi? Ce ai făcut diferit de ceilalți?

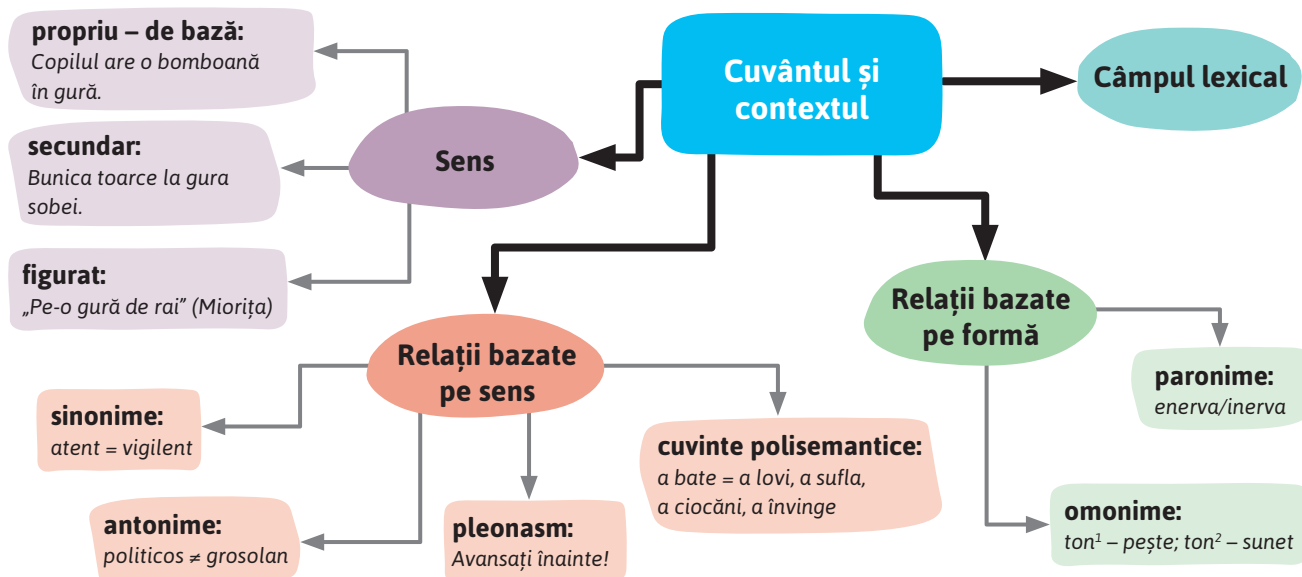
e) Ce ai aflat despre tine în timpul activităților dedicate lecturii acestui text?

LECȚIA 4

VOCABULARUL (ACTUALIZARE)

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

EXPLOREZ

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți cu atenție textul următor și apoi răspundeți la cerințele de mai jos.

Tinerețea îți bate cu degetele-i delicate la poarta inimii tale solitare. Întâmpin-o cu brațele deschise, cu mare încredere și cu elan. Lasă-te cuprins de magia sa, de surâsul ei fermecător. Grație acesteia, vei fi binecuvântat cu un sentiment înălțător, singurul care te poate face nemuritor, dragostea. Vei regreta întotdeauna că hoțul timp ți-a furat prea repede acest paradis.

- Menționați într-un enunț despre ce este vorba în text.
- Reformulați oral textul, folosind **sinonime** contextuale pentru cuvintele următoare:

delicate inimii întâmpin-(o) cuprins magia surâsul singurul nemuritor a furat paradis

- Reformulați oral textul, folosind **antonyme** pentru următoarele cuvinte selectate din textul-suport:

tinerețea întâmpin-(o) nemuritor vei regreta întotdeauna

- Citiți articolul din DEX și stabiliți care sens este utilizat în text.

BRAȚ, brațe, s.n. **1.** Segment al membrului superior cuprins între cot și umăr; partea de la umăr până la încheietura mâinii; p. ext. membrul superior al corpului omenesc. ◇ Loc. adv. În brațe = cu brațele petrecute în jurul corpului cuiva (spre a-l strânge la piept sau spre a-l purta pe sus). (Braț) la braț (sau de braț) = cu brațul trecut pe sub brațul altuia. ◇ Expr. [...] (A primi sau a aștepta etc. pe cineva) cu brațele deschise = (a primi sau a aștepta etc. pe cineva) cu mare plăcere. A lua (pe cineva sau ceva) în brațe = a apăra, a susține, a lăuda (pe cineva sau ceva). [...] **2.** Cantitate care se poate cuprinde și duce în brațe (**1**). Un braț de fân. **3.** Fig. (În sintagma) Brațe de muncă = muncitori. **4.** Obiect sau parte a unui obiect care seamănă cu brațul (**1**). ♦ Element solid al unui sistem tehnic, solidar sau articulat la un capăt cu sistemul respectiv și care servește la preluarea unei sarcini sau la transmiterea unei mișcări. **5.** Parâmă legată la capătul unei vergi și care servește la manevrarea laterală a acesteia. **6.** Distanța de la un punct fix la linia de acțiune a unei forțe. **7.** Ramificație a cursului principal al unei ape curgătoare. ◇ Braț mort = ramificație părăsită a unei ape, alimentată numai la revărsări. – Lat. **brachium**.

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

5 Construiți, în caiet, enunțuri prin care să ilustrați **polisemia** cuvântului „braț”, utilizând alte două sensuri decât cel din textul-suport.

6 Notați, în caiet, varianta corectă. Cuvintele subliniate în enunțul: „Tineretea îți bate cu degetele-i delicate la poarta inimii tale solitare.” sunt utilizate, în ordine, cu:

- a) sens figurat, sens figurat;
b) sens figurat, sens propriu;

- c) sens propriu, sens figurat;
d) sens propriu, sens propriu.

7 Citiți următorul articol din **DEX** și apoi alcătuiți un enunț cu **omonimul** cuvântului „elan” din text.

ELÁN¹, *elani*, s.m. Animal rumegător nordic din familia cerbicelor, cu coarne mari, ramificate și lățite în formă de lopeți (*Alces alces*). – Din fr. **élan**.

ELÁN², *elanuri*, s.n. **1.** Însuflețire creatoare; avânt, entuziasm. **2.** (Sport) Complex de mișcări și de procedee executate, în vederea efectuării unei sărituri sau a unei aruncări. – Din fr. **élan**.

8 Corectați enunțurile următoare, scrise de un elev care a citit textul-suport, explicând în ce constau greșelile:

Textul vorbește despre o ființă solidară care este încurajată să guste din magia tinereții, deoarece această etapă a vieții este temporală, și nu eternă. Chiar el însuși va înțelege mai târziu că timpul este ireversibil.

Poți alege între: **a.** confuzia paronimică (confuzia între paronime), **b.** pleonasmul.

APROFUNDEZ

1 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Imaginează-ți un dialog, de șase-zece replici, cu un prieten, referitor la greșelile de exprimare pe care le fac unii dintre colegii tăi în funcție de contextele în care se află. Vei discuta cu prietenul tău despre pleonasme și despre confuziile paronimice.

2 Construiește enunțuri cu sensul propriu de bază, secundar și figurat al cuvintelor următoare: *a îngheta*, *nod*, *a crește*, *a citi*, *aripă*.

3 Formulează un enunț care să exprime intenția de a-ți manifesta recunoștința față de părinții tăi, utilizând sensul figurat al cuvintelor „stâncă” și „cale”.

INVESTIGAȚIA. Sensul cuvintelor în context

🔍 **Definirea problemei.** Cum se modifică sensul cuvintelor în funcție de context?

🔍 **Organizarea pe grupe.** Elevii se vor organiza în grupe de câte patru-cinci elevi, în funcție de accesul la internet și la dicționarele tipărite.

🔍 **Sarcini.** Fiecare grupă va investiga un cuvânt polisemantic în diferite contexte (de exemplu: în mass-media, în timpul unei prezentări, în texte diverse etc.).

🔍 **Stabilirea timpului de lucru:** 30 de minute

🔍 **Alegerea metodei.** Se vor alege contexte, se vor construi enunțuri, se vor citi articole din dicționar, se vor identifica sensurile.

🔍 **Prezentarea rezultatelor investigației.** Se vor prezenta cuvinte polisemantice utilizate cu sens diferit în funcție de contexte, se vor explica asocierile de cuvinte care au generat sensuri noi și se vor oferi soluții pentru înțelegerea corectă a sensurilor acestora.

✓ AUTOEVALUARE

• Notează, în caiet, în ce măsură ai fost eficient în investigație. Notează activitatea și oferă steluțe. (1 – foarte puțin; 10 – în totalitate)

- a) Am cooperat și am participat la lucrul în echipă.
b) Am urmat pașii investigației.
c) Am lucrat organizat pe baza resurselor.
d) Am fost concentrat și atent pe parcursul investigației.
e) Am descoperit și am învățat lucruri noi.
f) Am fost creativ în prezentare.

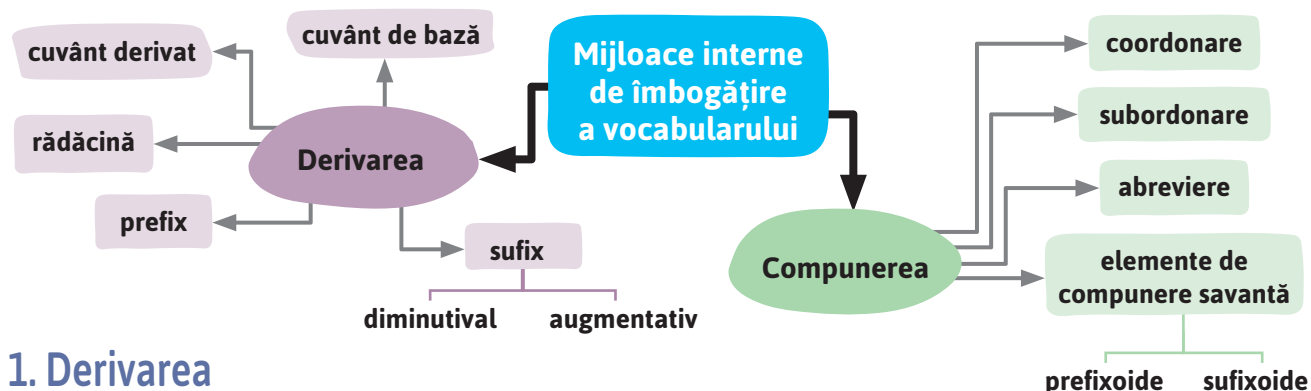

LECȚIA 5

MIJLOACE INTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI. DERIVAREA. COMPUNEREA (ACTUALIZARE)

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

1. Derivarea

EXPLOREZ

- Citește următorul articol din DEX și explică informația marcată colorat, care se găsește la finalul articolului.

TINERETE, *tinereți*, s.f. **1.** Perioadă din viața omului între copilărie și maturitate. ♦ Perioada de început a existenței unui animal sau a unui copac. **2.** Stare a omului tânăr (caracterizată prin vigoare, prospețime, avânt). **3.** Oameni tineri; tineret. – **Tânăr** + suf. *-ețe*.

- Caută în DEX alte două cuvinte derivate și prezintă modul de formare, conform articolului din dicționar.

- Rezolvă exercițiile de mai jos, pentru a-ți actualiza cunoștințele despre derivate.

- Pornind de la un cuvânt de bază potrivit imaginii alăturată, scrie cinci derivate formate cu ajutorul prefixelor și/sau al sufixelor.

- Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos. Copiază în caiet afirmațiile adevărate.

- Cuvintele „curajos”, „a încuraja”, „încurajator” s-au format prin derivare de la cuvântul de bază „curaj”.
- Rădăcina cuvântului „tinerețe” este „tiner”.
- Sunt derivate toate cuvintele din seria: *cenușiu*, *domnișoară*, *codaș*, *băiatului*.
- „-Uri” din cuvântul „blocuri” reprezintă un sufix.
- Cuvântul „coșulețele” este derivat cu sufixul „-uleț” de la cuvântul de bază „coș”.
- Cuvintele „a îndrepta” și „a închipui” sunt derivate atât cu prefix, cât și cu sufix.
- Verbul „merseserăm” este derivat.

A / F

A / F

A / F

A / F

A / F

A / F

A / F

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Pentru a stabili corect sufixele lexice, pune întotdeauna cuvântul derivat la forma din dicționar! Așa nu vei confunda sufixele cu articolele, cu desinențele de plural sau cu sufixele gramaticale. Sufixul lexical se deosebește de desinențe și de sufixele gramaticale prin calitatea lui de a produce noi cuvinte.

Exemple: *cărțuție* – „*uție*” este sufix lexical, formează un cuvânt nou
cărți – „*i*” este desinență de plural, nu formează un cuvânt nou, ci doar forma de plural a cuvântului „*carte*”, deci „*i*” nu este sufix lexical
cartea – „*a*” este articol, nu formează un cuvânt nou, ci doar forma articulată a cuvântului „*carte*”, deci nu este un sufix lexical

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

5 Formează, cu ajutorul sufixelor, diminutive de la cuvintele din lista de mai jos:

oraș masă lopată floare sat bucată cercel pat coș gură

6 Asociază, din coloana B, sufixe potrivite pentru cuvintele din coloana A și apoi notează, în caiet, ce părți de vorbire sunt cuvintele obținute.

A
a) român
b) a capsă
c) a fi
d) frică
e) gras
f) lung
g) a greși
h) argint
i) fâș
j) împărat

B
1. -eală
2. -os
3. -ai
4. -tor
5. -an
6. -uț
7. -ește
8. -easă
9. -ință
10. -iu

7 Obține, cu ajutorul prefixelor „ne-”, „stră-”, „dez-”, „des-”, „re-”, „ră-”, derivate de la cuvintele următoare:

citeț șansă a lipi a alege
vechi a crește a turna foaie

8 Identifică, din lista de mai jos, cuvintele derivate. Pentru verificare, poți consulta DEX-ul.

străbunic anglofil albuș cineva fiică
mănușă cimbrisor dinspre binișor
demult mireasă dansaseră nesocoti
greutate solicitant tuneluri

APROFUNDEZ

1 Găsește intrusul din următoarele serii de cuvinte:

a) lăptic, lăptar, lăptăreasă, lăptelui, lăptărie;
b) drumeț, drumeag, drumuleț, drumeție, drumurile;
c) pădurar, pădurice, împăduri, reîmpăduri, pădurilor.

2 Grupează, în caiet, următoarele cuvinte derivate, conform indicațiilor din tabel și subliniază cu o linie prefixele și cu două linii sufixele.

croitoreasă rățoi descoase frățeste nelegal frunziș țarancă înarma
lemnos neprietenos clujeancă întineri reciti strănepot înnegri

Derivate cu prefix	Derivate cu sufix	Derivate parasintetice	Derivate în serie
...	...	...	...

3 Identifică, în textul de mai jos, cuvintele derivate și explică cum s-au format, conform modelului.

Deși cerul s-a înnorat, am plecat împreună cu frățiorul meu la magazinul sătesc să cumpărăm brânzică, lăptic și câțiva covrigei. Pe drum, ne-am întâlnit cu un sătean și cu bunicul nostru. Am fost norocoși, fiindcă ploaia a început după ce am reintrat în casă.

Model: s-a înnorat = s-a format prin derivare cu prefixul „în-” și sufixul „-a” de la cuvântul de bază „nor”

4 Alcătuiește trei enunțuri, în care diminutivele să aibă următoarele valori stilistice:

- marchează un grad mai ridicat de afectivitate pozitivă;
- indică o atitudine ironică, depreciativă;
- atenuează politicos o cerere, o rugămințe.

5 Selectează, din textul de mai jos, diminutivele și explică rolul lor stilistic.

„Când eram foarte mică – aveam mai puțin de un an, sunt sigură –, tata mi-a adus o pisicuță de pluș. [...] Mama mi-a pus pisica în mâini, iar eu am zâmbit.

— Uite, Melody, tata ți-a adus o jucărică drăguțică, a găngurit ea cu vocea aceea pițigăiată cu care se adresează adulților copiilor.

ELEMENTE-CHEIE

În funcție de context, **diminutivele** au valori lexicale sau stilistice:

- marchează un grad mai ridicat de afectivitate pozitivă: *Matei are o bunicuță foarte nostimă!*
- indică o atitudine ironică, depreciativă: *A ajuns și el un actorăș, joacă doar în roluri minore.*
- atenuează politicos o cerere, o rugămințe: *Așteptați-mă, vă rog, un minuțel!*

Ce însemna «jucărică drăguțică»? Ca și cum n-ar fi fost destul de greu să-mi dau seama ce înseamnă cuvintele adevărate, acum trebuia să-mi bat capul și cu maimuțările ei! Dar senzația de moliciune răcoroasă a blăniței pisicii îmi plăcea teribil.”

(Sharon M. Draper, *Din capul meu*)

6 NORMĂ ȘI ABATERE. Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, alegând forma corectă.

- Fetița a făcut doar o *greșeală* / *greșală*.
- Mama ei este *sălăjeancă* / *sălăjancă*.
- Fiindcă nu poate *înnota* / *înota*, copilul riscă să se *înece* / *înece*.
- Oamenii aceia s-au *înbogățit* / *îmbogățit* repede.
- Să nu *desgropăm* / *dezgropăm* morții!

- Mi-am *înnoit* / *înoit* abonamentul.
- La ceremonie a participat și *ex-premierul* / *expremierul* țării.

2. Compunerea

EXPLOREZ

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Formați cuvinte compuse combinând cuvintele din cele două notițe și apoi precizați valoarea lor morfologică.

Model: mâine-dimineată = adverb de timp

2 Stabilește modalitatea prin care s-a realizat compunerea cuvintelor din **coloana A**, făcând asocierile potrivite.

A
<ol style="list-style-type: none"> locotenent-colonel, papă-lapte, ciuboțica-cucului, CFR, TAROM, DEX, DOOM | B
<ol style="list-style-type: none"> subordonare abreviere coordonare |
|--|--|

3 Explică sensul cuvintelor compuse cu ajutorul elementelor savante și alcătuiește enunțuri cu acestea:

autoservire

hidrobicicletă

microunivers

ultracentral

cronofag

ELEMENTE-CHEIE

Compunerea este procedeul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi, prin alăturarea a două sau mai multe cuvinte, care își pierd sensul inițial și generează un sens nou.

În limba română, compunerea se realizează prin:

- coordonare** (parataxă): câine-lup, bloc-turn, cuvânt-cheie etc.;
- subordonare** (hipotaxă): floarea-soarelui, viță-de-vie, bunăvoință etc.;
- abreviere** (prescurtare): ONU, BCR, TAROM etc.

ELEMENTE-CHEIE

Unele cuvinte compuse sunt realizate cu ajutorul unor **elemente de compunere savantă**. Aceste elemente de compunere savantă se numesc **prefixoide** și **sufixoide**:

- prefixoide**: auto- (el însuși), bio- (referitor la viață), tele- (la distanță), macro- (mare), micro- (mic), pseudo- (fals), poli- (mai mulți/mai multe), hidro- (referitor la apă) etc.;
- sufixoide**: -fil (iubitor), -cid (ucigător), -log (specialist) etc.

În formarea cuvintelor noi, ele se comportă ca prefixele sau sufixele, dar sunt considerate false prefixe sau false sufixe, deoarece în limba de origine (greacă sau latină) erau cuvinte autonome.

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

4 Identifică cuvintele compuse din enunțurile de mai jos și observă modul în care se scriu acestea (legat, cu cratimă, cu blank).

- Punctul-și-virgula este un semn de punctuație care marchează o pauză.
- Plouă întruna de unsprezece zile.
- Semnul două-puncte se folosește frecvent pentru a anunța vorbirea directă.
- A nins mult astă-iarnă în Satu Mare.
- Domnia-sa și-a amenajat casa cu mult bun-gust.

STRATEGII DE REDACTARE

Unele cuvinte compuse se scriu legat (*cumsecade, bineînțeles, plafar*), altele se scriu cu cratimă (*floarea-soarelui, bine-crescut, azi-dimineață*), iar altele se scriu cu blank (spațiu alb între cuvinte: *Târgu Mureș, Arcul de Triumf*).

APROFUNDEZ

1 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Notați, în caiet, pe două coloane, cuvintele compuse, respectiv cuvintele derivate din lista alăturată.

desprinde	fiecare	covrigărie	ostaș
muncitor	deplin	neregulă	altfel
cuiva	deasupra	pseudoartist	chinez
vișiniu	dreptunghi	dezordine	preaplin
răsfăța	telejurnal	cuminte	osos

2 Copiază, în caiet, tabelul de mai jos, notând cuvintele compuse în rubrica potrivită.

pasăre-liră	bunăvoință	proces-verbal	aragaz	papă-lapte	SNCFR	OZN
CEC	altfel	situație-limită	mamă-soacră	anglo-român		

Compuse prin coordonare	Compuse prin subordonare	Compuse prin abreviere
...	...	...

3 Scrie un mesaj adresat unui membru al familiei despre o descoperire făcută recent, folosind două cuvinte compuse și două cuvinte derivate.

AUTOEVALUARE

- Completează, în caiet, spațiile punctate cu informațiile potrivite. Te poți ajuta de indiciile alăturate.

Procedeul intern de îmbogățire a ... prin care obținem cuvinte noi cu ajutorul prefixelor și al ..., pornind de la un cuvânt de ..., se numește Sunetele comune atât cuvântului de bază, cât și cuvintelor obținute de la acesta reprezintă

... sunt sunetele sau grupurile de sunete adăugate înaintea rădăcinii pentru a forma un cuvânt nou. Sunetele sau grupurile de sunete adăugate după rădăcină pentru a forma un cuvânt nou se numesc

... formează cuvinte ce desemnează, de obicei, obiecte sau ființe mai mici decât cele indicate de cuvintele de bază.

Mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se obțin cuvinte noi, prin ... a două sau mai multe cuvinte se numește

Accesează testul din manualul digital și verifică răspunsurile corecte.

LECȚIA 6

MIJLOACE INTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE
A VOCABULARULUI. CONVERSIUNEA.
FAMILIA LEXICALĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Alegeți unul dintre versurile de mai jos, pe care le puteți întâlni în lecturile voastre, și răspundeți la întrebările asociate.

„Lumina, ce-o simt năvălindu-mi / în piept când te văd – minunato [...]” (Lucian Blaga, *Lumina*)

- ▶ Cum este persoana pe care o vede îndrăgostitul?
- ▶ Care este cuvântul care sugerează și persoana, și trăsătura?

„Sare verzele pe două frunze?” (Nichita Stănescu, *Icoană pe sticlă*)

- ▶ Ce valoare morfologică are cuvântul „verdele”?
- ▶ Care este diferența de structură și de sens dintre cuvântul „verde” și „verdele”?

„De ce-ntr-o mare de lumină mi se-neacă eul [...]?” (Lucian Blaga, *Pax magna*)

- ▶ Ce desemnează cuvântul „eul”?
- ▶ Care e diferența de structură și de sens dintre „eul” și „eu”?

„Eram mic / și singur socoteam: ea mi-e aproape / și o iubeam.” (Lucian Blaga, *Din copilăria mea*)

- ▶ La ce face referire cuvântul „aproape”? Cine ar putea fi aproapele?
- ▶ Care e diferența de structură și de sens dintre „aproapele” și „aproape”?

„Șarpe, șerpește, / Cu solzi ca de pește, / Râul șerpuiește.” (Andrei Ujică, Șerban Foarță, *Vasiliscul și Aspida*)

- ▶ Care este cuvântul de bază al cuvintelor marcate?
- ▶ Prin ce mijloc de îmbogățire a vocabularului s-au format?
- ▶ Care este rolul utilizării unor cuvinte din aceeași familie lexicală pentru transmiterea mesajului?
- ▶ Care este efectul pe care îl au cuvintele marcate în aceste versuri în construirea mesajului?

EXPLOREZ

- 1 Citește cu atenție enunțurile de mai jos, apoi rezolvă cerințele.

- a) Drumul spre succes este greu.
- b) Greul acesta a trecut.
- c) În căutarea eternității, prințul învață greu lecția destinului uman.

- 1) Ce parte de vorbire este cuvântul „greu” în primul enunț? Cum ți-ai dat seama?
- 2) În al doilea enunț, cuvântul „greu” are aceeași valoare morfologică? Cum ți-ai dat seama?

- 3) Ce valoare morfologică are cuvântul „greu” în ultimul enunț? Cum ți-ai dat seama?
- 4) Ce observație poți face cu privire la valoarea gramaticală a cuvântului subliniat în cele trei enunțuri?

- 2 Descoperă, în enunțurile de mai jos, cum își schimbă valoarea gramaticală cuvintele subliniate. Scrie enunțurile în caiet și precizează valorile morfologice ale cuvintelor subliniate.

- a) Făt-Frumos este curajos. Curajosul și-a învins adversarii.
- b) În spital sunt mulți oameni suferinzi. Suferinzi sunt îngrijiți de medici.
- c) Andrei este un tânăr îndrăgostit. Îndrăgostiții aceia se plimbă prin parc.
- d) Are de mers mult pe jos. Mersul pe jos face piciorul frumos.
- e) Am rezolvat bine problema. Azi am făcut un bine.

ELEMENTE-CHEIE

Alături de compunere și derivare, **conversiunea** este un mijloc intern de îmbogățire a vocabularului. Conversiunea sau schimbarea valorii gramaticale reprezintă trecerea unei părți de vorbire într-o altă parte de vorbire. Cuvântul format prin conversiune se comportă la fel ca partea de vorbire la care a trecut.

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

- f) Eu nu știu rezolva exercițiul. Eul liric este vocea care exprimă trăiri într-o operă lirică.
- g) Lauda de sine nu miroase a bine. În sinea ei știa adevărul.
- h) N-a venit nimeni la școală. El este un nimeni.
- i) Elevul a primit nota zece. Zecele Nadiei e cunoscut în toată lumea.
- j) Of, mă doare capul! Mi-a luat un of de pe inimă.
- k) A pus pe masă cartea. Lipsește un „pe” din enunț.
- l) A citit teoria, dar nu a învățat-o. Conjuncția „dar” este adversativă.

3 Identifică, în enunțurile de mai jos, adjectivele obținute prin conversiune, precizând partea de vorbire din care provin.

- a) Marius este un om învățat.
- b) Cu mâna tremurândă, bunicul apucă bastonul.
- c) Acesta e un film altfel.
- d) Gigel este mai copil decât îl credeam.

4 Selectează adverbele din enunțurile următoare și menționează părțile de vorbire din care provin.

- a) Mara cântă frumos.
- b) Profesorul vorbește apăsător.
- c) Eu vara nu dorm.
- d) Elevii s-au strâns ciorchine în jurul învățătoarei.

5 Stabilește ce exprimă cuvântul subliniat în fiecare dintre enunțurile date și apoi menționează valorile morfologice ale acestuia.

- a) Am un frate studios.
- b) Frate, de ce m-am legat la cap? mi-am zis în gând.

6 LUCRAȚI ÎN PERECHE! Alcătuiește familia lexicală a cuvântului „a descoperi”.

ELEMENTE-CHEIE

Prin **conversiune** se pot obține substantive din adjectivul propriu-zis, participial sau gerunzial, din adverb, din verb la supin, din pronume, din numeral și din interjecție. De asemenea, pot fi substantivizate, funcționând ca niște citate, și prepozițiile sau conjuncțiile.

ELEMENTE-CHEIE

Prin **conversiune** se pot obține adjective din participiu, din gerunziu, din adverb și, mai rar, din substantiv.

ELEMENTE-CHEIE

Prin **conversiune** se pot obține adverbe din adjective, din participii sau din substantive care denumesc părțile zilei, zilele săptămânii sau anotimpuri, ori din substantive care exprimă forma, intensitatea sau valori ale superlativului absolut.

ELEMENTE-CHEIE

Substantivele care au formă și intonație de vocativ devin, prin conversiune, interjecții când nu se referă la persoana pe care o desemnează la origine (o rudă sau divinitatea) și exprimă o reacție afectivă.

ELEMENTE-CHEIE

Familia lexicală (familia de cuvinte) cuprinde toate cuvintele obținute prin derivare, compunere și conversiune de la un cuvânt de bază.

APROFUNDEZ

1 Numește valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din enunțurile de mai jos.

- a) Paul este un om drept. El judecă drept lucrurile.
- b) Dimineața aceasta e luminoasă. Dimineața merg la școală.
- c) Se poartă așa dintotdeauna. Cu așa atitudine cum să nu reușești în viață?
- d) Caisele sunt dulci. Mama îl privește dulce pe copil. Bunica ne face dulciuri.
- e) Tot ce mi-a spus era adevărat. Am fost fascinat de armonia totului.
- f) Are un păr lung. Se uită lung la mine.
- g) A chemat pe scenă un om oarecare. Marius nu este un oarecare.

2 Stabilește modalitatea prin care s-a realizat conversiunea cuvintelor subliniate în enunțurile din **coloana A**, făcând asocierile potrivite.

- A**
- a) Iubește-ți aproapele!
- b) Vara mergem la mare.
- c) Mersul pe jos e sănătos.
- d) Învinuții au fost trimiși în judecată.
- e) M-ai rănit profund.

- B**
1. din substantiv în adverb
2. din adverb în substantiv
3. din supin în substantiv
4. din adjectiv în adverb
5. din participiu în substantiv

3 Identifică cuvintele formate prin conversiune din enunțurile de mai jos și analizează-le, în caiet, conform modelului.

Model: roșul = substantiv format prin conversiune din adjectiv propriu-zis

a) Roșul o întinerește pe mama.	g) Asemenea copii n-am mai văzut!
b) Tânărul a fost lovit grav de automobil.	h) Bunica mă aștepta acasă cu mâncarea aburindă.
c) Mihai a adormit buștean, iar Mara doarme covrig.	i) Ea își caută sinele.
d) Fiindcă are emoții, elevul vorbește bolborosit.	j) Am cumpărat de la piață niște nimicuri pe care am dat o grămadă de bani.
e) În josul paginii am găsit câteva indicații prețioase.	
f) Șaptele de la matematică l-a îngrijorat.	

4 Selectează cuvintele formate prin conversiune din proverbele de mai jos și explică cum s-au format.

- Leneșul mai mult aleargă, scumpul mai mult păgubește.
- Cine nu are un bătrân să își cumpere.
- Să stăm strâmb și să judecăm drept.
- Toamna se numără bobocii.
- Sătulul nu crede flămândului.

5 Ilustrează, în enunțuri, următoarele cazuri de conversiune:

a) din substantiv comun în adverb de mod;	d) din adverb în substantiv;
b) din adjectiv propriu-zis în adverb de mod;	e) din pronume în substantiv;
c) din adjectiv propriu-zis în substantiv comun;	f) din verb la supin în substantiv.

6 Alcătuiește familiile lexicale ale următoarelor cuvinte, precizând valoarea morfologică a fiecărui cuvânt:

gol

mână

pământ

✓ AUTOEVALUARE

- Alege răspunsul corect, apoi accesează testul din manualul digital și verifică răspunsurile.

1 Cuvântul subliniat în enunțul „Binele învinge mereu.” s-a format prin conversiune:

a) din substantiv în adjectiv;	c) din adverb în substantiv;
b) din adjectiv în substantiv;	d) din substantiv în adverb.

2 Cuvântul subliniat în enunțul „Copilul s-a lovit rău la picior.” s-a format prin conversiune:

a) din adverb în adjectiv;	c) din adjectiv în substantiv;
b) din adjectiv în adverb;	d) din adverb în substantiv.

3 Cuvântul subliniat în enunțul „Albastrul mării se oglindea în ochii ei.” s-a format prin conversiune:

a) din substantiv în adjectiv;	c) din adverb în substantiv;
b) din adjectiv în substantiv;	d) din verb la participiu în substantiv.

4 În enunțul „Primăvara, admirăm verdele viu al frunzelor tremurânde.”, cuvintele care și-au schimbat valoarea gramaticală sunt:

a) admirăm, verdele, frunzelor;	c) primăvara, verdele, tremurânde;
b) verdele, viu, tremurânde;	d) primăvara, verdele, viu, tremurânde.

5 Cuvintele subliniate în enunțul „Cititul nu dăunează grav sănătății, așa că citiți minimum treizeci de minute zilnic!” s-au format, în ordine, prin:

a) derivare, conversiune, compunere;	c) derivare, compunere, compunere;
b) conversiune, conversiune, compunere;	d) conversiune, derivare, compunere.

6 Cuvântul subliniat în enunțul „Copilul era înghețat tun.” s-a format prin conversiune:

a) din adverb în substantiv;	c) din adverb în adjectiv;
b) din adjectiv în adverb;	d) din substantiv în adverb.

7 Cuvintele scrise îngroșat în versurile lui Nichita Stănescu „Astăzi eu mă mut din **sunt**. Ce poveste! / **Este** / a fost mâncat de către **nu este**!” s-au format prin conversiune din:

a) adverbe în substantive;	c) verbe în substantive;
b) substantive în verbe;	d) verbe în adverbe.

LECȚIA 7

MIJLOACE EXTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI. ÎMPRUMUTURI LEXICALE

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN PERECCHI!** Citiți cu atenție textul următor și rezolvați apoi cerințele de mai jos.

„Într-o exprimare metaforică, etimologia este eliberarea «certificatului de naștere» al unui cuvânt. Într-o exprimare științifică, pe care o găsim în dicționare, etimologia este «studiul originii cuvintelor».”

(Marius Sala, *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create*)

- Care sunt sensurile/accepțiunile cuvântului „etimologie”? Cu ce se ocupă etimologia?
- În ce lucrări științifice/normative putem găsi etimologia unui cuvânt?
- Notați cinci cuvinte moștenite din limba latină învățate în cadrul orelor de latină.
- Precizați patru dintre cele mai întrebuițate cuvinte preluate în limba română din limba engleză, folosite de colegii voștri.
- Menționați limba de origine a cuvintelor următoare:

TANGÓU, *tangouri*, s.n. Dans de salon, la origine vechi dans popular argentinian, cu ritmul lent în doi timpi, care se dansează în perechi; melodie după care se execută acest dans. – Din fr. **tango**.

TIRAMISÙ, *tiramisu*, s.n. Prăjitură de origine italiană, pe bază de brânză, ouă, biscuiți, cu aromă de cafea și lichior de cacao. – Din it. **tiramisù**.

VÓLEI s.n. Joc sportiv practicat pe un teren dreptunghiular de două echipe adverse compuse din câte șase jucători, care aruncă o minge specială peste o plasă întinsă sus, în mijlocul terenului. [Var.: **vólei-bal** s.n.] – Din engl. **volley**[-ball].
- Folosind informațiile din DEX, realizați „certificatul de naștere” al următoarelor cuvinte:

fiu

acadea

pantof

șofer

laptop

EXPLOREZ

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Folosind DEX-ul, completați în caiete tabelul de mai jos, grupând cuvintele în funcție de limba de proveniență: *biscuit, prieten, broccoli, ștrudel, tort, rucsac, computer, șnițel, ciulama, omletă, elev, a iubi, show, chiftea, spaghetti, baclava, drag, bogat, trandafir, stafidă, plic, pizza, speranță, taifas, belșug, gând, oraș, uriaș, volei, brioșă, supermarket, sarma*.

Cuvinte împrumutate din limba							
slavă	neogreacă	maghiară	turcă	franceză	italiană	germană	engleză
...	...	...	...	...	...	...	...

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Corelați, în caiet, cuvintele din **coloana A** cu sinonimele neologice potrivite din **coloana B**.

A

- a) copilăresc
- b) trecător
- c) a oglindi
- d) a bănuî
- e) a cere
- f) a pedepsi
- g) fățarnic
- h) credincios
- i) înfiorător
- j) dușmănos

B

1. a sancționa
2. abominabil
3. a suspecta
4. efemer
5. pueril
6. ostil
7. a reflecta
8. ipocrit
9. fidel
10. a solicita

APROFUNDEZ

1 Rescrie enunțurile de mai jos, înlocuind împrumuturile subliniate cu un sinonim potrivit în context.

- a) Fumatul este nociv sănătății.
- b) Discursul profesoarei a fost persuasiv.
- c) Mihai a demonstrat că are competența de a scrie corect un text.
- d) Unele lucruri au prioritate în viața mea.
- e) Nu știu de ce tergiversează soluționarea problemei.

2 Identifică cinci împrumuturi lexice din textul de mai jos și explică sensul lor.

„Dacă walkmanul asigură doar relația directă și individuală cu muzica, iPodul zilelor noastre aduce în plus ceva esențial: libertatea de selecție, playlistul interactiv. [...]”

Dacă ne gândim mai departe, gadgeturile pentru «întrebuițări în gospodărie și în viața de toate zilele», de la banala telecomandă a televizorului și GPS până la dispozitivele *touch-screen* și cele *voice operated*, ideea de capriciu dispare cu desăvârșire.”

(Tudor Călin Zarojanu, *Vedeți-vă de treabă!*)

3 Notează, în caiet, forma corectă de plural a următoarelor împrumuturi:

a) eclere / ecleruri	d) loje / loji	g) boschete / boscheți
b) atenee / ateneuri	e) rucsaci / rucsacuri	h) șotronuri / șotroane
c) monede / monezi	f) hanorace / hanoracuri	i) carusele / caruseluri

4 LUCRAȚI ÎN PERECHI! NORMĂ ȘI ABATERE. Alegeți forma recomandată în DOOM³ sau în *Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* (ÎOOP⁶) pentru următoarele împrumuturi și alcătuiți câte un enunț cu varianta corectă.

Exemplu: maieu / maiou. Corect: maiou.

a) crenvurști / crenvuști	f) pancartă / pancardă	k) caramela / caramelă
b) genoflexiune / genuflexiune	g) escroc / excroc	l) obelisc / obelix
c) repercursiune / reperкусиune	h) detailat / detaliat	m) bacnotă / bancnotă
d) glasvand / glazvant	i) seringă / siringă	n) chimonou / chimono
e) tango / tangou	j) monstră / mostră	o) ștecăr / ștecher

5 Scrie un text, de patru–cinci enunțuri, în care să folosești cinci împrumuturi lexice întrebuințate frecvent de tine sau de colegii tăi.

ELEMENTE-CHEIE

În cadrul vocabularului, unele cuvinte sunt moștenite din limba latină, altele sunt formate în interiorul limbii prin derivare, compunere și conversiune, iar altele sunt împrumutate din alte limbi.

Împrumutul lexical este mijlocul extern de îmbogățire a vocabularului, fiind rezultatul conviețuirii, al vecinătății sau al colaborării culturale între popoare. În această categorie se încadrează atât împrumuturile **vechi**, din slavă (*muncă, glas, zid*), din greacă (*proaspăt, frică, a plictisi*), din maghiară (*a bănuî, viclean, a cheltui*), din turcă (*iaurt, tutun, halva, chibrit*), cât și cele **moderne**, din franceză (*afiș, automobil, economie, gară, piesă*), din italiană (*campion, capodoperă, chitară*), din germană (*ștecăr, bormașină, chiflă*), din engleză (*fotbal, seif, hit, casting*).

Neologismele sunt cuvintele apărute recent într-o limbă, fie ca împrumut din alte limbi, fie ca termen creat în interiorul limbii cu un element neologic.

Cele mai multe împrumuturi recente sunt preluate din limba engleză.

- f) Ana nu e o fire puternică, toată ziua se lamentează.
- g) Părinții l-au abandonat când avea trei ani.
- h) Cuvintele lui jignitoare m-au lezat profund.
- i) Paul nu-și persiflează colegii.
- j) Și-a periclitat viața pentru a-și salva prietenul.

REFLECTEZ

- Precizează sensul următoarelor acronime din limba engleză: OMG, LOL, BFF, GM, NP.

LECȚIA 8

VARIAȚII DE REGISTRU. JARGONUL, ARGOUL. LIMBAJ COLOCVIAL, LIMBAJ CULTIVAT

DIN EXPERIENȚA MEA

- Citește replicile de sub imaginile de mai jos și răspunde apoi cerințelor.

1 Precizează o asemănare și o deosebire între cele două replici.

2 În care dintre cele două replici se utilizează un limbaj cultivat și în care se folosește un limbaj familiar?

3 În ce context crezi că se folosește prima replică? Dar cea de-a doua?

Domnule, vă voi comunica acum câteva informații importante despre școală!

Domnu', vreau să îți zic acu' câteva chestii despre școală!

EXPLOREZ

ELEMENTE-CHEIE

În funcție de situația de comunicare, de caracterul ei oficial sau amical, de relațiile între interlocutori, elementele de variație ale unei limbi se pot ierarhiza în diverse registre: solemn (oficial), standard, familiar, argotic etc.

Limbajul standard (cultivat) este varietatea cea mai îngrijită a unei limbi, caracterizată prin respectarea normelor ortografice și gramaticale în vigoare și prin proprietatea termenilor.

Limbajul familiar (colocvial) este folosit preponderent oral, în situații informale, între persoane apropiate (de exemplu, prieteni). Limbajul colocvial permite eliziuni, trunchieri, enunțuri fragmentare, diminutive, interjecții etc.

1 Citește dialogul de mai jos și răspunde apoi cerințelor date.

— Bro', azi am luat o lebadă la mate și mă simt cam nașpa. Am crezut că o fac din vorbe pe diriga', dar nu am reușit.

— Lasă, bro', că azi nu ți-a mers sfecla, deși ți-ai pus creierii pe bigudiuri, dar mâine o ardem cu prietenii și ne va durea în paișpe!

- Explică oral sensul cuvintelor și al expresiilor subliniate în dialogul dat.
- Reformulează dialogul dat, înlocuind cuvintele subliniate cu termeni din limbajul cultivat (literar).
- Din ce categorie de persoane fac parte cei care rostesc replicile de la exercițiul anterior?
- Care dintre termenii subliniați sunt împrumutați din alte limbi?

ELEMENTE-CHEIE

Argoul este un limbaj codificat („limbaj secret”), utilizat de grupuri sociale relativ închise (elevi, studenți, soldați, răufăcători etc.) ca mijloc de diferențiere față de restul societății și de marcarea solidarității de grup. Argoul este o variantă non-standard a limbii, folosită mai ales în comunicarea orală. O caracteristică a argoului este permanenta înnoire pentru a păstra caracterul secret și pentru a face dificilă „decodarea” acestuia. Argoul are mai multe surse: împrumuturi din alte limbi (*junior* pentru „hoț tânăr”), din termeni tehnici (*lunetist* pentru „informator”), din limba comună, dar cu sensuri schimbate (*premiat* pentru „condamnat”), create prin derivare (*diurnist* pentru „delapidator”) etc.

3 Ce fel de limbaj este folosit în textul de la exercițiul anterior? Cu ce scop crezi că au fost folosiți acești termeni?

2 Numește domeniul în care sunt folosiți termenii subliniați în enunțul de mai jos:

„Oare adminii de rețea sau IT managerii nu au dreptul în organizația pe care o managiuiesc să deparoleze un fișier excel, când au drept să schimbe parole în AD?”

(Gabriela Pană Dindelegan,
Gramatica limbii române pentru gimnaziu)

ELEMENTE-CHEIE

Jargonul este un limbaj de specialitate, care conține termeni tehnici și științifici din diverse domenii de activitate (informatică, chimie, medicină etc.). Termenul „jargon” este folosit și depreciativ, desemnând un limbaj neinteligibil, pretențios, conținând numeroase împrumuturi lexicale neadaptate.

APROFUNDEZ

1 Asociază, în caiet, enunțurile din coloana A cu tipul de limbaj folosit în fiecare dintre ele.

A

- a) Doamnă profesor universitar, îmi permiteți să vă rețin atenția un moment?
- b) Doamnă profesoară, puteți să așteptați o clipă?
- c) Profa, poți aștepta o secundică?
- d) Fă Ileano, stai mata puțințel!
- e) Băi boss, ia tai-o-ncoa'!

B

- 1. limbaj popular
- 2. limbaj argotic
- 3. limbaj standard
- 4. limbaj solemn
- 5. limbaj familiar

2 Rescrie, în caiet, textul următor, transformând limbajul colocvial în limbaj cultivat.

„Înainte să ajungem la școală, tata și-a dat seama că am uitat să luăm un buchet de flori pentru domnișoara învățătoare și am fost repede în oraș și am luat 1, pentru că eram cu Pasatul lui tata care bagă gonetă. Florăriile erau închise, așa că am luat de la florăreasa din piață care ne-a fript, pentru că era sezon și cerere mare.”

(T.O. Bobe, *Cum mi-am petrecut vacanța de vară*)

3 Notează, în caiet, cuvintele din limba standard care corespund următorilor termeni argotici:

cașcaval papagal nașpa bac mișto a ciordi universitate a ciripi epic plopist

4 Identifică, în textul de mai jos, cuvintele care aparțin jargonului.

„**Bondici** (*Aristiței, cu foc*): Nu mă îndoiesc, duduca Aristiță, că din ceasul ce ți-am dat brațul pe Păcurari... ai înțeles că te iubesc...”

Aristița: Ui, monsio...

Pungescu (*Calipsiței, cu foc*): Sper, domnișoară, că...

Calipsița: Ui, monsio...

Pungescu: Ui?

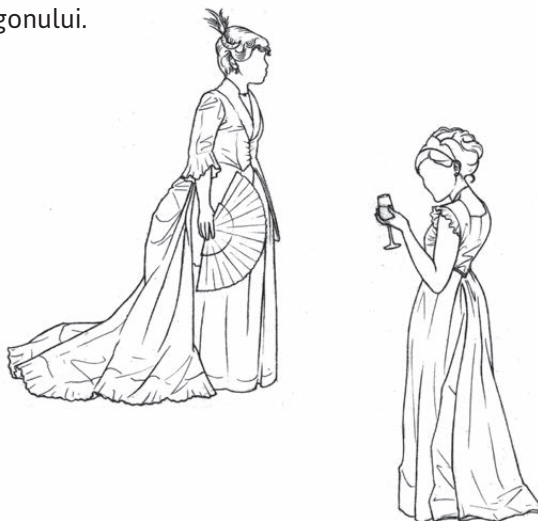
Dar șiar mantă demuazelă,

Anima-mi de columbelă

În etern te va iubi!

Calipsița (*în parte*): Chel bonior! [...]”

(Vasile Alecsandri, *Chirița în Iași*)

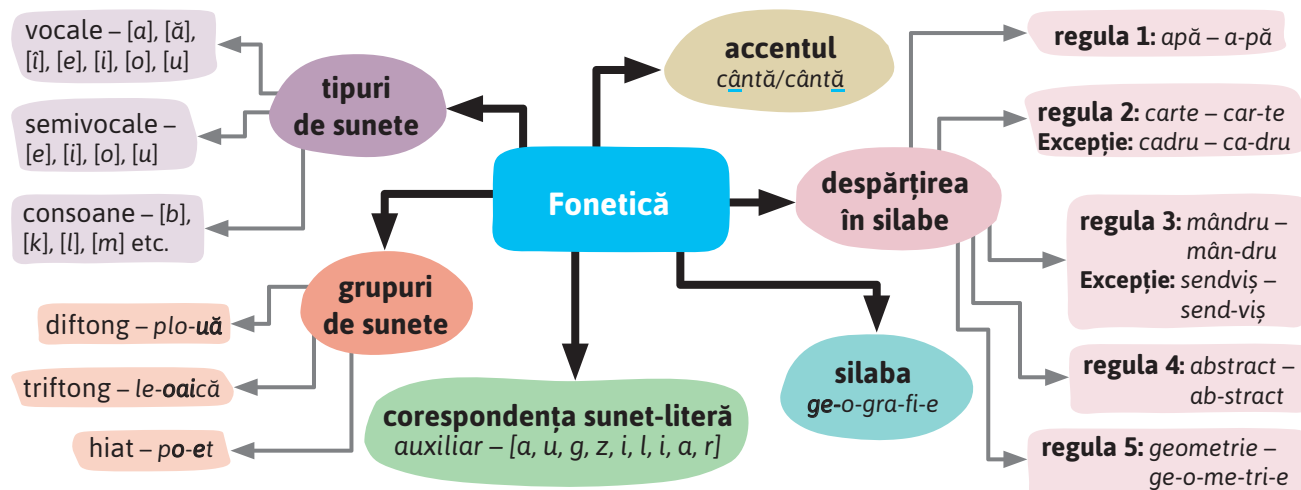
REFLECTEZ

- Scrie, în două-trei enunțuri, un mesaj adresat unui prieten în care să folosești cel puțin patru termeni argotici.

LECȚIA 9 FONETICA (ACTUALIZARE)

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

EXPLOREZ

- Citește textul de mai jos cu voce tare, fiind atent(ă) la dicție, apoi rezolvă cerințele.

„Aștepta cu ușurare asfințitul cu așternuturile ușoare înfășurate ca un șarpe pe șold, iar șuvițele roșcate îi șopteau parcă poveștile și șușotilele înșirate de şahinșahul Siriei. A plecat ca scoasă acuși din șifonier cu eșarfă din șifon cu șantung șved pe guleraș, cu broșă de fildeș, cu șalvari cu șliț croșetați cu șnur vișiniu, șapcă primită de la o mătușă acum șase ani, ca o șvăboaică [...]. Sărea în pas școlăresc și ștregăresc un șănțuleț [...], a șutat un știulete de păpușoi cu o știință aproape exactă și apoi a șchiopătat în cunoștință de cauză până la șaua ștanțată de un moșneag șchiop.”

(Carmen Ivanov, *Șase sași în șase saci*)

- 1 Selectează, din textul-suport, cuvintele care ți s-au părut greu de pronunțat.
- 2 Explică modul de rostire al literei „x” în cuvântul „exactă”. Dă exemplu de cuvinte în care litera „x” se pronunță într-un alt mod.
- 3 Precizează câte litere și câte sunete are fiecare cuvânt din seria următoare: *șchiop, șchiopătat, exactă*.
- 4 Selectează, din text, două cuvinte monosilabice și două polisilabice.
- 5 Sunt accentuate corect ambele cuvinte din seria:
 - a) guleraș, șușoteli;
 - b) guleraș, șușoteli;
 - c) guleraș, șușoteli;
 - d) guleraș, șușoteli.

- 6 Scrie, în caiet, cuvintele de mai jos, încercuind silaba accentuată:

asfințitul știulete moșneag șuvițele cauză

- 7 Transcrie, în caiet, varianta corectă de despărțire în silabe a cuvintelor următoare:

- a) a-ștep-ta / aș-tep-ta; c) știin-ță / ști-in-ță.
- b) roș-ca-te / ro-șca-te;

- 8 Notează, în caiet, varianta corectă.

- Sunt corect despărțite în silabe ambele cuvinte din seria:

- a) și-fo-ni-er, cu-no-știn-ță;
- b) și-fo-nier, cu-no-știn-ță;
- c) și-fo-ni-er, cu-noș-tin-ță;
- d) și-fo-nier, cu-noș-tin-ță.

9 Notează, în caiet, varianta corectă.

- Conțin diftong ambele cuvinte din seria:
- a) apoi, șchiopătat; c) știulete, aproape;
- b) moșneag, șifonier; d) vișiniu, șvăboaică.

10 Identifică diftongii, triftongii și hiaturile din cuvintele de mai jos:

iar știință șopteau șvăboaică
vișiniu cauză ușoare sărea

APROFUNDEZ

• Notează, în caiet, varianta corectă:

1 Sunt despărțite corect în silabe toate cuvintele din seria:

- a) ac-cep-ți-e, a-cu-a-re-lă;
- b) ac-cen-tu-a, a-fec-tuos;
- c) a-cla-ma, a-cro-ba-ți-e;
- d) a-com-pa-ni-a, a-li-nia-ment.

2 Ambele cuvinte sunt despărțite corect în silabe în seria:

- a) a-le-a-to-riu, bi-blio-te-că;
- b) a-mi-ci-ție, am-fi-tri-on;
- c) a-tle-tă, an-te-rior;
- d) ba-cla-va, a-lu-at.

3 Sunt despărțite corect în silabe ambele cuvinte din seria:

- a) broc-co-li, croa-zi-e-ră;
- b) ca-si-e-ri-e, ce-nac-lu;
- c) com-pa-si-u-ne, con-fli-ctu-al;
- d) con-junc-ți-e, con-ti-nua.

4 Conțin hiat ambele cuvinte din seria:

- a) aureolă, aspectuoasă;
- b) avizier, culoar;
- c) dalmațian, demachiant;
- d) eficient, giuvaier.

5 Ambele cuvinte conțin hiat în seria:

- a) garsonieră, lăcrămioară;
- b) geografă, înfură;
- c) liană, ghiozdan;
- d) liniar, jaguar.

6 Conțin diftong ambele cuvinte din seria:

- a) este, luceafăr; c) niciodată, olimpiadă;
- b) majestuos, naufragiu; d) picioare, el.

7 Toate cuvintele conțin diftong în seria:

- a) pensionară, pionieră;
- b) plouă, podium;
- c) respectuoasă, plutonier;
- d) sufleur, descuama.

8 Conțin triftong ambele cuvinte din seria:

- a) înșeuează, preiau; c) rodeau, aceia;
- b) turcoaică, creion; d) ploioasă, plângeau;

9 Seria în care toate cuvintele conțin triftong este:

- a) aripioară, cioară; c) eu, șoricioaică;
- b) dădeau, fugeau; d) learcă, curioasă.

10 În enunțul „Regizorul este apreciat pentru viziunea sa artistică.”, cuvintele subliniate sunt corect accentuate în seria:

- a) regizor, viziunea;
- b) regizor, viziunea;
- c) regizor, viziunea;
- d) regizor, viziunea.

11 În enunțul „Omul albi după ce trăi acele clipe grele.”, cuvintele subliniate sunt corect accentuate în seria:

- a) albi, acele; c) albi, acele;
- b) albi, acele; d) albi, acele.

AUTOEVALUARE

1 Completează grila de autoevaluare de mai jos.

- a) Știu să despart în silabe cuvintele.
- b) Știu să identific diftongii și triftongii.
- c) Știu să identific hiatul.
- d) Știu să rostesc corect diftongii și triftongii.
- e) Îmi dau seama când cineva rostește o vocală în loc de diftong.
- f) Rostesc corect pronumele personale: eu, el, ea etc.
- g) Rostesc corect formele verbului „a fi”: era, erai, eram, erau, ești etc.
- h) Știu să identific corect silaba accentuată a unui cuvânt.

2 Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”.

Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

LECȚIA 10

SCRIEREA ȘI PRONUNȚIA CUVINTELOR DE ORIGINE STRĂINĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Citiți pe roluri conversația dintre Andrei și Paula și apoi răspundeți la întrebările de mai jos.

— Paula, te rog să-mi explici despre ce ați vorbit azi la română.
Din păcate, am stat prea mult în jacuzzi și m-am îmbolnăvit.

— Exact despre asta am vorbit!

— Despre boala mea?

— Nu, nu, despre scrierea și pronunțarea cuvintelor străine. Apropo, cuvântul *jacuzzi* se scrie cu doi „z” și se pronunță [ǰekuzi], nu [ǰakuți], deși originea cuvântului din engleză este un nume propriu italianesc.

— Dar cuvântul „pizza” se scrie tot cu doi „z”, însă se pronunță „ț”!

— Ai dreptate! Întrucât au origini diferite, grafie și pronunție nespecifice limbii române, doamna profesoară ne recomandă să consultăm *DOOM³* sau *Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație (ÎOOP⁶)*. De fapt, ne-a dat să căutăm în aceste dicționare pronunțarea unor cuvinte străine: *hacker, piranha, mozzarella, cheesecake, déjà-vu, fumé, phoenix*.

— Bine, am să caut și eu, dar înainte de asta, spune-mi cum crezi că se pronunță corect substantivul propriu „Eiffel”?

— Dacă te referi la celebrul Turn Eiffel, atunci cred că se pronunță ca în limba franceză, adică [efe].

— Hai să ne uităm în *DOOM³*, avem aici linkul <https://doom.lingv.ro>.

- Care este cuvântul pe care Andrei îl scrie și îl rostește greșit? Din ce limbă provine acest cuvânt? De ce credeți că face aceste greșeli? Cunoașteți și alte cuvinte străine pe care unii vorbitori le scriu sau le pronunță greșit? Dați un exemplu.
- Consoanele duble din împrumuturi se rostesc întotdeauna la fel? Justificați-vă răspunsul cu exemple.
- Selectați, din conversația celor doi tineri, două cuvinte care conțin litere cu semne diacritice care nu există în ortografia românească.
- Transcrieți, din textul-suport, un cuvânt în care vocalele duble au alte valori decât în limba română.
- Care sunt dicționarele normative în vigoare în care se pot verifica scrierea și pronunțarea cuvintelor străine?

EXPLOREZ

1 Transcrie, în caiet, varianta corectă de pronunțare a cuvintelor următoare, consultând *DOOM³*-ul sau *Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație (ÎOOP⁶)*.

- spray [pron. spreɪ] / [pron. ʃpreɪ]
- Wi Fi [pron. ʊaɪfi] / [pron. ʊaɪfaɪ]
- cherry [pron. ʧeri] / [pron. ʃeri]
- speaker [pron. spi:kər] / [pron. spi:kār]
- computer [pron. kompiʊtər] / [pron. kompiʊter]
- bleumarín [pron. blōmarin] / [pron. blōmaren]
- fast-fooduri [pron. fɛstfuduri] / [pron. fɛstfuduri]
- cheeseburger [pron. ʧizbărgăr] / [pron. ʧizburgăr]
- catering [pron. ketăring] / [pron. katăring]
- chat [pron. ʧet] / [pron. ʧat]

k) pasteuriza [pasteuriza] / [pron. pastōriza]

l) bodyguard [pron. bōdigard] / [pron. badiɡard]

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Alegeți grafia recomandată în *DOOM³* sau în *ÎOOP⁶* pentru următoarele împrumuturi și alcătuiți, în caiet, câte un enunț cu varianta corectă.

- fair-play / fairplay
- online / on-line
- kebab / kebab
- schi / ski
- lider / leader
- yaht / iaht
- clown / clown
- expreso / espresso
- moto / motto

ELEMENTE-CHEIE

În categoria cuvintelor străine pot fi incluse atât împrumuturile recente care se scriu și se pronunță ca în limba de origine, cât și cele care conțin doar unele grafeme sau sunete nespecifice limbii române, neasimilate în totalitate. Scrie după reguli străine, unele cuvinte conțin **litere și sunete inexistente în ortografia sau în sistemul fonetic românesc**:

- litere cu semne diacritice, precum accentul ascuțit, grav sau circumflex (*tiramisù*), *sedila* (*curaçao*) sau *trema* (*föhn*);
 - vocale simple sau duble ori grupuri de litere vocalice cu alte valori decât în română: o [u] (*fado*); u [ü] (*alură*); ee [i] (*spleen*); eu și oe [ö] (*oedipian*) etc.;
 - consoane duble cu valoarea consoanelor simple românești: *bb*, *mm*, *nn*, *ss*, *tt* (*scrabble*, *motto*) sau cu alte valori: *zz* [ʃ] (*pizza*);
 - consoane/grupuri de litere necunoscute limbii române sau cu alte valori decât în limba română: *ch* [ç] sau [ʃ] (*béchamel*); *nh* [nʰ] (*piranha*); *ph* [f] (*phoenix*); *sh* [ʃ] (*cash*); *tsch* [ç] (*kitsch*); *ts* [ʈ] (*tsunami*).
- Scrierea și pronunția cuvintelor străine trebuie verificate în dicționare, întrucât nu se pot formula reguli generale de folosire a lor.

APROFUNDEZ

1 Notează, în caiet, forma de plural a următoarelor substantive:

a) selfie	e) weekend	i) lifting
b) job	f) blogger	j) iPhone
c) hobby	g) link	k) bestseller
d) puzzle	h) like	l) hotdog

2 Scrie forma articulată (cu articol hotărât) a cuvintelor de mai jos:

croasant fake laptop bullying blog show weekend selfie skateboard slide

3 Asociază imaginile cu denumirea alimentelor corespunzătoare și notează în caiet cum se pronunță.

prosciuto mozzarella hamburger sushi cheesecake tzatziki

4 Menționează cum se pronunță cuvintele de mai jos, precizându-le sensul:

millefeuille remake online showroom derby e-mail staff make-up job trend

5 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos cu substantivele proprii potrivite: *William Shakespeare*, *München*, *Richard Wagner*, *Sandro Botticelli*, *Firenze*, *Hollywood*, *Jules Verne*.

a) Cel mai mare scriitor al literaturii engleze: ...	e) Principalul centru al industriei cinematografice și de televiziune americane: ...
b) Autorul romanului <i>Cinci săptămâni în balon</i> , <i>Copiii căpitanului Grant</i> : ...	f) Unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai romantismului muzical, compozitor german: ...
c) Localitate din Germania în care își are sediul concernul constructor de automobile BMW: ...	
d) Pictor renașcentist italian, autorul faimoaselor tablouri <i>Primăvara</i> și <i>Nașterea lui Venus</i> : ...	

REFLECTEZ

- Pornind de la imaginea alăturată, redactează un dialog între doi copii, de patru-șase replici, în care să utilizezi cel puțin cinci cuvinte de origine străină.

LECȚIA 11 TEXTUL DE OPINIE. TIPARE TEXTUALE DE STRUCTURARE A IDEILOR: COMPARAȚIE ȘI ANALOGIE

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Alegeți una dintre situațiile alăturate și explicați oral, în două-trei enunțuri, modul în care vă exprimați opinia în contextul respectiv.

- ▶ Cum vă formulați opinia?
- ▶ Ce fel de limbaj utilizați?
- ▶ La ce sunteți atenți?
- ▶ Cum vă susțineți opinia?

EXPLOREZ

1 Citește următoarele opinii ale unor colegi de vârsta ta și observă modul în care au fost construite: • la ce au fost atenți; • ce idei au accentuat; • ce limbaj au utilizat; • care este logica textului; • care este atitudinea elevului.

Eu cred că trebuie să fim optimiști că, în timp, vom cunoaște tot mai mult despre univers. Am simțit de fiecare dată la orele de geografie că e un domeniu vast, dar cred că, prin studiu, voi reuși să înțeleg lumea așa cum e prezentată la geografie.

Probabil un cutremur se produce ca atunci când rupi o creangă uscată. La început, creanga rezistă, dar când depunem mai mult efort se simte o tensiune și se rupe, iar vibrațiile se propagă în lemn prin mâinile noastre. La fel cred că se întâmplă și cu un cutremur, deoarece plăcile tectonice stau în tensiune, poate secole, iar când cedează, energia se eliberează sub formă de unde seismice, care se propagă prin sol, precum vibrațiile pe care le simțim când se rupe o creangă.

În primul rând, când descoperim gramatica unei limbi străine, începem să înțelegem cât de importante sunt regulile. Fără reguli clare, un mesaj poate fi ambiguu sau chiar de neînțeles. De exemplu, o simplă eroare a unui timp verbal în limba engleză poate modifica sensul întregii fraze.

Presupun că atunci când încercăm să cunoaștem lumea emoțiilor, entuziasmul și speranța sunt două stări pe care le suprapunem. În primul rând, cele două se aseamănă pentru că sunt asociate viitorului, care ne interesează foarte mult. Însă, sunt și deosebiri: entuziasmul este o stare de însuflețire puternică, însoțită de exteriorizarea bucuriei, de înflăcărare și de pasiune. Entuziasmul se manifestă prin vorbire exaltată. În schimb, speranța este un sentiment de încredere că dorințele ni se vor împlini.

ELEMENTE-CHEIE

Analogia constă în compararea unui element mai puțin familiar cu altul, mai cunoscut, pentru a facilita înțelegerea celui mai dificil. Analogia se poate face privind o singură însușire sau un ansamblu de trăsături.

Compararea constă în prezentarea asemănărilor și deosebirilor dintre obiecte. E nevoie de o bază comună și de existența unui criteriu pe parcursul comparării.

2 Una dintre colege face schița unui text de opinie și analizează postarea unei alte colege, care își prezintă opinia despre beneficiile lecturii. Citește textul și răspunde la întrebări.

Opinie

Argument

Exemplu

Concluzie

← 5G 56% 19:43

POST

XYZ Zyx
2 hrs · 🌐

Consider că lectura are numeroase beneficii pentru oricare adolescent, dezvoltând imaginația și cultivând valorile morale.

Mai întâi subliniez că, citind, ne stimulăm imaginația, deoarece cărțile construiesc lumi fascinante, cu personaje memorabile, care ne învață să vedem dincolo de realitatea imediată. **De pildă**, în *Harry Potter* de J.K. Rowling, cititorii sunt introduși într-un univers magic, plin de aventuri și provocări. Pagină cu pagină, noi, cititorii, **ajungem** să credem în lumea creată și să ne bucurăm de forța posibilităților nelimitate ale imaginației.

În plus, literatura contribuie la formarea caracterului, pentru că ne oferă lecții importante despre prietenie, curaj și responsabilitate. **Ilustrativ** în acest sens este romanul *Micul Prinț* de Antoine de Saint-Exupéry. **Am convingerea** că fiecare cititor va descoperi importanța iubirii, a prieteniei, iar povestea eroului și a vulpii, **de exemplu**, ne învață să vedem mai degrabă cu inima, pentru că adevărata valoare a lucrurilor nu se observă cu ochiul liber.

Prin urmare, lectura ne ajută să descoperim în paginile cărților lumi captivante, lecții de viață, care ne fac capabili să trăim frumos și să nu avem nicio limită în a ne imagina viitorul.

👍 Like 💬 Comment ➦ Share

- Care este opinia colegei?
- Care sunt argumentele care susțin opinia?
- Prin ce exemple se dezvoltă argumentele?
- Ce legătură există între opinie și concluzie?
- Care este rolul cuvintelor marcate în text?
- Citește următorul feedback primit de la unul dintre colegi și rescrie al doilea argument.

Mi-a plăcut că ești conștientă de rolul lecturii și că ți-ai susținut punctul de vedere prin două argumente. Am remarcat că ți-ai justificat răspunsul exemplificând cu două cărți minunate și ți-aș recomanda să dezvolti ideile din cadrul celui de-al doilea exemplu, realizând o comparație între două cărți, care ne arată adevărata valoare a lucrurilor și lecțiile pe care le oferă literatura unui cititor.

ELEMENTE-CHEIE

Textul de opinie este un tip de scriere argumentativă în care se exprimă clar opinia personală cu privire la un subiect, susținând-o cu argumente și exemple, și care se încheie cu o concluzie. În elaborarea unei opinii, se vor utiliza următoarele mijloace lingvistice:

- verbe de opinie care subiectivizează textul: *a crede, a considera, a presupune*;
- adverbe și locuțiuni adverbiale ca indici ai subiectivității: *probabil, posibil, desigur, fără îndoială, cu siguranță*;
- conjunții și locuțiuni conjuncționale cu rol argumentativ pentru a exprima raporturi de tip causal, final, concluziv: *pentru că, deoarece, fiindcă, ca să, așadar, deci*.

Pentru formularea logică a opiniei se pot utiliza următorii conectori: *în primul rând, în al doilea rând, de*

altfel, pe de altă parte, în afară de asta, în plus, cu alte cuvinte, și anume, de aceea, astfel, într-adevăr, prin urmare, pe scurt, din moment ce, în așa fel încât etc.

Pentru a exprima o anumită atitudine a enunțatorului se vor utiliza mijloace lingvistice specifice:

- certitudine: *cred cu tărie, știu că, am convingerea că, adevărul e că, firește, în mod evident*;
- incertitudine: *presupun că, îmi imaginez că, aproximativ, oarecum, bănuiesc că*;
- probabilitate: *s-ar părea că, s-ar putea să, din câte se pare, poate, probabil, parcă*;
- necesitate: *trebuie să, se cuvine să, se impune să*;
- apreciere pozitivă: *apreciez, merită să, sunt bucuros că*;
- apreciere negativă: *îmi displace că, îmi pare rău că, regret că, nu e indicat să, nu e cazul să*.

UNITATEA 1 Reflecții asupra descoperirilor

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! A. Ordonăți logic, în caiet, enunțurile de mai jos, pentru a crea un text de opinie despre importanța fotografiei în viața oamenilor.

- (I) Fiecare trăiește astfel de momente spre care va privi cu nostalgie, pentru că surprind ceea ce este important pentru el.
- (II) Pe scurt, fotografiile sunt un simbol al amintirilor care rămân dincolo de forța timpului care schimbă totul.
- (III) Cred că fotografiile sunt importante atât datorită capacității lor de a surprinde momente speciale, cât și datorită forței de a transmite mesaje puternice.
- (IV) De pildă, mai mult ca sigur, orice zi de naștere pe care am avut-o a fost cu emoții puternice, cu persoane iubite și cadouri surpriză.
- (V) În primul rând, fotografiile au apărut din nevoia oamenilor de a păstra imagini cu oamenii dragi, cu peisaje unice sau cu momente pe care nimeni nu ar vrea să le uite.
- (VI) Fotografiile realizate atunci au immortalizat fericirea și energia momentului, spre care privesc mereu cu drag.
- (VII) În al doilea rând, comunicarea în lumea de azi se produce foarte mult pe rețelele sociale, unde fotografiile transmit un mesaj suficient de puternic, nefiind nevoie de completări printr-un text scris.
- (VIII) Așadar, fotografiile au fost mereu pentru om o modalitate de a lupta împotriva trecerii timpului, immortalizând oameni, momente, locuri și mesaje puternice.
- (IX) În acest sens, fotografia ne ajută să ne transmitem gândurile și să construim mesaje despre noi și ceilalți.
- (X) S-ar părea, de exemplu, că orice aplicație care facilitează comunicarea online folosește fotografii, transmitând mesajul relevant pentru niște tineri care înțeleg totul multimodal.

B. Confrunțați ordinea pe care ați stabilit-o cu a celorlalte grupe și cu textul, pe care îl puteți consulta în varianta digitală a manualului. Menționați care sunt diferențele și precizați care ordine vi se pare că alcătuiește un text de opinie coerent.

C. Răspundeți la întrebările de mai jos.

- a) Despre ce este vorba la începutul textului?
- b) Care este opinia autorului?
- c) Prin ce idei își justifică autorul opinia?
- d) Pe ce informații/fapte/date/experiențe se bazează în motivarea opiniei?
- e) Care este ideea pe care o rețineți din final?
- f) Care sunt cuvintele de legătură utilizate pentru coerența textului?

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Răspundeți, într-un text de opinie, de aproximativ 150 de cuvinte, la întrebarea *Crezi că te poți descoperi prin muzică?*, în funcție de procedeele alăturate. Fiecare grupă va alege câte un singur procedeu și îl va exemplifica.

Comparare

Analogie

Enumerare

...

...

...

APROFUNDEZ

- Realizează un text de opinie, de aproximativ 150 de cuvinte, care să răspundă la următoarea întrebare: *Consideri că sunt importante descoperirile științifice?*

Etapa de pregătire

- Perspectivă.** Alegeți perspectiva pe care vreți să o dezvoltați.
- Public.** Alegeți un tip de public căruia vă adresați și notați prin ce se caracterizează publicul și prin ce elemente particularizați textul pentru a fi receptat de acesta.
- Scop.** Alegeți scopul textului de opinie (să informeze, să faciliteze înțelegerea, să instruiască, să pună în evidență cauzele unei probleme, să aducă informații credibile etc.).
- Idei.** Notați, timp de trei-patru minute, întrebările pe care le aveți în legătură cu întrebarea propusă.
- Documentare.** Căutați informații relevante pentru subiectul abordat.

LUCRAȚI ÎN GRUPE!

Etapă de elaborare a planului textului**LUCRAȚI INDIVIDUAL!**

• Copiază, în caiet, organizatorul grafic de mai jos și completează-l cu informațiile cerute. Notează elementele de structură:

- ▶ opinia;
- ▶ argumentele;
- ▶ exemplele/dovezile;
- ▶ concluzia.

Etapă de scriere a textului

- Scrie, pe cioră, prima variantă a textului, luând în considerare elementele specifice pentru introducere, cuprins și încheiere.

Etapă de revizie

- Recitește textul scris, urmărind criteriile oferite. Rescrie textul, integrând observațiile. Verifică semnele de punctuație, ortografia, greșelile de exprimare, structurile pe care le repeți, secvențele care nu se află în legătură cu tema textului. Verifică utilizarea unor cuvinte specifice pentru logica textului.

Etapă de lectură a textelor

- Citește, în fața clasei, textul redactat și discută-l împreună cu colegii. Evaluează feedbackul primit de la colegi și alege ce modificări vei realiza în text. Integrează sugestiile oferite în forma finală a textului.

STRATEGIE DE OFERIRE A FEEDBACKULUI

Când oferim un feedback avem în vedere trei lucruri:

- obiectivul elevului (Unde trebuie să ajungă? Se pot utiliza criteriile propuse?);
- unde se află acum (ce observații că face bine acum);
- ce ar mai trebui să facă (pașii concreți pe care ar trebui să-i facă pentru a-și atinge obiectivul).

Vei verifica corectitudinea realizării textului de opinie pe baza criteriilor de mai jos.

Criterii	DA	NU
Textul a fost realizat în funcție de specificul unui text de opinie.		
Sunt exprimate explicit opinia și atitudinea subiectivă a enunțatorului.		
Opinia este motivată prin argumente adecvate.		
Argumentele sunt urmate de exemple relevante.		
Există mijloace lingvistice pentru exprimarea opiniei.		
Textul are introducere, cuprins și încheiere, marcate prin paragrafe.		
Forma: • textul este așezat corect în pagină; • scrisul este lizibil; • alineatele marchează componentele textului; • se respectă regulile de ortografie și punctuație.		
Conținutul: • este adecvat cerinței; • este original; • este în concordanță cu scopul textului.		

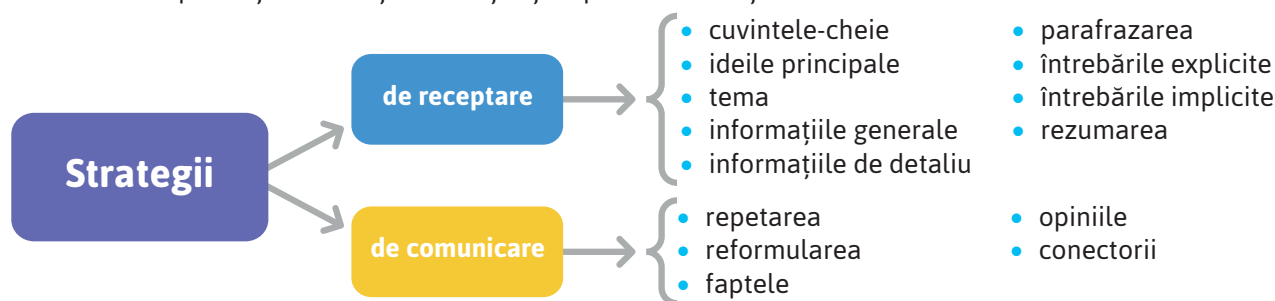
REFLECTEZ

- Ce ai învățat prin rezolvarea acestor exerciții referitoare la scrierea unui text de opinie?
- Care au fost dificultățile pe care le-ai întâmpinat în rezolvarea acestor exerciții?
- În ce condiții crezi că ai putea scrie un text de opinie foarte bun?

LECȚIA 12 STRATEGII DE COMPREHENSIUNE A TEXTULUI ORAL

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

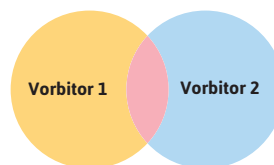

EXPLOREZ

- Ascultă cu atenție punctele de vedere pentru a rezolva cerințele de mai jos.

- Despre ce este vorba în textele audiate?
- Prezintă cu propriile cuvinte primul punct de vedere, surprinzând informația esențială și cât mai multe detalii.
- Extrage ideile principale din cele două puncte de vedere.
- Reformulează pe scurt cele două puncte de vedere.
- Adresează câte două întrebări referitoare la aspectele care nu ți sunt suficient de clare din textele audiate.
- Răspunde la întrebările de mai jos:
 - Care este intenția celor doi interlocutori?
 - La ce emoții fac referire interlocutorii?
 - Ce atitudine au cei doi interlocutori?
 - Cu ce scop comunică fiecare?
- Care este opinia cea mai importantă pe care o prezintă interlocutorii?

- Completează, în caiet, o diagramă precum cea alăturată cu ideile importante pe care le oferă fiecare vorbitor (se prezintă aspectele diferite și cele comune).

- Menționează o idee cu care nu ești de acord! Justifică-ți opțiunea.

ELEMENTE-CHEIE

În actul comunicării, vorbitorul poate avea **intenția** de a informa, de a fi persuasiv, de a-și exprima emoțiile, de a socializa, de a rezolva anumite probleme sau de a negocia anumite puncte de vedere.

Scopul comunicării se răsfrânge asupra finalității actului comunicativ. Interlocutorii pot avea scopul de a împărtăși informații, de a obține informații, de a rezolva probleme, de a dezvolta anumite relații, de a examina anumite idei, de a negocia și de a ajunge la consens, de a fi persuasivi, de a consolida un anumit sentiment sau de a planifica acțiuni viitoare.

APROFUNDEZ

- LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Exprimați-vă fiecare opinia despre importanța descoperirilor științifice în evoluția societății. Analizați punctele comune ale opiniei voastre, atitudinea voastră față de subiect, intențiile și scopul comunicării.

REFLECTEZ

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Elaborați o listă de criterii care să permită evaluarea obiectivă a unui punct de vedere. În caz de nevoie, solicitați sprijinul profesorului! Prezentați criteriile în clasă și completați cu alte criterii propuse de celelalte grupe, apoi redactați forma finală a acestora.

LECȚIA 13

MODELE COMPORTAMENTALE ÎN TEXTELE LITERATURII UNIVERSALE

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Notați, în caiet, tabelul următor și repartizați corespunzător titlurile cărților de mai jos.

Literatură română	Literatură universală
...	...

Vizită..., de I.L. Caragiale, *Amintiri din copilărie*, de Ion Creangă, *Cronicile din Narnia*, de C.S. Lewis, *Fetița cu chibrituri*, de Hans Christian Andersen, *Colind de Crăciun*, de Charles Dickens, *Robin Hood*, de Henry Gilbert, *Aventurile lui Huckleberry Finn*, de Mark Twain, *Jurnalul Annei Frank*, de Anne Frank, *Fram, ursul polar*, de Cezar Petrescu, *Cărțile cu Apolodor*, de Gellu Naum, *Crăiasa Zăpezii*, de Hans Christian Andersen, *În casa bunicilor*, de Ionel Teodoreanu, *Pygmalion*, de George Bernard Shaw, *Romeo și Julieta*, de W. Shakespeare, *Cartea cu jucării*, de Tudor Arghezi, *Baronul din copaci*, de Italo Calvino, *Departee în adâncul pădurii*, de Amos Oz, *Portalul magic*, de Mary Pope Osborne, *Copiii căilor ferate*, de E. Nesbit.

EXPLOREZ

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Asociați personajele cu titlurile cărților, cu valorile și cu modelele comportamentale pe care le propun acestea.

Personaje	Titlurile cărților	Valorile	Modelul comportamental
Harry	<i>Alice în Țara Minunilor</i> , de Lewis Carroll	Empatia	Dorința de cunoaștere și iubirea
Alice	<i>Vrăjitorul din Oz</i> , de L. Frank Baum	Educația	Sprijinul necondiționat și curajul
Micul Prinț	<i>Harry Potter</i> , de J.K. Rowling	Prietenia	Autodidactă, descoperă singură universul fascinant al literaturii/al cărților și citește continuu
Hansel și Gretel	<i>Matilda</i> , de Roald Dahl	Sinceritatea	Curajul de a lupta împotriva răului, loialitatea
Tom	<i>Poveștile fraților Grimm</i>	Solidaritatea	Curajul de a depăși obstacolele și dorința de a uni simțirea și gândirea
Dorothy	<i>Micul Prinț</i> , de Antoine de Saint-Exupéry	Simțul dreptății	Asumarea responsabilității pentru fapte și evoluția personală
Pinocchio	<i>Aventurile lui Tom Sawyer</i> , de Mark Twain	Curajul	Spiritul de aventură și ingeniozitatea
Matilda	<i>Pinocchio</i> , de Carlo Collodi	Sacrificiul	Curiozitatea, adaptabilitatea la situații absurde

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Completați, la rândul vostru, cu alte trei personaje din cărți citite din literatura universală. Menționați titlul cărții, autorul, valorile personajului și modelul comportamental al personajului.

APROFUNDEZ

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Prezentăți, într-un text scurt, cum apar următoarele comportamente în textele pe care le-ați citit.
 - ▶ Modele de curaj
 - ▶ Modele de loialitate
 - ▶ Modele de bunătate
 - ▶ Modele de evoluție interioară
 - ▶ Modele de sacrificiu
 - ▶ Modele de onestitate

REFLECTEZ

- Scrie un text, de șapte–opt enunțuri, în care să-ți exprimi opinia despre lecțiile de viață pe care ți le-au oferit personajele din textele din literatura universală.

ELEMENTE-CHEIE

Modelele comportamentale reprezintă aspectul concret prin care valorile pot fi vizibile. Literatura propune imaginea unor personaje care acționează în funcție de valorile dobândite în familie, în societate, în cultura din care fac parte, iar modalitatea de a acționa cu un scop în concordanță cu valorile lor se referă la un model comportamental.

Realizați, în echipe, un proiect despre rolul cărților în cultură, urmărind etapele și componentele de mai jos.

- **Întrebarea centrală.** Ce rol au cărțile din cultura majoră față de cele din cultura de divertisment?
- **Întrebări care orientează demersul.** Veți construi patru întrebări ce vor sprijini realizarea unui produs care să răspundă la întrebarea centrală.
- **Procesul.** Veți realiza o fișă în care să prezentați etapele proiectului, după modelul de mai jos.

PLANIFICAREA ACTIVITĂȚILOR

Timpul alocat proiectului:

Resursele de care aveți nevoie (de exemplu: fișe):

SARCINILE DIN PROIECT

Stabilirea coordonatorului:

Planificarea sarcinilor din proiect (documentare, investigație, întâlnire cu experți, realizarea prezentării, organizarea prezentării etc.):

Activitate:

Membru al echipei:

Rezultat/Produs:

Termen:

- **Observațiile** despre modul de desfășurare a proiectului vor fi notate într-un jurnal pe parcursul derulării întregului proiect.

Produsul:

- ▶ pagina de titlu
- ▶ cuprinsul
- ▶ introducerea
- ▶ dezvoltarea elementelor de conținut
- ▶ concluziile
- ▶ bibliografia/ menționarea surselor de informare utilizate
- ▶ anexele

- **Proiectul va conține cel puțin două elemente la alegere din lista de mai jos și două elemente proprii:**

- ▶ o prezentare a unei cărți din cultura majoră, din patrimoniul cultural;
- ▶ o prezentare a unei cărți din cultura de divertisment;
- ▶ o recenzie a unei cărți dedicate adolescenților;
- ▶ fișe cu citate care să-i atragă pe colegi spre lectura cărților.

- **Prezentarea publică și expunerea produselor realizate.**

- **Evaluarea colaborării.** Veți completa fiecare câte o pagină de jurnal, în care veți răspunde la întrebările de mai jos:

- ▶ Ce ai învățat nou?
- ▶ Cum ai învățat?
- ▶ Cum te-ai documentat despre subiect? Care au fost sursele de documentare?
- ▶ Care au fost relațiile cu ceilalți colegi? Cât de bine ai lucrat cu ei?
- ▶ Ai avut posibilitatea de a-ți exprima punctul de vedere?
- ▶ Cum te-ai simțit în echipă?
- ▶ Scopurile proiectului, produsele finale, ritmul de lucru și perioadele de realizare au fost discutate în echipă?

Evaluarea sumativă a proiectului realizată de profesor și de ceilalți elevi

Criterii	Îndeplinirea criteriilor			
	Foarte bine ★★★★	Bine ★★★	Suficient ★★	Insuficient /
Realizarea proiectului demonstrează respectul echipei față de colegi și curajul de a aprofunda tema.				
Colegii au abordat tema proiectului din mai multe perspective.				
Prezentarea colegilor și produsele realizate au răspuns întrebării centrale și au oferit o perspectivă nouă, surprinzătoare.				
Fiecare membru al echipei cunoaște subiectul în profunzime, este convingător și implicat în prezentare.				
Prezentarea a fost interactivă și s-a răspuns la toate întrebările adresate.				
Prezentarea s-a încadrat în timpul alocat.				

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

Pe lângă lecturile **pilduitoare** care-mi **erau** recomandate de mama, devoram toate cărțile care-mi cădeau în mână sau, mai precis, pe care puneam discret mâna la anticarii din cartierul nostru [...]. Între cărțile mele preferate se numără și *Comoara din insulă* de R.L. Stevenson, a cărei lectură încă mă urmărește. **Imaginea** unui șuiet doldora de dubloni*, rubine, smaralde și peruzele* [...] reprezintă pentru mine o continuă sursă de fascinație. Am rămas convins că se ascunde pe **undeva** și că trebuie doar să cauți cum se cuvine. Încă mai sper, încă mai aștept, sunt **chinuit** de **convingerea** că se află acolo, și că trebuie doar să afli formula, calea, locul. [...] N-am încetat să fiu bântuit de presimțirea unui secret miraculos și am pășit mereu pe suprafața pământului având sentimentul că trec pe lângă o comoară **îngropată**. Atunci când rătăcesc uneori pe colinele

din San Francisco, pe Nob Hill, pe Russian Hill, pe Telegraph Hill, puțină lume bănuiește că domnul acela cu păr grizonant se află în căutarea unui „Sesam, deschide-te!” [...] că e o persoană care crede în mister, în înțeleșurile **ascunse**, într-o formulă magică, într-un șperaclu; **cercetez îndelung** cu privirea cerul și pământul, întreb, chem și aștept.

(Romain Gary, *Promisiunea zorilor*)

dublon (s.m.) – veche monedă spaniolă de aur.

peruzea (s.f.) – piatră semiprețioasă, opacă, de culoare albastră sau verzuie.

- 1 Menționează care este cartea care l-a marcat pe naratorul-personaj.
- 2 Ce atitudine are personajul față de ceea ce vede în jur? Justifică-ți răspunsul în două-trei enunțuri.
- 3 Care este tema textului? Justifică-ți răspunsul într-un enunț.
- 4 Comentează, într-un enunț, secvența „cercetez îndelung cu privirea cerul și pământul, întreb, chem și aștept”.
- 5 Asociază fragmentul din *Promisiunea zorilor* de Romain Gary cu un alt text literar, studiat la clasă sau citit ca lectură suplimentară, prezentând, în 50–100 de cuvinte, o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă din fiecare text.
- 6 Stabilește numărul de litere și numărul de sunete din cuvintele scrise cu verde în text.
- 7 Rescrie sintagma „N-am încetat să fiu bântuit de presimțirea unui secret miraculos”, înlocuind cuvintele subliniate cu câte un sinonim potrivit contextului.
- 8 Explică modul de formare a cuvintelor scrise cu portocaliu în text.
- 9 Notează trei cuvinte din câmpul lexical al termenului „mână” și construiește câte un enunț cu fiecare dintre acestea.

II. Crezi că oamenii încearcă să descopere secretele? Scrie un text de opinie, de minimum 150 de cuvinte, în care să susții, prin două argumente, răspunsul la întrebarea dată, valorificând textul și experiența personală sau de lectură.

III. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

- a) Pentru mine, textul care ilustrează cel mai bine tema unității este
- b) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg
- c) Încă nu îmi sunt clare
- d) Din această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații:

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (pagina 223) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

• Citește fragmentul de mai jos și rezolvă cerințele.

Vedeam în fața ochilor corabia cu trei catarge, „Meduana”, pe care comandorul se imbarcase prima oară la șaisprezece ani, ca să se facă marinar. Vedeam pe acest adolescent, înalt și slăbuț, tăcut și nu prea vesel, trăgând cu mâinile lui plăpânde parâmele [...].

În lunile de iarnă am făcut un fascinant înconjur al pământului. Am străbătut Pacificul, spre răsărit, după o lungă crucieră* în mările Chinei, de la Vladivostok la Nagasaki, cu niponi ageri, buni înotători, buni scufundători, buni marinari; am ocolit pe la răsărit

insula Formoza apoi, luând alizeul și curenții marini în față, cu vântul când într-un bord, când în celălalt, am călătorit, între ecuator și tropic, la insulele Mariane, unde jumătate din echipaj s-a îmbolnăvit de friguri; am ocolit insulele Gilbert, salutându-ne cu marile vase de linie britanice, care patrulau în imperiul Maiestății sale, iar de acolo am pus capul către sud, spre Tahiti, și am trecut ecuatorul.

Uneori, povestind, în ochii lui se citea o oboseală tristă.

— Acum, spunea, măhnit, în locul corăbiilor cu pânze au venit vapoarele, care merg regulat, ca niște trenuri, și așa toată poezia mărilor a pierit. Ce poate să știe despre mare, cum poate să o simtă, să-i audă glasul, călătorul de pe transatlantice? Dar și-ar putea el închipui vreodată ce profunzime de simțăminte și se nasc în suflet, într-o noapte când te culci la prova, cu capul pe parâme și etrava tăind valurile trimise până sus, în murmurul ei, cântece pline de vrajă? **Și ce leagăn din copilărie te-a putut legăna mai dulce decât te leagăna o corabie?** Și când ai mai avut vreodată timpul să privești atât nemărginirea cerului și s-o înțelegi?

(Radu Tudoran, *Un port la răsărit*)

crucieră (s.f.) – croazieră sistematică și de lungă durată între două porturi.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text. **0,60 puncte**

2 Notează care este diferența dintre a călători cu o corabie și a călători cu un vapor. **0,80 puncte**

3 Indică o trăsătură a tânărului și justifică-ți opțiunea cu o secvență din text, menționând mijlocul de caracterizare. **0,80 puncte**

4 Formulează o posibilă semnificație a textului și justifică-ți opțiunea în trei-patru enunțuri. **1 punct**

5 Notează, din secvența scrisă cu verde, două cuvinte care conțin diftong și două care conțin vocale în hiat. **0,80 puncte**

6 Transcrie din primul alineat al fragmentului un cuvânt format prin derivare, un cuvânt format prin compunere și un cuvânt obținut prin conversiune. **1,50 puncte**

7 Rescrie secvența „Acum, spunea, măhnit, în locul corăbiilor cu pânze au venit vapoarele”, înlocuind cuvintele subliniate cu câte un antonim. **0,90 puncte**

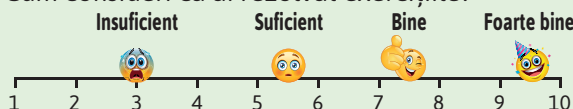
8 Construiește un enunț în care cuvântul „iarnă” să aibă altă valoare morfologică decât cea din text. **1 punct**

9 Crezi că e important să simțim ritmul naturii? Scrie un text de opinie, de minimum 150 de cuvinte, în care să susții, prin două argumente, răspunsul la întrebarea dată, valorificând textul și experiența personală sau de lectură. **1,60 puncte**

Din oficiu: 1 punct

✓ AUTOEVALUARE

- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

UNITATEA 2

REFLECȚII ASUPRA TIMPULUI

Lecția 1 Introducere în temă

Lectură

Lecția 2 Textul liric (actualizare)

Lecția 3 Textul liric: *Fiind băiet păduri cutreieram*, de Mihai Eminescu

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Predicatul (actualizare)

Lecția 5 Construcții active. Construcții pasive cu verbul „a fi”

Lecția 6 Construcții cu pronume reflexive

Lecția 7 Construcțiile impersonale

Lecția 8 Subiectul (actualizare)

Lecția 9 Construcțiile incidente

Redactare

Lecția 10 Textul argumentativ. Tipare textuale de organizare a ideilor: pro/contra, ordinea argumentelor

Comunicare orală

Lecția 11 Argumentare și persuasiune. Elemente specifice argumentării

Elemente de interculturalitate

Lecția 12 Cărți fondatoare

Recapitulare

Evaluare

LECȚIA 1

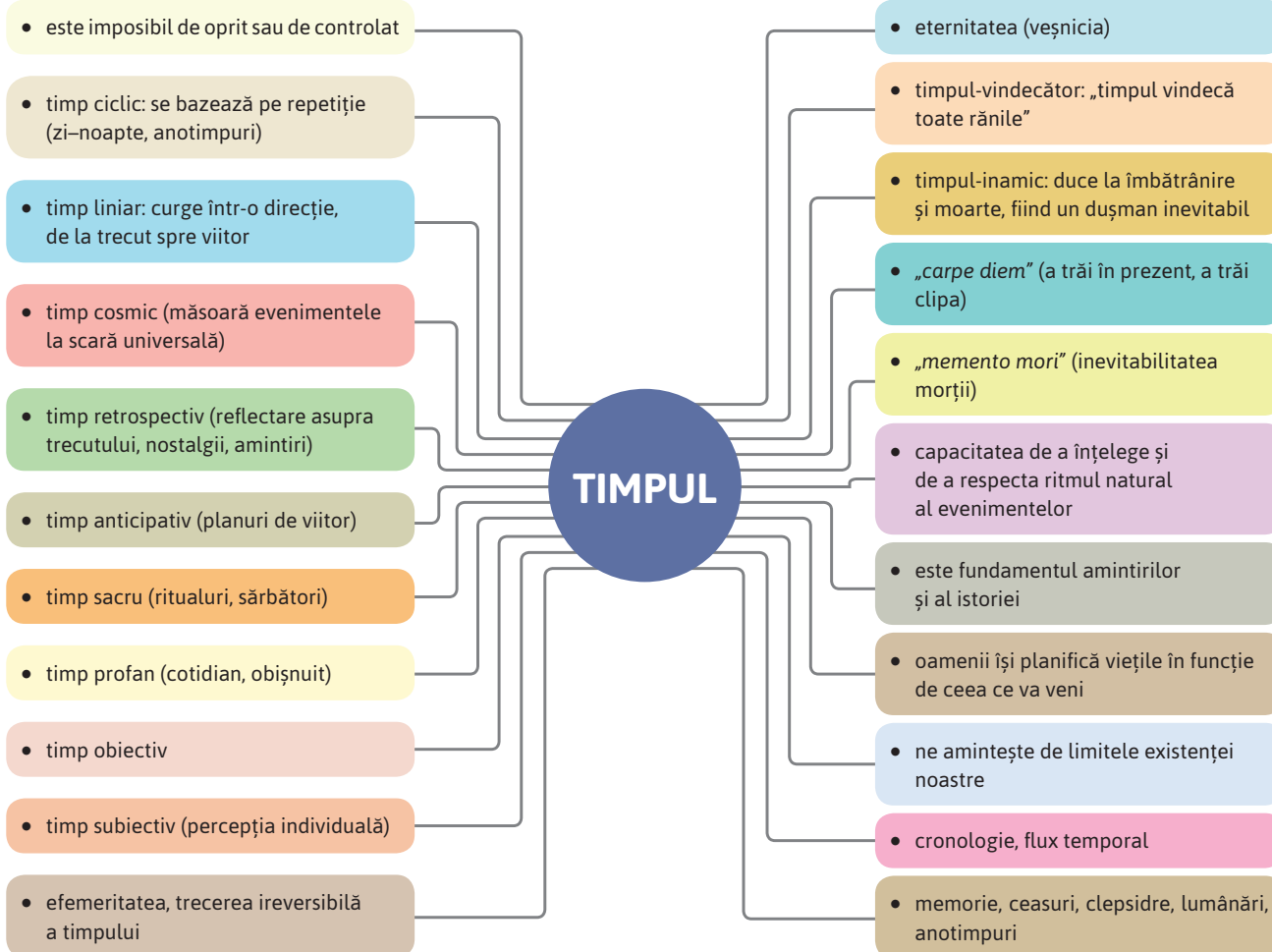
INTRODUCERE ÎN TEMĂ

CUVINTE ȘI IDEI ÎN REȚEA

1 Citește harta de idei referitoare la timp.

2 LUCRAȚI ÎN PERECHE! Selectează cinci-șapte idei pe care le poți asocia timpului conform experienței tale personale și culturale. Compară lista cu cea a colegului tău și explică-i cum ai făcut alegerea.

3 LUCRAȚI ÎN PERECHE! Prezentați, în două-trei enunțuri, relația dintre trei-patru idei propuse în hartă.

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Cum receptezi trecerea timpului?
- Cum te raportezi la timp în copilărie? Dar acum?
- Cum se raportează la timp părinții și bunicii tăi?
- Cum se observă trecerea timpului în natură?
- Cât este de important timpul pentru tine?
- Care sunt cele mai frumoase momente, clipe pe care le-ai trăit?
- De ce crezi că uneori simți că timpul

trece mai rapid și, alteori, mai lent?

- De ce crezi că păpușile Matrioska sugerează trecerea timpului?
- Ce alte simboluri asociate timpului cunoști? Ce semnificație au?
- Prin ce se caracterizează raportarea ta la trecut și la viitor?

DESCOPERIM TIMPUL ÎN LITERATURĂ!

I. LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți textele de mai jos și formulați răspunsuri la cerințele date. Confrunțați-vă răspunsul cu al celorlalte grupe.

TEXTUL 1

De ce oare cu cât ceasurile, zilele și anii se înmulțesc asupra lui, cu atâta mai mult omul se uită în urma sa, și, din căutătură în căutătură, se oprește cu plăcere la cele mai depărtate aduceri-aminte, aducerile-aminte ale tinereții și ale copilăriei? Nu-i soarele frumos și astăzi? Păsăruicile nu cântă tot aceleași cântece voioase sau jalnice? Frunzele nu au același freamăt? Pădurile nu înverzesc ca odinioară? Florile nu au același miros, câmpiile, dulcile privesc duios ce aveau? Mișcarea vietăților alinitu-s-a? NU; dar niciun soare nu lucește frumos, nicio florică nu are dulce miros, niciun fluier pe coasta dealurilor nu răzbate, nimica în lumea de față nu are asemănare cu florile și cu soarele zilelor văzute prin aducerea-aminte. Vântul ce bătea atunci, lacrimile ce se vărsau se uită; din zilele trecute, a rămas în închipuire un soare de-a purure cu raze strălucitoare și un miros neșters. Are dreptate aducerea-aminte: nimică nu poate fi pentru om mai frumos decât trecutul, căci trecutul e tinerețea și tinerețea e fericire!... fericire de a crede în

toată pasărea ce zboară, fericire de a crede în frumosul și bunul, fericire de a nu se îndoi de cinste și de multe, fericire de a nu gândi la nimica, de a nu ști ce

este viața și ce neagră prăpastie este sufletul omului... Când se întoarce gândul spre zilele tinereții, inima stă nehotărâtă, ce va povesti deodată: bătaia ei dintâi simțită, îmbătătoarele șoapte, plimbarea încântătoare, umăr la umăr, printre florile ce nu se zăreau și în acele minute, dar care acum răsar și împodobesc suvenirul, voiniciile ce își făgăduiau, patriotismul înflăcărat, visul măririlor, căpătate prin osteneală, vrednicie și fapte mari, binefacerile ce se pregăteau a se revărsa pe lume, ca un soare luminos și roditor? – lucruri ce se schimbă toate încet în ceva și cu totul dimpotrivă.

(Alecu Russo, *Amintiri*)

TEXTUL 2

Spuneți, într-o splendidă conferință despre timp de acum câțiva ani, „să nu încercăm să definim timpul”. Dar ce anume trebuie ori ce anume e de făcut despre timp?

Întreaga istorie arată că orice încercare de a defini timpul a eșuat și era de așteptat acest lucru, deoarece noi suntem în interiorul timpului și nu avem cum să-l contemplăm. Ne rămâne calea indirectă a ocolșurilor de tot felul și totul depinde de bogăția imaginației noastre.

Care sunt, din unghiul dumneavoastră de vedere, cele mai puternice și cele mai adecvate cuvinte – fie ele verbe, adjective, substantive – care pot fi corelate cu substantivul „timp” și cu derivatele sale?

Mă gândesc la substantive ca *mișcare, schimbare, proces*, la adjective calificative ca *fizic, cronologic, subiectiv, lingvistic, computațional*, la verbe ca *a trece, a curge, a se transforma*.

Ce putem ascunde de timp, în fața timpului? Putem, de fapt, să ascundem ceva?

Vă răspund ca Marin Sorescu, la sfârșitul poeziei *Am legat...*: „Nu te mai ascunde, // Mi-au spus toate lucrurile / Și toate sentimentele / Pe care am încercat / Să le leg la ochi.” Nimic nu-i putem ascunde timpului.

***Time is money*. Formula aceasta are sensul ei, dar e – în raport cu ideea de timp – mult prea restrictivă. Ce fel de monedă este timpul?**

Metafora banilor este justificată prin faptul că foarte multe activități sunt remunerate după durata lor de desfășurare. A pierde timpul înseamnă, în multe privințe, a pierde bani.

Altcândva, unui alt public, acum câțiva ani, ați spus fraze minunate despre farmecul timpului, în ce constă acest farmec, cum e înțelept să gândim despre timp. Astăzi, ce ați spune – în ce constă farmecul timpului, farmecul trecerii (cum spuneți foarte bine – „trecerea timpului” o formulă care dublează)?

Astăzi le spun tinerilor că marele pariu al vieții este să nu lăsăm timpul să vină peste noi, ci să încercăm să-l stăpânim; să nu fim sclavii timpului, ci stăpânii lui. Pentru a fi realiști, vom spune că sunt situații în care în mod inevitabil timpul vine peste noi, iar cuvântul *tsunami*, pe care toți l-am învățat, nu de mult timp, este tipic în această privință. Problema este ca în ansamblul vieții noastre să prevaleze situațiile în care stăpânim timpul...

Există un farmec al timpului de context și un altul, valabil oricând?

Farmecul timpului îl recunoaștem după puterea pe care o dobândim uneori de a transforma visul în realitate. Dar se întâmplă că farmecul unor clipe de viață apare nu atunci când acestea sunt trăite, ci mult după, deci atunci când ne amintim de ele. Farmecul este o trăsătură distinctivă a memoriei umane.

(Interviu cu Solomon MARCUS: „Marele pariu al vieții este să nu lăsăm timpul să vină peste noi”, realizat de Cristian Pătrășconiu, publicat pe www.lapunkt.ro)

TEXTUL 3

Ceas tainic, bătaile tale egale
Ca vâsle lovite pe mări
Mă duc din uitări în uitări
Spre mine, agale.
Copilul revine în casele sale,
Și vremea cu vechi îmbătări
Îmi cheamă trecutul în țări
De-acuma natale.
Ceas tainic, mi-așez sub umbrarele tale
Și zile trăite, și zări.
Redă-mi din schimbări în schimbări
Un suflet de zale.

(Ion Pillat, *Ceas tainic*)

5 Precizați o temă comună între două dintre textele date, justificându-vă opțiunea într-un enunț.

6 Motivați tipul de text în care se încadrează fiecare fragment (veți putea alege între: text literar, text non-literar, text epic, text liric, text dialogal).

7 Prezentați o diferență între limbajul utilizat în textul 1 și cel din textul 2, valorificând câte o secvență relevantă din fiecare text (vă puteți referi la: câmpul lexical, cuvinte polisemantice, cuvinte cu sens propriu, cuvinte cu sens figurat, varietate lexicală, figuri de stil, alte particularități lingvistice etc.)

8 Asociați textul literar 3 cu un alt text literar, prezentând o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă.

9 Cum este reprezentat timpul în cele trei texte? Răspundeți, într-un text de 50–100 de cuvinte, analizând perspectiva fiecărui autor asupra timpului.

II. Formulează o definiție a timpului și prezintă această definiție în fața clasei.

1 Despre ce este vorba în fiecare text?

2 Alegeți textul care v-a plăcut cel mai mult și motivați-vă răspunsul, scriind, în caiet, un text de trei-patru enunțuri.

3 Notați intențiile de comunicare ale reporterului și ale interviuatului în textul 2.

4 Prezentați un element de conținut comun între două dintre textele propuse.

ELEMENTE-CHEIE

Textul nonliterar este o modalitate de reprezentare a vieții reale, a unor experiențe, persoane, idei, concepții din lumea reală.

Trăsături:

- se referă la aspecte din lumea reală;
- utilizează un limbaj clar, denotativ și eficient în transmiterea informației;
- are ca scop informarea și convingerea cititorilor;
- poate avea o formă continuă, discontinuă, multimodală/mixtă;
- conține secvențe descriptive, narative, dialogale, explicative, argumentative.

Exemple de texte nonliterare: știrile, reportajele, anchetele, interviurile, editorialele, legile, hotărârile, regulamentele, documentele de orice natură, articolele științifice, articolele pe teme culturale, cercetările, comentariile, postările, mesajele (tip SMS), articolele de dicționar, de enciclopedie, recenzii, anunțurile etc.

PORTOFOLIU

- Realizează o fișă în care să alegi diferite momente din viață. Notează în jurul acestor momente idei referitoare la următoarele întrebări: *Ce ai simțit? Ce ai gândit? Ce ți-ai imaginat? Ce valori te-au caracterizat? Cum ai simțit trecerea timpului în acele momente?*

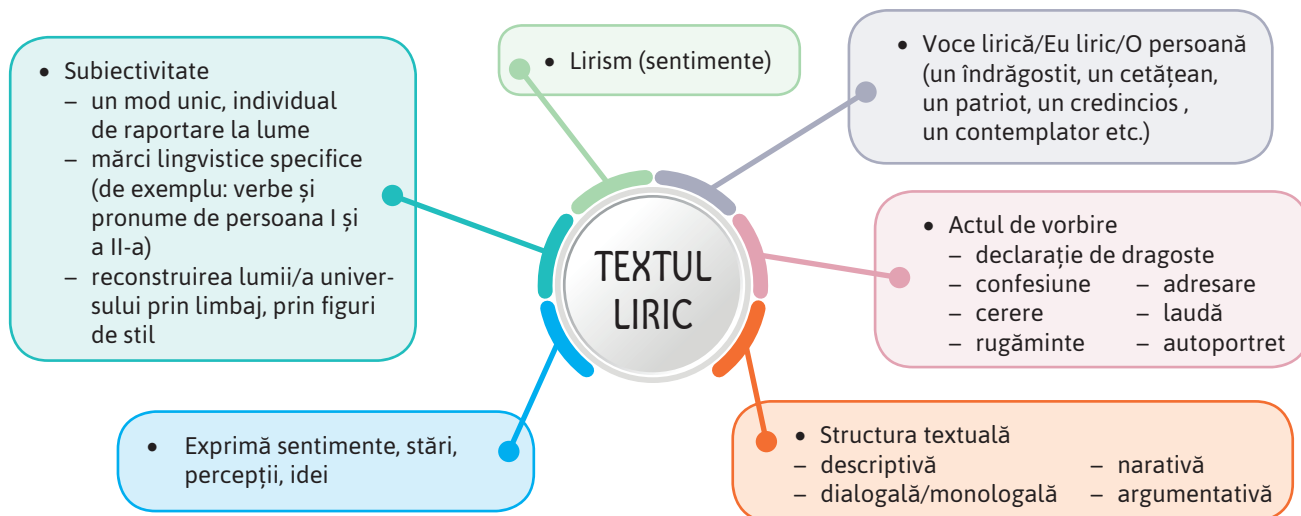
LECȚIA 2

TEXTUL LIRIC (ACTUALIZARE)

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește cu voce tare textul următor.

Trăim un prezent pur?
 A trăi înseamnă timp?
 Timpul este tot ceea ce nu înțelegem?
 Timpul este tot ceea ce nu suntem noi?
 Există timp acolo unde nu este nimic altceva?
 Timpul este fără să fie?
 Timpul este însuși Dumnezeu?
 Inima mea bate în timp?
 Sunetele, mirosurile,
 pipăitul, gustul, vederea
 sunt chipuri ale timpului?
 Timpul este legat de lucruri?

Timpul este legat de cuvinte?
 Gândurile sunt timp?
 Timpul este însuși Dumnezeu?
 A fi înseamnă timp?
 A avea înseamnă timp?
 Ceasurile sunt bisericile noastre
 de mână sau de buzunar,
 de perete...
 Ne rugăm luând cunoștință
 de bătaia lor înscrisă pe cadrane...
 (Nichita Stănescu, *Întrebare*)

EXPLOREZ

- 1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.
- 2 Prezintă, cu propriile cuvinte, textul liric, surprinzând cât mai multe detalii (utilizează în prezentarea ta cuvinte/structuri precum: *La început se prezintă, În versul următor este surprins(ă), Se reține imaginea, În final se evidențiază*).
- 3 Notează versurile cu care ai rezonat cel mai mult.

Lirism și subiectivitate

- 4 Care sunt stările/emoțiile pe care le transmite textul?
- 5 Notează următoarele idei în caiet și asociază-le cu câte o secvență din text:
 - a) exprimarea intensă a stărilor afective;
 - b) prezentarea unei experiențe subiective;
 - c) prezintă realitatea într-o manieră originală;

- d) surprinde aspecte neobișnuite pe care oamenii de rând nu le observă;
 e) vorbitorul se autodefinește;
 f) vorbitorul se problematizează într-un mod neobișnuit pentru ceilalți;
 g) vorbitorul este uimit și caută răspunsuri;
 h) vorbitorul este o ființă care vrea să înțeleagă în profunzime anumite aspecte ale lumii.

6 Selectează o secvență sugestivă pentru a justifica următoarele idei ale textului.

- a) Existența umană este strâns legată de timp.
 b) Perceperea timpului se poate asemăna cu relația omului cu Divinitatea.
 c) Timpul este trăit prin intermediul simțurilor.
 d) Timpul are un caracter iluzoriu și misterios.
 e) Timpul influențează percepția vieții, a sinelui și a universului.

Vocea lirică și actul vorbirii

7 Exemplifică mărcile lingvistice ale subiectivității.

- Vocea lirică aparține:
 - a) unei ființe uimite de puterea timpului;
 - b) ceasurilor.
- Posibila ipostază a vocii lirice este:
 - a) un gânditor;
 - b) o persoană interogativă;
 - c) un om de știință;
 - d) un religios.

- Actul de vorbire transpus în text este:

- a) confesiunea; c) adresarea;
- b) rugămintea; d) lauda.

Justifică-ți răspunsul într-un enunț!

Structura textuală

8 Prezintă structura/structurile textuale utilizate în text pentru a transmite forța timpului. Justifică-ți opțiunea în unu-două enunțuri scrise.

Limbajul artistic și particularitățile expresiei

9 Identifică un câmp lexical dominant și scrie, în caiet, cuvintele pe care le conține acesta. Ce indicii despre semnificația textului poți deduce din acest câmp lexical?

10 Alege tipul figurii de stil și semnificația asociată secvențelor următoare.

Secvență poetică	Figură de stil	Semnificație
„Timpul este tot ceea ce nu înțelegem?”	Enumerație	Accentuează ideea că ființa umană nu poate avea valoare în lipsa timpului, că totul este supus astfel distrugerii, inexistenței.
„Timpul este fără să fie?”	Metaforă	Timpul se răsfrânge în tot ce ne înconjoară, în toate aspectele vieții, și are efect asupra modului în care omul percepe senzorial lumea. Timpul este un principiu suprem și guvernează totul.
„Înseamnă timp”	Metaforă	Timpul se poate simți în viața fiecăruia și poartă sugestia sacrului.
„Sunetele, mirosurile, pipăitul, gustul, vederea sunt chipuri ale timpului?”	Epitet	Timpul își lasă amprenta în interiorul unui ceas, acesta fiind prezența concretă în lume a trecerii timpului.
„Ceasurile sunt bisericile noastre / de mână”	Metaforă	Timpul poate fi definit paradoxal, pentru că există, dar nu este văzut, are efecte, dar nu poate fi prins într-o imagine statică.
„bătaia lor înscrisă pe cadrane”	Repetiție	Timpul este indescifrabil, iar omul privește cu uimire și neputincios spre forța acestuia.

Elemente de muzicalitate

11 Identifică și exemplifică sursele muzicalității textului, având în vedere:

- tipul de vers;
- rima;
- măsura;
- repetițiile;
- câmpul lexical al timpului.

12 Demonstrează, în opt-zece enunțuri, că textul propus este unul liric. Valorifică trăsăturile textului liric și analiza realizată la exercițiile anterioare.

ELEMENTE-CHEIE

Textul liric exprimă sentimente, stări, percepții, idei, iar universul creat în text este marcat de subiectivitate. În textul liric se conturează un mod unic, subiectiv, individual de raportare la lume. Lirismul se manifestă prin sentimente (bucurie, tristețe, revoltă etc.), stări (neliniște, mirare etc.), percepții (vizuale, auditive, olfactive etc.) și idei (referitoare la aspecte considerate importante pentru existența umană).

Mărcile lingvistice ale subiectivității sunt: persoana I, singular sau plural, adresarea directă la persoana a II-a, singular sau plural, exclamațiile și interjecțiile.

14 Prezintă, într-un text de trei-patru enunțuri, emoția transmisă de poezia lui Nichita Stănescu.

15 Scrie un text, de zece enunțuri, în care să prezinți o semnificație a poeziei *Întrebare* de Nichita Stănescu.

În redactarea textului:

- vei preciza o semnificație a textului, prin referire la temă;
- vei prezenta două trăsături ale timpului;
- vei interpreta două figuri de stil diferite, relevante pentru semnificație;
- vei menționa o emoție/un sentiment exprimat în textul poetic, justificându-ți alegerea.

ELEMENTE-CHEIE

Tema reprezintă un aspect general care asigură coerența întregului text. Este un principiu în funcție de care se pot grupa mai multe texte. De exemplu: universul, viața și moartea, copilăria, aventura, natura, destinul, familia, prietenia, societatea, școala, călătoria, cunoașterea, amintirea, meditația asupra timpului, creația, jocul, lectura, condiția umană, copilăria, adolescența, patria.

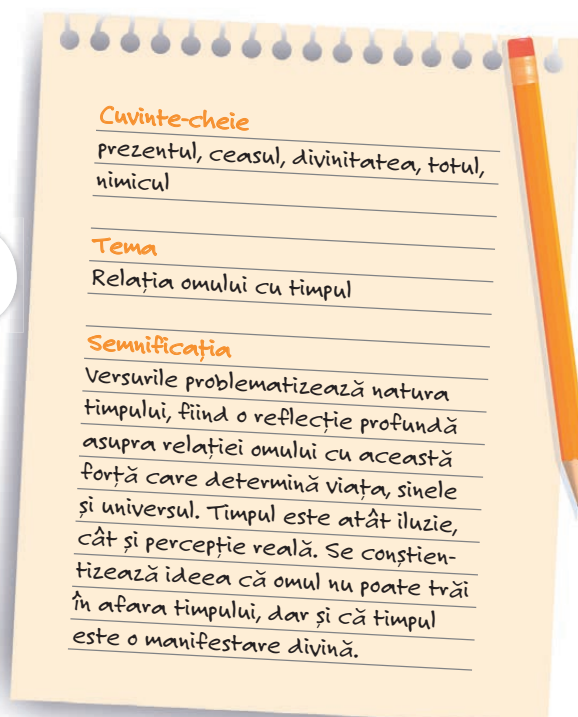
Modalități de identificare a temei:

- răspunzând la una dintre întrebările: *Despre ce vorbește în mod semnificativ acest text? Care este cel mai important aspect din realitate sau din experiența umană transpus în acest text?*
- prin punerea în legătură a cuvintelor-cheie ale textului și, apoi, prin generalizarea lor.

Tema textului:

- reprezintă un element de conținut
- este dedusă din cadrul textului, nefiind exprimată explicit
- pune în legătură cuvinte recurente
- este creată prin convergența cuvintelor-cheie
- este un construct conceptual asamblat din elemente discontinue ale unui text
- reiese din cele mai multe aspecte ale operei
- se referă la un domeniu abstract/general
- determină lumea poetică și limbajul

13 Discută despre tema textului citit și despre cuvintele-cheie asociate acestuia. Valorifică notițele de mai jos și prezintă oral care este relația dintre temă și cuvintele-cheie. Propune, la rândul tău, altă temă sau alte cuvinte-cheie.

STRATEGII DE REDACTARE

În **descrierea unei emoții** vei preciza:

- situația în care se manifestă emoția;
- motivele (interne sau externe);
- reacțiile declanșate de emoții;
- modul în care emoția afectează deciziile și atitudinea față de ceilalți/de sine însuși;
- limbajul prin care este transmisă/sugertă/definită emoția;
- simțurile implicate în prezentarea emoției.

APROFUNDEZ

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți poeziile de mai jos și răspundeți la cerințe pentru fiecare în parte.

Inima mea de-o vreme o simt într-adevăr
Că-n fiecare toamnă se coace ca un măr.

În clipele grăbite din zile lungi de vară
O simt cum se-mplinește-n tăcere ca o pară –

Inima mea cu pomii grădinii dimpreună
Se-ntunecă spre toamnă și-i dulce ca o prună,

Și-n vârfuri foșnitoare prin frunza amăruie
O-mprejmuie lumina de sus ca pe-o gutuie.

Inima mea se sparge cu pocnet ca o nucă,
De-i toamna mai târzie și umbra mai pe ducă,

Și-așteaptă ca un strugur pe viță, nopți întregi,
Să te apleci aproape de ea și s-o culegi.

(Ion Horea, *Inima mea*)

Tic, tac...
Pic, pac...
Orele picură-n ploaie,
ticăie ploaia opac,
timpul se scurge-n odaie:
tic, tac.
Ore s-adună grămezi.
Ploaia e doar calitate.
Ceasul e inima,
vezi?
Bate.
Mai bate.
Pic, pac.
Tic, tac...
Orele, apa – de-o seamă
curg la fereastră.
Ce fac?
Timpul și ploaia mă cheamă:
tic, pac.

Pic, tac...

Tac.

(Aureliu Busuioc, *Noiembrie*)

1 Identificați cuvintele-cheie prezente și construiți un organizator grafic pentru a evidenția legăturile dintre acestea.

2 Notați sugestiile pe care le poate oferi unul dintre cuvintele-cheie extrase.

3 Prezentați tema textului, justificându-vă opțiunea prin valorificarea câmpului lexical.

4 Menționați o stare afectivă și o valoare pe care le asociați temei textului.

5 Construiți o semnificație a versurilor prin observarea relației dintre lumea textului și tema acestuia.

6 Interpretați două aspecte ale limbajului poetic aflate în legătură cu tema textului.

REFLECTEZ

- Exprimă-ți opinia, într-un text de șapte–opt enunțuri, despre lectura textului liric, valorificând afirmația:
„Versurile cele mai complicate se dovedesc, la o bună lectură, extraordinar de simple și de firești; și cele mai simple și firești exprimări poetice devin capabile să cuprindă întreaga complexitate a vieții.”

(Nicolae Manolescu, *La ce e bună poezia*)

PORTOFOLIU

- Citește câte două poezii scrise de Vasile Alecsandri, Alexandru Vlahuță, Șt.O. Iosif, George Coșbuc, George Topîrceanu și Octavian Goga. Transcrie versurile care sugerează: autenticitatea (exprimarea sinceră și personală a sentimentelor), sensibilitatea (emoțiile intense) și libertatea vocii lirice (atât la nivelul expresiei, cât și la cel al imaginației). Notează tema textelor și cuvintele-cheie asociate acestora.

LECȚIA 3

TEXTUL LIRIC: FIIND BĂIET PĂDURI CUTREIERAM,
DE MIHAI EMINESCU

DIN EXPERIENȚA MEA

- 1 LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Discutați despre un moment în care ați simțit că timpul „a zburat” repede și despre unul în care ați avut senzația că durează o veșnicie. Ce anume credeți că a influențat percepția voastră asupra timpului?
- 2 LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Aduceți-vă aminte de un moment frumos din copilăria voastră și prezentați-l colegilor. Notați: • ce ați simțit; • ce imagini aveți în memorie; • ce culori asociați acelui moment; • un obiect important din acel moment; • o trăire pe care o aveți acum față de acel moment.

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește cu voce tare textul următor cu scopul de a descoperi muzicalitatea versurilor eminesciene.

Fiind băiet păduri cutreieram

de Mihai Eminescu

Fiind băiet păduri cutreieram
Și mă culcam ades lângă isvor,
Iar brațul drept sub cap eu mi-l puneam
S-aud cum apa sună-ncetișor:
Un freamăt lin trecea din ram în ram
Și un miros venea adormitor.
Astfel ades eu nopți întregi am mas*,
Blând îngânat de-al valurilor glas.

Răsare luna, -mi bate drept în față:
Un rai din basme văd printre pleoape,
Pe câmpii un val de argintie ceață,
Sclipiri pe cer, văpaie peste ape,
Un bucium cântă tainic cu dulceață,
Sunând din ce în ce tot mai aproape...
Pe frunze-uscate sau prin naltul ierbii,
Părea c-aud venind în cete cerbii.

Alături teiul vechi mi se deschide:
Din el ieși o tânără crăiasă,
Pluteau în lacrimi ochii-mi plini de vise,
Cu fruntea ei într-o maramă* deasă,
Cu ochii mari, cu gura-abia închisă;
Ca-n somn încet-încet pe frunze pasă,
Călcând pe vârful micului picior,
Veni alături, mă privi cu dor.

a mânea (vb.) – (pop.) a petrece undeva noaptea, a rămâne, a poposi, a dormi undeva peste noapte.

maramă (s.f.) – fâșie lungă de voal fin, cu care își acoperă capul femeile când se îmbracă în costum național.

grumaz (s.m.) – (pop.) gât.

a vădi (vb.) – a face să fie evident, a dovedi, a demonstra, a arăta.

tort (s.n.) – țesătură, pânză lucrată (în casă) din fire de cânepă sau de în.

Și ah, era atâta de frumoasă,
Cum numa-n vis o dată-n viața ta
Un înger blând cu fața radioasă,
Venind din cer se poate arăta;
Iar păru-i blond și moale ca mătasa
Grumazul* alb și umerii-i vădea*.
Prin hainele de tort* subțire, fin,
Se vede trupul ei cel alb deplin.

Mihai Eminescu (1850–1889), pe numele său adevărat Mihail Eminovici, a fost poet, prozator și publicist, una dintre cele mai cunoscute personalități ale culturii române. Scrie prima sa poezie în ianuarie 1866, *La mormântul lui Aron Pumnul*, inspirată de moartea profesorului său. În perioada 1869–1874 studiază la Viena și Berlin, apoi revine în țară și devine profesor suplinitor, bibliotecar, revizor școlar și redactor.

Opere: debut cu volumul *Poesii*, în anul 1883. Poezii: *Fiind băiet păduri cutreieram*, *Peste vârfuri*, *Și dacă...*, *Somnoroase păsărele*, *Sonete*, *Floare albastră*, *Luceafărul*, *Dorința*, *Glossă*, *Scrisorile* (I-V); proză: *Făt-Frumos din lacrimă*, *Frumoasa lumii*, *Sărmanul Dionis* sau *Geniu pustiu*.

Reflecții despre lume în literatură. În opera sa, scriitorul a explorat teme și motive profunde, precum iubirea, natura, cosmosul, timpul, efemeritatea omului, trecerea ireversibilă a timpului, eternitatea, condiția omului, infinitul, patriotismul, condiția omului de geniu, solitudinea și dorul. Mihai Eminescu a reușit să ridice reflecțiile despre lume la un nivel înalt în poezia românească, dar, în același timp, a creat o limbă poetică românească extrem de vie și de coerentă – „Eminescu este un călător al drumurilor lungi. Pe sandalele lui stă scris nisipul veacurilor.” (Tudor Vianu)

★ REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspunde la întrebările din caseta alăturată și confruntă-ți apoi răspunsurile cu ale colegului de bancă.

- Ce ți-a plăcut cel mai mult în acest text?
- Ce emoții ți-a provocat lectura textului?
- De ce anume ți-a amintit textul?
- Ce reacții ar avea prietenii tăi dacă le-ai prezenta acest text?

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă cerințele de mai jos, pentru ca, la final, să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.

2 Recitește poezia și imaginează-ți cadrul descoperit de băiat. Folosește-te de culori și surprinde detaliile descrise/prezentate în text, realizând un desen cât mai sugestiv.

3 Notează, în caiet, secvențe din text care conturează imagini ale planului terestru și ale planului ceresc.

4 Transcrie, în caiet, elementele care aparțin planului cosmic, planului terestru, planului real și planului oniric.

5 Recitește poezia și rezolvă cerințele de mai jos.

a) Copiază, în caiet, tabelul de mai jos și completează-l pentru toată poezia. **Atenție!** Există mai multe variante de răspuns.

Versuri	Cuvânt-cheie	Ideea principală
1-4	cutreier	Băiatul se odihnește după ce a cutreierat pădurea.

- b) Unde se află băiatul?
 c) Ce moment al zilei este surprins?
 d) Ce simțuri îl conduc pe băiat în lumea visului?
 e) Ce i se dezvăluie băiatului în lumea visului?
 f) Cum se transformă peisajul?
 g) Ce atitudine are tânărul față de natură? Dar față de crăiasă? Justifică-ți răspunsul, făcând referire la un vers din text.

h) Ce emoții/stări/sentimente sunt exprimate în acest text? Care secvențe emoționează cititorul?

6 Extrage versuri care sugerează ideea de iubire adolescentină.

Tipul textului. Ipostaza lirică

7 Precizează care este câmpul lexical predominant în poezie, selectând cuvintele potrivite din text. Găsește apoi un alt câmp lexical, folosind același procedeu.

8 Extrage versurile care redau imaginea unui tablou și a unui portret.

9 Identifică posibila ipostază a vocii lirice:

- a) un tânăr; c) un visător;
 b) un admirator al naturii; d) un om matur.
 Justifică-ți răspunsul într-un enunț.

10 Enumeră și exemplifică mărcile lingvistice ale subiectivității prezente în text.

11 Actul de vorbire transpus în text este:

- a) confesiunea; c) lauda;
 b) adresarea; d) autoportretul.
 Justifică-ți răspunsul într-un enunț.

Forma textului

12 Precizează măsura versurilor, tipul rimei și forma textului. Care este rolul rimei și al măsurii versurilor în transmiterea mesajului?

II. Realizează, în caiet, harta textului liric.

Autor:

Titlu:

Despre ce este vorba în text?

Textul vorbește despre: ...

Cine vorbește în text?

Vocea lirică/Ipostaza lirică

Mărcile lingvistice ale prezenței vocii lirice

...

...

Cum este rostit/exprimat mesajul?

Structura textuală: ...

Limbajul artistic: ...

Elemente de muzicalitate: ...

FIINȚA POETICĂ ȘI REFLECȚIILE DESPRE LUME

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați cu colegii despre lumea pe care o prezintă omul matur. Recitiți versurile și rezolvați cerințele. Prezentați în clasă un comentariu al versurilor și dezbateți semnificațiile versurilor împreună cu toți colegii.

A. Puneți în relație secvențele citate din text cu semnificația potrivită, alegând dintre cuvintele din serie. **Atenție!** Există mai multe variante de răspuns.

- a) Un freamăt lin: • senin; • calm; • visător; • continuu.
 b) Un val de argintie ceață: • deasă; • albă; • puternică; • luminoasă; • lăptoasă.
 c) Un buciom cântă tainic: • misterios; • indescifrabil; • necunoscut; • izolat.
 d) Teiul vechi: • ancestral; • primordial; • măreț; • impunător.

B. Alegeți semnificația cuvintelor de mai jos și recitiți versurile în funcție de acestea:

- a) pădurea: • necunoscut; • ocrotire; • lume vastă; • univers complicat; • nesiguranță; • primejdii; • labirint;
 b) izvorul: • spațiu original; • vitalitate; • o lume a începuturilor; • întoarcere în trecut;
 c) luna: • misterul nopții; • liniștea; • lumina; • speranță; • visarea; • cadrul nocturn; • astru tutelar;
 d) visul: • starea de contemplație; • simbol al somnului; • transfigurarea lumii; • aventură; • o cale de
 e) crăiasa: • ființă inaccesibilă pentru ființele muritoare; • farmec; • tinerețe și bucurie; • frumusețe și admirație; • fascinație și fericire;
 f) teiul: • siguranță; • visare; • prietenie; • pace și liniște; • loc ideal; • natura în armonie cu sentimentele.

C. Extrageți câte o figură de stil care evidențiază semnificațiile menționate mai jos:

- a) se produce o detașare de lumea reală și cuprinderea unui spațiu paradiziac;
 b) apariția iubitei declanșează o stare de admirație sinceră și intensă;
 c) se creează o atmosferă de basm și de mister;
 d) idealul de feminitate se particularizează prin puritate, inocență, gingașie și perfecțiune.

D. Notați, în caiet, semnificațiile corecte pentru poezia citită.

- a) Ființa poetică este conștientă de trecerea ireversibilă a timpului.
 b) Ființa poetică pătrunde într-un tărâm paradiziac, realizându-se o comuniune între om și natură.
 c) Ființa poetică idealizează trecutul.
 d) Ființa poetică simte protecția și farmecul pădurii.
 e) Idealul pierdut este accesibil doar prin amintire.
 f) Natura este eternă și se află în antiteză cu omul efemer.
 g) Tânărul nu este îndrăgostit.

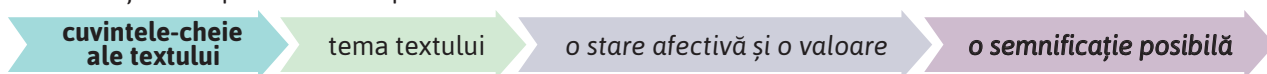
E. Ce semnificație credeți că are versul „Pluteau în lacrimi ochii-mi plini de vise”?

F. De ce crăiasa îl „privea cu dor”?

G. Prin ce figuri de stil/limbaj poetic este sugerată nostalgia după vremurile paradiziace ale copilăriei?

H. Care considerați că este rolul utilizării verbelor la gerunziu și a verbelor la prezent?

I. Valorificați textul pentru a exemplifica:

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre capacitatea omului matur de a se raporta la timpul naturii, la timpul interior și la timpul copilăriei. Valorificați ideile alăturate și o semnificație posibilă a textului, pe care ați identificat-o rezolvând exercițiile anterioare.

- Ideile
- ☐ Timpul copilăriei pare suspendat într-o stare de bucurie pură.
- ☐ Timpul naturii poartă însemnele eternității.
- ☐ Timpul interior este cel al amintirii, al visării și al imaginației.
- Semnificația
- ☐ Ființa poetică resimte puternic nostalgia pentru copilărie și o legătură profundă cu natura.

3 Scrie o compunere, de cel puțin zece enunțuri, despre relația dintre etern și efemer în cadrul poeziei, valorificând atât textul lui Mihai Eminescu, cât și cunoștințele și experiențele tale. În redactarea compunerii:

- vei prezenta lumea descrisă în text;
- vei selecta două secvențe din poezie care exprimă raportul dintre eternitate și efemeritate, explicând semnificațiile acestora;
- vei interpreta o figură de stil pe care o consideri sugestivă pentru a sublinia acest raport;
- vei analiza o valoare prezentă în text și o emoție resimțită de ființa poetică.

TIMPUL ÎN REFLECȚIILE MELE

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Poezia *Fiind băiet păduri cutreieram* a fost scrisă în anul 1878. Credeți că astăzi oamenii mai au timp și disponibilitate să admire natura și să viseze? Mai are relevanță această stare pentru cititorul de azi? Credeți că cei din generația voastră pot fi uimiți de această nostalgie a unui timp paradiziac?

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Vorbește despre text! Discutați cu un prieten despre textul citit și prezentați-i atmosfera (veselă/tristă/nostalgică/melancolică etc.), sunetele (înalte/joase/melancolice/grave etc.), tonalitatea (veselă/tristă/melancolică etc.), ritmul (rapid/lent/moderat/calm etc.) și simțurile/percepțiile (vizuale/auditive/olfactive/tactile/gustative) prin care este creat universul din text.

Grupa 2. Față în față cu privitorul! Raportați-vă la modul de contemplare al privitorului din textul scris de Mihai Eminescu și răspundeți la întrebările de mai jos.

- Voi cum vă raportați la perioadele din trecut? Omul matur are o atitudine diferită de a voastră față de trecut? De ce?
- Ce credeți că este important pentru această ființă poetică? Este esențial și pentru voi același lucru? Justificați-vă răspunsul!
- Cum reacționați la o stare de visare? Cum vă raportați la ceea ce visați? Explicați!
- Cum vă simțiți față de natură? Cum se simte ființa poetică? O puteți înțelege?
- Cum vă simțiți când vă gândiți la o lume de basm, la un timp perfect sau la o imagine idilică din trecut?

Grupa 3. Să ne exprimăm emoțiile! Redactați un scurt text, de șapte–opt enunțuri, în care să descrieți o emoție sugerată în versurile poeziei. Corelați emoția din text cu propriile trăiri și observați asemănările și deosebirile.

Grupa 4. Conectează tablouri! Priviți reproducerile de mai jos și alegeți-o pe cea mai apropiată de imaginea creată în poezia lui Mihai Eminescu.

Ivan Șişkin,
Pădurea de mesteceni

Gustav Klimt,
Pădurea de mesteacăn

Pierre-Auguste Renoir,
Peisaj de vară

REFLECTEZ

- Ce probleme ai întâmpinat în timpul activităților de lectură a textului? Cum le-ai depășit?
- Ce crezi că ar fi necesar să înveți să faci mai bine? La ce ai avea nevoie de mai mult sprijin? Cum vei citi de acum un text descriptiv/liric? La ce vei fi atent(ă)?
- Când ai lucrat în grup, ai procedat precum colegii tăi? Ce ai făcut diferit de ceilalți?
- Ce ai aflat despre tine în timpul activităților dedicate lecturii acestui text?

LECȚIA 4

PREDICATUL (ACTUALIZARE)

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți reflecțiile elevilor asupra timpului, temă dezbătută în orele de literatură, și apoi răspundeți, în caiet, la cerințele de mai jos.

A. La școală, timpul trece repede.

Mi-am dat seama că sărutul otrăvit al timpului ne poate veșteji chipul, dar nu ne poate îmbătrâni sufletul.
Călătorim pe mările involburate ale timpului, supunându-ne, cu umilință, legii implacabile a acestuia.
Artiștii vor învinge mereu timpul, proiectându-se în eternitate prin operele lor nemuritoare.
Iată că, prin intermediul artei, omul sfidează timpul.

B. Timpul este aliatul sau dușmanul nostru.

Pentru unii oameni, timpul devine o povară, pentru alții timpul înseamnă bani.
Când ești trist, o secundă pare o veșnicie, iar când ești fericit, o zi pare o secundă.
Timpul rămâne o enigmă.

- Identificați predicatele verbale din enunțurile scrise în primul poster și indicați prin ce se exprimă.
- Transcrieți verbele care nu îndeplinesc funcția sintactică de predicat. Justificați-vă răspunsul!
- Selectați predicatele din enunțurile scrise în al doilea poster și numiți felul acestora.
- Precizați prin ce sunt realizate numele predicative din enunțurile date.

EXPLOREZ

ELEMENTE-CHEIE

Predicatul este un component obligatoriu al enunțului.

Predicatul este de două feluri: **predicat verbal** și **predicat nominal**.

Predicatul verbal arată „ce face subiectul” și poate fi realizat prin:

- verb predicativ la formă personală** – Andrei **citește** o carte.
- locuțiune verbală**, în structura căreia verbul este la formă personală – Copilul **a ținut minte** titlurile cărților.
- interjecție predicativă** – **Hai** la dans! **Iată** adevărul! **Uite-l** pe Paul!

Predicatul nominal arată „cine este subiectul, ce este subiectul și cum este subiectul” și este alcătuit dintr-un verb copulativ și un nume predicativ.

Verbele copulative sunt: **a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a părea, a însemna**.

Numele predicativ este **simplic** (Timpul este **hain**.) sau **multiplu** (Timpul este **hain și ireversibil**.).

Numele predicativ se poate realiza prin diverse părți de vorbire:

- substantiv în diverse cazuri** – Matei **a devenit** **filozof**. (nominativ), Tăcerea e **de aur**. (acuzativ), Lupta este **împotriva timpului** inexorabil. (genitiv)
- adjectiv propriu-zis sau adjectiv participial** – Mircea este **onest**. Pomii sunt deja **înmuguriți**.
- pronume** de diverse tipuri – Discuția este **despre tine/despre celălalt/despre altul**.
- numeral cardinal/ordinal** cu valoare pronominală – Ei sunt **doi**, noi suntem **patru**. Cadoul este **pentru al doilea** dintre ei.
- forme verbale nepersonale** – Dorința băiatului a fost **de a pleca**. Situația ta este **de înțeles**.
- adverb** – Marius este **altfel** decât colegii lui.
- interjecție** – **E vai** de ei!

- 1 Identifică predicatele verbale din enunțurile următoare și precizează prin ce sunt realizate.

Model: *Hai la bibliotecă, nu pierde timpul!*

hai = predicat verbal realizat prin interjecție predicativă
nu pierde = predicat verbal realizat prin verb predicativ

- Maria a citit un roman de aventuri.
- Am băgat de seamă noua ta vestimentație.
- Bravo tuturor!
- Nu am ținut minte titlul lecției.
- Iată-l pe Andrei!
- Ați fi mers cu noi în excursie?
- Și-a dat seama de greșelile făcute.
- Părinții mei au rămas acasă.

2 Transcrie, în caiet, predicatelor nominale din enunțurile de mai jos și menționează prin ce sunt exprimate numele predicative.

Model: Maria a devenit actriță.

a devenit actriță = predicat nominal

actriță = nume predicativ exprimat prin substantiv comun

- a) George pare trist.
- b) Suspecții sunt patru.
- c) Biroul tău este acesta din dreapta.
- d) Responsabilitatea sa este de a supraveghea copiii.
- e) Tatăl tău este mai bine?
- f) E vai de noi!

3 Precizează felul fiecărui predicat din enunțurile următoare și notează-le în caiet.

Model: Matei nu iese deloc în oraș.

nu iese = predicat verbal

Prietena mea a ieșit învingătoare.

a ieșit învingătoare = predicat nominal

- a) Tânărul acela a ajuns un mare campion.
- b) Copiii au ajuns la timp în sala de clasă.
- c) Ana s-a făcut mai cuminte în ultimul an.
- d) În școală s-au făcut multe reparații.
- e) Copiii erau în casă cu prietenii lor.
- f) Fetele erau atente la explicațiile profesoarei.
- g) Gigel a rămas trist când a constatat că prietenii lui au rămas în parc.
- h) Tata a însemnat obiectivele culturale pe hartă.
- i) Timpul înseamnă viață.
- j) Drumul pare greu, dar se pare că totuși vom ajunge la aeroport.

4 Alcătuieste o propoziție dezvoltată, negativă, în care adjectivul „serios” să fie nume predicativ, și o propoziție simplă, afirmativă, în care substantivul „mamă” să fie nume predicativ.

APROFUNDEZ

1 Stabilește felul predicatelor din enunțurile de mai jos și precizează, în caiet, prin ce sunt realizate.

- a) Părintele l-a luat la rost pe copil.
- b) Pe pod a fost un accident teribil.
- c) Mersi pentru cadou!
- d) Marius este un virtuoz al viorii.
- e) Nu-ți bate joc de timpul meu!
- f) Haide la școală!
- g) Ana pare o fată de treabă.
- h) Nu mi-au ieșit bine desenele.
- i) Verșorul meu a devenit un renumit doctor.
- j) Iubirea înseamnă sacrificii.
- k) Matei a ajuns cel mai rapid înotător din clasă.

2 Identifică numele predicative din enunțurile de mai jos, precizând, în caiet, prin ce părți de vorbire sunt exprimate și cazul acestora.

- a) Cadoul este pentru tine.
- b) Mihai a devenit foarte harnic.
- c) Lupta este împotriva minciunii.

- d) Răspunsul ei a fost același de ieri.
- e) Andrei a ajuns primul din clasă la învățătură.
- f) Geamantanele sunt ale lui.
- g) Discuția este despre altcineva.
- h) Cartea aceea nu e a nimănui?

3 Scrie, în caiet, un enunț imperativ în care verbul „a fi” să fie copulativ și un enunț asertiv în care verbul „a ajunge” să îndeplinească funcția sintactică de predicat verbal.

4 NORMĂ ȘI ABATERE. Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, alegând forma corectă.

- a) Fiecare dintre ei vor reuși / va reuși în viață.
- b) Cine dintre colegi îi poate / pot ajuta?
- c) Numărul copiilor premianți din școala noastră sunt / este în creștere.
- d) Gala Premiilor Oscar au loc / are loc în America.

REFLECTEZ

• Citește următorul fragment referitor la timp și la așteptare și completează, în caiet, enunțurile de mai jos, folosind predicate verbale și nominale. Utilizează verbe din text sau altele potrivite contextelor date.

„Atât de mult te-am așteptat încât mi s-a ofilit timpul... [...]

Poftim, ascultă-mi inima... Nu mai bate. Mi s-a oprit până și timpul din inimă... Mă temeam că n-o să am destul timp ca să te aștept și atunci l-am oprit. Și te-am așteptat în afara timpului...”

(Matei Vișniec, *Cabaretul cuvintelor*)

Exemplu: Timpul ... (predicat verbal) → Timpul s-a ofilit.

Timpul ... (predicat nominal) → Timpul este trecător.

- a) Eu ... timp destul să te aștept. (predicat verbal)
- Eu ... (predicat nominal)

- b) Eu ... timpul. (predicat verbal)
- Eu ... (predicat nominal)
- c) Eu ... în afara timpului. (predicat verbal)
- Eu ... (predicat nominal)

LECȚIA 5

CONSTRUCȚII ACTIVE. CONSTRUCȚII PASIVE CU VERBUL „A FI”

DIN EXPERIENȚA MEA

- Selectează enunțurile pe care le asociezi cu o atitudine pasivă/cu un comportament pasiv, respectiv pe cele care definesc un comportament activ/o atitudine activă:
- ▶ asști la un conflict și nu intervii;
- ▶ te implici în activități de voluntariat;
- ▶ în timpul orelor de română, răspunzi, mergi la tablă, creezi texte originale;
- ▶ un coleg cade în curtea școlii, iar tu îl ignori;
- ▶ profesoara predă cu entuziasm lecția, dar tu nu te implici deloc.

EXPLOREZ

- Citește enunțurile de mai jos care fac referire la romanul *Momo* de Michael Ende, apoi rezolvă cerințele.

A. O bandă de hoți fură timpul oamenilor.

B. Timpul oamenilor este furat de către o bandă de hoți.

1 Cine este autorul acțiunii în primul enunț? Ce funcție îndeplinește în propoziție? Asupra cui se răsfrânge acțiunea? Ce funcție îndeplinește cuvântul asupra căruia se răsfrânge acțiunea?

2 Cine este autorul acțiunii în al doilea enunț? Cine este subiectul enunțului?

3 Selectează litera **A** pentru afirmațiile pe care le consideri corecte și litera **F** pentru cele pe care le consideri incorecte.

a) În primul enunț, subiectul face acțiunea care se răsfrânge asupra obiectului. **A / F**

b) În al doilea enunț, subiectul suferă acțiunea făcută de către altcineva. **A / F**

c) În primul enunț, subiectul este „hoți”. **A / F**

d) În al doilea enunț, substantivul „o bandă” este adevăratul autor al acțiunii. **A / F**

4 Citește enunțurile de mai jos și răspunde, în caiet, la fiecare dintre cerințele formulate.

ELEMENTE-CHEIE

Într-o **construcție activă**, subiectul este autorul acțiunii care se răsfrânge asupra obiectului:

Profesorul predă lecția despre timp.

Construcția pasivă se opune construcției active. Într-o construcție pasivă, subiectul suportă acțiunea făcută de către altcineva/autorul acțiunii: *Lecția despre timp este predată de către profesor.*

Construcția pasivă este alcătuită dintr-un subiect, o formă verbală pasivă și un complement prepozițional (de agent).

Construcția pasivă:

Lecția despre timp este predată de către profesor.

subiect

o formă verbală pasivă

complement prepozițional (de agent)

verbul auxiliar „a fi”

participiul verbului de conjugat, acordat în gen și număr cu subiectul

Verbul auxiliar „a fi” din construcția pasivă are forme pentru toate modurile și timpurile, cu excepția modului imperativ. Verbele din construcțiile pasive la formă personală formează predicate verbale.

Complementul prepozițional (de agent) poate fi exprimat sau nu.

Timpul lasă urme adânci pe chipul nostru.

Urmele adânci de pe chipul nostru sunt lăsate de timp.

a) Care dintre enunțurile de mai sus conține o construcție activă și care o construcție pasivă?

b) Ce funcție sintactică are cuvântul „timp” în prima propoziție? Dar în enunțul al doilea?

c) Ce funcție sintactică are cuvântul „urme” în primul enunț? Dar în al doilea?

d) La ce mod și la ce timp este verbul din primul enunț? Dar verbul „a fi” din al doilea enunț?

e) Ce modificări apar în urma transformării construcției active într-o construcție pasivă?

5 Care dintre verbele din lista următoare nu pot apărea în construcții pasive? Justifică-ți răspunsul.

a trece

a fugi

a cunoaște

a sta

ELEMENTE-CHEIE

O construcție activă care conține complement direct se poate transforma într-o construcție pasivă. Nu toate verbele admit pasivizarea, ci doar acelea care pot primi un complement direct (verbele tranzitive).

Trecerea de la construcția activă la construcția pasivă implică următoarele modificări:

- complementul direct din construcția activă devine subiect în construcția pasivă;
- subiectul din construcția activă devine complement de agent;
- forma verbului se modifică într-una compusă, alcătuită din auxiliarul pasiv *a fi* și participiul verbului acordat cu subiectul.

APROFUNDEZ

1 Precizează care dintre enunțurile de mai jos conțin construcții active și care conțin construcții pasive.

- Mara a înțeles efemeritatea ființei umane.
- Mara ar fi pictat un tablou ieri.
- Vântul împrăștie frunzele uscate.
- Pisica a fost lovită grav de un automobil.
- Să fi citit cartea, ai fi apreciat bunătatea și solidaritatea personajelor.
- Soldații erau atacați din toate părțile de către inamici.

2 Scrie, în caiet, formele verbale pasive ale verbului „a construi” la toate timpurile modurilor indicativ, conjunctiv și condițional-optativ, la persoana a III-a, numărul plural.

3 **LUCRAȚI ÎN ECHIPE!** Citiți strategiile de analiză gramaticală din caseta alăturată și rezolvați, în caiet, cerința următoare.

- Stabiliți valoarea verbului „a fi” (copulativ/predicativ/auxiliar) din enunțurile următoare.

 - I-ați fi vizitat pe bunici, dacă erau acasă?
 - Copiii au fost ajutați de părinți.
 - Fetele erau voioase.
 - Melodiile erau compuse de către un artist celebru.
 - Să fi știut, veneam mai repede la tine.
 - Cărțile vor fi aranjate în ordine alfabetică de către bibliotecară.

4 Menționează modul și timpul verbelor din enunțurile următoare, apoi transformă construcțiile active în construcții pasive.

- Mara a spălat de dimineață toate rufe.
- Profesoara îi asculta pe elevi din lecția de zi.
- Directoarea îi va pedepsi pe elevii insolenți.
- Marius citise toate cărțile din biblioteca personală.
- Bunicii n-ar fi certat-o niciodată pe nepoțica lor.
- Tata nu repară bicicletele noastre.
- Elevii analizaseră toate substantivele.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Pentru a identifica în mod sigur **valorile verbului „a fi”**, vei face următorii pași:

Pasul 1. Identifici verbul „a fi” în enunțul dat.

Pasul 2. Stabilești dacă verbul „a fi” = **verb predicativ**. În acest sens, verifici dacă verbul „a fi” are sensul „a se afla”, „a se găsi”, „a exista”, „a proveni”, „a costa”, „a avea loc”, „a se întâmpla”. Spre exemplu: *El este din Focșani.* („este” = „provine”).

Dacă „a fi” se poate înlocui cu unul dintre aceste verbe → „a fi” = predicativ.

Dacă „a fi” nu se poate înlocui cu unul dintre aceste verbe → „a fi” ≠ verb predicativ → treci la pasul 3.

Pasul 3. Verifici dacă „a fi” = **auxiliar**. În acest sens, verifici:

- dacă „a fi” intră în componența unor moduri și timpuri compuse (conjunctiv perfect: „să fi citit”; condițional-optativ perfect: „aș fi citit”; viitor anterior: „voi fi citit”);
- dacă „a fi” formează o construcție pasivă (*Artistul este apreciat de public.*).

Dacă „a fi” nu intră în componența unor timpuri compuse sau a unei construcții pasive → pasul 4.

Pasul 4. Verifici dacă „a fi” = **copulativ**. În acest sens, cauți numele predicativ cu care se combină verbul „a fi” (*Artistul este talentat.*).

5 Transformă construcțiile pasive în construcții active.

- Fructele erau culese de către fermierii din sat.
- Paul ar fi fost educat de ai voștri?
- Exercițiile fuseseră rezolvate de către unii dintre elevi.
- Prăjitura este făcută de către cel mai bun cofetar.
- Actorii au fost aplaudați de publicul entuziasmat.
- Recoltele vor fi distruse de vântul nemilos.
- Tu nu ai fost consultată de nimeni?

6 Identifică complementele de agent din enunțurile de la exercițiul anterior și precizează prin ce părți de vorbire sunt exprimate.

7 Stabilește felul predicatelor din enunțurile de mai jos.

- Primăvara, copacii sunt înfloriți.
- Tabla a fost ștearsă în fiecare pauză.
- Ana e cam ștearsă, nu e deosebită.
- Pământul era umezit de roua dimineții.

8 Stabilește răspunsul corect.

• În enunțul „Curtea școlii a fost măturată și spălată de către mama de mai multe ori, căci ea este harnică și responsabilă.” există:

- două predicate;
- trei predicate;
- patru predicate;
- cinci predicate.

9 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Completează, în caiet, spațiile libere cu prepozițiile adecvate contextului.

- Hainele erau udate ... ploaie.
- Scrisorile au fost trimise ... colegii mei.
- Castelul de nisip a fost distrus ... valurile înalte ale mării.

10 Construiește un enunț asertiv în care verbul „a premia”, la gerunziu, să apară într-o construcție pasivă și un enunț asertiv în care verbul „a lauda”, la infinitiv, să apară într-o construcție pasivă.

11 Transformă următoarele forme verbale active în forme verbale pasive:

a) nu ați întrebat;	d) să primesc;
b) chemam;	e) bătuserăm;
c) ar accepta;	f) să fi învățat.

12 Alcătuieste enunțuri cu formele verbale pasive de la exercițiul anterior.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

1. Nu confunda predicatul verbal pasiv cu predicatul nominal!

Exemple: George era adormit când l-am sunat. „era adormit” = PN

George era adormit de către mama lui. „era adormit” = PV

Maria era agitată și furioasă. „era agitată și furioasă” = PN

Marea era agitată de furtună. „era agitată” = PV

2. În construcțiile pasive, deseori este elidat (omis) auxiliarul „a fi” al celui de-al doilea predicat.

Exemplu: Copiii au fost spălați și îmbrăcați de către bunica lor.

Copiii au fost spălați și [au fost] îmbrăcați de către bunica lor.

STRATEGII DE COMUNICARE

În construcțiile pasive, **complementul de agent uman** se poate introduce fie prin prepoziția „de”, fie prin prepoziția compusă „de către” (Geamul a fost deschis de [către] Maria.), în timp ce **agentul nonuman** se introduce prin prepoziția „de” (Geamul a fost deschis de vânt, nu de către vânt).

13 Scrie, în caiet, enunțuri în care complementul de agent să fie exprimat prin:

- substantiv propriu;
- substantiv comun;
- pronume demonstrativ de diferențiere;
- pronume nehotărât;
- numeral ordinal.

REFLECTEZ

- Scrie un text, de 50–70 de cuvinte, în care să prezinți felul cum îți petreci timpul alături de cei dragi, folosind două construcții pasive și două construcții active.

LECȚIA 6

CONSTRUCȚII CU PRONUME REFLEXIVE

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți următoarele enunțuri și discutați dacă există vreo deosebire de sens între verbele scrise înclinat.

- a) Marius uită repede sfaturile noastre.
Marius *se uită* la televizor.
- b) El duce în spate un ghiozdan greu.
El *se duce* până la școală.
- c) El ne așteaptă mereu cu răbdare.
El nu *se aștepta* la una ca asta!
- d) El revine mulțumit din cantonament.
El *și-a revenit* după dezamăgirea suferită.

Prezentați observațiile în fața clasei și menționați valoarea morfologică a cuvântului care însoțește verbele din al doilea enunț al fiecărei perechi.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Doi prieteni citesc o carte și trebuie să citească printre rânduri. Fiți atenți la ce sugerează verbele însoțite de pronumele reflexiv și alegeți dacă ceea ce se poate înțelege din enunțuri este adevărat sau fals.

- a) În replica „Noi ne-am ajutat de câte ori a fost nevoie de-a lungul anilor de gimnaziu.” este sugerat faptul că ajutorul colegelor a fost reciproc, adică s-au ajutat una pe alta. **A / F**
- b) În replica „Mi-e clar că și Dana cu Maria își trimit mesaje de-a lungul vacanței.” se sugerează că doar una dintre ele trimite mesaje. **A / F**
- c) În enunțul „Tatăl și-a ajutat familia.” se sugerează atitudinea de „posesie” a tatălui față de familie. **A / F**
- d) În enunțul „Arhitectul își iubește meseria.” se accentuează relația de „posesie” dintre arhitect și meseria sa. **A / F**
- e) Construcția „se înroșește” din enunțul „Dana se înroșește de-a lungul prezentării.” exprimă o transformare. **A / F**
- f) Construcția „mâna-ți” din replica „Ți-am văzut mâna-ți tremurândă.” exprimă o participare intensă. **A / F**
- g) Enunțul „Se cade să discutăm.” denotă faptul că nu se cunoaște clar cine consideră că e nevoie să aibă loc discuția. **A / F**

EXPLOREZ

- Citește dialogul dintre doi elevi care discută despre relația omului cu timpul și răspunde la cerințele de mai jos.

— Mă mir că omul, după atâta vreme, deși își cunoaște slăbiciunile, își construiește palate, tot nu a descifrat enigmele timpului. Reflectând la viața-și, Nathaniel Hawthorne și-a dat seama că timpul „zboară peste noi, dar își lasă umbra în urmă”.

— Da, și se amăgește că-i poate opri curgerea aidoma poetului Lamartine: „Timp, suspendă-ți zborul!”

— Se cuvine, așadar, să nu ne batem joc de timp, ci să-l prețuim.

1 Identifică pronumele reflexive din dialogul de mai sus, precizând cazul acestora.

2 Ce părți de vorbire însoțesc pronumele reflexive identificate de tine la exercițiul anterior?

ELEMENTE-CHEIE

Construcțiile reflexive sunt construcțiile în care forma neaccentuată (cliticul) de pronume reflexiv (în dativ sau acuzativ) însoțește:

- **un verb** – Copiii *se distrează*.
- **o locuțiune verbală** – *Și-a bătut joc* de noi.
- sau, mai rar, **un substantiv** – Meditează *la viața-și*.

Uneori, construcția cu pronume reflexiv conține și forma accentuată a pronumelui reflexiv: *Se amăgește pe sine*.

3 Citește dialogul dintre elevi și observă reflecțiile lor asupra cliticelor reflexive din cadrul construcțiilor reflexive.

— Ai observat vreo diferență între construcțiile „mă mir”, „se cuvine”, „să nu ne batem joc”, respectiv „își construiesc” și „se amăgește”?

— Da! Primele trei construcții nu pot fi utilizate fără pronumele reflexiv.

— Corect! În plus, cliticurile reflexive nu pot fi dublate, nu poți spune „mă mir pe mine” și nici nu le poți înlocui cu o formă pronominală în același caz, de exemplu „îl mir”.

— Așa e! Am văzut și eu că la celelalte două cliticul se poate dubla: „își construiește sieși” și „se amăgește pe sine”. De asemenea, se poate înlocui cliticul cu un pronume personal în același caz: „îmi construiește” sau „mă amăgește”.

4 Cei doi elevi analizează construcțiile „își cunoaște slăbiciunile”, „își lasă umbra” și observă faptul că pronumele reflexiv poate fi dublat („își cunoaște slăbiciunile sale”), iar în secvența „reflectând la viața-și” cliticul reflexiv se subordonează unui substantiv. Citește următoarea notiță și corelează exemplele din text cu strategiile pe care aceștia le utilizează.

Construcții reflexive

Cazul I – PRONUMELE REFLEXIV NU ARE FUNCȚIE SINTACTICĂ

- este obligatoriu
- nu poate fi dublat printr-o formă accentuată de pronume reflexiv
- nu poate fi înlocuit printr-un pronume personal

Cazul II – PRONUMELE REFLEXIV ARE FUNCȚIE SINTACTICĂ

- poate fi înlocuit cu un pronume personal în același caz
- poate fi dublat cu un pronume reflexiv, formă accentuată
- poate fi dublat printr-un adjectiv pronominal posesiv
- determină un substantiv

6 Stabilește funcția sintactică a pronomelor reflexive din enunțurile de mai jos.

- Înainte de orice competiție, Ana își spune cuvinte de încurajare.
- Mihnea se laudă mereu.
- Nu îi apărui nimeni în cale-și.
- Marius se declară vinovat.
- Uneori, nu-și înțelege scrisul.
- M-am apărut de soare, purtând o pălărie imensă.

7 Scrie două enunțuri care să conțină construcții reflexive cu locuțiuni verbale cu reflexiv obligatoriu.

8 Construiește un enunț în care un pronume reflexiv să aibă funcția sintactică de complement direct și unul în care să aibă funcția de complement indirect.

9 Stabilește funcția sintactică a cuvântului subliniat în enunțul: „Cărțile de aventură se citesc ușor de către copii.” Transformă forma verbală reflexivă într-o formă verbală pasivă cu verbul „a fi”.

5 Notează în caiet enunțurile care conțin construcții cu reflexiv obligatoriu.

- Mama își pregătește o cafea.
- Maria își închipuie că ne gândim la ea.
- Mihai se cunoaște destul de bine.
- Copilul se bosumflă des în ultimele zile.
- Pe strada mea s-a întâmplat ceva bizar.
- Tata își cumpără un costum.
- Și-a adus aminte de noi.
- Țara noastră se învecinează cu Ucraina.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Există construcții în care pronumele reflexiv **nu are funcție sintactică** și intră în structura verbului/predicativului: Andrei se gândește la noi. El se mândrește cu noi. Se teme de lupi. Și-a dat seama de greșeală.

În aceste construcții, pronumele reflexiv este obligatoriu, nu poate fi dublat printr-o formă accentuată de pronume reflexiv și nici nu poate fi înlocuit printr-un pronume personal: Andrei ~~îl~~ gândește la noi. / Andrei ~~se~~ gândește pe sine la noi.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Există construcții în care pronumele reflexiv **are funcție sintactică**:

1. **Complement direct** – Andrei **se** caracterizează ca fiind un mare filozof.

În acest caz, pronumele reflexiv poate fi înlocuit cu un pronume personal în același caz (Andrei **îl** caracterizează.) și poate fi dublat printr-un pronume reflexiv cu formă accentuată (Andrei **se** caracterizează **pe sine**.).

2. **Complement indirect** – Mihai **își** cumpără bilete la film.

În acest caz, pronumele reflexiv poate fi înlocuit cu un pronume personal în același caz (Mihai **îi** cumpără bilete la film.) și poate fi dublat printr-un pronume reflexiv cu formă accentuată (Mihai **își** cumpără **sieși** bilete la film.).

3. **Complement indirect posesiv**, când pronumele reflexiv este în cazul dativ, exprimă posesia și poate fi dublat printr-un adjectiv pronominal posesiv/pronume personal în genitiv – **Și-a** ajutat familia. / **Și-a** ajutat familia sa/lui. Copilul **își** așteaptă porția. / Copilul **își** așteaptă porția sa/lui.

4. **Atribut**, când pronumele reflexiv se află în cazul dativ și determină un substantiv – Se gândește la viața-**și**.

O situație specială în care pronumele reflexive pot îndeplini funcția de complement direct sau de complement indirect este cea în care pronumele reflexive au valoare reciprocă, putând fi însoțite sau reluate printr-un grup nominal (unii pe alții, unii altora etc.).

Exemple: Prietenele **se** ajută una pe alta.

se = complement direct

Prietenii **își** trimit unul altuia mesaje.

își = complement indirect

Există situații în care cliticul reflexiv „se” cu forma de acuzativ funcționează ca marcă sintactică a pasivului, însoțind un verb care permite un complement de agent exprimat sau neexprimat (Totul **s-a** decis ieri de către autoritățile orașului.). Grupul alcătuit din cliticul pronominal și verb este echivalent cu grupul alcătuit din auxiliarul pasiv „a fi” și participiu (**s-a** decis = **a** fost decis). Aceste construcții se numesc **reflexiv-pasive**.

Unele verbe au o formă reflexivă și una nereflexivă, care se deosebesc prin sens!

Exemple: S-a ajuns, a uitat de unde a plecat. (a parveni)

A ajuns la școală. (a sosi)

APROFUNDEZ

- 1 Identifică construcțiile reflexive din enunțurile următoare și stabilește care pronume reflexive au funcție sintactică.

- Ți-ai atribuit niște merite pe care nu le ai.
- Mihai și-a impus niște restricții, dar se va mândri, peste ani, cu rezultatele sale.
- Sora mea își iubește foarte mult meseria.
- Mi-am croit o rochie frumoasă.
- Gigel nu se spală și mă gândesc să-i spun.
- În trecut și-a ajutat familia și mă mir că acum nu o mai face.
- Profesoara se răstește la noi și clasa se teme de ea.

- 2 Alcătuește un enunț în care să existe o construcție cu clitic reflexiv obligatoriu și un enunț care să conțină o construcție cu clitic reflexiv cu funcție sintactică.

- 3 Formulează trei enunțuri în care verbul „a certa” să facă parte, pe rând, dintr-o construcție activă, pasivă și reflexivă.

- 4 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, corectându-le.

- În anul acesta și-a renovat casa sa.
- Nu se merită să investești în această afacere.
- M-am râs mult aseară la petrecere.
- Mă conversez des cu prietenele mele.
- Nu mă risc să greșesc la lucrare.
- Nu se rentează să crești vaci.

REFLECTEZ

- Notează, în caiet, varianta corectă și precizează ce strategie ai folosit ca să o identifici.

- 1 Există o construcție reflexivă în enunțul:

- Gigel mi-a oferit o floare.
- Mi-au plăcut cărțile de la tine.
- El mă fulgeră cu privirea.
- Gigel și-a ajutat familia toată viața.

- 2 Există o construcție pasiv-reflexivă în enunțul:

- El se mândrește cu noi.
- Se fuge mult prin parc.

- Mă cheamă Popescu.
- Vila s-a vândut de către proprietari.

- 3 Există o construcție cu clitic reflexiv reciproc în enunțul:

- Copiii se cunosc imediat când mint.
- Tânărul se laudă peste măsură.
- Ei se cunosc bine unul pe altul.
- Își ia fetița în brațe.

LECȚIA 7

CONSTRUCȚIILE IMPERSONALE

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** La ora de comunicare orală, Mihai și Andra prezintă prognoza meteo din următoarea săptămână. Citiți următoarele enunțuri și răspundeți la cerințele de mai jos.

Pe mine mă cheamă Andra.

Pe mine mă cheamă Mihai.

Ne pare rău de vremea din zilele următoare!

Nici nouă nu ne plac veștile despre vreme.

Luni plouă.

Martți, spre seară, tună și fulgeră.

Miercuri burnițează.

Joi ninge.

Vineri viscolește.

Sâmbătă și duminică geruiește.

1 Ce exprimă verbele din enunțurile care se referă la prognoza meteo din fiecare zi a săptămânii? Aceste verbe au subiect? La ce persoană sunt verbele din enunțurile date?

2 La ce se referă verbul din enunțurile „Pe mine mă cheamă Andra.” și „Pe mine mă cheamă Mihai.”? Aceste verbe au subiect?

3 Prin ce cuvânt se face referirea la o persoană în enunțul „Ne pare rău de vremea din zilele următoare!”? Ce funcție sintactică îndeplinește acest cuvânt? Cu cine se mai combină locuțiunea verbală din enunțul dat? Ce funcție sintactică îndeplinește?

4 Care este subiectul din enunțul „Nici nouă nu ne plac veștile despre vreme.”? Ce denumește acesta?

EXPLOREZ

1 LUCRAȚI ÎN PERECHE! Explicați diferențele dintre următoarele enunțuri, referindu-vă la felul verbului (personal sau impersonal) și la prezența ori absența subiectului.

- Mă cheamă Victor.
- Mă numesc Victor.
- Victor, te cheamă mama la masă!
- Îmi fac exercițiile.
- Îmi plac exercițiile.
- El vrea răspunsul acum.
- Se vrea răspunsul acum.

ELEMENTE-CHEIE

Construcțiile impersonale sunt organizate în jurul unor verbe cu caracteristici speciale:

- fie verbe fără subiect – *Ninge. Plouă.*
- fie verbe cu subiect, de obicei, postpus, exprimat prin substantiv care nu denumește o persoană (**Exemplu:** *Pe strada voastră s-a întâmplat o nenorocire.*) sau printr-o formă verbală nepersonală (**Exemplu:** *Este important a studia în fiecare zi.*)

Verbele impersonale exprimă o acțiune ce nu poate fi atribuită unei persoane. Verbele impersonale sunt unipersonale, apărând cu formă unică de persoana a III-a. Unele verbe sunt inerent impersonale, având această trăsătură indiferent de contextul în care apar, iar altele sunt contextual impersonale, aceste verbe fiind personale în mod obișnuit, trăsătura impersonală fiind dobândită în anumite contexte.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Grupați enunțurile care conțin construcții/verbe impersonale fără subiect, conform indicațiilor din tabel.

Verbe care exprimă fenomene ale naturii	Verbe psihologice construite cu un complement indirect și un complement prepozițional	Construcții cu verbe ale „denumirii”
...	...	...

- a) Lui Matei îi arde de joacă mereu.
b) Mâine se întunecă devreme.
c) Mă cheamă Bogdan.

- d) Nu-mi pasă de voi!
e) Afară plouă încontinuu.
f) Îmi zice Tenorul.

ELEMENTE-CHEIE

A. VERBE ȘI CONSTRUCȚII VERBALE INERENT IMPERSONALE

• FĂRĂ SUBIECT

1. verbe care exprimă fenomene ale naturii: *plouă, ninge, fulgeră, se întunecă, se înnoptează*.
Observație! Când au sens figurat devin personale. **Exemple:** *Profesoara tună și fulgeră. Gigel mă fulgeră cu privirea.*
2. verbe psihologice construite cu un complement indirect și unul prepozițional. **Exemple:** *Îmi place de tine. Îmi pasă de tine. Îmi pare rău de voi. Îi arde de joacă.*
3. construcții cu verbe care se referă la numele unei persoane. **Exemple:** *Mă cheamă Ionescu. Îmi zice Campionul.*

• CU SUBIECT NONPERSONAL

1. construcții cu verbul „a fi” copulativ + adverb și un subiect exprimat printr-o formă verbală nepersonală (*Este bine a citi zilnic. Este ușor de învățat verbul.*);
2. construcții care exprimă fenomene atmosferice și momente temporale cu verbul „a fi” predicativ (are sens existențial) + subiect (*E dimineată.*);
3. construcții care exprimă stări fizice sau psihice, alcătuite dintr-un pronume cu formă neaccentuată în dativ + verbul „a fi” predicativ + subiect postpus nearticulat (*Mi-e foame.*);
4. verb impersonal cu subiect nonpersonal. **Exemplu:** *Îmi place ciocolata.*

B. VERBE ȘI CONSTRUCȚII VERBALE IMPERSONALE ÎN ANUMITE CONTEXTE

- a) construcții impersonale de la verbe intransitive (care nu admit complement direct)
Exemple: *El întârzie. Se întârzie des în această instituție.*
Cliticul „se” este, în această situație, marcă impersonală.
- b) construcții reflexiv-pasive și impersonale de la verbe tranzitive (care admit complement direct)
Exemple: *Ea verifică rezultatele. Se verifică rezultatele.*
- c) construcții pasive cu verbul „a fi”
Exemple: *Ea știe adevărul. Este știut adevărul.*

3 Alcătuiește două enunțuri în care verbele „a fulgera” și „a tuna” să fie folosite cu valoare personală, respectiv impersonală. Menționează sensul propriu/figurat al verbelor din fiecare enunț construit de tine.

4 Stabilește felul verbului (personal/impersonal) subliniat în versurile Anei Blandiana selectate din poezia *Lasă-mi, toamnă...*: „Lasă-mi, toamnă, ziua, nu mai / Plânge-n soare fum. / Înserează-mă pe mine, / Mă-nerez oricum.” Scrie și tu două enunțuri în care același verb să fie personal, respectiv impersonal. Poți consulta DOOM³.

5 Identifică verbele/construcțiile impersonale din enunțurile de mai jos și stabilește subiectul acestora.

a) Îmi trece durerea de cap.	d) Mi-e somn în această dimineată.
b) E frig și întuneric afară.	e) E bine de știut aceste informații.
c) Îmi trebuie un caiet nou.	f) Mă miră atitudinea ta ostilă.

6 Transformă construcțiile personale în construcții impersonale, conform modelului dat.

Model: *Mihnea ajunge greu la stadion. Se ajunge greu la stadion.*

a) Ana scrie ușor cu acel pix.	d) Ei călătoresc mult în timpul vacanței.
b) Gigel aude zgomotul făcut de vecini.	e) Căutăm soluțiile optime pentru a rezolva problema.
c) Copiii râdeau în hohote la ora de română.	f) În „Săptămâna Verde”, elevii merg pe jos la școală.

APROFUNDEZ

1 Explică diferențele dintre următoarele enunțuri, referindu-te la felul verbului (personal sau impersonal) și la prezența ori absența subiectului.

- Te cheamă Alex? Te numești Alex?
- Ți-ai luat un ceai. Ți-a plăcut ceaiul?
- Rezolvăm ușor cerințele. Se rezolvă ușor cerințele.

2 Transcrie, în caiet, enunțurile în care apare o construcție impersonală.

- Mi-e dor de vacanțele la bunici.
- Mă numesc Marta.
- Îmi priște clima din această țară.
- Îmi fac temele cu seriozitate.
- Mi-e teamă de șerpi.
- E minunat a călători în jurul lumii.
- Se gândesc să plece la mare.
- Nu e permis fumatul aici!

3 Transformă construcțiile personale în construcții reflexiv-pasive impersonale, precizând cum își modifică funcția sintactică cuvintele subliniate.

- În ședință, el a afirmat lucruri neadevărate.
- Președintele a decis câștigătorul concursului.
- El a descoperit o nouă stea a muzicii românești.

4 Stabilește felul verbului „a fi” (predicativ/copulativ, personal/impersonal) în fiecare dintre enunțurile de mai jos.

- E o vară fierbinte anul acesta.
- Este necesar să luăm toate medicamentele?
- Ei nu erau acasă când am ajuns eu.
- Ați fi triști dacă nu aș veni la spectacol?
- Mi-e foame în fiecare secundă.

5 Construiește două enunțuri în care verbul „a se aștepta” să fie, pe rând, personal, respectiv impersonal.

6 NORMĂ ȘI ABATERE. Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, corectându-le.

- Eu eram să cad pe scări.
- Îmi trebuiești mulți bani ca să cumpăr florile.
- Noi urmam să plecăm la Viena.
- Noi trebuim să ne gândim mai mult la tine.
- O fetiță și un băiețel erau să se piardă în pădure.
- În viață, mi-au fost dat să trec prin multe greutăți.
- O doare gâtul și capul după munca intensă de azi.
- Nu se merită să fii tristă pentru un fleac.

REFLECTEZ

1 Notează, în caiet, varianta corectă și precizează ce strategie ai folosit ca să o identifici.

- Există o construcție impersonală în enunțul:

- Elevul a fost ascultat de către profesor.
- Mă gândesc la vacanța de vară.
- Îmi convine rezultatul.
- Mă duc în parc cu bunicii.

2 Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate, raportându-te la verbele/construcțiile verbale cu care se combină.

- Este omeneste a greși uneori.
- Din neatenție, oamenii pot greși mult.
- În timpul spectacolului, a intervenit o schimbare.
- Antrenorul face multe schimbări în timpul jocului.
- Am analizat bine situația.
- Mă frământă situația ta delicată.

3 Seria care conține doar verbe impersonale este:

- a conveni, a fulgera, a dansa;
- a păsa, a durea, a se mira;
- a ploua, a burnița, a ninge;
- a tuna, a plăcea, a termina.

PORTOFOLIU

- Construiește un tabel recapitulativ în care să notezi informațiile esențiale și exemple relevante pentru fiecare tip de construcție învățat. Completează ulterior și pentru cealaltă construcție din cadrul unității.

Tipul construcției	Caracteristici	Exemple
...	...	...

LECȚIA 8

SUBIECTUL (ACTUALIZARE)

DIN EXPERIENȚA MEA

1 Identifică subiectul din fiecare enunț și apoi realizează, în caiet, asocierile potrivite.

a) Filozofii studiază timpul.	1. subiectul arată cui i se atribuie o caracteristică exprimată de numele predicativ
b) Timpul este studiat de către filozofi.	2. subiectul arată cine face acțiunea exprimată de un predicat verbal
c) Timpul este o enigmă.	3. subiectul arată cine suferă acțiunea exprimată de un predicat verbal

2 Numește tipul construcțiilor din primele două enunțuri de la exercițiul anterior.

EXPLOREZ

1 Identifică subiectele din enunțurile următoare, stabilind dacă sunt simple sau multiple.

a) Ne preocupă misterele timpului.	c) Sunetul muzicii și dansul balerinelor ne-au cucerit.
b) Din înaltul cerului se aud tunete și fulgere.	d) Nu-mi convine situația aceasta.

ELEMENTE-CHEIE

Subiectul arată cine face acțiunea exprimată de un predicat verbal (într-o construcție activă sau reflexivă), cine suferă acțiunea exprimată de un predicat verbal (într-o construcție pasivă) sau cui i se atribuie o calitate sau o caracteristică exprimată de numele predicativ din predicatul nominal. De asemenea, subiectul poate denumi obiectul despre care se vorbește în propoziție (într-o construcție impersonală).

Subiectul poate fi exprimat sau neexprimat.

Subiectul exprimat este:

- **simplu** (alcătuit dintr-un singur termen) – *Timpul are secretele lui.*
- **multiplu** (alcătuit din doi sau mai mulți termeni) – *Părinții și copiii petrec timpul liber împreună.*

Subiectul neexprimat este:

- **inclus** – poate fi dedus din desinența verbului la persoana I și a II-a, singular și plural – *Mergem în excursie.*
- **subînțeles** – poate fi dedus dintr-o propoziție anterioară, fiind corespunzător unui predicat exprimat prin verb la persoana a III-a – *Bunica ne citește povești / și / ne face prăjituri /.*
- **nedeterminat** – nu este indicată precis persoana care face acțiunea verbului – *Sună la ușă.*

2 Precizează felul subiectelor (exprimat/neexprimat; inclus/subînțeles) din enunțurile de mai jos.

- Când am privit albumul cu poze, mi-am adus aminte de vremurile copilăriei.
- Marius este nostalgic când vorbește despre amintirile din copilărie.
- Ați revăzut meleagurile natale?

3 Precizează termenii regenți ai subiectelor din enunțurile de mai jos, numind valoarea morfologică a acestora.

a) Marius își aduce aminte de vremurile copilăriei.	c) Plecând el de la școală, toți ne-am supărat.
b) Dorința de a reuși amicul nostru s-a împlinit.	d) Maria, hai și tu la bibliotecă!

4 **LUCRAȚI ÎN ECHIBE!** Citiți caseta **Elemente-cheie** de pe pagina următoare și rezolvați, în caiet, cerința de mai jos:

- Identificați subiectele din enunțurile care urmează și precizați prin ce părți de vorbire sunt exprimate.

ELEMENTE-CHEIE

Subiectul poate avea ca **termeni regenți** verbe și locuțiuni verbale la forme personale (*Copiii și-au dat seama de greșală.*) sau nepersonale (*Lipsind tu de la antrenament, am fost supărați.*), iar mai rar interjecții predicative (*Pupăza zbrrr! pe-o dugheană.*).

- a) Mă cunosc toți vecinii.
- b) Dumnealui a ajuns un mare om de cultură.
- c) Astăzi, a lipsit altcineva de la școală.
- d) Au sosit ai tăi ieri, la prânz.
- e) E bine a asculta de părinți.
- f) Nu se întâmplă nimic fără știerea ta.
- g) Ceilalți vor ajunge mai târziu.
- h) Cine va curăța casa?
- i) Primul s-a dovedit a fi duplicitar.
- j) Îmi plac acești cercei cu diamante.

5 Corectează punctuația în enunțurile de mai jos.

- a) Copiii din curtea vecinilor noștri și cei de pe stradă, râd în hote.
- b) Niciunul dintre cei prezenți în sală, nu a luat cuvântul.

ELEMENTE-CHEIE

Subiectul poate fi realizat prin:

- **substantiv comun sau propriu în cazul nominativ:** *Timpul trece repede. Ștefan este nostalgic.*
- **locuțiune substantivală:** *Părerile de rău sunt tardive.*
- **pronume în cazul nominativ:**
 - ▶ personal – *El meditează asupra timpului ireversibil.*
 - ▶ de politețe – *Dumnealui petrece mult timp cu noi.*
 - ▶ posesiv – *Ai noștri își petrec timpul în natură.*
 - ▶ demonstrativ – *Ceilalți au plecat acasă.*
 - ▶ nehotărât – *Fiecare dintre ei a înțeles valoarea timpului petrecut în familie.*
 - ▶ interogativ – *Cine a irosit timpul?*
 - ▶ relativ – *Nu știu cine a irosit timpul.*
 - ▶ negativ – *Nimeni nu poate dezlega tainele timpului.*
- **numeral:**
 - ▶ cardinal cu valoare pronominală în cazul nominativ – *Doi au lipsit de la școală.*
 - ▶ ordinal cu valoare pronominală în cazul nominativ – *Al doilea a câștigat lupta cu timpul.*
- **forme verbale nepersonale:**
 - ▶ infinitiv – *E necesar a munci serios.*
 - ▶ supin – *E greu de prevăzut viitorul.*
 - ▶ gerunziu – *Se aude tunând.*

APROFUNDEZ

1 Corelează enunțurile de mai jos cu tipul de subiect. **Atenție!** Există un intrus.

- a) Am fost încântați de veselie din casă și de omenia gazdelor.
- b) Chiar nu ne arde de nimic azi.
- c) S-au auzit glasurile lor fericite.
- d) I-au impresionat talentul și sârguința băiatului.

- 1. subiect subînțeles
- 2. subiect simplu
- 3. subiect inexistent
- 4. subiect inclus
- 5. subiect multiplu

2 Completează, în caiet, spațiile libere din enunțurile următoare cu subiecte exprimate prin partea de vorbire indicată între paranteze.

- a) ... (pronume demonstrativ de depărtare) sunt părinții mei.
- b) ... (pronume negativ) dintre ei nu v-a spus adevărul?
- c) A sosit ... (substantiv propriu).
- d) ... (numeral cardinal) din clasa noastră au luat premii la olimpiadă.
- e) ... (pronume interogativ) s-a întâmplat aici?
- f) Mi se umflă ... (substantiv comun).
- g) Nu e imposibil ... (verb la supin) totul într-o zi.

3 Precizează funcția sintactică a substantivului „muzică” în fiecare dintre enunțurile de mai jos.

- a) Se aude muzica de la concertul din oraș.
- b) Mihai ascultă muzică în surdina.
- c) Aceasta este muzica mea preferată.

4 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, corectându-le.

- a) Niciunul dintre ei nu vor nega adevărul.
- b) Cine dintre ei au lipsit azi?
- c) Ce-s cu jucăriile acestea?
- d) Fiecare dintre ei s-au descurcat foarte bine la examen.

REFLECTEZ

Alcătuiește o notă de jurnal, de 50–100 de cuvinte, în care să prezinți reflecțiile tale cu privire la trecerea de la copilărie la adolescență. Menționează ce tipuri de subiecte ai folosit în cadrul textului.

LECȚIA 9

CONSTRUCȚIILE INCIDENTE

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Citiți cu atenție dialogul dintre Momo și Maestrul Ora, două dintre personajele romanului *Momo* de Michael Ende, și apoi răspundeți oral cerințelor de mai jos.

„— Maestre Ora, șopti Momo, n-am știut niciodată că timpul tuturor oamenilor e atât de... – căuta cuvântul potrivit și nu-l putea găsi. – ...atât de mare, spuse în sfârșit.

— Ceea ce ai văzut și ai auzit, Momo, răspunse maestrul, n-a fost timpul tuturor oamenilor. N-a fost decât propriul tău timp. În fiecare om există tărâmul unde ai fost tu acum. Nu poate însă ajunge acolo decât cine se lasă purtat de mine. Cu ochii obișnuiți nu poate fi zărit.

— Dar unde am fost eu acum?

— În propria ta inimă, spuse maestrul Ora mângâind-o blând pe părul zbârlit.”

- 1 Precizați ce rol au secvențele subliniate în textul de mai sus.
- 2 Secvențele subliniate aparțin aceluiași vorbitor? Sunt ele esențiale pentru înțelegerea textului sau nu? Se leagă sintactic de enunțul principal?
- 3 Realizați corelațiile potrivite pentru a stabili ce reprezintă, din punct de vedere gramatical, structurile subliniate.

A

- a) „Maestre Ora”
- b) „șopti Momo”
- c) „Momo”
- d) „căuta cuvântul potrivit și nu-l putea găsi”

B

1. o propoziție
2. un grup de cuvinte
3. o frază
4. un cuvânt

- 4 Prin ce sunt izolate construcțiile subliniate de restul enunțurilor?

EXPLOREZ

ELEMENTE-CHEIE

Construcția incidentă este o comunicare inclusă în interiorul altei comunicări, de care nu se leagă sintactic și pe care o întrerupe. Construcția incidentă reprezintă un punct de vedere, un comentariu, o explicație suplimentară a celui care scrie/vorbește.

După alcătuire, construcțiile incidente pot fi:

- **cuvinte:** Nu înțeleg, **zău**, cum poți să-ți irosești timpul cu nimicuri!
- **grupuri de cuvinte:** Bunica ne-a lăsat moștenire – **de treabă femeie!** – războiul de țesut.
- **propoziții:** Plecăm în oraș, **a spus mama**, după ce terminăm temele.
- **fraze:** Viața mea la țară, **căci despre asta vreau să vă vorbesc**, a fost minunată.
- După sens, construcțiile incidente pot fi:
 - formule de adresare (substantive și pronume în cazul vocativ, interjecții): **Măi**, vino aici!
 - grupuri verbale care descriu contextul comunicativ (construcții incidente de raportare a vorbirii indirecte): — Vreți să veniți aici? **i-a întrebat fata.**
 - cuvinte și expresii prin care se transmit stări și sentimente (interjecții, structuri exclamative etc.): **Aoleu! Ce nenorocire!**
 - cuvinte care exprimă necesitatea, certitudinea, probabilitatea (adverbe și locuțiuni adverbiale): A venit, **de bună seamă**, însoțit de prietenii lui.
 - automatisme verbale (vocative, interjecții, locuțiuni adverbiale, propoziții, fraze): Dar și tu, **zău**, ești un ciudat!

Construcțiile incidente sunt izolate prin virgule, linii de pauză sau paranteze de restul enunțului.

1 Precizează structura construcțiilor incidente din enunțurile de mai jos, alegând dintre variantele următoare: cuvânt, grup de cuvinte, propoziție, frază.

- a) Spectacolul – după afirmațiile lui – a avut un succes răsunător.
- b) Tânărul este – nu știu cum să spun – fără egal în domeniul său.
- c) Dacă ar dori, a spus ea încet ca pentru sine, nu s-ar complica în felul acesta.
- d) Am discutat cu toți participanții la concurs (deși nu cred că a meritat efortul) și am încercat să-i lămuresc.
- e) — Prințesă, vă poftesc în caleașcă, a spus mândrul prinț.

2 Explică punctuația construcțiilor incidente identificate la exercițiul anterior.

3 Menționează, în caiet, valoarea morfologică a construcțiilor incidente din enunțurile de mai jos.

- a) Tu, nu auzi ce te-am rugat?
- b) Sfatul meu, fiule, e să-ți urmezi drumul!
- c) Vine, cu siguranță, și ea mai târziu.
- d) Tăceți, bre, să auzim muzica!
- e) V-am rugat, ce Dumnezeu!, să nu întreci măsura.
- f) Era, fără doar și poate, cel mai bun dintre toți concurenții.

4 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Realizați corelațiile următoare pentru a arăta rolul semantic al construcțiilor incidente în enunțurile date.

A

- a) Măi copile, astâmpără-te!
- b) — Unde să plecăm? Întrebă îngândurat copilul.
- c) Va vorbi, fără îndoială, despre tinerețea ei.
- d) Au, ce rău mă doare capul!

B

- 1. descrie contextul comunicării
- 2. exprimă certitudinea
- 3. exprimă o stare
- 4. formulă de adresare

APROFUNDEZ

1 Identifică construcțiile incidente din următoarele fragmente selectate din romanul *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă și notează-le în caiet.

- a) „— Dă pace băietului, moșule, zise un humuleștean de-ai noștri, că-i feciorul lui Ștefan a Petrei.”
- b) „— Mai auzit-ai dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza, care, zicea mătușa cu jale, ne trezește des-dimineață la lucru de atâția ani?”
- c) „— Dar bine, ghiavole, aici ți-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; scoboară-te jos, tâlharule, că te-oi învăța eu!”

2 Rescrie, în caiet, textul următor, adăugând semnele de punctuație necesare și motivează utilizarea lor.

Spune-mi îl întrebă ea într-un târziu ce este timpul? [...]

Ar fi frumos zise maestrul dacă ai putea tu singură să răspunzi și la această întrebare.

(Michael Ende, *Momo*)

REFLECTEZ

- Crezi că există vreo legătură semantică între cuvântul „incident” din enunțul „În timpul meciului de fotbal, unul dintre suporteri a adresat injurii echipei adverse, iar din cauza acestui incident meciul a fost întrerupt.” și sensul pe care l-ai învățat în această lecție? Justifică-ți răspunsul folosindu-te și de DEX.

PORTOFOLIU

- Citește trei texte literare și extrage construcțiile incidente. Notează rolul lor în cadrul fragmentelor și semnele de punctuație care le marchează prezența.

Textul	Construcția incidentă	Rolul construcției incidente	Semnele de punctuație
...	...	...	...

LECȚIA 10

TEXTUL ARGUMENTATIV. TIPARE TEXTUALE DE ORGANIZARE A IDEILOR: PRO/CONTRA, ORDINEA ARGUMENTELOR

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** În cadrul unui grup, mai mulți colegi discută despre o problemă care a apărut la școală. Doamna dirigintă le cere argumente pro și contra cu privire la decizia ca purtarea uniformei la școală să fie obligatorie. Citiți argumentele și răspundeți la întrebările de mai jos.
- De ce credeți că cei din clasă au păreri opuse?
 - Ce idei credeți că ar fi ajutat pentru a convinge cealaltă grupă?
 - Ce alte perspective ar mai putea fi pentru această problematică?
 - Ce concluzie credeți că va avea doamna dirigintă?

Uniformele trebuie purtate pentru că oferă sentimentul apartenenței la o colectivitate. În plus, în modul acesta se încearcă uniformizarea tuturor, pentru că la școală toți ar trebui să fim egali.

Uniformele distrug personalitatea tinerilor. Uniformele nu le permit tinerilor să se manifeste liber.

EXPLOREZ

ELEMENTE-CHEIE

Textul argumentativ are ca scop convingerea cititorului, modificarea opiniilor sau a reprezentărilor acestuia asupra unei problematice, printr-un raționament logic și bine structurat.

Spre deosebire de textul de opinie, este mult mai obiectiv, nu susține doar un punct de vedere, ci analizează ambele perspective ale problematicei și le confruntă, existând argumente pro și contra.

Un text argumentativ conține o ipoteză, argumente și o concluzie.

Pentru realizarea unui argument e nevoie de:

1. enunțarea argumentului;
2. dezvoltarea argumentului;
3. prezentarea unui exemplu;
4. precizarea scopului pe care îl are argumentul.

- 1 LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți următoarea ipoteză și concluzia unui text argumentativ care problematizează modul în care se leagă relațiile de prietenie.

Continuați afirmațiile de mai jos pe baza celor două fragmente.

Ipoteză

Zi de zi ne construim relații și încercăm să creăm legături de prietenie, aflându-ne la vârsta în care empatia, încrederea în celălalt și sentimentul de apartenență la un grup sunt esențiale. Prietenia este o relație puternică între oameni, care poate exista datorită unei intenții bune, altruiste, dar și ca efect al unui interes egoist.

Concluzie

Așadar, e nevoie de prieteni pentru a înnoda relații în mediul social și, categoric, un amic te poate ajuta și poți avea de câștigat de pe urma lui, însă într-o relație de prietenie veritabilă nu mai e important doar scopul, ci omul în sine și relația propriu-zisă, care apare prin forța binelui.

- Între cele două fragmente există asemănări și deosebiri, precum:
- Direcțiile pro și contra prezente în ipoteză sunt următoarele:
- Elementele particulare pentru o ipoteză sunt:
- Elementele particulare pentru o concluzie sunt:
- Ipoteza este obiectivă, utilizându-se mijloace lingvistice
- Ideea din ipoteză este întărită în concluzie, insistându-se pe
- Conectorul specific concluziei este

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Asociați enunțurile următoare cu câteva dintre întrebările care pot constitui o strategie eficientă pentru construirea unui argument.

Enunțuri	Părțile unui argument
În ceea ce privește rostul unui astfel de comportament, pe termen lung copiii învață să fie empatici și să construiască relații sănătoase, de lungă durată.	Care este enunțul care sintetizează ideea centrală a argumentului?
Un prieten adevărat este cel care îl susține pe celălalt când are nevoie, oferindu-i un sentiment de siguranță și de încredere.	Cum dezvolt argumentul enunțat pentru a-i fi clar cititorului?
În primul rând, prietenia adevărată nu se bazează doar pe momente de distracție, ci mai ales pe sprijin reciproc în momente dificile.	Ce exemplu se poate oferi pentru a fi credibilă perspectiva?
De pildă, în fața unui test la o disciplină dificilă, un prieten vine alături, aduce explicații suplimentare, oferă susținere și motivație pentru ca amândoi să treacă peste acest moment ca niște camarazi.	Care este scopul argumentului și al exemplului oferit?

ELEMENTE-CHEIE

Ipoteza este ideea care susține întregul demers argumentativ și prezintă problematica și implicațiile sale. Întrebările directoare sunt: *Cine argumentează? Pe cine dorește să convingă? De ce? Care pot fi cele mai importante direcții de argumentare?*

Argumentele reprezintă ideile care susțin premisa și pot valorifica teorii, idei din cultură, din societate, din experiența emițătorului, opinii ale unor specialiști. Un argument este pro, iar celălalt este contra, pentru a demonstra capacitatea autorului de a privi din mai multe perspective problematica.

Ideile sunt ilustrate prin exemple, clasificări, comparări, analogii, referințe etc. Întrebările directoare sunt: *Care sunt argumentele? Pe ce se bazează dezvoltarea premisei? Prin ce exemple sunt validate argumentele?*

Concluzia presupune reformularea premisei prin enunțarea adeziunii la o perspectivă. De aceea, premisa și concluzia sunt în relație logică, iar concluzia presupune și rezumarea și justificarea finală a perspectivei. Întrebarea directoare este: *La ce opinie/perspectivă aderă emițătorul?*

ELEMENTE-CHEIE

- În construirea unui discurs persuasiv se utilizează o serie de **conectori**:
- conectori care introduc argumentele: *În primul rând, În al doilea rând, Pe de o parte, Pe de altă parte, De asemenea, Totodată* etc.
 - conectori din interiorul argumentelor:
 - ▶ de analogie – și, de asemenea, adică, precum, ca și, ca și cum, asta amintește de, să ne amintim de;
 - ▶ de exemplificare sau ilustrare – de exemplu, de pildă, anume, să luăm în considerare;
 - ▶ de explicare – adică, altfel spus, mă refer la, vreau să spun, de fapt;
 - ▶ de disjuncție – sau, fie, ori, exceptând, ceea ce exclude, spre deosebire;
 - ▶ de opoziție, de rezervă, de rectificare, de respingere – dar, or, totuși, cu toate acestea,
 - conectori care introduc concluzia – în concluzie, așadar, deci, prin urmare, în consecință.

în schimb, din contră, de fapt, în realitate, în timp ce, în loc să, nici, ceea ce contrazice, ceea ce interzice;

- ▶ de concesie – chiar dacă, cu toate acestea, totuși, să admitem totuși, în ciuda;
- ▶ de cauzalitate – pentru că, fiindcă, deoarece, căci, având în vedere, dat fiind că, din moment ce, de aceea;
- ▶ de consecință – deci, în consecință, ca urmare, ceea ce implică, de unde decurge, ceea ce ne trimite la, de frică;

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! A. Ordonăți logic, în caiet, enunțurile de mai jos, pentru a crea un text argumentativ despre importanța tehnologiei.

- 1) De exemplu, în loc să citească integral articolele și să le analizeze din mai multe perspective, mulți copii se bazează pe titluri și fragmente scurte de pe diverse platforme.
- 2) Pe de o parte, rețelele sociale, accesul la aplicații bazate pe inteligența artificială influențează modul de gândire al tinerilor, deoarece aceștia sunt expuși la un conținut rapid, scurt, lacunar, limitându-le capacitatea de a aprofunda subiecte complexe.
- 3) Odată cu evoluția tehnologiei și cu schimbările sociale rapide, multă lume se întreabă dacă noile generații devin mai superficiale.
- 4) Astfel, această tendință poate duce la formarea unor opinii bazate pe aparențe și nu pe o analiză profundă a realității.
- 5) Accesul rapid la informație poate conduce la o gândire mai superficială, dar, în același timp, acest ritm determină o evoluție a modului în care tinerii percep lumea.
- 6) În concluzie, deși există riscuri asociate consumului excesiv de informație, se impune un nou mod de raportare la resurse și abordări mult mai critice ale interacțiunii cu toate ideile vehiculate, pentru a avea o implicare reală la nivelul problemelor care apar.
- 7) Accesul ușor la tehnologie permite fiecăruia să exploreze rapid diverse perspective asupra unui subiect.
- 8) Chiar dacă interacționează cu informația, nu neapărat rămân la suprafață, ci adoptă noi forme de înțelegere și de implicare.
- 9) De pildă, au fost numeroase acțiuni de voluntariat referitoare la schimbările climatice, iar tinerii s-au implicat, au luat poziție, fiind preocupați de puncte diverse din orice colț al lumii.
- 10) Pe de altă parte, acești tineri nu sunt obligatoriu superficiali, ci doar se adaptează unui mediu diferit de informare și de comunicare.

B. Confrunțați ordinea pe care ați stabilit-o cu a celorlalte grupe și cu textul pe care îl puteți consulta în varianta digitală a manualului. Menționați care sunt diferențele și precizați care ordine vi se pare că alcătuiește un text argumentativ coerent.

C. Răspundeți la întrebările de mai jos.

- a) Despre ce este vorba în deschiderea textului?
- b) Care este ipoteza textului?
- c) Care sunt argumentele care susțin problematica?
- d) Pe ce informații/fapte/date/experiențe se bazează argumentele?
- e) Care este ideea pe care o rețineți din concluzie?
- f) Care sunt cuvintele de legătură utilizate pentru coerența textului?

APROFUNDEZ

- Realizează un text în care să argumentezi dacă reușește cultura să modeleze identitatea tinerilor.

Etapa de pregătire

- **Perspectivă.** Alegeți perspectiva pe care vreți să o dezvoltați.
- **Public.** Alegeți un tip de public căruia vă adresați și notați prin ce se caracterizează publicul și prin ce elemente particularizați textul pentru a fi receptat de acesta.
- **Scop.** Alegeți scopul textului argumentativ (să informeze, să faciliteze înțelegerea, să convingă, să explice, să persuadeze, să instruiască, să pună în evidență cauzele unei probleme, să aducă informații credibile etc.).
- **Idei.** Notați, timp de trei-patru minute, întrebările pe care le aveți în legătură cu întrebarea propusă.
- **Documentare.** Căutați informații relevante pentru subiectul abordat și identificați o perspectivă contra celei pentru care ați optat.

LUCRAȚI ÎN GRUPE!

Etapă de elaborare a planului

- Copiază, în caiet, organizatorul grafic de mai jos și completează-l cu informațiile cerute. Notează elementele de structură:

- ▶ ipoteza;
- ▶ argumentele;
- ▶ exemplele/dovezile;
- ▶ concluzia.

Etapă de scriere a textului

- Scrie, pe ciornă, prima variantă a textului, luând în considerare elementele specifice pentru introducere, cuprins și încheiere.

Etapă de revizie

- Recitește textul scris, urmărind criteriile oferite. Rescrie textul, integrând observațiile. Verifică semnele de punctuație, ortografia, greșelile de exprimare, structurile pe care le repeți, secvențele care nu se află în legătură cu tema textului. Verifică utilizarea unor cuvinte specifice pentru logica textului.

Etapă de lectură a textelor

- Citește, în fața clasei, textul redactat și discută-l împreună cu colegii. Evaluează feedbackul primit de la colegi și alege ce modificări vei realiza în text. Integrează sugestiile oferite în forma finală a textului.

Vei verifica corectitudinea realizării textului argumentativ pe baza criteriilor de mai jos.

Criterii	DA	NU
Textul a fost realizat în funcție de specificul unui text argumentativ, cu: • ipoteză; • argumente; • concluzie.		
Folosirea corectă a mărcilor lexicale specifice: • conectori exprimând cauzalitatea, consecunța și concluzia (<i>pentru că, întrucât, încât, deci, prin urmare</i>); • conectori de ierarhizare a argumentelor (<i>în primul rând, în cele din urmă</i> etc.); • elemente corelative specifice raționamentelor de tipul cauză–efect (<i>dacă..., atunci, cu cât..., cu atât</i>); • conectori ce indică gruparea argumentelor în jurul unei teme (<i>în ceea ce privește, din punctul de vedere al</i>).		
Calitatea argumentării: • adecvarea argumentelor la temă; • relevanța argumentelor pro și contra; • ordonarea logică a argumentelor.		
Argumentele sunt urmate de exemple relevante (date, fapte, informații, opinii etc.).		
Textul are puterea de a convinge cititorul.		
Textul are introducere, cuprins și încheiere, marcate prin paragrafe.		
Forma: • textul este așezat corect în pagină; • scrisul este lizibil; • alineatele marchează ipoteza, argumentele și concluzia; • se respectă regulile de ortografie și punctuație.		
Conținutul: • este adecvat cerinței; • este original; • este în concordanță cu scopul textului.		

REFLECTEZ

- Ce ai învățat prin rezolvarea acestor exerciții referitoare la scrierea unui text argumentativ?
- Care au fost dificultățile pe care le-ai întâmpinat în rezolvarea acestor exerciții?
- În ce condiții crezi că ai putea scrie un text argumentativ foarte bun?

LECȚIA 11

ARGUMENTARE ȘI PERSUASIUNE.
ELEMENTE SPECIFICE ARGUMENTĂRII

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Elevii sunt împărțiți în grupe egale. Fiecare va alege unul dintre obiectele de mai jos și va încerca să convingă o altă grupă să-l achiziționeze (elevii vor stabili strategia de convingere și apoi vor face prezentarea).

După finalizarea exercițiului, notați strategiile prin care ați încercat convingerea grupei.

EXPLOREZ

- 1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Fiecare elev va lucra individual exercițiul, iar apoi va discuta în grup soluțiile găsite. Se va propune următoarea situație: o persoană încearcă să găsească soluții pentru a face parte dintr-o trupă de teatru. Găsiți soluții și argumente pentru următoarele ipostaze:

- Ești un/o elev(ă) de 14 ani și dorești să te înscrii în trupa de teatru de la Palatul Copiilor, iar părinții nu sunt de acord.
- Ești un/o tânăr(ă) de 21 de ani și dorești în timpul tău liber să joci într-o trupă de teatru de adulți în care toate locurile sunt ocupate, iar coordonatorul așteaptă să-l convingi că-ți dorești să faci parte din trupă.
- Ai 17 ani și, fiind timid, nu-ți dorești să joci pe scenă, dar vrei să ajuți la punerea în scenă a unei piese alături de colegii tăi.
- Ești la vârsta de 8 ani și vrei să vezi repetițiile unui teatru de păpuși și ai nevoie de acordul părinților pentru a participa.

Cât de dificil a fost să vă adaptați contextului? La ce ați fost atenți?

- 2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Fiecare elev va alege unul dintre proverbele alăturate și va nota un argument pro, iar apoi va face schimb cu colegul și ambii vor aduce câte un contraargument raportat la ceea ce a scris celălalt elev.

Minciuna are picioare scurte.

Bine faci, bine găsești.

Cine se scuză se acuză.

Buturuga mică răstoarnă carul mare.

Dacă tăceai, filosof rămâneai!

APROFUNDEZ

- 1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Elevii din fiecare grupă vor răspunde consecutiv la întrebarea „De ce?” pentru a identifica diferite cauze ale problemei propuse mai jos. Construiți o primă întrebare utilizând structura „De ce?”. Oferiți răspunsul și apoi întrebați din nou „De ce?”. Reluați acest proces de cinci ori și notați cauzele pe care le-ați identificat. Prezentați concluziile voastre în fața clasei și observați cât de multe cauze se pot identifica.

Participă tinerii responsabil la inițiativele ecologice?

- 2 Construieste oral un text argumentativ-persuasiv, completând organizatorul grafic de mai jos. În cadrul textului vei avea în vedere:

- a) apelul la argumente raționale (fapte, exemple, dovezi);
- b) apelul la emoții;
- c) apelul la valori morale.

REFLECTEZ

- Scrie un e-mail, de șapte-zece enunțuri, prin care să încerci să-l convingi pe vărul tău să participe cu tine la un eveniment cultural. Utilizează una dintre strategiile de convingere pe care le-ai învățat: compararea, analogia sau argumentele pro/contra.

LECȚIA 12 CĂRȚI FONDATOARE

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Discutați despre vârstele cititorului, răspunzând la întrebările de mai jos. Menționați pentru fiecare vârstă câte o carte fundamentală pentru voi.

Cititorul-jucător

- ▶ La ce vârstă ați început să luați contact cu primele cărți?
- ▶ Cine sunt cei care v-au ajutat să descoperiți lumea cărților?
- ▶ Cum înțelegeați cărțile în acea perioadă? Ce vedeau ochii minții?
- ▶ Simțeați o legătură cu personajele din cărți?

Cititorul-erou/eroină

- ▶ Cum ați început să vă identificați cu eroii din cărți?
- ▶ Ce simțeați când citeați cărțile?
- ▶ Ce fel de cărți vă plăcea să citiți?
- ▶ În acea perioadă ați citit de plăcere sau din obligație?

Cititorul-gânditor

- ▶ Când ați început să reflectați asupra personajelor?
- ▶ Când ați început să comparați sentimentele, emoțiile și valorile voastre cu cele ale personajelor?
- ▶ Când ați început să vedeți lectura ca pe un mod de a vă forma personalitatea?
- ▶ Ce fel de cărți le plac celor de vârsta voastră? De ce?

EXPLOREZ

- 1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Spațiul cultural se bazează pe o serie de cărți fondatoare. Sunt cărți care stau la baza culturii și a devenirii oamenilor. Citiți listele următoare și numiți câte o idee generală pentru fiecare titlu menționat. Dacă aveți nevoie, utilizați motoarele de căutare, enciclopedii sau dicționare.

Cărți fondatoare: texte religioase, mitologie și legende

Biblia	Coranul	Vedele și Upanișadele	Tora	Epopoea lui Ghilgameș	Iliada și Odiseea (de Homer)	Eneida (de Virgiliu)
--------	---------	-----------------------	------	-----------------------	------------------------------	----------------------

Cărți fondatoare din cultura română

Balade populare românești	Basmele românilor (de Petre Ispirescu)	Opere (de Ion Creangă)	Opere (de Ioan Slavici)	Opere (de Ion Luca Caragiale)	Opere (de Mihai Eminescu)
---------------------------	--	------------------------	-------------------------	-------------------------------	---------------------------

Cărți fondatoare din cultura universală

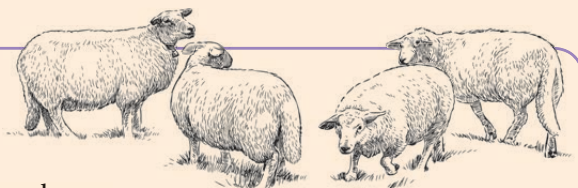
Divina Comedie (de Dante Alighieri)	Hamlet (de William Shakespeare)	Don Quijote (de Miguel Cervantes)	Faust (de Goethe)	Decameronul (de Giovanni Boccaccio)
-------------------------------------	---------------------------------	-----------------------------------	-------------------	-------------------------------------

- 2 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Scrieți un text scurt despre modul în care aceste cărți devin esențiale atât la nivel cultural, cât și la nivel personal. Valorificați în acest sens și afirmația: „Un text este o mașină leneșă care așteaptă de la cititor o vie colaborare.” (Umberto Eco, *Șase plimbări prin pădurea narativă*)

APROFUNDEZ

- Citește textul următor, care prezintă un mit fundamental al culturii române, și rezolvă sarcinile de lucru de mai jos, care îți propun o reflecție asupra universului imaginar creat.

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale,
Trei turme de miei,
Cu trei ciobănei.
Unu-i moldovan,
Unu-i ungurean
Și unu-i vrâncean.
Iar cel ungurean
Și cu cel vrâncean,
Mări, se vorbiră,
Ei se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovan,
Că-i mai ortoman
Ș-are oi mai multe,
Măndre și cornute,
Și cai învățați,
Și câni mai bărbați,
Dar cea mioriță,
Cu lână plăviță,
De trei zile-ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.
— Mioriță laie,
Laie bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace!
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,

Drăguță mioară?
— Drăguțule bace,
Dă-ți oile-ncoace,
La negru zăvoi,
Că-i iarba de noi
Și umbră de voi.
Stăpâne, stăpâne,
Îți cheamă ș-un câine,
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l-apus de soare
Vreau să mi te-omoare
Baciul ungurean
Și cu cel vrâncean!
— Oiță bârsană,
De ești năzdrăvană,
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să spui lui vrâncean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice, pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stânii
Să-mi aud câinii.
Aste să le spui,
Iar la cap să-mi pui
Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag;
Fluieraș de os,
Mult zice duios;

Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vântul, când a bate,
Prin ele-a răzbate
Ș-oile s-or strânge,
Pe mine m-or plânge
Cu lacrimi de sânge!
Iar tu de omor
Să nu le spui lor.
Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și paltinași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Pășerele mii,
Și stele făclii!
Iar dacă-i zări,
Dacă-i întâlni
Măicuță bătrână,
Cu brăul de lână,
Din ochi lăcrimând,
Pe câmpi alergând,
Pe toți întrebând

Și la toți zicând:
„Cine-a cunoscut,
Cine mi-a văzut
Măndru ciobănel,
Tras printr-un inel?
Fețișoara lui,
Spuma laptelui;
Mustecioara lui,
Spicul grâului;
Perișorul lui,
Pana corbului;
Ochișorii lui,
Mura câmpului?”
Tu, mioara mea,
Să te-nduri de ea
Și-i spune curat
Că m-am însurat
Cu-o fată de crai,
Pe-o gură de rai.
Iar la cea măicuță
Să nu spui, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C-am avut nuntași
Brazi și paltinași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Pășerele mii,
Și stele făclii!

(Miorița, baladă culeasă de Vasile Alecsandri)

Când se petrece acțiunea?
Cine pune la cale complotul?
Cu cine vorbește baciul moldovean?
Ce trebuie să i se comunice mamei baciului?
Cum arată baciul moldovean?

În ce constă conflictul?
Despre ce discută baciul
moldovean cu mioara?
În ce constă testamentul
ciobanului?
Cum se manifestă iubirea
ciobanului față de mama sa?

De ce se alege acest timp?
Ce sugerează specificul oierilor?
Ce semnificație are faptul că baciul vorbește
cu un animal?
De ce ciobanul alege povestea unei nunți?
Ce sugerează trăsăturile baciului?

Ce efect are invidia în viața oamenilor?
Cum se poate explica devotamentul
animalelor față de oameni?
Cum reușesc oamenii să înțeleagă legile vieții?
Poate iubirea să ajute omul să privească viața
cu seninătate în orice context?
Este iubirea dintre mamă și
fiu/fiică indestructibilă?

REFLECTEZ

- Construiește o hartă cu acele cărți pe care le consideri fundamentale pentru dezvoltarea ta ca cititor. Notează-le în funcție de vârsta la care le-ai descoperit, într-o ordine cronologică.

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

În trecerea grăbită prin lume către veci,
Fă-ți timp, măcar o clipă, să vezi pe unde treci!
Fă-ți timp să vezi durerea și lacrima arzând
Fă-ți timp să poți, cu mila, să te alini oricând!

Fă-ți timp pentru-adevăruri și adâncimi de vis,
Fă-ți timp pentru prieteni, cu sufletul deschis!
Fă-ți timp să vezi pădurea, s-asculți lângă izvor,
Fă-ți timp s-asculți ce spune o floare, un cocor!
Fă-ți timp, pe-un munte seara, stând singur să te rogi,
Fă-ți timp, ca amintiri, de unul să invoci!
Fă-ți timp să stai cu mama, cu tatăl tău – bătrâni...
Fă-ți timp de-o vorbă bună, de-o coajă pentru câini...
În trecerea grăbită prin lume către veci,
Fă-ți timp măcar o clipă să vezi pe unde treci!
Fă-ți timp să guști frumosul din tot ce e curat,
Fă-ți timp, că ești de multe mistere-nconjurat!

Fă-ți timp cu orice taină sau adevăr să stai,
Fă-ți timp, căci toate-acestea au inimă, au grai!
Fă-ți timp s-asculți la toate, din toate să înveți,

Fă-ți timp, acum! Să știi: zadarnic ai să plângi,
Comoara risipită a vieții n-o mai strângi!

(Rudyard Kipling, *Fă-ți timp!*)

- 1 Numește trei cuvinte-cheie și tema textului.
- 2 Menționează două mărci ale subiectivității prezente în text.
- 3 În ce ipostază se află vocea lirică? Justifică-ți opțiunea într-un enunț.
- 4 Interpretează două figuri de stil diferite.
- 5 Comentează, într-un enunț, secvența „Fă-ți timp s-asculți la toate, din toate să înveți”.
- 6 Asociază fragmentul din *Fă-ți timp!* de Rudyard Kipling cu un alt text literar studiat la clasă sau citit ca lectură suplimentară, prezentând, în 50–100 de cuvinte, o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă din fiecare text.
- 7 Identifică predicatele din versul scris cu verde, precizând felul acestora.
- 8 Transcrie din versurile 5–10 o construcție reflexivă și stabilește dacă pronumele reflexiv are sau nu funcție sintactică.
- 9 Rescrie versul „Fă-ți timp, că ești de multe mistere-nconjurat!”, transformând construcția pasivă într-una activă.
- 10 Formulează un enunț în care să existe o construcție pasivă, iar substantivul „timp” să îndeplinească funcția sintactică de subiect.

II. Realizează un text în care să argumentezi dacă tinerii înțeleg îndemnul de a-și face timp pentru lucrurile importante.

III. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

- a) Pentru mine, textul care ilustrează cel mai bine tema unității este
- b) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg
- c) Încă nu îmi sunt clare
- d) Din această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (pagina 223) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

- Citește fragmentul de mai jos și rezolvă cerințele.

Omul de zăpadă s-a dus la plimbare.
Vrea să vadă lumea, care i se pare
Plină de surprize și extrem de mare,
Doldora de semne mari de întrebare.

Omul de zăpadă vrea să știe **cine**
A născocit timpul și dacă e **bine**.
Vrea să știe dacă ar putea să treacă
Pe un sloi de gheață dincolo de viață.

Omulețul nostru ne va povesti
Cum se joacă **timpul** cu verbul „a fi”,
Cum sughite viața la timpul trecut,
Cum să iei povestea de la început.

(Matei Vișniec, *Omul de zăpadă s-a dus la plimbare*)

- 1 Numește trei cuvinte-cheie și tema textului.

0,60 puncte

- 2 Menționează două mărci ale subiectivității prezente în text.

0,40 puncte

- 3 În ce ipostază se află vocea lirică? Justifică-ți opțiunea într-un enunț.

0,60 puncte

- 4 Interpretează două figuri de stil diferite.

1 punct

- 5 Comentează, într-un enunț, secvența „Omulețul nostru ne va povesti / Cum se joacă timpul cu verbul «a fi»”.

1 punct

- 6 Asociază poezia *Omul de zăpadă s-a dus la plimbare* de Matei Vișniec cu un alt text literar studiat la clasă sau citit ca lectură suplimentară, prezentând, în 50–100 de cuvinte, o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă din fiecare text.

1 punct

- 7 Stabilește valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor scrise cu portocaliu.

0,80 puncte

- 8 Rescrie versul „Cum să iei povestea de la început”, transformând construcția activă într-una pasivă.

0,60 puncte

- 9 Construiește două enunțuri în care verbul „a fi” să îndeplinească funcția sintactică de predicat verbal, respectiv de predicat nominal.

1 punct

- 10 Realizează un text în care să argumentezi dacă tinerii sunt preocupați să înțeleagă, în profunzime, lumea în care trăiesc.

2 puncte

Din oficiu: 1 punct

✓ AUTOEVALUARE

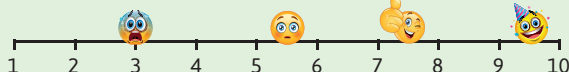
- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

Insuficient

Suficient

Bine

Foarte bine

UNITATEA 3

REFLECȚII ASUPRA NATURII UMANE

Lecția 1 Introducere în temă

Lectură

Lecția 2 Textul dramatic (actualizare)

Lecția 3 Textul dramatic: *Titanic vals*,
de Tudor Mușatescu

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Fraza. Coordonarea (actualizare).
Construcția frazei în limba vorbită
și în limba scrisă

Lecția 5 Fraza. Subordonarea. Elipsa

Lecția 6 Atributul (actualizare). Apoziția

Lecția 7 Atributiva

Redactare

Lecția 8 Cronica de spectacol/de film

Comunicare orală

Lecția 9 Atitudini comunicative

Elemente de interculturalitate

Lecția 10 Spirit civic, responsabilitate etică

Proiect

Recapitulare

Evaluare

LECȚIA 1

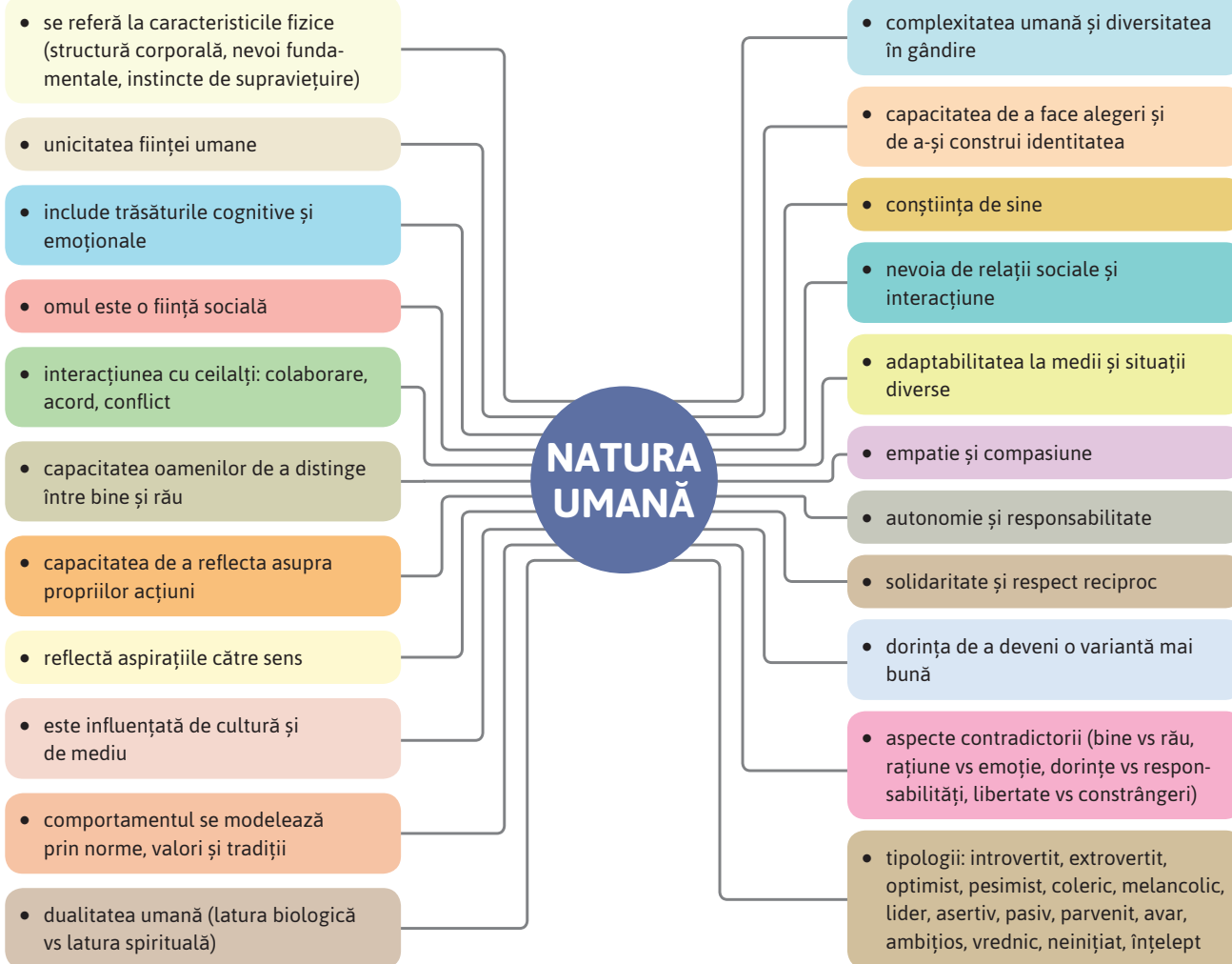
INTRODUCERE ÎN TEMĂ

CUVINTE ȘI IDEI ÎN REȚEA

1 Citește ideile referitoare la natura umană.

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Selectează cinci–șapte idei pe care le poți asocia felului de a fi al oamenilor, conform experienței tale personale și culturale. Compară lista cu cea a colegului tău și explică-i cum ai făcut alegerea.

3 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Prezentați, în două–trei enunțuri, relația dintre trei–patru idei propuse în hartă.

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Ce înseamnă pentru voi a fi om/uman?
- Cum a evoluat natura umană de-a lungul timpului?
- Ce ne diferențiază de alte forme de viață?
- În ce măsură natura noastră este fixă și în ce măsură poate fi schimbată? În funcție de ce?
- Cum vă raportați la cei din jur, diferiți de voi? Ce tipuri de oameni cunoașteți?
 - De ce avem nevoie de comunități și de norme sociale?
 - Cum se împacă egoismul cu altruismul în natura umană?
 - Cum acționăm în funcție de dorințele noastre? Dar în funcție de nevoi?
 - De ce uneori acționăm împotriva propriilor principii?
 - Cum influențează tehnologia natura umană?

DESCOPERIM NATURA UMANĂ ÎN LITERATURĂ!

I. LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți textele de mai jos, urmărind experiența personajului. Formulați răspunsuri la cerințele date și confrunțați-vă răspunsul cu al celorlalte grupe.

TEXTUL 1

Apoi tătărul îi apucă de mână și-i privi în ochi pe rând:

— Voi nu vă mirați de frăția noastră? Doar nu suntem de o lege.

— Nu mă mir, răspunse Șoimaru, privindu-l cu ochii căpruii cufundați sub o frunte adânc boltită. În pribegiile și întâmplările vieții mele, am văzut de multe ori asta... Ș-apoi voi, tătarii, sunteți mai aprigi în trebile legii, decât noi.

— Așa este. Dar eu unul știu să prețuiesc omul. De aceea v-am privit îndelung și v-am cercetat înainte de a vă îmbrățișa. Pe un om drept la înfățișare și la suflet l-a zidit același Dumnezeu care m-a zidit pe mine. Așa socot eu. Eu am avut dascăl din Leahia, fraților, pe un om foarte învățat, și el mi-a spus așa: că legea lui Mahomed, a lui Isa și a lui Moise sunt date tot de Dumnezeu. El la fiecare a spus: A ta-i legea bună. Dar care-i cea mai bună numai el știe. Toate-s bune, poate, și el a înzestrat pe fiecare seminție cu legea care i se potrivește.

— Cum văd, beiu*, tu ești om învățat, zise Șoimaru râzând.

— Am învățat și eu ceva în zilele mele, am învățat mai ales cu hogii* noștri, și chiar ei m-au deprins să înțeleg cum trebuie învățătura Coranului. Să nu râdeți de mine, adăogi beiul arătându-și dinții ascuțiți; eu am învățat și-a gusta vin din Moldova, de aceea puțin să vă mirați că am buni prietini moldoveni...

Frățiile de război se leagă repede; dar prietinia mai domol își face loc, după potriveala sufletelor. Încet-încet, gustând din mâncările și din mied*, și vorbind, se deprindeau unul cu altul și se cunoșteau. Cei doi servi cu capetele rase aduseră ciubuce lungi și cafele în filigene* mari de argint; și din vorbă în vorbă, inimile li se încălziră ca și cafelele, și începuseră a privi cu ochii umezi de duioșie prin fumul albastru al tutunului, care se răsfirea domol deasupra-i, sub pânza cortului. În fumul acela, îndestulați de hrană, cu oasele trudite pe perine moi, sălbatica lor fire de oșteni făcea loc razei de lumină care totdeauna a stat ascunsă în sufletul omului.

(Mihail Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*)

bei (s.m.) – guvernator al unui oraș sau al unei provincii din fostul Imperiu Otoman.

hoge (s.m.) – preot sau, *p. ext.*, învățător, dascăl la musulmani.

mied (s.n.) – băutură puțin alcoolică, obținută prin fermentarea mierii de albine amestecată cu apă.

filigean (s.n.) – ceașcă (turcească) de cafea neagră, fără toartă (fixată într-un suport).

TEXTUL 2

Nu am scris de mult, viața e atât de ocupată, anii se scurtează și sunt atâtea de făcut, atâtea de trăit, atâtea de gândit. Dar e o mare bucurie să privesc înapoi și să-mi amintesc, iar acum, uitându-mă în urmă, tot ce era rău și crud se îndulcește, iar ce era frumos și fericit își păstrează aura luminoasă. Cred că am avut din naștere o fire de artist, dintotdeauna am iubit frumosul și cu trecerea anilor îl iubesc tot mai mult, de aceea nu pot să nu mă întristez când văd cum mi se ivesc pe față riduri mărunte, care-mi știrbesc din netezimea pielii și forma feței. Întotdeauna am fost considerată o femeie frumoasă – de fapt, după părerea mea, am fost considerată chiar mai frumoasă decât eram –, dar viața femeii e mult mai interesantă când e luată drept „o frumusețe” de toată lumea: lucrul acesta îi îmbogățește viața, dar i-o și umple de capcane, ispite și primejdii necunoscute. La primii pași în viață nu ne dăm seama de puterea și slăbiciunea ascunse în propria natură, care se arată, ba una, ba cealaltă, în funcție de renghiurile pe care ni le joacă soarta. Încă din copilărie aveam admiratori și, ca să fiu foarte sinceră, m-au urmărit toată viața. Spuneam, glumind cu cineva drag, că „există două feluri de femei: cele iubite și cele ne iubite”. Pot mărturisi fără să roșesc că eu am făcut parte dintotdeauna dintre cele iubite de la o vârstă fragedă

de treisprezece ani, când George, pe atunci duce de York, îmi spunea că nu e pe lume ființă să-i fie mai dragă decât mine, iar pe atunci eram, după cum țin bine minte, o fetiță deloc dezvoltată, în rochie albă, cu un șirag de coral la gât și o coamă deasă de păr de o culoare exact ca a aurului, căreia surorile mele îi spuneau întotdeauna „galben”.

Întotdeauna am fost vanitoasă într-o oarecare măsură, mi-au plăcut hainele frumoase, dar în copilărie eram o mică sălbatică și nu voiam să cresc mare. Îmi plăcea să călătoresc și să mă cațăr în copaci, să alerg fără pălărie prin soare, iar una din primele mele nefericiri a fost când mi s-au lungit rochiile și mi s-a prins părul. A fost chiar o asemenea jale încât îmi amintesc că mama l-a trimis să vorbească cu noi pe cel mai bun prieten al nostru, un anume căpitan Maurice Bourke, fratele lordului de Mayo, care comanda pe atunci iahtul tatălui meu, în Malta, ca să ne convingă să acceptăm îngrozitoarea schimbare fără să ne răzvrătim de-a dreptul.

(Maria, regina României, *Jurnal de război 1916–1917*)

TEXTUL 3

Racul, broasca și o știucă
Într-o zi s-au apucat
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.
Și la el toți se înhamă:
Trag, întind, dar ieu de samă
Că sacul stă neclintit,
Căci se trăgea neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,

Știuca foarte se izbea,
Și nimic nu isprăvea;
Nu știu cine-i vinovat;
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ci tot pe loc au rămas.
Așa-i și la omenire,
Când în obștii nu-i unire:
Nicio treabă nu se face
Cu izbândă și cu pace.

(Alec Donici, *Racul, broasca și știuca*)

- 1 Despre ce este vorba în fiecare text?
- 2 Alegeți textul care v-a plăcut cel mai mult și motivați-vă răspunsul, scriind, în caiet, un text de trei-patru enunțuri.
- 3 Prezentați rolul dialogului în textul 1.
- 4 Prezentați un element de conținut comun între două dintre textele propuse.
- 5 Precizați o temă comună între două dintre textele date, justificându-vă opțiunea într-un enunț.
- 6 Motivați tipul de text în care se încadrează fiecare fragment (veți putea alege dintre: text epic, text literar, text nonficțional, text narativ).
- 7 Prezentați o asemănare și o diferență între limbajul utilizat în textul 2 și cel din textul 3, valorificând câte o secvență relevantă din fiecare text (vă puteți referi la: câmpul lexical, cuvinte polisemantice, cuvinte cu sens propriu, cuvinte cu sens figurat, varietate lexicală, figuri de stil, alte particularități lingvistice etc.).
- 8 Asociați textul literar 1 cu un alt text literar, prezentând o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă.
- 9 Cum este reprezentată natura umană în cele trei texte? Răspundeți, într-un text de 50–100 de cuvinte, analizând perspectiva pe care o oferă asupra naturii umane fiecare autor.

II. Formulează o explicație a modului în care oamenii pot avea mai multe fețe și prezintă această explicație în fața clasei.

PORTOFOLIU

- Oferă câte un exemplu prin care să illustrezi unul dintre aspectele ființei umane în diferite arte:
 - ▶ literatură (explorează gândurile, emoțiile, dilemele personajelor);
 - ▶ pictură și sculptură (surprinde expresia fizică și emoțională a oamenilor);
 - ▶ muzică (transmite și reflectă emoții și stări sufletești profunde);
 - ▶ teatru și cinematografie (redă conflictele, aspirațiile, dorințele, relațiile oamenilor).

Scrie un text, de cinci-șase enunțuri, prin care, pe baza exemplurilor oferite, să explici cum arta ne ajută să ne înțelegem mai bine pe noi înșine.

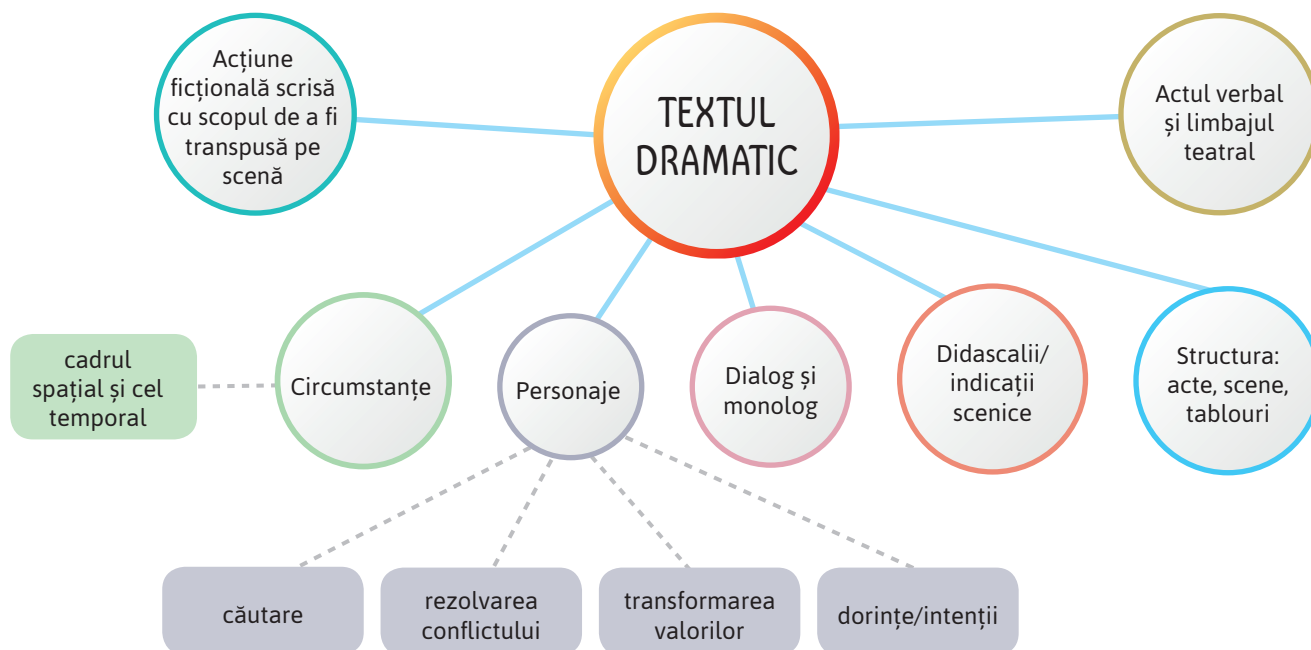
LECȚIA 2

TEXTUL DRAMATIC (ACTUALIZARE)

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citiți textul următor pe roluri și imaginați-vă jocul scenic.

Întâmplări din capitală

Comedie în șapte tablouri

1940

de Tudor Mușatescu

Persoanele				
Catinca	Milică	Jim	Un vânzător	O fată
Puiu	Magda	Chester	Un ucenic	Un chelner
Mama	Boby	Un client	Un tânăr	

Tabloul I

Sufrageria familiei Cristian. E o încăpere simplă, dar foarte îngrijită. Se vede mâna de gospodină a doamnei Cristian. Câteva obiecte de circumstanță amintesc „vremurile de altădată”. Vremuri când familia Cristian era foarte înlesnită. Acum, sufrageria are aspectul obișnuit al sufrageriilor modeste, cu masă la mijloc, servanță într-o parte și bufetul la perete. În plus – fiindcă această încăpere e cea mai locuită din toată casa – se mai află distribuite în conformitate cu mizanscena, un fotoliu vechi de pluș, o măsuță fără rudenie cu mobilierul celălalt, pe care se află un aparat de radio și pe o etajeră un teanc de cărți de școală. Un balansoar, în prim-plan. Uși spre vestibul, bucătărie și dormitor. Ferestre, în fund, spre primăvara de afară. E în mai, spre seară. La ridicarea cortinei, Puiu doarme în fotoliu cu o carte pe genunchi.

CATINCA (*servitoarea-edec* a familiei, 60 de ani. Încă vioaie și vrednică. Intră și trănțește ușa cu putere, fără să observe pe Puiu.*)

PUIU (*sare ars. E un băiat de șaptesprezece ani. Crescut parcă numai în sus. Nu are deloc alura sportivă a băieților de vârsta lui.*)

CATINCA (*observându-l*): Aaa! Dormeai?... (*Îi pare rău că l-a trezit așa de brusc.*)

PUIU: Ei, aș! Unde vezi că dormeam? Învățam. Învățam... cu ochii închiși.

CATINCA (*malicioasă*): Păi, da! Că cu ochii închiși se vede mai bine...

PUIU: Te cred... Toate lucrurile se văd mai bine cu ochii închiși, când te gândești la ele atent...

CATINCA: O fi, acu' după moda nouă... Înainte, cu ochii închiși, știu că nu vedeau decât orbii... (*Familiar.*) Ia cărțile de acolo că trebuie să pun masa...

PUIU: Da, cât e ceasul?

CATINCA: Trebuie să fie opt, că al meu de la bucătărie a stat de un ceas și era șapte... (*Se uită la pendulă.*) Exact! Opt și jumătate... Acu' trebuie să vină domnișoara de la birou. (*Privind cărțile.*) Le iei de aici, ori îți le pun pe foc? (*Râde șireată.*)

PUIU (*luându-și cărțile*): Ah! Cum le-aș mai pune pe foc, Catinco dragă...

CATINCA: Dumneata? Să-ți pui cărțile pe foc?... Haida-da! „Nu există”... După ce stai toată ziua cu nasul în ele.

PUIU: Și, totuși, o să vezi cum o să le pun pe foc... După bacalaureat... Le incinerez în bloc...

CATINCA: Vorbe... Cineva care a luat premiul întâi în toate clasele, nu-și arde niciodată cărțile... Le leagă, le păstrează, cum păstrează decorațiile ai de termină războaiele cu viață.

PUIU (*ia o carte*): Uite, vezi? Pe asta o execut cea dintâi... Și nu pe jeratic... La cuptor, ca să sfârșească în chinuri groaznice... Ascultă, Catinco!... Tu știi cine e Catilina?

CATINCA: Cum îi ziseși?

PUIU: CATILINA!

CATINCA: Nu știi! Nu e de p-aci de pe la noi?

PUIU: Nu... E un mizerabil de conspirator... Dar, conspirator, știi ce-i aia?

CATINCA (*doctă, punând masa*): E, brava! Cum să nu știi? E de-ăia cu peleurină care conspiră pe la cinematograful... când mă duc cu cocoana...

PUIU: Exact...

CATINCA: Și asta, Catilinică ăsta, contra cui a conspirat?

PUIU: Contra elevilor de liceu, secția modernă. Și asta numai într-adins, pentru ca clănțaul de Cicero să

poată ține discursuri la Roma, pe care să i le învățăm noi pe dinafară, în București.

CATINCA: E! Să te audă dumnealui că-l faci clănțau... Să vezi cum te dă afară din școală... Te-ai deșteptat indispus și de-aia vorbești așa.

PUIU: Ba nu! Vorbesc pentru că m-am plictisit să mai învăț... Ce nevoie am eu de Cicero și de Catilina? Ce mă privește pe mine cu ce e egală tangenta de A sau suma pătratelor catetelor?

CATINCA: Mă rog. Omul trebuie să-nvețe de toate...

PUIU: Pentru ce?

CATINCA: Ca să știe...

PUIU: Ca să știe ce? Câți dinți și-a rupt Sinan Pașă la bălăia de la Călugăreni și care este formula chimică a acidului sulfuric? Fleacuri, domnișoară Catinco! Astăzi, omul trebuie să știe numai un singur lucru... Cum să facă dintr-un leu doi, din doi, patru și din patru, patruzeci... ori asta nu se învață nici la latină, nici la trigonometrie.

CATINCA: Păi, sigur... Asta se-nvață de la cei care fac dintr-un leu, doi.

PUIU: Catona din Uttica ar mânca la „pâinea zilnică”, astăzi și, în schimb, Milică Dumitrescu, logodnicul soră-mii, câștigă o avere vânzând accesorii de automobil... Ia întrebă-l pe Milică cine e Filip al II-lea? O să-ți răspundă că e băiatul lui Filip cu reprezentanța de automobile și că-i zice al II-lea ca să se deosebească de Filip I, frate-său mai mare, care e tot extrema dreaptă în nu știu care echipă de fotbal...

CATINCA: Doamne ferește!... De ce te legi acum și de domnul Milică?

PUIU: Nu mă leg. Îl citez... Milică îmi impune respect... Fiindcă are prăvălie și, în loc să se omoare cu Cicero, moare după Magda, după soră-mea...

CATINCA (*a pus fața de masă, tișlaifărul* etc.*): Lasă-mă în pace să pun masa. (*Deschide ușa și strigă spre vestibul.*) Câte tacâmuri pun la masă, conia?

MAMA (*de afară*): Trei.

CATINCA: Păi, a spus domnișoara la prânz că astă-seară vine și domnul Milică.

MAMA: Atunci, de ce mă mai întrebi? Pune patru...

CATINCA: Bine.

edec (s.n.) – persoană (indispensabilă) care se găsește de multă vreme undeva.

tișlaifăr (s.n.) – (reg.) șervet brodat, care se pune de obicei în lungul mesei.

EXPLOREZ

- 1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.
- 2 Notează ce informații primesc cititorii referitoare la tipul textului și la modul în care va putea fi receptat.
- 3 Prezintă prin ce se diferențiază grafia textului față de cea a altor texte pe care le-ai mai citit.

Acțiunea transpusă pe scenă și conflictul

- 4 Care este ordinea cronologică a acțiunilor? Notează-le în caiet pe o axă temporală.
 - a) Catinca aranjează masa, asigurându-se de câte tacâmuri este nevoie.
 - b) Puiu discută cu Catinca despre viitoarea ardere a cărților din care învață.
 - c) Puiu o minte pe Catinca spunându-i că învață cu ochii închiși.
 - d) Puiu încearcă să o convingă pe Catinca de importanța banilor și nu a studiului.
 - e) Catinca intră brusc în sufragerie și îl sperie pe Puiu.
- 5 Notează, în două-trei enunțuri, în ce constă conflictul dintre personaje.
- 6 Care este dorința lui Puiu? Ce îl motivează să aibă această dorință?

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

- 7 Indică unde și când se petrece acțiunea.
- 8 Prezintă, în două-trei enunțuri, prin ce este particularizat spațiul scenic.

Personajele

- 9 Menționează personajele prezente de-a lungul întregului text și pe cele prezente în **Tabloul I**.
- 10 Realizează un organizator grafic și notează personajele principale și cele secundare, precum și atitudinea pe care o au și ce tip de relație există între ele.

Tiparul textual: dialogul

- 11 Notează în caiet câte o structură/secvență/replică sugestivă pentru fiecare trăsătură a dialogului:
 - a) dezvăluie dorințele personajelor;
 - b) surprinde stările sufletești;
 - c) sugerează relația dintre personaje;
 - d) evidențiază atitudinea unui personaj față de celelalte personaje;
 - e) reliefează nivelul de educație al personajelor;
 - f) dezvoltă ideile unor personaje.

Didascaliile

- 12 Completează, în caiet, tabelul următor cu secvențe din cadrul didascaliilor care indică aspectele menționate.

Rolul didascaliilor	Secvență sugestivă
Gesturile și comportamentul personajelor	...
Tonul vocii	...
Atitudinea personajelor	...
Starea sufletească	...
Sunetele din exteriorul scenei	...
Destinatarul replicii	...
Momentele de liniște	...
Trăsăturile personajelor	...

Structura

- 13 Cum este structurat textul?
 - În acte;
 - în tablouri;
 - în scene.
- 14 Demonstrează, în opt-zece enunțuri, că textul propus este unul dramatic. Valorifică trăsăturile textului dramatic și analiza realizată în sarcinile precedente.

ELEMENTE-CHEIE

Textul dramatic este o operă literară bazată pe o acțiune ficțională, scrisă cu scopul de a fi transpusă scenic. Își propune să prezinte acțiunile, timpul și spațiul, conflictele, precum și să se facă auzit prin intermediul personajelor și al actorilor. Este un text care poate fi receptat prin lectură, dar și prin transpunerea într-un spectacol.

Trăsături:

- are o formă grafică aparte: se folosesc două corpuri diferite de literă și în fața replicilor se află numele personajului care le rostește;
- textul este structurat în acte, scene și tablouri (actele sunt formate din scene; de regulă, scena începe cu intrarea unui personaj nou; scenele pot fi formate din tablouri);
- se suprapun două texte complementare: dialogul personajelor și didascalile;
- tiparul textual dominant este cel dialogat, care se poate îmbina și cu monologul;
- se folosesc vorbirea directă, cuvântul transpus în act verbal, dar și limbajul teatral (costume, mască, decor, gest, intonație, muzică, lumini etc.);
- acțiunea dramatică este determinată de conflictul dintre personaje, care declanșează mai multe evenimente, conducând la deznodământ.

Didascalile au rolul de a-l ajuta pe cititor să-și reprezinte mental situațiile existente, fiind și un suport al punerii în scenă. Acestea sunt poziționate înaintea textului dialogat, între paranteze și/sau scrise cu italice. Ele sunt enunțate de un dramaturg și au două tipuri de receptori:

- cititorii de literatură, cărora le este descris spațiul ficțiunii, cu personaje, obiecte, acțiuni etc.;
- profesioniștii din teatru (regizori, actori, scenografi, coreografi, costumieri, tehnicieni de lumini și sunet), care descifrează piesa pentru a o pune în scenă.
- Didascalile indică:
- lista personajelor;
- date despre spațiul și timpul acțiunii;
- informații despre autor;
- informații despre înfățișarea personajelor;
- intrările și ieșirile din scenă ale unor personaje;
- deplasarea personajelor pe scenă;
- limbajul paraverbal al personajelor (intonație, ritmul vocii, intensitate, tensiunea cuvintelor);
- limbajul nonverbal al personajelor (mimică, gesturi, joc scenic);
- starea sufletească a personajelor, atitudinea lor;
- momentele de liniște, pauzele;
- sunetele care se aud pe scenă;
- destinatarul replicii.

APROFUNDEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Ascultați primele 10 minute din piesa *Domnișoara Butterfly*, de Tudor Mușatescu, accesând următoarea adresă web: https://www.youtube.com/watch?v=fhNLItoHH0g&ab_channel=TeatruRadiofonic.
- a) Discutați despre modul în care ați reușit să vă imaginați acțiunea în timpul ascultării piesei.
- b) Menționați asemănări și deosebiri existente între ceea ce ați receptat citind și ceea ce ați înțeles ascultând piesa.
- c) Notați informațiile pe care le aflați în primele secunde ale înregistrării.

REFLECTEZ

- Citește următorul fragment din codul bunelor maniere și scrie un text de opinie, de aproximativ 150 de cuvinte, referitor la modul în care e adecvat să ne comportăm la teatru.

„Un spectacol de teatru este întotdeauna o sărbătoare [...] Să contribuim și noi la caracterul festiv și să ne dăm osteneala să ne îmbrăcăm elegant. Ne vom îmbrăca îngrijit, dar fără să pierdem atâta timp, încât să întârziem. [...] La teatru, bărbatul va merge înainte pentru a o proteja pe partenera sa de privirile curioase. [...] Este de neconceput să mănânci sau să comentezi în timpul spectacolului. [...] Ne salutăm cunoștințele cu o simplă înclinare a capului și nu angajăm o conversație pe deasupra creștetelor spectatorilor. În sfârșit trebuie spus că telefoanele mobile se închid obligatoriu în timpul spectacolului. Când trebuie să aplaudăm? La sfârșitul fiecărui act sau după o demonstrație de mare virtuozitate actricească. [...] O persoană bine-crescută își va face o datorie din a răsplăti strădaniile actorilor prin aplauze și nu le va întrerupe doar pentru a se întoarce acasă cu câteva minute mai devreme.”

(Aurelia Marinescu, *Codul bunelor maniere astăzi*)

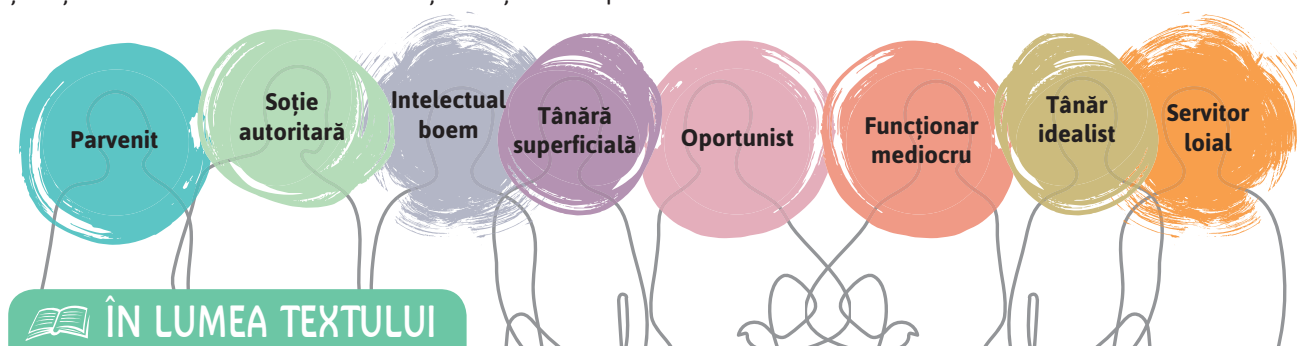

LECȚIA 3

TEXTUL DRAMATIC: *TITANIC VALS*,
DE TUDOR MUȘATESCU

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Asociați următoarelor tipologii de personaje trăsăturile, caracteristicile, valorile, dorințele și interesele acestora. Prezențați în fața clasei portretul realizat!

- Citiți textul următor pe roluri și observați relația dintre personaje.

Titanic vals

(comedie în trei acte)

de Tudor Mușatescu

Personajele:

- **Spirache**, funcționar la prefectură. E un personaj compus din: familie, slujbă și cumsecădenie. Are patruzeci de ani și mai bine.
- **Dacia**, soția lui. Cam de aceeași vârstă. Conservată bine. Foarte voluntară, foarte activă, foarte nemulțumită și foarte supusă mamei sale.
- **Chiriachița**, soacra lui Spirache.
- **Sarmisegetuza**, fiica lui Spirache, supranumită și prințesa familiei, 22 de ani.
- **Gena**, fiica lui Spirache din prima căsătorie. Șchioapă și talentată la pictură.
- **Traian**, băiatul cel mare al lui Spirache. A ajuns să strângă, până la 20 de ani, trei clase de liceu.
- **Decebal**, băiatul cel mic al lui Spirache. 12 ani.
- **Petre Dinu**, funcționar la poșta locală. Prepară drepul în particular. Are 24 de ani.
- **Stamatescu**, căpitan de cavalerie.
- **Rădulescu Nercea**, licențiat în drept, fost magistrat avocat. Președintele organizației județene a Partidului Național-Social.
- **Procopiu**, avocat, coleg de școală cu Spirache.
- **Un vecin**, ca toți vecinii.
- **Doica**, ca toate doicile.
- **O servitoare**, ca toate servitoarele.
- **Un fotograf**, ca toți fotografi.

Acțiunea se petrece în anul 1932, în orice oraș unde există soacre, neveste și prefecturi.

Tudor Mușatescu (1903–1970), poet, prozator, dramaturg și umorist, a absolvit în 1924 cursurile Facultății de Drept și ale Facultății de Litere de la Universitatea București. În 1923, va debuta ca dramaturg, cu piesa intitulată „Focurile de pe comori”, scrisă în limba franceză și reprezentată la Paris. Fiul său, Bogdan Mușatescu, îl descrie astfel: „un om deschis, radios, vesel și foarte bogat sufletește, de un altruism nemaipomenit”.

Opere: piese de teatru (*Titanic Vals*, cu premiera în noiembrie 1932, *...Escu*, *Visul unei nopți de vară*, *Țara fericirii*, *Profesorul de franceză*), versuri (*Vitrinele toamnei*), schițe (*Ale vieții valuri*), proză (*Doresc ca micile mele rândulețe*, *Fiecare cu părerea lui*), roman (*Mica publicitate*).

Reflecții despre lume prin literatură. „Dacă îmi recunosc un merit ca dramaturg este că oricare dintre personajele mele, înțepate cu un ac, va sângera sânge viu, uman”; „În viață, joacă teatru numai cei care n-au niciun rol” – Tudor Mușatescu. Personajele lui Tudor Mușatescu alcătuiesc o lume descrisă de un observator înzestrat cu harul sesizării ridicolului sau a ceea ce este emoționant și cu capacitatea de a le așterne în chip interesant (conform lui Victor Brădățeanu).

ACTUL I

SCENA 1

Spirache, Dacia, Chiriachița, Gena, Traian și Decebal

(După ridicarea cortinei, „familia” își continuă un timp ocupațiile individuale. Ziarul lui Spirache își întoarce pagina, mâna Daciei răsucesce vertiginos bobinul sub ochii lui Decebal, atenți să vadă „cât mai e de depănat din scul”. Chiriachița înșiră ultimele cărți cu gesturi de preoteasă antică, Traian schițează vag colaci de fum, ceștile de cafea zornăie pe bufet, pila de unghii răcăie cu zgomotul ei specific... Câteva clipe pauză...)

Chiriachița (îi cade o carte pe jos): Sarmisegetuza... la apleacă-te, maică, și dă-mi valetelile de jos.

Miza: Mamă-mare, te-am rugat de o sută de mii de ori până acum să nu-mi mai zici Sarmisegetuza... Zi-mi Miza, cum îmi zice toată lumea. (Se apleacă în silă, Gena îi ia înainte și ridică cartea.)

Gena: Poftim... (Îi dă cartea.)

Traian (care nu prea înghite pe soră-sa): Puteai să te deranjezi mai repede, prințeso, că nu ți se deteriorează silueta...

Chiriachița: Eu știu că Sarmisegetuza te cheamă... Miza nu e nume de om... Miza, Liza, astea sunt nume de iepe, nu de fete de oameni cumsecade...

Traian: Sigur... și unde pui că numele ei vine de la cea mai mare cetate din istoria românilor... (Declamând, ironic...) „La Sarmisegetuza stă mândrul Decebal, ce-a nfrânt popoare multe de jos și de pe cal.”

Chiriachița: Ba să mă ierți dumneata. Numele ei vine de la răposatul ta'to-mare, că el v-a botezat pe toți.

Traian: Da' știu că și-a bătut joc de noi! (Arată pe fiecare din cei pe care îi numește.) Sarmisegetuza... Decebal... Traian... Pe mama... Dacia... Dacă mai

aveam încă un frate... l-ar fi botezat Turnu-Roșu... că alt nume propriu nu mai există din timpul luptelor cu dacii... (Un timp.) Parcă am fi familie de împărat roman, nu de funcționar la prefectură...

(Spirache ridică ochii de sub ochelari, ascultă o clipă despre ce este vorba, apoi reia lectura.)

Chiriachița: Eh! Ta'to-mare a fost institutor, băiete, nu terchea-berchea ca voi... de vă botezați copiii Neacșu, Niță, Costache și etc., nume d-astea oareșicare... (Tăcere un timp. Apoi ca pentru ea.) Hm!... Auzi colo?!... Miza!... (Alt timp.) Miza se pune la cărți... [...]

Decebal: Uite, mamă, Traian iară vrea să mă bată.

Spirache (cu blândețe): Lasă-l în pace, Traiane. Tu ești mai mare...

Traian: Nu vezi ce obraznic e?

Gena: Ei și? Spune-i tatii... Tu n-ai dreptul să-l bați.

Traian: Te rog să nu te amesteci în istorie. Când Traian îl bătea pe Decebal... nu îndrăzne să se amestece în ciorbă niciun popor de pîmprejur.

Decebal (oftează): Ah! Doamne! De ce nu m-a botezat tata-mare pe mine Atila, să-i arăt eu lui... (Strânge pumnii.)

Gena (deschizând cutia de tablă fostă Suchard-Cacao în care ține cafeaua): Mamă, nu mai e cafea decât pentru două cești...

Dacia: Spirache, tu bei cafea? (Fără să aștepte răspunsul.) Să nu-ți faci rău la inimă...

Spirache (în jurnal): Dacă faceți, beau.

Miza: Beau și eu una, mamă! Nu știu de unde îmi vine un miros de ceapă. (Se strâmbă afectată a greață.)

Dacia (Chiriachiței): Mamă, mai bei și dumneata una? Ai băut cinci azi!...

Chiriachița: Cum să nu beau? Mai e vorbă? Beau și cinsprezece că sunt supărată.

Dacia: Geno, fă atunci una pentru mama și cealaltă pentru ei. (Arată pe Miza și Traian.)

Gena: A zis tata că vrea să bea și dumnealui.

Chiriachița: Dumnealui să rabde... Cine vrea să bea cafea să cumpere. Asta e din litra cumpărată alaltăieri, din pensia mea.

Spirache (strâns în el și în jurnal): Nu e nimic, mamă-soacră, eu nu țin să beau cafea... Bea-o dumneata pe toată... [...]

Chiriachița: Fă și tu politică! Nu sta ca proasta în oștire. Văz că jurnalele le tocești de nu mai poate omul să facă nimic cu ele.

Spirache (sincer): N-am încredere în niciun partid.

Chiriachița: Dar în cine ai încredere?

Spirache: În Dumnezeu...

Chiriachița: În nădejdea lui Dumnezeu, băiete, poți să aștepti tu mult și bine. Mai bine înscrie-te la averscani.

Spirache: Nu e în firea mea să fac politică. Prea aș face dreptate multă, dac-aș avea putere... și aș muri asasinat. Așa că n-am nicio nădejde de la nimeni.

Chiriachița: Ți-am mai spus eu... Singura nădejde e tot frate-tău, Tache... Dacă nu cumva o avea și ăla de gând să trăiască o sută de ani. [...]

(Pe stradă începe să se audă o flașnetă*, care cântă Titanic vals. Treptat, cântecul se aude mai distinct, toți ascultă și Traian începe să fredoneze.)

Chiriachița: Ce cântec e ăsta, Traiane, că parcă-l știu și eu?

Traian: Titanic vals... (Cântă puțin cu vorbe.) „Pe-o mare gentilă, pe-un blestemat ocean, se vede la o milă, un pachebot* titan (bis)... Căpitanul Robertu și cu matrozii* sare...”

Dacia: Aha! Valsul ăsta e de pe vremea când s-a ciocnit Titanicul cu ghețarii și s-a scufundat în ocean... (Pe gânduri.) Ăla zic și eu naufragiu!

Miza: Splendidă catastrofă!

Chiriachița: Ia deschide fereastra nițel, Traiane, să-l auzim mai bine... (Traian deschide. Flașnetă tocmai trece prin dreptul casei. Melodia culminează, apoi, treptat, se stinge. Toți urmăresc valsul până se pierde.)

ACTUL II

(Un hol-salon, în noua casă a lui Spirache. Un perfect prost-gust. Vizibil, tabloul în ulei al unchiului defunct, în locul portretului-fotografie din actul întâi. Un aparat de radio. Dispoziția mobilelor și ieșirilor privește direcția de scenă. În fund trebuie să fie o ușă care se deschide spre un balcon (apartamentul se găsește la etaj), deasupra străzii principale, pe care se află situat imobilul. A trecut un an.) [...]

SCENA 6

Dacia, Chiriachița, Miza, Traian

Dacia (de îndată ce a ieșit Nercea, izbucnește fericită, alergând pe la ușile tuturor): Mamă! Traiane! Mizo! Copii! (Cei chemați intră unul după altul, pe uși diverse.) Veniți repede... S-a făcut! Spirache e candidat!

Miza: Ești sigură?

Dacia: Mi-a spus Nercea rezultatul. E al patrulea pe listă! În sfârșit! (Exuberantă) Trăiesc cea mai fericită zi din viața mea... Mai fericită chiar decât când a murit cumnatul Tache...

Chiriachița: Zecele meu de cupă, săracul!... (Trece.) E! (O pupă.) Să ne trăiască, și la mai mare!... Ți-am spus eu că o să ai noroc cu carul în viață! Te-ai născut cu căiță*...

Miza: Să bem șampanie...

Dacia: Da,... da... să bem șampanie... (Sună, intră servitoarea, din stânga.) Maria! Adu pahare și o sticlă de șampanie din cămară... [...]

SCENA 7

Aceiași, Spirache

Traian (focos): Uite-l... Tam-tam-tam-tam-tam-ti-ta-ti... (Cântă arpegiul cunoscut.) Ura!...

Dacia (se repede înaintea lui, exuberantă): Spirache... Spirache... vino să te... (Se oprește în fața aerului lui dus.) Dar ce ai, dragă, nu ți-e bine? [...]

Traian (același joc): Ce e, tată?

Chiriachița: Mă Spirache, mă!... (Toți sunt lângă el, cu figuri în panică.) Ia spune! Ce ți s-a întâmplat?

Spirache: O nenorocire... (E dezolat.)

Toți: Ce e? Spune!

Spirache: M-au pus mișei candidați! (Rămâne cu ochii în gol, epuizat.) [...]

Chiriachița: Asta e nenorocirea care ți s-a întâmplat?

Traian: Face farse...

Spirache: Nu fac nicio farsă. (Sincer) Vă dau cuvântul meu de onoare că e adevărat.

Adineauri, la unsprezece... am fost pus candidat pe lista guvernului... al patrulea...

Chiriachița: Te pomeniști că vrei să te puie întâiul?

Spirache: Nu, mamă-soacră. Nu vreau să fiu nici întâiul, nici al patrulea... nici al nouălea... nu vreau să fiu deloc... asta e...

Dacia: Ce, nu ești în toate mințile? [...]

Spirache: Voi nu mă înțelegeți pe mine!

Dacia: Siiiigur... Tu ești filozof... Cine mai e ca tine?!

Spirache: Nu sunt filozof... sunt numai un om cumsecade... și asta... voi n-o puteți înțelege...

flașnetă (s.f.) – mică orgă mecanică portativă, acționată prin învârtirea unei manivele.

pachebot (s.n.) – navă (mare) care transportă (mai ales) călători.

matroz (s.m.) – marinar.

căiță (s.f.) – membrană care învelește capul unor copii nou-născuți. *Născut cu căiță* (pe cap) = se spune despre un om norocos.

De-altminteri nimeni nu m-a înțeles niciodată în familia mea... Afară de... (Ezită.) de... cineva care, din nenorocire, trebuie să stea departe de mine... [...]

Spirache (Ferm. Pe un ton neîntrebuit până acum.): Nu primesc candidatura...! (Bate cu pumnii în el însuși.)

Dacia: Ce, ești nebun?...

Chiriachița: Vino-ți în fire, omule... [...]

Spirache: Țștia care învârtesc politica în județ, douăzeci de ani de zile, cât am fost funcționar... de-abia dacă mi-au răspuns la bună-ziaua... Și-acum, așa, dintr-odată... mă ridică la ranguri pe care nu le-am visat! (Reflexiv) Trebuie să fie ceva la mijloc...

Dacia: Dar e foarte ușor de ghicit! Tu nu mai ești astăzi „nea Spirache de la prefectură”!

Spirache: Dar cine sunt?

Dacia: Ești „domnul Spiridon Necșulescu”.

Decebal: Ești un cineva!

Spirache: Și ce diferență este, mă rog, între unul și altul?

Dacia: Cincizeci de milioane, pe care le-ai moștenit... [...]

Spirache: Cine mă poate obliga?...

Dacia (privindu-l fix, implacabil, definitiv): Eu!

Spirache (ca și cum până acum ar fi uitat de existența ei și își aduce dintr-odată aminte): Tu?

Chiriachița (cu aceeași privire ca a Daciei, o arată): Ea!

Miza (același joc): Mama!

Traian (același joc): Noi!

(Sub privirile lor, Spirache are o lumină ciudată în ochi... o lumină care pătrunde în fiecare, fără să ardă... numai să lumineze.)

Spirache: Voi? (Îi privește un timp... Lumina din ochi capătă – treptat – o strălucire plină de înțelesuri... apoi devine fixă, hotărâtă, ca o flacără imobilă deasupra unei comori ascunse.) Voi?... Toți contra mea?... Iarăși? Mereu? V-ați unit ca să-mi distrugeți liniștea, câtă bruma mai am... să-mi tulburați zilele, câte bruma mi-au mai rămas... Dacă nu v-aș cunoaște, dacă n-aș ști că sunteți ai mei... mi s-ar părea că-mi sunteți dușmani... Ei bine... dacă e așa... dacă voi vă opuneți... știu ce-mi mai rămâne de făcut. [...]

Dacia: Ne ameninți? Ne ameninți tu pe noi?... Îndrăznești?

Spirache: Da!... V-ameninț... Văd că vreți luptă... Bine... Fie... O să ne luptăm... Fiecare cu mijloacele lui. [...]

ACTUL III

SCENA 12

Miza, Gena, Traian, Dacia, Chiriachița

Traian (uluit, strigă): Mamăăă! E nebun! Pe onoarea mea dacă n-a-nnebunit subit...

Dacia: Cine, frate?

Traian: Cum cine? Tata...

Dacia: Spirache? Dar ce-a făcut?

Traian: Adineauri... a vorbit... a ținut un discurs...

Chiriachița (îl oprește cu un gest): Am priceput... Mai bine îl făcea Dumnezeu mut...

Traian: Ce mut? Ce mut? Mai bine nu-l mai făcea deloc.

Dacia: Dar ce-a spus, omule, pentru Dumnezeu!

Traian: Să vezi! De azi de dimineață, de când a început votarea, îl roagă toți candidații... partizanii... Nercea... în sfârșit, toți... „Zi și dumneata numai două vorbe, nene Spirache, să vază alegătorii că nu ești mut!” Aș! Nici n-a vrut să audă... Că el nu e orator... că nu vrea să siluiască voința alegătorilor... prostii de-ale lui... Peste tot, la toate localurile de votare din județ și din oraș pe unde am cutreierat, vorbeau ceilalți pentru el și-l arătau cu mâna ca la moși: „Set animo selbatic amporte de fore de Congo possession franse.”

Chiriachița: Lasă, domnule, moșii și spune...

Traian: Ai răbdare... să vezi... Adineauri, când ne duceam cu toți ai noștri spre club, ne-ntâlnim cu un grup de alegători... peste o mie de alegători, din vreo

cinci-șase comune dimprejur... mă rog, ca la vreo două pogoane de oameni, care se duceau la vot. Și deodată, fără să bage de seamă nimeni, tata o șterge de lângă noi, și țâști! apare în balconul clubului. Își scoate pălăria, se șterge pe frunte cu dosul palmei...

Dacia: Și i-am dat azi batistă de olandă curată...

Traian: Și-ncepe să ție un discurs... „Fraților! zice, viu în fața voastră pentru prima dată, ca să vă rog să m-ascultați...”

Chiriachița: Până aici nu e așa de rău.

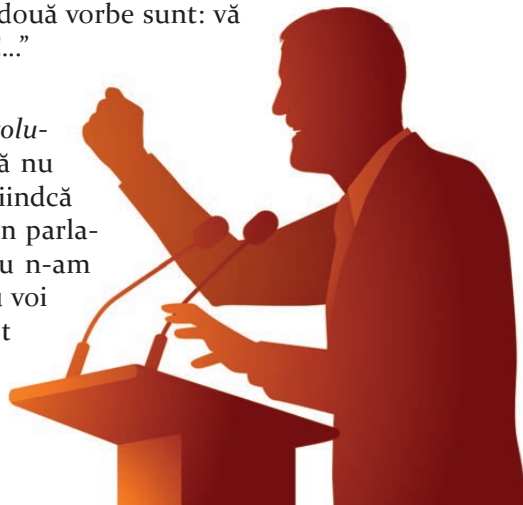
Traian: Stai nițel!... „N-am să vă spui... – zice – decât două cuvinte...”

Dacia: Slab... Slab... fără convingere...

Traian: „Și aceste două vorbe sunt: vă rog să nu mă votați!...”

(Tablou)

Traian (continuă volubil și indignat): „Să nu mă votați – zice – fiindcă nu merit să intru în parlament, pentru că eu n-am făcut nimic pentru voi și nici n-am să pot să fac. De ce să vă mint și să vă

înșel buna voastră credință?...” Și, mă rog, pe tonul ăsta, dă-i și dă-i, de credeam că-nnebunesc și eu... că el, ce să vă spui, cred c-a-nnebunit de-a binelea...

Dacia (*explozie, deși e leșinată aproape*): A-nnebunit cu siguranță... Altminteri nu-mi explic... Auzi colo? Candidat care să ceară alegătorilor să nu-l voteze! Asta nu s-a mai pomenit de când e lumea... S-a făcut de râs... S-a făcut de râs... S-a făcut de râs... Mi-a stricat toată ziua de azi... toată bucuria... [...]

(*Intră Spirache, e asudat, totuși senin, cu o mare satisfacție pe figură.*)

SCENA 13

Cei dintâi, Spirache

Dacia (*văzându-l*): Ce ai făcut, nemernicule? Ce-ai făcut? Ce ne-ai făcut?

Spirache (*îi privește pe toți, la rând. Toți sunt ostili. Numai Gena nu este*): Ce să fac? Ți-am făcut gustul și am ținut un discurs... Și nu așa, fitecui. La peste o mie de alegători... Ah! Ce să spui? E admirabil să te vezi ascultat de o mulțime așa de impunătoare... să-ți dai seama că vorbele tale pătrund dintr-odată în atâtea urechi, în atâtea creieri... și poate, în atâtea inimi...

Chiriachița (*vorbește ea, fiindcă Dacia nu mai are glas*): Mă mir că nu s-au tăvălit pe jos de râs.

Spirache: De ce să se tăvălească? Pentru că le-am vorbit sincer... cinstit... omeneste?...

Dacia (*explodează*): Nu pentru asta. Pentru că ai fost ridicol... pentru că ai făcut ceea ce nimeni, niciun candidat de pe lume, n-a îndrăznit să facă până acuma.

Spirache: Adică să spuie adevărul? Să le ceară să nu fie votat?

Dacia: Fii pe pace... Nici n-au să te voteze... te-ai șters pe bot de deputăție... [...] Nu-nțelegi fiindcă nu mai ești în toate mințile... tu nu vezi? Cu un gest nescotit ai distrus atâtea planuri, atâtea speranțe, atâtea visuri... [...]

Spirache: Da... dar am și eu planurile mele, visurile mele, speranțele mele! Îmi pare rău că nu se potrivesc cu ale voastre... Am fi fost atât de fericiți...

Dacia: Știu eu visurile tale... Le cunosc... Știu că vrei să rămâi aici, în provincie... să creștem pui de găină... s-avem stupi de albine și cotețe de porumbei...

Spirache: Și ce, n-ar fi bine? Ce poate fi mai frumos și mai bun în viață decât o familie unită... cu soacră, cu copii, cu gineri și cu nepoți... trăind într-un colț de lume numai cu bucuriile ei mici, așa cum sunt ele, fără să râvnească lucruri care n-ar face decât s-o zbu-ciume și s-o fărâmițeze... Eu așa judec... Familia și liniștea în casă sunt cele mai bune lucruri pe care le-a dat Dumnezeu pe pământ... [...] Și voi să mă iertați (*tuturor*) că n-am vrut să fiu deputat... nu e o meserie potrivită pentru un om ca mine...

Chiriachița: Mă Spirică! Tu ai fi fost bun de apostol... mă!

Spirache: Mă fletezi... mamă-soacră... și este pentru prima dată, de când ne cunoaștem...

(*Intră Nercea.*)

SCENA 14

Aceiași, Nercea

Nercea (*intră în goană... E vesel, exuberant, alergând spre Spirache*): Nene Spirache, nene Spirache... Dă-mi voie să te pup... Ai fost piramidal... (*Îl pupă.*) Piramidal... Imediat după discurs te-am căutat să te felicit și nu te-am găsit... Dispăruseși! Am aflat că ești aici și am venit într-o fugă... Ai fost extraordinar... Iertați-mă, vă rog, că nu v-am dat nici bună ziua... dar sunt emoționat... (*către toți*) Mai rar am văzut un atât de grandios debut politic... Atâta fineță... atâta tact... (*Spirache e pur și simplu tâmpit.*) Să spui drept, nu mă așteptam la atâta din partea unui debutant... Știam că ești un om de mare valoare, dar, mărturisesc, nu știam că ești în același timp și un geniu politic în

stare latentă... Să trăiești, nene Spirache... (*Îl pupă iar.*) Să ne trăiești... Să vă trăiască...

Dacia (*care, ca și întreaga familie, n-a știut dacă Nercea vorbește serios, sau își bate joc de Spirache*): Crezi că discursul lui Spirache a fost, într-adevăr, la înălțimea așteptărilor?

Nercea: Le-a depășit, stimată doamnă... Discursul maestrului Spirache... a fost pur și simplu „o lovitură”, o bombă căzută în tabăra dușmană tocmai la momentul oportun, pentru că, cu tot optimismul meu, trebuie să recunosc că succesul nostru în alegeri era aproape compromis... Rezultatele din județ erau dezastruoase... În schimb, orașul mergea și mai

prost... așa că până adineauri... socoteam lupta pierdută, eșecul definitiv... și iată că salvarea noastră a venit tocmai de unde ne așteptam mai puțin.

Chiriachița: De la Spirache...

Nercea: Exact!... De la Spirache... Discursul pe care l-a rostit adineauri a avut darul să creeze un curent nemaipomenit... Alegătorii au pornit la vot în delir și, în acest moment, ultimele buletine cad în urne,

în favoarea noastră... succesul este asigurat... Partidul nostru e victorios, și nenea Spirache... e ales... [...]

Spirache: Îți mulțumesc, domnule Rădulescu... și pentru că azi petrec o zi mare în viața mea... îți fac o făgăduială solemnă... în ziua când oi ajunge și ministru, mă spânzur cu cureaua de la pantaloni de cuiul lămpii de la Prezidenția de Consiliu...

(*Râsete*)

SCENA ULTIMĂ

Servitoarea, Cei dinainte, Fotograful

Servitoarea: Coniță, a venit un fotograf...

(*Toți se uită nedumeriți.*)

Nercea: Eu l-am chemat... ca să avem prima fotografie a lui nenea Spirache în calitate de deputat... Cheamă-l înăuntru, fetico...

(*Servitoarea iese.*)

Dacia: Cum te gândești la toate, domnule Rădulescu!...

Nercea: În politică, marea artă, scumpă doamnă, este să te gândești la toate înainte, și la nimic după...

(*Intră fotograful.*)

Fotograful: Sărut mâinile... Salut, și la mai mare, coane Spirache...

Nercea (visător): „Coane Spirache”! Cum creează de repede poporul numele de antologie ale bărbatilor politici... Petre Carp a rămas „Conu Petrache”... Kogălniceanu – „Conu Mihalache”... nenea Spirache... va rămâne „Conu Spirache”...

Spirache: Eu nu mă fotografiez, drăguță...

Fotograful (instalându-și aparatul pe trepied): Se poate? Coane Spirache? De ce să vă duceți la Julietta la București și să nu ne încurajați pe noi... artiștii locali, care, de... am dat și noi un vot...

Dacia: Trebuie să te fotografiezi, Spirache...

Chiriachița: Hai, hai, nu mai face nazuri...

Spirache: Nu... nu... nu... Nu m-am fotografiat când mi-au trebuit două poze pentru biletul de populație...

Miza: Hai, tată, fotografiază-te... [...]

Spirache: Bine, dar numai cu voi... Cu dumnealui nu! (*Arată spre Nercea.*)

Dacia (deschide ușa): Decebal!... Decebal!... (*Către ceilalți*) Să fim cu toții...

Spirache: Păcat că nu sunt și ginerii... amândoi...

Dacia: Și asta o știi?

Spirache: Parcă nu i-am trimis eu aici... pe fiecare pe rând...

(*Intră Decebal.*)

Fotograful (îi așază): Îmi dați voie... un moment... (*Privește încăperea.*) Așaaaa!... Poftiți dumneavoastră aici... (*O ia pe Chiriachița și o așază pe un scaun în centru.*) Conu Spirache în dreapta... (*Îl așază pe un scaun.*) Coniță... în stânga... (*Îl contemplă.*) Prima

generație... Buuuun... Acum a doua generație... Dacă-mi permiteți, duduie... (*O conduce pe Gena în spate, în picioare.*) Și dumneavoastră... alături. (*Același joc cu Miza.*) Mata... (*lui Traian*) între surioare... Bun. Acum, a treia generație...

Dacia: Să stea pe genunchii lui tat-so! (*E vorba de Decebal.*)

Fotograful: Nu... Nu... (*Contemplă.*) Ia stai mata coala în față. (*Îl așază cu picioarele încrucișate în fața grupului, pe covor.*) Așaaaa!... Bun... Un moment! (*Trece cu joc de scenă când la grup, când la aparat... Vizează sub crepul negru, cu exclamațiile profesionale.*) Așa! Perfect! Capul puțin mai sus... o iiiideeeeee mai la dreapta... (*Până când aranjează grupul, trece un timp. Când e gata de tot, trece la aparat și își ia poziția de operat.*) Aaacuma... ochii la mine... priviți aici... Duduie, mata, capul puțin mai sus... Gataaaaa!... acum... una... două...

Chiriachița: Zi „păsărică”, c-altminteri clipesc...

(*Pe stradă începe să se audă flașneta cu Titanic vals.*)

Spirache: Un moment, te rog!... (*Pleacă de la locul lui și, sub privirile tuturor, care îl urmăresc, desprinde portretul lui Tache din cui și îl fixează în spatele grupului... apoi, în tăcerea generală, intră în odaia copilului, de unde vine mânând căruțul... Îl așază la grup.*) Acuma suntem cu toții... Dă-i drumul, drăguță! (*Se așază.*)

Nercea (privind): Iată o familie fericită... E prima dată în viața mea când regret că sunt celibatar...

Fotograful (reface pozițiile și trece la aparat): Așaaaa... ochii la mine, vă rog... un moment... Un moment, vă rog... U-na... do-ua... trei... Merci... (*Închide capacul obiectivului și cortina cade.*)

☆☆ REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Răspunde la întrebările din caseta alăturată și confruntă-ți apoi răspunsurile cu ale colegului de bancă.

- Ce ți-a plăcut cel mai mult în acest text?
- Ce emoții ți-a provocat lectura textului?
- De ce anume ți-a amintit textul?
- Ce reacții ar avea prietenii tăi dacă le-ai povesti acest text?

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă cerințele de mai jos, pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

- Care sunt personajele prezente în scenele selectate?
- Despre ce discută personajele în Scena 1?
- Ce îi provoacă fericire Daciei în Scena 6?
- Cum reacționează Spirache la vestea că este susținut pe listele politice?
- Cum reușește Spirache să fie votat în alegeri?
- Ce se întâmplă în final?
- Care este statutul economic al familiei la început? Dar la final? Cum se modifică?

3 Răspunde la întrebările de mai jos, căutând sugestii în mai multe secvențe ale textului.

- Ce atitudine au personajele față de Spirache?
- Care sunt, în opinia Chiriachiței, soluțiile lui Spirache pentru a avea o situație financiară bună?
- Pentru ce este lăudat și pentru ce este criticat Spirache?
- Cum se simte Spirache în familie?

4 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

- Numele Mizei provine de la ...
- Membrii familiei au nume care sugerează ...
- Nu primesc cafea toți membrii familiei, deoarece ...
- Traian deschide fereastra pentru ...
- Spirache își amenință familia atunci când ...
- Nercea consideră că Spirache a avut un debut glorios în politică, pentru că ...

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

5 Răspunde, în scris, la întrebările următoare.

- Când și unde se petrece acțiunea?
- Pe ce perioadă se desfășoară acțiunea din piesă? Extrage o secvență care prezintă intervalul de timp.

Intriga. Acțiunea

6 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos, urmărind ordinea evenimentelor.

- Care sunt informațiile de context prezentate la început?
- În ce constă conflictul care declanșează acțiunea? Alege una dintre variante:
 - tachinările dintre copii;
 - discuția despre numele copiilor;
 - speranța că vor găsi soluția de a obține bani;
 - lipsa cafelei în casă;
 - refuzul lui Spirache de a intra în politică.
- Care este ordinea cronologică a evenimentelor? Notează-le în caiet pe o axă temporală.
 - Toate personajele ascultă valsul care se aude de afară.
 - Personajele doresc să bea cafea, dar nu mai este în cutie pentru toată lumea.
 - În familie se discută despre originea numelor copiilor.
 - Spirache se contrazice cu cei din familia sa pentru că aceștia susțin intrarea lui în politică.
 - Odată cu obținerea calității de deputat, cei din familia lui Spirache fac o fotografie împreună.
 - Spirache dă familiei vestea că este propus pe lista guvernului.
 - Chiriachița îl îndeamnă pe Spirache să intre în politică.
 - Traian intră nervos din cauza discursului pe care l-a avut Spirache.
 - Nercea apare entuziasmat pentru a-l felicita pe Spirache pentru debutul său în politică.
 - Spirache le susține votanților un discurs în care îi roagă să nu-l voteze.

- Cum evoluează acțiunea? Ia în considerare timpul, spațiul și personajele.
- Care este atmosfera în finalul piesei?

Personajele

7 Realizează, în caiet, un organizator grafic și:

a) notează în centru numele personajului principal, în jurul lui personajele secundare, iar mai apoi cele episodice (te poți raporta la harta din manualul digital);

b) trasează axe între personaje și notează:

- relația dintre personajele din text;
- atitudinea personajelor față de personajul principal.

Notează câte o trăsătură a fiecărui personaj, precizând mijlocul de caracterizare utilizat și ilustrând-o cu o secvență semnificativă.

Dialogul și didascalii

8 Alege răspunsul corect. În cadrul textului există:

- a) doar dialog între personaje;
b) monolog și dialog între personaje.

9 Notează, în caiet, câte o structură/secvență/replică sugestivă pentru fiecare trăsătură a dialogului.

- a) Dezvăluie dorințele personajelor.
b) Surprinde stările sufletești ale personajelor.
c) Sugerează relația dintre personaje.
d) Evidențiază atitudinea unui personaj față de celelalte personaje.
e) Reliefează nivelul de educație al personajelor.
f) Dezvăluie ideile personajelor.

II. Copiază, în caiet, tabelul de mai jos, apoi completează-l cu informații referitoare la textul dramatic *Titanic* vals de Tudor Mușatescu.

g) Oferă explicații suplimentare pentru clarificarea unor idei.

10 Exemplifică cel puțin patru tipuri diferite de indicații oferite în didascalii (te poți folosi de informațiile de la rubrica **Elemente-cheie** de la **pagina 104**).

11 Recitește didascalia din deschiderea scenei I și răspunde la întrebările de mai jos.

- a) Ce activități au personajele?
b) Ce se sugerează prin faptul că o perioadă fiecare își vede de preocuparea sa?
c) Ce trăsături ale personajelor reies din comunicarea lor nonverbală?

Tipul textului

12 Ilustrează trăsăturile textului dramatic regăsite în *Titanic* vals de Tudor Mușatescu.

HARTA TEXTULUI DRAMATIC

Autorul: ...				
Titlul: ...				
Textul vorbește despre: ...				
Cadrul acțiunii				
Unde se desfășoară acțiunea?		Când are loc acțiunea?		
...		...		
Personajele				
Principale: ...		Secundare: ...		Episodice: ...
Intriga/Acțiunea				
Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare
...	...	...	...	...
Finalul acțiunii: ...				
Tiparul textual: ...				
Modul de structurare: ...				

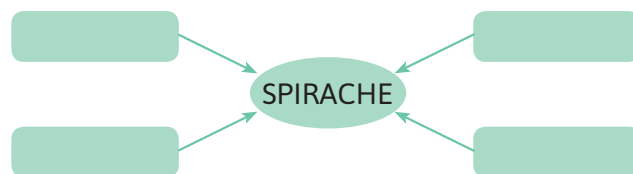
SPIRACHE ȘI REFLECȚIILE ASUPRA LUMII

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Descoperiți lumea în care trăiește Spirache. Desenați câte un decor pentru fiecare act, surprinzând detaliile acestuia, personajele, locurile care alcătuiesc lumea textului.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre dorințele personajelor și completați, în caiet, graficul următor.

Spirache		Ceilalți din familie	
 Care este dorința lui Spirache?	...	 Care este dorința familiei?	...
 Ce face Spirache pentru a-și îndeplini dorința?	...	 Ce fac cei din familia sa pentru a li se împlini dorința?	...
 Ce dificultăți întâmpină în realizarea dorinței?	...	 Ce dificultăți întâmpină în realizarea dorinței?	...
 Ce înțeleg ceilalți din dorința lui?	...	 Cum se raportează Spirache la dorința familiei sale?	...
 Și-a îndeplinit dorința așa cum pare în finalul piesei? Justificați-vă opțiunea!	...	 Care este semnificația conflictului dintre familie și Spirache?	...

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Completați schema alăturată cu valorile care-l caracterizează pe Spirache.

4 Alege răspunsurile pe care le consideri corecte și precizează în ce fel alegerea de la punctul **a)** ți-a influențat răspunsul de la punctul **b)**.

A. a) Traian o ironizează pe Miza, pentru că:

- sunt în conflict de o perioadă;
- sunt caractere diferite;
- el este un revoltat.

B. a) Dacia nu comandă și pentru Spirache cafea de-oarece:

- e supărată pe atitudinea lui;
- îi forțează mâna de a intra în politică;
- vrea să simtă că e nemulțumită de neajunsurile familiei.

C. a) Chiriachița îl forțează pe Spirache:

- să nu rămână la nivelul de funcționar;
- să accepte postul de deputat;
- să redea familiei statutul pe care l-a avut.

D. a) Nercea îl felicită pe Spirache:

- pentru a fi ajutat odată ce obține poziția;
- pentru că este impresionat de o altfel de atitudine în politică;
- din interes, fiind șocat de reacția alegătorilor.

E. a) Spirache face fotografia:

- pentru că are iluzia unei familii fericite;
- pentru că a intrat în politică;
- pentru a face pe plac celor din jur.

b) Traian este ghidat în acțiunile sale de:

- spiritul său revoltat;
- plăcerea de a tachina;
- dorința de a-și arăta superioritatea.

b) Dacia este ghidată în acțiunile sale de:

- prudență;
- interesul familiei;
- dorința de a fi o familie respectată.

b) Chiriachița este ghidată în acțiunile sale de:

- interesul personal;
- superficialitatea dorinței de a avea poziție și bani;
- ipocrizie.

b) Nercea este ghidat în acțiunile sale:

- de interes;
- de tact politic;
- de dorința de a fi ca Spirache.

b) Spirache e ghidat în acțiunile sale:

- de dorința de a avea o familie fericită;
- de dorința poporului de a-l avea în frunte;
- de responsabilitate.

5 Cum se transformă personajele pe parcursul acțiunii? Răspunde într-un text de șapte–opt enunțuri.

6 Scrie o compunere, de minimum 150 de cuvinte, în care să caracterizezi personajul Spirache. În redactarea compunerii, poți avea în vedere întrebările și sugestiile din manualul digital.

7 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați ideile de mai jos referitoare la *Titanic vals* și prezentați, în șase–opt enunțuri scrise, una dintre acestea.

Piesa lui Tudor Mușatescu este despre membrii unei familii burgheze care nu știu să fie sinceri unii cu alții.

Este o lume care se luptă între esență și aparență, iar oamenii au multe fețe. Poate nu sunt sinceri nici cu sine, pentru că nu sunt mulțumiți de ei înșiși.

Piesa prezintă o lume a aparențelor, a interesului personal, o lume pragmatică în care nu contează adevărul fiecăruia.

Lumea este ironizată cu scopul de a încuraja cititorul să nu fie adeptul unor nonvalori, precum superficialitatea, fățarnicia și ipocrizia.

8 Comentează, în cinci–șase enunțuri, scena 13, subliniind raportul dintre esență și aparență, dintre replici manipulative și replici sincere.

REFLECȚIILE MELE DESPRE SPIRACHE

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Întreabă autorul! Imaginați-vă că voi ați scris textul *Titanic vals*. Răspundeți la întrebările de mai jos, motivându-vă alegerile.

Ce v-a determinat să scrieți această piesă?

Care este scopul pentru care ați scris această piesă?

Cine ați vrut să fie personajul principal: Spirache sau societatea?

Cum ați ales personajele?

Care este impactul pe care credeți că această operă îl poate avea asupra cititorilor/spectatorilor?

Grupa 2. Scrie despre text! Scrieți un text, de șapte–opt enunțuri, pentru a fi postat pe un blog de artă în care să prezentați semnificația operei *Titanic vals*. Luați în considerare cum s-a transformat (sau nu) societatea noastră, față de societatea reprezentată în piesa lui Tudor Mușatescu.

Grupa 3. Față în față cu personajul! Raportați-vă la experiența lui Spirache și răspundeți la întrebările de mai jos.

Ce obstacole întâmpină Spirache? Voi cum le-ați fi rezolvat? El de ce nu a acționat cum ați fi făcut voi?

Ce credeți că este important pentru Spirache? Este esențial și pentru voi același lucru? Justificați-vă răspunsul!

Când ar fi trebuit Spirache să clarifice familiei crezul său? De ce credeți că nu a făcut-o?

Ce puteți învăța de la acest personaj?

Grupa 4. Personajul sub lupă! Imaginați-vă că un psiholog, un lingvist specialist în comunicare orală și un jurnalist urmăresc fiecare gândurile, comportamentul și vorbele personajelor. La ce concluzii credeți că va ajunge fiecare? Formulați răspunsul în trei enunțuri, justificându-vă opinia.

REFLECTEZ

- Ce probleme ai întâmpinat în timpul activităților de lectură a textului? Cum le-ai depășit?
- Ce crezi că ar fi necesar să înveți să faci mai bine? La ce ai avea nevoie de mai mult sprijin? Cum vei citi de acum un text dramatic? La ce vei fi atent(ă)?
- Când ai lucrat în grup, ai procedat la fel ca și colegii tăi? Ce ai făcut diferit de ceilalți?
- Ce ai aflat despre tine în timpul activităților dedicate lecturii acestui text?

LECȚIA 4

FRAZA. COORDONAREA (ACTUALIZARE). CONSTRUCȚIA FRAZEI ÎN LIMBA VORBITĂ ȘI ÎN LIMBA SCRISĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta conceptuală a formelor de organizare a comunicării și discutați despre informațiile menționate și despre modul în care au fost grupate, oferind explicații și exemple.

Enunț

- asertiv
- interogativ
- imperativ
- exclamativ

FORME DE ORGANIZARE A COMUNICĂRII

Propoziție

- simplă
- dezvoltată
- afirmativă
- negativă

Frază

EXPLOREZ

- În clasă, mai mulți elevi discută despre pasiunea lor pentru lectură. Citește replicile elevilor și răspunde la cerințele următoare.

Elev 1: Sunt o cititoare pasionată. Nu ratez nicio ocazie de a-mi achiziționa cele mai noi publicații din domeniul literaturii.

Elev 2: Aș fi în stare să citesc o carte pe zi. Nu îmi permite timpul.

Elev 3: Prefer, în general, romanele. În ultimele săptămâni am decis să acord mai multă atenție și poeziei.

Elev 4: Mă ghemuiesc pe canapeaua confortabilă din camera de zi. Mă las captivată de o intrigă polițistă. Mă întind pe șezlongul din pânză de pe terasă. Călătoresc ore întregi prin câte-o țară exotică.

Elev 5: Am o bibliotecă impresionantă, cu sute de volume. Puteți apela oricând la mine dacă aveți nevoie de o recomandare.

- Reformulează cele cinci replici, utilizând conjuncții coordonatoare. Alege din seria dată pe cele potrivite: și, nici, sau, ori, fie, dar, însă, ci, iar, deci.
- Ce modificări observi la nivelul enunțurilor?
- Care dintre cele două variante este mai clară și mai coerentă? Motivează-ți răspunsul, bazându-te pe structura enunțurilor.

- Citește enunțurile următoare și apoi răspunde la cerințele de mai jos.

- Bunica era în bucătărie, făcea clătite pentru nepoți.
- Ne-a sunat pentru a ne cere sfatul.
- Sună-l pe Mircea și rezolvăți această problemă!
- Mi-am cerut scuze, dar încă este supărat pe mine.
- Ne putem vedea azi sau preferi o altă zi?
- Plecând mai târziu decât el, nu ne-am întâlnit.
- Sunt obosită, așa că nu voi ieși în seara asta cu voi.

- Subliniază predicatele din fiecare enunț și stabilește dacă este o propoziție sau o frază.
- Delimitează frazele în propoziții și identifică elementele prin care se face legătura între acestea.
- Stabilește dacă propozițiile au înțeles de sine stătător sau dacă depind, ca sens, de altele.

ELEMENTE-CHEIE

Enunț – asociere de cuvinte/propoziții, al cărei component principal este, de regulă, un verb la formă verbală personală.

Exemplu: Sora mea **dă** examenul de admitere.

Propoziție – enunț cu un singur verb la formă verbală personală.

Exemplu: Sora mea **dorește** notă mare la examenul de admitere.

Frază – enunț cu cel puțin două verbe la forme verbale personale.

Exemplu: Sora mea **dorește să dea** examenul de admitere la Academia de Poliție.

ELEMENTE-CHEIE

Coordonare – raport care se stabilește între cuvinte sau propoziții echivalente sintactic (de același fel).
Coordonarea la nivelul frazei se realizează prin:

- a) **juxtapunere** (marcată grafic prin virgulă)
- b) **joncțiune** (prin conectori)
 - prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale:
 - ▶ copulative: *și; nici; atât ..., cât și; nu numai ..., ci și ...; nu numai ..., dar și ...; nu numai că ..., dar și;*
 - ▶ disjunctive: *sau, ori, fie;*
 - ▶ adversative: *dar, însă, ci, iar, doar că, numai că;*
 - ▶ concluzive: *decî, așa că;*
 - prin adverbe și locuțiuni adverbiale (pentru coordonare concluzivă): *așadar, în concluzie, prin urmare.*

3 Precizează felul conjuncțiilor subliniate în enunțurile de mai jos, raportându-te la clasificarea după înțeles.

- a) Nu vrea să vină la tine, nici să stea cu noi.
- b) M-au sunat, însă nu am putut răspunde.
- c) Te-ar invita în oraș, doar că este cam timid.
- d) Mai stai sau vii cu noi acasă?
- e) Fie mergi la antrenament, fie îi ajuți pe bunici.
- f) Mi-am terminat proiectul, decî sunt liberă zilele acestea.

APROFUNDEZ

1 Rescrie în caiet frazele de mai jos, transformând coordonarea prin juxtapunere în coordonare prin joncțiune. Vei folosi conectori diferiți.

- a) Nu îi place statul la plajă, preferă excursiile.
- b) Mihai nu era acasă, mi-a deschis sora lui.
- c) Toată ziua stă la telefon, se uită la filmulețe, iese cu prietenii.
- d) Sunt obosită, nu voi ieși în oraș în seara aceasta.

STRATEGII DE REDACTARE

- Unele conjuncții coordonatoare pot să apară în pereche. În această situație, se utilizează virgula înaintea celui de-al doilea termen.
Ori joci corect, ori vei fi eliminat!

- Conjuncțiile adversative sunt în mod obligatoriu precedate de virgulă.
Nu a fost ușor, dar am terminat cu bine.

- Conjuncțiile disjunctive „sau” și „ori” nu sunt precedate de virgulă atunci când apar singure.
Ești obosit sau nu te simți bine?

- Conjuncția și locuțiunea conjuncțională concluzivă sunt precedate de virgulă:
A citit mult, așa că azi va răspunde corect.

- Dacă „decî” apare în interiorul propoziției, nu se izolează între virgule:
Eram obosit, am plecat decî mai repede.

- Adverbul prin care se realizează coordonarea concluzivă este izolat prin virgule.
Ai făcut o treabă bună, așadar, te felicit!

2 Precizează ce tip de coordonare prin joncțiune ai realizat în cazul fiecărui enunț de la exercițiul anterior.

3 În textul următor, termenii care marchează relațiile de coordonare sunt greșit utilizați. Rescrie textul, utilizând conectorii potriviți. Fii atent/atență și la semnele de punctuație!

Aveam nevoie de părerea unui expert în privința unui aspect al proiectului, dar colegul meu mi l-a recomandat pe domnul Petru. L-am căutat pe acesta de vreo două ori la birou, deci nu am dat de el. E posibil să fie în concediu, ci să fie plecat în delegație. Era urgent, însă am apelat la o altă persoană, care lucrează în același departament. Acesta a fost foarte amabil, iar m-a invitat imediat în biroul său. Dar am reușit până la urmă să finalizez cu succes proiectul.

4 Alege răspunsul corect.

1) În fraza „Se uită la film și mănâncă popcorn.”, conjuncția copulativă „și” indică:

- a) acțiuni consecutive;
- b) acțiuni simultane;
- c) o completare;
- d) insistența asupra acțiunii.

- 2) În enunțul „Poți ieși cu prietenii tăi, dar să nu stai mult.”, intenția exprimată prin coordonarea adversativă este de:
- ameliorare;
 - contrazicere;
 - limitare;
 - opoziție.
- 3) În fraza „Nu s-a trezit la timp, deci a întârziat la birou.”, conjuncția „deci” indică:
- o clarificare;
 - o concluzie;
 - o confirmare;
 - o consecință.

5 Notează în caiet enunțurile de mai jos, corectându-le în ceea ce privește punctuația.

- Cristina s-a opus inițial ideii noastre dar, până la urmă, am câștigat-o de partea noastră.
- Sandu este în clasa a VIII-a, și, ca orice adolescent, își face planuri pentru anii de liceu.
- Ori iese în drumeții ori pleacă într-o călătorie dar la sfârșit de săptămână nu stă în casă.
- Este un om inteligent nu s-ar compromite, deci, în asemenea hal, indiferent de situație.
- Își dorește de mult timp o pisică așadar îi voi face cadou una de ziua ei de naștere.

6 Citește dialogul dintre Alex și Cristi și răspunde apoi la întrebări.

Alex: Măi, vecine, ce zici de domnu' ăsta nou de s-a mutat în locul bătrânului plecat pe la București?

Cristi: Alex, nu știu ce să zic... Cu domnul ăsta... cu noul vecin multe nu am avut de-a face încă. Da' pare de treabă, da' parcă uneori prea se leagă de toate... prea găsește un cusur în toate... Da' cine știe? poate așa e el, mai atent la detalii, perfecționist.

Alex: Da... dar îmi pare că ideile care le are nu-s rele. Astea ar mai anima un pic atmosfera din complexul ăsta... că prea liniște și plictiseală e pe-aici.

- Ce efect are utilizarea formulei de adresare „Măi, vecine”?
- Cu ce sens este folosit cuvântul „de” din structura „de s-a mutat în locul bătrânului”?
- La ce face referire pronumele „astea” din sintagma „Astea ar mai anima un pic atmosfera”?
- În ce constă abaterea de la norma literară din sintagma „dar îmi pare că ideile care le are nu-s rele”? Care este varianta corectă?
- Ce elemente specifice limbii vorbite ai identificat în dialogul de mai sus? Completează în caiet tabelul de mai jos, notând exemple pentru fiecare situație.

Întreruperi/ reformulări	Repetiții	Forme scurtate ale cuvintelor	Elidarea unor sunete	Elemente de aproximare
...	...	...	...	...

f) Rescrie, în caiet, dialogul de mai sus, utilizând un limbaj standard, specific limbii scrise.

REFLECTEZ

- Răspunde în fraze la întrebările de mai jos cu intenția de a fi cât mai coerent și mai clar în comunicare. În răspunsurile tale trebuie să valorifici cele patru tipuri de coordonare prin joncțiune (copulativă, adversativă, disjunctivă și concluzivă).
- Cum îți valorifici timpul liber?
 - Care este cea mai prețioasă amintire a ta?
 - Ce apreciezi cel mai mult la prietenul/prietena ta cea mai bună?
 - Ce aspecte crezi că ți-ar putea îngreuna sau împiedica îndeplinirea visului?
 - Dacă ar trebui să îți alegi un model cultural, cine ar fi acesta?

PORTOFOLIU

- Inițiază, cu un adult pe care îl admiri, o discuție despre modelele comportamentale ale elevilor din anii '80. Înregistrează discuția cu un reportofon sau cu telefonul, apoi realizează transcrierea audio a acesteia.

LECȚIA 5 FRAZA. SUBORDONAREA. ELIPSA

DIN EXPERIENȚA MEA

• Citește enunțurile următoare și răspunde la întrebările de mai jos.

- 1) Tinerii sunt curioși.
 - 2) Tinerii trăiesc ancorați în prezent și sunt curioși.
 - 3) Tinerii trăiesc ancorați în prezent și sunt dornici să descopere lumea din jur și din interiorul lor.
 - 4) Tinerii trăiesc ancorați în prezent, dar cei în vârstă, nu.
- a) Cum se schimbă mesajul despre tineri de la prima la a treia afirmație?
 - b) Care sunt modificările, din punctul de vedere al structurii, pe care le observi la primele trei afirmații?
 - c) În ce fel ar fi afectată înțelegerea mesajului din cea de-a treia afirmație, dacă ar fi omisă ultima propoziție?
 - d) Ce observație poți face cu privire la structura ultimei afirmații?
 - e) Ce idei se transmite despre cei în vârstă? Ce anume te-a ajutat să îți dai seama de acest lucru?

EXPLOREZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Construiți fraze logice, asociind propozițiile din **coloana A** cu cele din **coloana B** și notați-le în caiet.

A 1) Sunt dezamăgit 2) Mihai este irascibil 3) Se simte neapreciat 4) Poate face bine 5) A ținut cont de sfatul	B a) oricine își dorește asta cu adevărat. b) pentru că mi-ai trădat încrederea. c) dacă nu doarme suficient. d) pe care i l-au dat părinții săi. e) când ceilalți îi ignoră ideile.

- În funcție de ce cuvânt/cuvinte ați realizat asocierile?
- Care este rolul propoziției din coloana B la nivelul frazei construite?
- Propozițiile din coloana B sunt dependente de cele din coloana A sau pot exista independent?

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Identificați propozițiile în frazele următoare și completați, în caiet, tabelul de mai jos.

a) Ai ales până când ai cules.	d) Puterea crește unde sunt mulți.
b) Respectă dacă vrei să fii respectat!	e) Cine sapă groapa altuia cade singur în ea.
c) Cum e stăpânul, așa-i și sluga.	

Din câte propoziții sunt construite frazele propuse?	Care sunt propozițiile principale din frazele propuse?	Care sunt cuvintele care fac legătura între propoziții?	Care sunt propozițiile care depind ca sens de cele principale?	Cum ți-ai dat seama că propozițiile depind de altele?
...	...	...	...	...

ELEMENTE-CHEIE

- În funcție de tipul de relație gramaticală care se stabilește între propozițiile unei fraze, acestea pot fi:
- **propoziții principale** – au sens de sine stătător;
 - **propoziții secundare sau subordonate** – depind ca sens de alte propoziții;
 - **propoziții regente** – de care depind alte propoziții; acestea pot fi principale sau secundare.
- Între propoziția regentă și cea care depinde de aceasta se stabilește un raport de subordonare. Termen regent = cuvântul din propoziția regentă de care depinde o propoziție subordonată.

3 Notează în caiet enunțurile de mai jos, completând spațiile punctate cu propoziții subordonate, astfel încât frazele să aibă sens.

a) A fi integru înseamnă să ...	d) Altruismul se dovedește atunci când
b) O persoană empatică este aceea care ...	e) Armonia apare acolo unde
c) Nu te poți considera un om responsabil dacă ...	f) Nu știa ce

ELEMENTE-CHEIE

Subordonarea se realizează prin joncțiune, prin diferiți conectori:

- conjuncții și locuțiuni subordonatoare: *că, să, dacă, căci, deși, pentru că, din cauză că, încât, pe lângă că, fără să, ca să*

Exemple: M-a întrebat **dacă** sunt acasă.
A plecat **fără să** salute.

- pronume și adjective pronominale relative și nehotărâte: *cine, ce, care, cât, ceea ce, oricine, orice, oricare, oricât*

Exemple: Nu știu **cine** este în juriu.
Poți merge **cu oricine** dorești.

- adverbe relative și nehotărâte (folosite cu valoare relativă): *unde, când, cum, cât, oriunde, oricând, oricum, oricât*

Exemple: Ne vedem **unde** vrei tu.
Îl vizitează **oricând** are timp.

Pronumele, adjectivele pronominale și adverbele prin care se realizează subordonarea au funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.

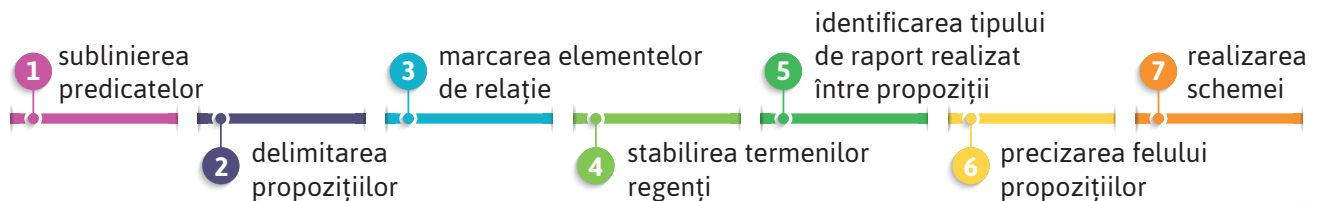
În unele situații, când relația dintre propoziții este evidentă, subordonarea se poate realiza și prin juxtapunere.

Exemple: Ai carte, ai parte. (**Dacă** ai carte, ai parte.)

Ia-ți o umbrelă, plouă afară. (Ia-ți o umbrelă **pentru că** plouă afară.)

4 Analizează frazele de mai jos, urmărind etapele următoare:

- Poți apela la mine oricând ai nevoie de ajutor.
- În acel moment, nu știa în cine să aibă încredere.
- Este un obicei de-al lui să facă voluntariat la azilul de bătrâni când are timp.
- Muncește cu mai multă seriozitate dacă vrei să ai succes în viață!
- Poți dona bibliotecii cărțile de care nu mai ai nevoie sau le poți duce la reciclat, dacă sunt deteriorate.
- Persoanele ambițioase sunt mereu dornice să descopere lucruri noi și nu acceptă să stagneze.
- Adulții îi sfătuiesc pe tineri să țină cont de personalitatea pe care o au atunci când doresc să își aleagă o meserie.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Mihai ne-a sunat aseară ^{1/} și ne-a întrebat ^{2/} **dacă** dorim ^{3/} **să** ieșim cu ei sâmbătă ^{4/} și să mâncăm la noul restaurant chinezesc. ^{5/}

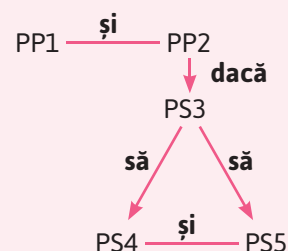
P1 = propoziție principală;

P2 = propoziție principală, aflată în raport de coordonare copulativă cu P1; propoziție regentă pentru P3;

P3 = propoziție secundară, aflată în raport de subordonare față de P2; propoziție regentă pentru P4 și P5;

P4 = propoziție secundară, aflată în raport de subordonare față de P3;

P5 = propoziție secundară, aflată în raport de subordonare față de P3 și în raport de coordonare copulativă cu P4.

5 Enunțurile de mai jos conțin expresii fixe bazate pe elipsă. Rescrie enunțurile, completând cu termenii suprimați, astfel încât să nu se modifice sensul general al enunțului.

- a) Nici vorbă ... să facă el una ca asta!
 b) Lucrurile acestea sunt așa de când ... lumea.
 c) Nici gând ... să se dea bătută așa ușor.
 d) Crezi că își va ține gura ... sau ne va da de gol?
 e) El să ne trădeze? Ei, ți-ai găsit ...!
 f) — Îl vei ajuta până la urmă?
 — Chiar n-am cum ...!

ELEMENTE-CHEIE

Elipsa reprezintă omisiunea unor cuvinte sau secvențe recuperabile din context, fiind exprimate anterior.
Carina alerga desculță prin curte, iar după ea, frățiorul mai mic.

Tipuri de elipsă:

- **Elipsă verbală** – omiterea completă sau parțială a predicatului.

*Alina s-a născut în iulie, iar Mihai, în august.
 Noi ajungem azi, dar ei – abia mâine.*

- **Elipsă nominală** – omiterea unui substantiv și, în unele situații, a subordonaților săi.

Eu beau cafeaua dulce, dar Alex bea fără zahăr.

- **Propoziții fragmentare** – situații întâlnite în special în comunicarea orală:

- ▶ în structuri coordonate, când din cea de-a doua propoziție se păstrează doar informația nouă

Mircea dorește o cafea, dar eu, nu.

- ▶ interogații parțiale

Am auzit că ați fost plecați în concediu. Unde?

Atenție! Elipsa predicatului se marchează grafic prin virgulă sau linie de pauză. Nu este cazul în situații precum:

Cartea a fost scrisă de Mara și ilustrată de Mihai.

- ▶ răspunsuri parțiale, constând doar în termenul care corespunde cuvântului interogativ
 — A mâncat ceva astăzi? / — **Un sendviș.**

- ▶ răspunsuri substituite prin adverbe precum *da, nu, ba da, desigur, poate*
 — Ai fost plecat undeva la sfârșit de săptămână? / — **Nu.**

APROFUNDEZ

1 Stabilește felul propozițiilor din frazele de mai jos, precizând raportul sintactic care se stabilește între ele.

- a) De când trăiește pe picior mare, nu ne mai caută cum o făcea înainte și îl vedem foarte rar.
 b) Observ că ai uitat de unde ai plecat, iar acum crezi că totul ți se cuvine.
 c) Pentru că nu avea încredere în sine, ezita să vorbească când erau prezente persoane pe care nu le cunoștea.
 d) Tatăl său i-a explicat, dar băiatul tot nu putea să înțeleagă cum regretele pot fi mai grele decât pietrele de moară.
 e) Voiam să îl ajutăm, dar era o problemă delicată, despre care el refuza să vorbească cu noi.

2 Realizează, în caiet, analiza sintactică a frazelor din secvența de mai jos, respectând pașii dați: sublinierea predicatelor, delimitarea propozițiilor, marcarea elementelor de relație, stabilirea termenilor regenți, precizarea felului propozițiilor, realizarea schemei.

„Vreau libertatea cea mai nemărginită a presei, pentru ca să pot batgiocori când îmi place și pe cine-mi place. Vreau să răstorn tot ce există, pentru ca să-mi fac un pedestal din ruinele prezentului și să mă urc pe acel pedestal ca să proclam republica democratică și socială. Trecutul e al strigoilor, prezentul e al moderatilor, viitorul e al meu!”

(Vasile Alecsandri, *Clevetici, ultra-demagogul*)

3 Precizează valorile morfologice și funcția sintactică (unde este cazul) a conectorilor prin care se realizează subordonarea din enunțurile de mai jos.

- a) Bunicului meu nu îi plăcea să piardă timpul degeaba.
 b) Părinții lui erau oameni simpli, care și-au trăit viața cu demnitate.
 c) Nu începe niciodată un lucru, dacă nu intenționezi a-l termina.
 d) Te voi sfătui eu pe cine să îți alegi partener la acest proiect.
 e) Îi ardea obrazul de rușine când era certat de vreunul dintre părinți.

- f) Când vine Crăciunul, oamenii devin mai sensibili.
- g) În viață, fiecare se descurcă cum poate.
- h) Toți cei din jurul său erau curioși ce planuri de viitor are.

4 Construieste enunțuri respectând criteriile date și notează-le în caiet:

- a) o frază alcătuită dintr-o propoziție principală și o subordonată, introdusă prin conjuncția „deoarece”;
- b) o frază alcătuită dintr-o propoziție principală și două propoziții subordonate, între care să existe o relație de coordonare copulativă;
- c) o frază alcătuită din două propoziții principale, între care să existe un raport de coordonare adversativă, și o propoziție subordonată celei de-a doua propoziții principale, introdusă prin adverbul relativ „cum”.

5 Alege răspunsul corect.

- I) În enunțul „Fiind introvertit, Mihai evită să vorbească de față cu persoanele pe care nu le cunoaște sau care nu îi sunt simpatice.” există:
 - a) trei predicate verbale;
 - b) un predicat nominal, trei predicate verbale;
 - c) un predicat nominal, două predicate verbale;
 - d) două predicate nominale, două predicate verbale.

II) Fraza „Părinții ei se bucură că este apreciată de profesori și respectată de colegi, dar nu i-au spus-o nicio dată.” conține:

- a) o propoziție principală, o propoziție subordonată;
- b) o propoziție principală, două propoziții subordonate;
- c) două propoziții principale, o propoziție subordonată;
- d) două propoziții principale, două propoziții subordonate.

III) În fraza „Fratele său nu știe dacă să dea la Drept sau să încerce la Academia de Poliție.”, subordonarea se realizează astfel:

- a) între P1 și P2 prin conjuncția „dacă”, între P1 și P3 prin conjuncția „sau”;
- b) între P1 și P2 prin conjuncția „dacă”, între P1 și P3 prin conjuncția „să”;
- c) între P1 și P2 prin conjuncțiile „dacă” și „să”, între P1 și P3 prin conjuncția „să”;
- d) între P1 și P2 prin conjuncția „dacă”, între P1 și P3 prin conjuncția „dacă” (care se subînțelege).

REFLECTEZ

- Citește fragmentul de mai jos și apoi răspunde la întrebări.

ANIA: Sosim la Paris. Frig. Zăpadă. Franțuzește vorbesc îngrozitor. Mama locuiește la etajul cinci. Vin la ea și găsesc fel de fel de francezi, dame, un popă bătrân cu o carte... Fumăraie, îmbâcseală... și-așa o milă m-a luat de mama... atât de milă; i-am luat capul în mâini, l-am strâns la piept și nu mai puteam să-i dau drumul. Mama mă mângâia, plângea...

VARIA (Printre lacrimi): Nu mai spune. Nu mai spune.

ANIA: Vila de lângă Menton o vânduse. Nu-i mai rămăsese nimic, nimic. Nici eu nu mai aveam o copeică, abia am ajuns. Și mama nu înțelege! Ne așezăm să mâncăm prin gări și ea cere ce e mai scump și dă o rublă bacșiș chelnerilor. Charlotta – la fel. Iașa cere și el meniul întreg, îngrozitor. Iașa e lacheul mamei, l-am adus cu noi.

VARIA: L-am văzut pe ticălos.

ANIA: Ei, cum e, ați plătit dobânzile?

VARIA: Da' de unde.

(A.P. Cehov, *Livada de vișini*)

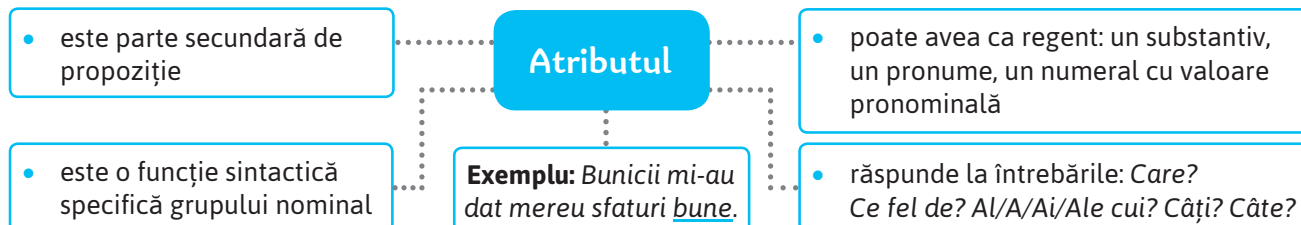
- a) Care sunt emoțiile, stările pe care le trăiește Ania atunci când își vizitează mama la Paris? Cum contribuie exprimarea eliptică la evidențierea acestora?
- b) Ce dorește să explice Ania prin propoziția subordonată „ce e mai scump” din enunțul „Ne așezăm să mâncăm prin gări și ea cere ce e mai scump”? Ce simte ea? De ce?
- c) Ce anume o nemulțumește pe Ania în ceea ce o privește pe Charlotta? De ce utilizează o construcție eliptică, în loc să o formuleze explicit?
- d) Ce dorește să spună, de fapt, Varia în ultima sa replică? Ce atitudine a personajului este sugerată prin această expresie bazată pe elipsă?
- e) Cum ai caracteriza relația dintre cele două personaje, luând în considerare felul în care sunt construite replicile?

LECȚIA 6

ATRIBUTUL (ACTUALIZARE). APOZIȚIA

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți dialogul dintre Clara și Ana și apoi răspundeți la întrebări.

— Clara, pentru cine sunt pachetele?

— Care?

— Acelea **de lângă coș**, împachetate în hârtie **verde**.

— Primul **de acolo**, cel legat cu panglică **albă**, este pentru fratele **prietenului meu**, Alex, iar **al doilea** pachet, cel cu o crenguță **de brad**, va fi donat.

— Este pentru un copil?

— Nu, îl voi duce la un azil **de vârstnici**.

- Care este rolul cuvintelor evidențiate în înțelegerea mesajului?
- Pot fi/Nu pot fi toate acestea eliminate? De ce?
- Ce rol are utilizarea cuvântului subliniat? Cum s-ar schimba mesajul dacă acest cuvânt ar fi suprimat?
- Ce funcție sintactică au cuvintele evidențiate și care este valoarea lor morfologică?

1. Atributul

EXPLOREZ

1 Mai jos vei găsi câteva observații făcute de Clara despre persoanele din jurul ei. Citește-le cu atenție, apoi rezolvă cerințele care urmează.

- Doamna Margareta va ține cursurile de etichetă.
- Băiețelul era copleșit de dorul de ai lui.
- Discuția despre al doilea a încins spiritele între ei.
- Petrișor nu a cedat insistențelor celorlalți.
- Tata a susținut mereu lupta împotriva corupției.
- Părinții apreciază succesul grație efortului.

a) Care este valoarea morfologică a cuvintelor subliniate?

b) Ce elemente specifice observi la unele dintre ele? (articole, prepoziții)

c) La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?

d) Ce funcție sintactică au cuvintele subliniate și în ce caz se află?

2 Identifică adjectivele din enunțurile Anei și rezolvă cerințele.

- Omul harnic găsește mereu ceva de făcut.
- Ne bucurăm de reușitele tale, fiule!
- Problemele ignorate nu vor dispărea de la sine.
- Le-a explicat fetelor obraznice consecințele faptei lor.
- Nevoile copiilor mici diferă de cele ale adolescenților.

a) Care sunt cuvintele cărora li se subordonează adjectivele?

b) Ce funcție sintactică au cuvintele regente și în ce caz se află?

c) La ce întrebări răspund adjectivele?

d) Ce funcție sintactică au adjectivele și în ce caz se află?

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți următoarele enunțuri. Identificați atributele și analizați-le, completând în caiet tabelul de mai jos.

- a) Persoana aceea m-a inspirat mereu.
- b) Prin felul de a vorbi a supărat multe persoane.
- c) Prima impresie contează mereu.
- d) Discursul ei a fost clar și coerent.
- e) Problemele de sănătate nu l-au demoralizat.
- f) Eric nu își asumă decât riscuri calculate.
- g) Cheia i-a dat-o primului sosit.
- h) Întâlnirea de azi a fost un succes.
- i) Aburinda prăjitură îi lăsa gura apă.
- j) Al doilea din stânga este mai talentat la muzică, iar acesta de aici, la desen.
- k) Atitudinea față de aceia este plină de respect și admirație.
- l) Îmi plac toate tricourile tale, dar acela verde îți vine cel mai bine.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

- Identificați predicatul enunțului.
- Identificați subiectul enunțului.
- Identificați atributul, adresând întrebarea unui regent nominal.
- Menționați partea de vorbire prin care este realizat atributul.
- Stabiliți cazul fiecărui cuvânt cu funcția sintactică de atribut (dacă acesta are categoria cazului). Atenție la prezența prepoziției, a articolelor sau la realizarea acordului!

Atributul	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

4 Construiește un enunț care să prezinte intenția ta de a cumpăra un cadou. Enunțul construit trebuie să conțină cuvântul „doamnă”, în cazul genitiv, cu funcția sintactică de atribut.

ELEMENTE-CHEIE

REALIZĂRILE ATRIBUTULUI

1. Substantiv

- în cazul nominativ: Domnul **Ionescu** este un om blând.
- în cazul acuzativ: Caut lista **de cumpărături**.
- în cazul genitiv:
 - ▶ fără prepoziție: Respect **dorința părinților**.
 - ▶ cu prepoziție/locuțiune prepozițională: Bicicleta **din fața blocului** este a mea.
- în dativ:
 - ▶ fără prepoziție: Oferirea de cadouri **copiilor** este o activitate plăcută.
 - ▶ cu prepoziție: Evoluția elevului **datorită atenției** acordate studiului este semnificativă.

2. Pronume

- personal: Părerea **lui** este importantă.
- de politețe: Am nevoie de numărul **dumneavoastră**.
- posesiv: Am primit acordul **alor voștri**.
- demonstrativ: Fiul **acestuia** este olimpic național.
- interogativ: **A cui** cerere ai aprobat-o?
- nehotărât: Va fi verificat dosarul **fiecăruia**.
- negativ: Nu ia în considerare sfatul **nimănui**.
- reflexiv: Este importantă consolidarea stimei **de sine**.
- relativ: Notează-mi numele fetelor ^{1/} **ale căror** lucrări au fost identice. ^{2/}

3. Adjectiv

- propriu-zis: Aș fi avut o idee **bună**.
- provenit din verb la participiu: Regretă faptele **săvârșite**.
- provenit din verb la gerunziu: În depărtare se vedeau casele **fumegânde**.
- pronominal: Nu discutăm despre **acest** subiect.

4. Numeral

- cu valoare pronominală: Interpretarea **primului** a fost mai bună.
- cu valoare adjectivală: Ne vedem în **a treia** pauză.
- cu valoare substantivală: Deschideți cărțile la pagina **313**.

5. Adverb

- Locul **de acolo** este liber?
- Acestea ne sunt utile în viața **de azi**.

6. Verb, formă nepersonală

- infinitiv: Puterea lui **de a munci** era incredibilă.
- supin: Căutăm o mașină **de spălat** vase.
- gerunziu: Privea tabloul cu bărbatul **arând** câmpul.

7. Interjecție

- **Halal** ajutor mi-ai oferit!

APROFUNDEZ

1 Realizează în caiet corelațiile corecte.

A

- a) Părerea fiecăruia va fi luată în considerare.
- b) Copiii aceia generoși au donat jucării la orfelinat.
- c) Îți sunt recunoscătoare pentru susținerea ta.
- d) Așteptările lor noștri sunt mari.

B

- 1. adjectiv pronominal posesiv, caz acuzativ
- 2. pronume posesiv, caz genitiv
- 3. pronume nehotărât, caz genitiv
- 4. adjectiv pronominal demonstrativ, caz nominativ

2 Identifică atributele din fragmentul de mai jos și realizează, în caiet, analiza morfologică a cuvintelor prin care acestea sunt realizate.

„Când vechii greci veneau acasă de prin cetăți îndepărtate, unde făcuseră negoțuri cu sclavi, cu lucruri prețioase, cu țesături sau cu bucate, și se umpluseră de aur, îi aduceau zeului Hermes jertfe [...] Și îl cinsteau, pentru că el le da puterea de a străbate întinsul mărilor albastre și-i ocrotea în grea restriște. Și-l mai cinsteau, pentru că tot el le da vorbirea iscusită, bună la încheiat negoțuri.”

(Alexandru Mitru, *Legendele Olimpului*)

3 Stabilește funcția sintactică a cuvintelor subliniate, justificându-ți răspunsul.

- a) Fiind nerăbdător, l-a așteptat în fața blocului.
- b) Așteptarea în fața blocului i s-a părut o eternitate.
- c) Marea sa ambiție este de a câștiga premiul pentru scrierea creativă.
- d) Dorința de a câștiga marele premiu l-a motivat enorm.

- e) Doamna Sofia este mereu ursuză dimineața.
- f) Îmi place Sofia, fata vecinei noastre.

4 Prezintă conținutul imaginii alăturate, într-un text de trei-patru enunțuri, cu intenția de a o descrie unei persoane care nu a văzut acest loc. Enunțurile să cuprindă: un atribut exprimat printr-un substantiv în cazul genitiv; un atribut realizat printr-un adjectiv propriu-zis și unul provenit din verb la participiu; un atribut exprimat printr-un pronume nehotărât.

2. Apozitia

EXPLOREZ

ELEMENTE-CHEIE

Între două cuvinte sau două structuri poate exista o echivalență de sens.

Astfel, în enunțul *M-am întâlnit cu o colegă de școală, Anca*, există două construcții care se referă la aceeași persoană: **o colegă de școală = Anca**.

bază

apozitie

Apozitia

- este o funcție sintactică care aduce clarificări și astfel baza poate fi identificată mai ușor;
- poate fi suprimată, fiind facultativă;
- este mereu postpusă bazei;
- apare întotdeauna izolată de restul enunțului prin virgule, două-puncte sau linie de pauză;
- poate fi însoțită de adverbe explicative: *adică, respectiv, și anume, mai exact*;
- nu este un tip de atribut, deoarece nu se află într-o relație de subordonare;
- poate fi:
 - ▶ simplă: *În această excursie vom vizita capitala Letoniei, **adică Riga**.*
 - ▶ dezvoltată (când există termeni subordonați): *În această excursie vom vizita Riga, **capitala Letoniei**.*

1 Citește ideile notate de Clara în jurnalul ei și rezolvă cerințele.

- 1) Mi-aduc cu drag aminte de momentele petrecute cu ei, cu bunicii mei.
- 2) Directorul liceului nostru – domnul Sandu – este un model pentru mine.
- 3) Proiectul meu este despre Santorini, una dintre cele mai frumoase insule grecești.
- 4) Îmi place de Mihai pentru că este un băiat politicos, amabil, punctual, adică civilizat.
- 5) Ana are aceleași valori ca mine: bunătate, cinste, respect, responsabilitate.

a) Care este rolul structurilor subliniate? Informațiile oferite se referă la alte aspecte sau la ceva ce a fost deja menționat în enunț?

b) Care sunt cuvintele/structurile din fiecare enunț care transmit aceeași idee ca cele subliniate?

c) Prin ce semne de punctuație sunt marcate la nivelul fiecărui enunț aceste construcții?

d) Ce funcție sintactică au construcțiile subliniate?

2 Identifică apozitiile din enunțurile de mai jos și precizează felul acestora.

- a) Ultima carte citită, cea de la mama mea, a fost incredibilă.
- b) Câștigătorul Premiului Nobel pentru literatură în 2024, adică Han Kang, este de origine sud-coreeană.
- c) Conferința de anul acesta abordează o temă actuală, mai exact migrația.
- d) Restaurantul la care am mâncat aseară, un local cu specific românesc, a fost recent deschis.

APROFUNDEZ

ELEMENTE-CHEIE

REALIZĂRILE APOZIȚIEI

1. Substantiv

Îi voi lua florile ei preferate, **și anume lalele**.

2. Pronume

Ultima ofertă, **adică aceasta**, îmi place mai mult.

3. Numeral cu valoare pronominală

Banca aceasta, **prima**, trebuie mutată în spate.

Apoziția stă în cazul nominativ indiferent de cazul bazei

Prietena ta, Gabi, m-a sunat ieri.

Am vorbit ieri **cu prietena ta, Gabi**.

Cadourile **prietenei tale, Gabi**, sunt pe masă.

I-am dat un telefon **prietenei tale, Gabi**.

4. Adjectiv

Nu îi plac persoanele cu nasul pe sus, **adică arogante**.

5. Formă verbală nepersonală

A ajuns bogat prin mijloace necinstite, **adică furând și înșelând**.

6. Propoziție

Aseară m-am relaxat, **adică am citit din cartea mea preferată**.

Apoziția are același caz ca baza

Am vorbit **cu prietena ta, cu Gabi**.

Cadourile **prietenei tale, ale lui Gabi**, sunt pe masă.

I-am dat un telefon **prietenei tale, lui Gabi**.

1 Identifică apozitiile, menționând prin ce parte de vorbire sunt exprimate și cazul acestora.

- a) I-am dat pixul băiatului blond, adică lui.
- b) O vom susține mereu pe nepoata noastră, Mara.
- c) Cred că va câștiga celălalt concurent, al doilea.
- d) Numele de familie al Corinei, al prietenei tale, nu mi-l aduc aminte.
- e) Își petrece tot timpul stând cu nasul în cărți, adică studiind.
- f) Sun-o pe una dintre profesoare, pe oricare, și anunț-o!

2 Rescrie în caiet enunțurile de mai jos, adăugând sintagmelor subliniate detalii clarificatoare.

- Amicul meu este cea mai generoasă persoană pe care o cunosc.
- Nu voi uita niciodată ce mi-a făcut Andrei.
- Colegul meu de bancă este un needucat.
- Visul său este să studieze la Oxford.
- Fiind o persoană ambițioasă, și-a propus să escaladeze Himalaya.

3 Citește cele două enunțuri și apoi răspunde la întrebări.

M-a dezamăgit comportamentul fratelui tău, Daniel!

M-a dezamăgit comportamentul fratelui tău, Daniel.

a) Care este cazul cuvântului „Daniel” în primul enunț? Dar în al doilea?

b) Ce anume te-a ajutat să stabilești cazul?

c) Ce observații poți face în ceea ce privește funcția sintactică a cuvântului „Daniel” în cele două enunțuri?

4 Construiește, în caiet, trei enunțuri în care să utilizezi cuvântul „Atena” pentru a denumi informații/realități diferite. Clarifică fiecare dintre aceste realități printr-o apozitie dezvoltată.

REFLECTEZ

I. Alege răspunsul corect referitor la rolul atributului în construirea unui mesaj.

1 Există un atribut cu valoare de epitet în enunțul:

- Am petrecut o zi minunată alături de ei.
- Au pășit într-o pădure misterioasă, de smarald.
- Observația trebuie notată cu pix roșu.

2 Atributele oferă informații de clarificare în enunțul:

- Am nevoie de cartea aceea, albastră, cu copertă groasă.
- Profesorul nostru de biologie este un profesionist.
- Căprioara ne privea cu niște ochi mari și triști.

3 Enunțul care conține un atribut cu rol de identificare este:

- Băiatul poștașului este harnic și săritor.
- Am mâncat un măr verde la prânz.
- Vecinul a fost mereu o persoană săritoare.

4 În enunțul „Să răspundă Alba, atotștiutoarea cartierului.”, apozitia:

- exprimă o informație pentru identificarea Albei;
- sugerează o atitudine admirativă față de Alba;
- sugerează o atitudine sarcastică față de Alba.

II. Consideri că învățarea ta a fost una conștientă? Verifică acest aspect răspunzând la întrebările de mai jos.

1 De ce utilizez atributul în comunicare? Care este rolul său?

2 Cum se modifică contextul comunicării dacă utilizez apozitia?

3 Cum recunosc un atribut? Ce întrebare utilizez și cui o adresez?

4 Ce pași urmez pentru a identifica în mod corect un atribut?

5 La ce trebuie să fiu atent/atență pentru a nu face confuzie între atribut, nume predicativ și circumstanțial de loc?

6 Cum recunosc o apozitie? Ce particularitate are în ceea ce privește punctuația?

7 Voi încerca, pe viitor, să construiesc situații de comunicare fiind conștient/conștientă de rolul noțiunilor însoțite?

LECȚIA 7 ATRIBUTIVA

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Mihaela și Ana caută personaje și trăsături ale acestora pentru a realiza un tablou al naturii umane. Citiți cele două texte și răspundeți la întrebările de mai jos.

Textul 1

Andrei, un băiat amabil și altruist, mergea la antrenament când a auzit într-un tufiș un chelălăit trist. S-a uitat cu atenție și a observat un cățeluș speriat și rănit. L-a luat în brațe și l-a dus la veterinar. Acolo, a aflat că animaluțul avea nevoie de îngrijire medicală și de un adăpost temporar. El a decis să își folosească banii economisiți pentru a ajuta cățelușul. Apoi, a postat mesaje pe rețelele sociale ca să îi găsească o familie adoptivă.

Textul 2

Toată lumea știe că Andrei este un băiat care se comportă politicos cu cei din jur și care întinde mereu o mână de ajutor la nevoie. Într-o zi, mergând la antrenament, acesta a auzit un chelălăit ce părea a fi de durere. A cercetat cu atenție locul de unde venea plânsul și a observat un cățeluș care tremura de frică și care avea la piciorușul stâng o rană. Fără să stea pe gânduri, l-a luat în brațe și l-a dus la veterinar, unde a aflat că animaluțul avea nevoie de îngrijiri medicale și de un cămin în care să se pună pe picioare. Băiatul a decis să folosească banii pe care și i-a strâns pentru festivalul de muzică pentru a-i plăti tratamentul. Apoi, a postat mesaje pe rețelele sociale în încercarea de a-i găsi cățelușului o familie care să îl adopte.

- Care dintre cele două texte oferă o descriere mai detaliată a lui Andrei?
- Ce trăsături ale lui Andrei sunt menționate în primul text? Cum apar acestea formulate în cel de-al doilea text?
- Cum este prezentată reacția cățelușului în fiecare dintre texte? Care dintre cele două texte oferă o imagine mai clară a stării în care se află animalul?
- În primul text apare cuvântul „economisiți”. Care este echivalentul acestuia în al doilea text?
- Ce alte situații de echivalență mai puteți să identificați în textele de mai sus?
- Extrageți câte o secvență din textul 2:
 - care explică;
 - care evidențiază însușiri;
 - care particularizează o anumită informație;
 - care atrage atenția asupra unei idei.

EXPLOREZ

- Citește enunțurile notate de Mihaela și apoi răspunde la cerințe.

Întotdeauna am admirat persoanele altruiste.

Întotdeauna le-am admirat pe acelea care sunt altruiste.

Întotdeauna am admirat persoanele care sunt altruiste.

Întotdeauna am admirat-o pe a doua, care este mai altruistă.

a) Identifică predicatele! Care enunț este propoziție și care frază?

b) Care este regentul cuvântului subliniat în primul enunț? Menționează funcția sintactică a cuvântului.

c) Adresează o întrebare pentru a răspunde cu propozițiile subliniate. Cui i-ai adresat întrebarea? Prin ce parte de vorbire este exprimat termenul regent?

d) Ce raport există între prima propoziție și a doua, în cele trei fraze? Menționează tipul subordonatelor.

ELEMENTE-CHEIE

- Reducerea unei propoziții subordonate la o parte de propoziție echivalentă ca sens se numește **contragere**.
Mereu i-au plăcut situațiile **care sunt provocatoare**. → Mereu i-au plăcut situațiile **provocatoare**.

Modificările apărute în cazul contragerii sunt:

- ▶ verbul cu funcția sintactică de predicat este eliminat sau este trecut la o formă nepersonală;
- ▶ conectorul/elementul subordonator este eliminat.
- Procesul prin care o parte de propoziție este transformată într-o propoziție subordonată corespunzătoare, păstrându-se sensul construcției, se numește **expansiune**.

Astăzi am primit testele **scrise** luni. → Astăzi am primit testele **pe care le-am scris** luni.

ELEMENTE-CHEIE

Atributiva reprezintă o realizare propozițională a unui atribut la nivelul unei fraze.

Regenții atributivei sunt:

- un substantiv: **Mi-a arătat locul unde va planta pomul.**
- un pronume: **Am găsit pe cineva care mă poate ajuta.**
- un numeral: **Să vină la tablă primul care a terminat.**

2 Completează, în caiet, enunțurile de mai jos astfel încât să construiești fraze logice care au intenția de a lămuri cuvântul determinat. Menționează ce valori morfologice au cuvintele subliniate.

- La oră am discutat despre valorile care ...
- Fiind empatic, ascultă problemele oricui ...
- Nu vom uita niciodată ziua când ...
- Mama i-a arătat locul până unde ...
- Planul să ...

ELEMENTE-CHEIE

Atributiva poate fi introdusă prin următoarele **elemente de relație**:

- pronume relative: **Mi-a plăcut filmul pe care l-am văzut.**
- adjective pronominale relative: **Decizia ce sancțiune să îi aplicăm o vom lua împreună.**
- pronume nehotărâte: **Acceptăm ajutorul oricui se oferă.**
- adjective pronominale nehotărâte: **Accesul oricărei persoane va ajunge târziu este interzis.**
- adverbe relative: **A ajuns într-un loc de unde se vedea întregul oraș.**
- conjuncții subordonatoare: **Ideea să venim aici a fost a sa.**

STRATEGII DE ANALIZĂ

- identifică predicatele;
- delimitează propozițiile;
- marchează elementele de relație;
- stabilește care sunt propozițiile principale;
- identifică termenul regent;
- adresează întrebarea termenului regent și identifică atributivele.

3 Analizează, în caiet, frazele de mai jos, identificând propozițiile atributive.

- L-a iertat pe băiatul acela care i-a greșit de atâtea ori.
- Discuția despre cum te-ai comportat o vom avea mâine.
- Cei ce își asumă greșelile sunt oameni puternici.
- Du-te și cere-le iertare persoanelor cărora le-ai greșit!
- Ei, care nu știau nimic, stăteau liniștiți și își vedeau de viața lor.

4 LUCRAȚI ÎN PERECHE! Citiți frazele de mai jos și analizați rolul atributivei în transmiterea mesajului și locul ei în cadrul frazei.

- Modul în care a reacționat nu este unul demn de el.
 - Mi-a plăcut mai mult filmul pe care l-am văzut ieri.
 - Îl vom susține pe Mihai, care este mai serios decât Alex.
 - Noul coechipier, care a venit din provincie, este foarte talentat.
- Ce rol au informațiile oferite de atributivele din primele două enunțuri? Sunt absolut necesare sau se pot suprima? Dar din ultimele două?
 - Ce observații puteți face în ceea ce privește punctuația?

ELEMENTE-CHEIE

Topica

- Propoziția atributivă stă mereu după termenul regent.
- Există situații când aceasta este intercalată în propoziția regentă.
Faptul că m-ai mințit nu va fi trecut cu vederea.

Punctuația

- Dacă informația oferită de atributivă nu este necesară (atributivă izolată/nonrestrictivă), atunci aceasta este separată prin virgulă sau prin linie de pauză de propoziția regentă.
A fost întâmpinat de mulți fani, care au fost ținuți la distanță de către gărzile de corp.
- Dacă informația oferită de atributivă este necesară pentru claritatea exprimării, atunci aceasta nu este separată de regentă prin virgule.
I-a anunțat pe toți elevii ale căror dosare erau incomplete.

APROFUNDEZ

1 Copiază, în caiet, enunțurile de mai jos și completează spațiile punctate cu formele corecte ale pronumelui relativ „care”, element de relație al atributivei.

- a) Domnul ... mi l-ai prezentat este un adevărat gentleman. c) Elevii ... rezultate sunt excepționale vor primi bursă de merit.
b) A apărut în librării cartea ... ne-a pomenit profesorul. d) Manifestanții, ... li s-au verificat actele, vor fi eliberați.

2 Identifică attributele din enunțurile de mai jos și transformă-le într-o realizare propozițională. Notează în caiet.

- a) Omul perseverent se bucură de succes. c) Dorința de a câștiga l-a motivat mereu.
b) Florile din plastic nu sunt frumoase. d) Spirache este candidatul propus de ei.

3 Citește enunțurile următoare care clarifică, indică sau exprimă anumite însușiri și particularități ale unor termeni. Realizează în caiet analiza enunțurilor, respectând strategia de analiză.

Data când se va întruni comisia a fost modificată.

Consilierea oricărui tânăr care se află în dificultate este specialitatea sa.

Și-a notat în agendă ora la care va pleca și la care va ajunge în oraș.

Nu apare în documente data în care s-a născut și nu este menționat locul în care a locuit în primii ani ai vieții.

„Astăzi 15 decembrie făcând inspecțiunea reglementară la Școala de fete No. 1 din urbea Z... am fost întâmpinat de doamna directoare Aglae Popesco împreună cu doamnele profesoare [...], care toate s-au plâns de starea de mizerie în care a ajuns școala din cauza lipsei de combustibil, pe care îl refuză onor. Primărie locală, pe care în nenumărate rânduri au rugat-o prin adrese oficiale, care se văd la dosar, dar care n-au avut până în prezent niciun rezultat.”

(I.L. Caragiale, Urgent)

REFLECTEZ

- Citește fragmentul de mai jos pe care Mihaela și Ana l-au identificat în lecturile lor pentru a dovedi existența unor tipologii umane. Răspunde la întrebări pentru a identifica trăsăturile personajelor.

TRAHANACHE (trăgând clopoțelul foarte violent, către grupul din fund): Aveți puținică răbdare! (cătră Cațavencu) Și cine este trădător, stimabile?

CAȚAVENCU (foarte aprins): Acela care falsifică numele candidatului odată hotărât, acela care uită, care trădează interesele și onoarea familiei sale... (cu un gest colosal) D-ta!

(I.L. Caragiale, O scrisoare pierdută)

- La cine fac referire propozițiile atributive din replica lui Cațavencu?
- Care este rolul acestora? Ce părere își poate face cititorul despre personajul la care se referă?
- Cum ai caracteriza personajul care rostește aceste propoziții?

LECȚIA 8

CRONICA DE SPECTACOL/DE FILM

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți următoarele afișe. Despre ce credeți că va fi vorba în aceste spectacole? De unde vă puteți informa despre subiectul lor și despre calitatea artistică pe care o au? Care piesă de teatru v-ar plăcea să o urmăriți? Motivați în două–trei enunțuri! Cât de greu credeți că va fi să extrageți semnificația piesei preferate?

(Surse: <https://newsar.ro>; <https://theatrum.ro>; <https://agenda.liternet.ro>; <https://www.tnb.ro>)

EXPLOREZ

- Citește următoarea cronică de spectacol cu scopul de a vedea cum se structurează acest tip de text, apoi răspunde, în caiet, la sarcinile de mai jos.

„O potecă ne invită să o petrecem spre o seră învăluită într-un abur cețos, care nu lasă vizibil privirii noastre decât un ungher, învăluind-o astfel în mister. De-a stânga și de-a dreapta potecii sunt fel de fel de plante. Se aud trilarul de pasăre. [...]

M-am cuibărit în fotoliul din sală, cu mirarea și curiozitatea copilului din mine, cu așteptarea răbdătoare a adultului din mine și am privit, am ascultat, am tresărit, am zâmbit și, la final, am aplaudat. *Ierbar*-ul lui Radu Afrim, inspirat de *Cartea plantelor și animalelor* a Simonei Popescu, m-a purtat în timp și spațiu, mi-a stărnit amintiri și emoții, ierbar cu vise spre alte lumi, cum spune un personaj. [...]

Dar cine străbate această grădină (cu excepția privitorului)? Păi, ar fi Róza (Katalin Berekméri), cea peste care au cam trecut anii, care deapănă amintirile precum filele ierbarului, amintirile dintr-o lume, o altă lume decât cea de astăzi, cu interdicții, cu restricții, cu nevoi, cu vise și dorințe. [...] Grădinarul Viorel (Nicu Mihoc), partenerul ei de amintiri, de viață, de dorințe, ce pare, de cele mai multe ori, un *voyeur* al întâmplărilor din grădină, dar și un fel de filozof. El le știe pe toate, îi știe pe toți. E „alibiul” tuturor. Darius (Alex Stoicescu) e tânărul naiv, orfan, etern îndrăgostit, așa cum sunt mai toți tinerii de ieri și de azi, căruia sera din grădină îi stărnește amintiri nebănuite. Sunny Moon sau Calița (Laura Mihalache), o fată plină de viață, de neastâmpăr, [...] pe care Darius o iubește, și care va descoperi, la rândul ei, amintiri de care nu era conștientă până atunci, după ce va intra în seră. [...] Toți aceștia vin acolo, în grădina care îi atrage ca un magnet, spre a descoperi, spre a se descoperi. Amintiri, multe amintiri, iubiri, sentimente, care dezvăluie sensibilitatea și fragilitatea umană, precum este și cea a plantelor, de altfel, dar care reușesc să reziste, în ciuda fragilității lor, intemperiilor vremurilor. [...]

Ceea ce a reușit Radu Afrim cu acest spectacol a fost să ne poarte în timp și să ne pună pe gânduri. Sunt trei generații în acest spectacol, care, indiferent de timpul în care și-au trăit sau își trăiesc tinerețea, se confruntă sau s-au confruntat cu aceleași dileme. Sunt dilemele OMULUI, ale ființei umane, legate de iubire, de viața de zi cu zi. [...]

Muzica ce călăuzește pașii spre misterioasa grădină e de acolo, din fragilitatea și forța ființelor umane și a plantelor. Atunci când poezia este purtătoare de mesaj, un ecou însoțește vocea actorilor, intensificând

Fotografii de Cristina Gânj (Sursă: <https://agenda.liternet.ro>)

mesajul și emoția. La fel și lumina: lumina din zori, lumina de la apus, din miezul zilei, din miez de noapte senin și plin de stele, era acolo. [...]

E un spectacol al antinomiilor, al culorilor aflate în complementaritate, al ambiguității și clarobscurului, e un spectacol al vieții.”

(Cristina Smadea, *Vremea fragilității rezistente și vremea gingășiei trainice – Ierbar* – adaptare)

1 Menționează titlul cronicii și autorul acesteia.

2 Extrage ideile principale ale cronicii de spectacol.

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Completați tabelul următor în caiet cu informații din cronică de spectacol:

Titlul spectacolului	Regizor	Sursa de inspirație	Actori	Reacțiile/Impresiile spectatorului
...	...	...	...	...
Tema spectacolului	Cadrul acțiunii	Personaje	Semnificația spectacolului	Lumini/muzică/recuzită
...	...	...	...	...

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Valorificând ideile cronicii, continuați următoarele afirmații:

- Spectacolul regizat de Radu Afrim se remarcă prin
- Dacă voi putea să vizionez spectacolul cred că mă voi simți ..., pentru că
- Cred că ceea ce se petrece pe scenă va fi interesant/nu va fi interesant deoarece
- Referitor la acest spectacol, aș dori să am mai multe informații despre

STRATEGII DE REDACTARE

O **cronică de spectacol și de film** va conține:

- rezumatul succint al subiectului;
- analiza regiei și a stilului vizual al filmului/spectacolului;
- evaluarea interpretărilor actorilor principali;
- discutarea temelor și a mesajelor principale ale filmului/spectacolului;
- analiza scenariului, a dialogurilor și a dezvoltării personajelor;
- aprecierea coloanei sonore și a efectelor vizuale;
- contextul în care a fost realizat filmul;
- comparații cu alte filme/spectacole similare;
- punctele forte și/sau slabe;
- impactul emoțional asupra spectatorului;
- o evaluare generală;
- utilizarea unui limbaj accesibil, dar și a unor termeni de specialitate;
- structurarea clară a cronicii, cu introducere, cuprins și încheiere.

5 Construiește un mesaj de tip SMS către unul dintre părinții tăi în care, valorificând două idei din cronică, să încerci să-i convingi să vizionați împreună spectacolul.

 APROFUNDEZ

- Realizează o cronică a unui film preferat.

Etapa de pregătire

LUCRAȚI ÎN GRUPE!

- Perspectivă.** Alegeți perspectiva pe care vreți să o dezvoltați.
- Public.** Alegeți un tip de public (un bunic, un coleg, un copil de 8 ani, un părinte) căruia vă adresați și notați prin ce se caracterizează publicul și prin ce elemente particularizați textul pentru a fi receptat de acesta.
- Scop.** Alegeți scopul cronicii (să informeze, să producă înțelegere, să instruiască, să convingă, să aducă informații credibile).
- Idei.** Notați, timp de trei-patru minute, întrebările pe care le aveți în legătură cu subiectul filmului.
- Documentare.** Căutați informații relevante pentru filmul prezentat.

Etapa de elaborare a planului lucrării

- Realizează un organizator grafic cu informațiile pe care dorești să le dezvolți în cadrul cronicii.

Etapa de scriere a textului

- Scrie, pe ciornă, prima variantă a textului, luând în considerare elementele specifice pentru introducere, cuprins și încheiere.

Etapa de revizie

- Recitește textul scris, urmărind strategiile de redactare. Rescrie textul, integrând observațiile. Verifică semnele de punctuație, ortografia, greselile de exprimare, structurile pe care le repeți, secvențele care nu se află în legătură cu tema textului.

Etapa de lectură a textelor

- Citește, în fața clasei, textul redactat și discută-l împreună cu colegii. Evaluează feedbackul primit de la colegi și alege ce modificări vei realiza în text. Integrează sugestiile oferite în forma finală a textului.

 REFLECTEZ

- Ce ai învățat prin rezolvarea acestor exerciții referitoare la scrierea unei cronici?
- Care au fost dificultățile pe care le-ai întâmpinat în rezolvarea acestor exerciții?
- În ce condiții crezi că ai putea scrie o cronică foarte bună?

LECȚIA 9

ATITUDINI COMUNICATIVE

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

- atenție
- empatie
- respect
- toleranță
- interes

ATITUDINI
COMUNICATIVE

- curiozitate
- implicare
- cooperare în activități de grup
- exprimarea adecvată a emoțiilor
- recunoașterea emoțiilor interlocutorilor

EXPLOREZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Exprimați-vă opinia despre cum observați una dintre trăsăturile oamenilor menționate mai jos. O persoană din grup va începe să vă adreseze câte patru întrebări care încep cu „De ce..?”, iar apoi va trage concluzia. La rândul vostru, prezentați câte o observație referitoare la o informație pe care nu a valorificat-o colegul/colega voastră.

inteligent

timid

carismatic

creativ

onest

optimist

încercător

APROFUNDEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Fiecare elev din grupă își alege o situație și e nevoit să refuze dorința interlocutorului. Vă veți exprima clar, politicos, fără agresivitate, fiind atenți la propriile nevoi și opinii.

- ▶ Un coleg îți cere tema la matematică, la care ai lucrat foarte mult timp.
- ▶ Un prieten te invită la un eveniment la care nu vrei să iei parte pentru că tinerii din acel grup nu au valorile tale.
- ▶ O persoană te întrerupe în timp ce vorbești și nu îți permite să îți finalizezi ideea.
- ▶ Un coleg te roagă să-i spui altui coleg o minciună, iar tu nu apreciezi astfel de comportamente.
- ▶ O colegă îți cere să o ajuți la testul de la istorie fără ca profesorul, pe care îl respecti, să vadă.

STRATEGII DE COMUNICARE

Spiritul critic presupune analizarea și verificarea informațiilor, prin adresarea de întrebări și prin căutarea de dovezi.

Flexibilitatea în comunicare se referă la adaptarea mesajului la diferite contexte și la auditoriu, astfel că mesajul se modelează pentru a fi înțeles corect de persoane diverse.

Comunicarea asertivă cuprinde modalități eficiente de exprimare a opiniilor în funcție de dorințele vorbitorului, dar fiind atent să nu lezeze și să nu dăuneze celuilalt.

Negocierea punctelor de vedere se referă la procesul prin care persoanele cu opinii diferite încearcă să ajungă la un acord sau la o situație comună.

Fairplay înseamnă respectarea regulilor, a adversarilor și a spiritului competiției, punând accent pe corectitudine, respect, integritate și spirit de echipă, indiferent de rezultat.

REFLECTEZ

- Scrie un text, de cinci-șapte enunțuri, în care să explici cum ar trebui negociate punctele de vedere, fără a se ajunge la conflicte.

PORTOFOLIU

- Realizează o compunere narativă în care personajele să fie flexibile în comunicare și să aibă relații bazate pe fairplay. Inserează o secvență dialogală care să redea o comunicare asertivă. Fă schimb cu un coleg și prezintă o analiză critică a textului scris de acesta, demonstrând empatie și curiozitate.

LECȚIA 10

SPIRIT CIVIC, RESPONSABILITATE ETICĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Identificați patru probleme din societatea contemporană și una-două soluții posibile. Prezentați problemele în fața clasei și construiți o listă cu situațiile care se pot rezolva prin voluntariat.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați cu argumente pro și/sau contra despre următorul proverb chinezesc: „Dacă îți dorești să fii fericit o oră, trage un pui de somn. Dacă vrei să fii fericit o zi, mergi la pescuit. Dacă vrei să fii fericit un an, moștenește o avere. Dacă vrei să fii fericit o viață, ajută-i pe alții.” Prezentați argumentele voastre în fața clasei.

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Completați, în caiet, un organizator grafic, asemănător celui alăturat, în care să marcați sensurile pe care le atribuiți spiritului civic.

EXPLOREZ

- Citește textul următor și răspunde la întrebările de mai jos.

JURNAL al World Cleanup Day 2018

De ce continuăm să credem în nebulie?

„Nebunia” a lansat-o Estonia. În ianuarie 2017, luam parte la conferința anuală organizată de mișcarea *Let's Do It, World!* la Tallinn. Când credeam că nu ne mai poate surprinde nimic, am aflat de planul de a organiza, în 2018, *World Cleanup Day*, o inițiativă la nivel internațional, în care toate țările implicate în mișcare aveau să facă curățenie în aceeași zi. Pe 15 septembrie. Peste 150 de țări implicate. Milioane de voluntari! Avea să fie cu adevărat o implicare civică ambițioasă la nivel mondial, poate chiar cea mai mare. Planul suna în spiritul *Let's Do It!*, adică nebuliește. Ne-a atras ca un magnet.

Obiectivul campaniei era de a mobiliza 5% din populația globului pentru a produce o schimbare reală de comportament față de resurse și față de deșeurile generate. În România, 5% însemna un milion de oameni participanți la ziua de curățenie. Primul nostru gând? Pe cât de entuziasmați eram, pe atât de sceptici. Ne-am uitat unii la ceilalți și ni se citea pe față: fraților, e imposibil!

Ne-a motivat, însă, faptul că toată planeta se unea pentru a face curățenie. Ne imaginam ziua aceea, cu mormanele de saci și o implicare fără precedent din partea oamenilor din toate colțurile lumii, care, într-o singură zi, scriau istorie. [...]

Nu am fi putut să stăm pe margine. Proiectul era parte din ADN-ul nostru. România avea în continuare nevoie de proiecte de mediu, de responsabilizare a societății, pentru că încă ne situam la coada Uniunii

Europene la acest capitol. Pe de-o parte, obiectivul suna bombastic, dar tocmai provocarea asta ne-a resuscitat. Nouă, celor implicați în proiect încă de la începuturile lui, ne-a dat un suflu nou și ne-a amintit de elanul din primul an de curățenie, când îndemnul proiectului era privit cu neîncredere. Și mai era ceva. Simțeam cu toții că, după aproape zece ani, suntem osteniți, avem alte interese profesionale, dar oportunitatea asta ușor ținută era liantul care ne aducea împreună pentru a organiza o nouă zi de curățenie. Poate ultima. Va fi foarte greu, dar cu siguranță vom avea multe de învățat și de data asta (între timp, lășăm mărturie: nu, nu va fi ultima!).

În plus, ajunseserăm într-o altă etapă a vieții *Let's Do It, Romania!*, aceea a unei organizații neguvernamentale mature. Devenise un brand. Aveam proiecte colaterale de educație ecologică, mai organizaserăm alte cinci zile de curățenie națională și, deși luptam pentru supraviețuire ca ONG, căutând în permanență parteneri și sponsori pentru proiectele pe care le dezvoltam, ușile ni se deschideau mai ușor. Oamenii știau de noi, de la pietonii de pe Calea Victoriei până la elevii din comuna Doba, iar autoritățile locale și multinaționalele ne respectau. Societatea civilă căpătase o voce puternică în câțiva ani, devenind mai activă și mai implicată ca niciodată în acțiuni deștepțe, cu impact, gândite să schimbe România în mai bine. Încet, încet, realizăm că suntem mai mulți *doers* decât credeam. [...]

Curățenia națională din 2018 era cea mai complexă de până acum. Obiectivul măreț implica mai multă nevoie de resurse, mai multe responsabilități asumate,

mai multă bătaie de cap în a așeza potrivit piesele din toate colțurile țării ca, în final, puzzle-ul să iasă bine. Nici noi nu conștientizăm cu adevărat dimensiunile proiectului, cum vom relaționa iarăși împreună și cum vor percepe întreaga provocare oamenii noi din echipă. Era prima lor zi de curățenie națională și cea-mai-cea. Începeam timid, cu o percepție generală care s-ar putea rezuma așa: „Ei, totul se petrece în câteva ore, într-o singură zi, cât de multă muncă poate să fie în spate?”

(Anca Vancu, *Let's Do It, Romania: cum am mobilizat 1,8 milioane de oameni să curețe România*)

- 1 Notează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.
- 2 Extrage ideile principale ale textului.
- 3 Prezintă evenimentele care au condus la concretizarea proiectului.
- 4 Notează două valori ale asociației *Let's Do It, Romania!* și acțiunile care au fost realizate în concordanță cu acestea.
- 5 Prezintă trăsăturile celor care au inițiat programul de curățenie la nivel național.
- 6 Ce părere ai despre cei care au inițiativă și curaj să-și asume schimbări civice? Justifică-ți răspunsul în două-trei enunțuri.
- 7 Ce impact crezi că au astfel de inițiative în viața de zi cu zi? Răspunde, valorificând două exemple.

APROFUNDEZ

• Citește textul de pe afișul alăturat și răspunde la întrebările de mai jos.

- 1 Despre ce este vorba în acest text? Prezintă, într-un enunț, răspunsul tău.
- 2 Ce se poate deduce despre creatorul textului?
- 3 Cu ce scop este realizat textul?
- 4 Cui i se adresează acest text? Motivează într-un enunț.
- 5 În ce context apare textul propus?
- 6 Prin ce mediu (scris, digital etc.) este transmis acest text?
- 7 Ce tipuri de limbaj se utilizează în transmiterea mesajului?
- 8 Ce rol au tipurile de limbaj utilizate în transmiterea mesajului? Ce semnificație au culorile, formele și simbolurile utilizate? Ce mesaj transmite textul scriptic?
- 9 La ce fac referire informațiile din textul multimodal?

Afișul *Let's Do It, Romania!* – ediția a XI-a a Zilei de Curățenie Națională (Sursa: <https://letsdoitromania.ro>)

- 10 Care sunt valorile celor care au creat acest text? Justifică-ți răspunsul, valorificând cel puțin o informație/un element de conținut din cadrul textului.
- 11 Ce părere ai despre cei care inițiază un astfel de eveniment? Dar despre cei care participă? Justifică-ți răspunsul în două-trei enunțuri.
- 12 Cum s-ar fi modificat mesajul textului dacă autorul ar fi utilizat altă paletă cromatică? Explică, bazându-te pe două exemple.

REFLECTEZ

- Crezi că o societate evoluată se implică în acte de voluntariat?
Scrie un text argumentativ, de minimum 150 de cuvinte, în care să susții, prin două argumente, răspunsul la întrebarea dată, valorificând textul nonliterar propus la rubrica **Explorez** și experiența personală.

Realizați, în echipe, un proiect despre eroi, urmărind etapele și componentele de mai jos.

- **Întrebarea centrală.** Care sunt eroii pe care îi ai drept model?
- **Întrebări care orientează demersul.** Veți construi patru întrebări ce vor sprijini realizarea unui produs care să răspundă la întrebarea centrală.
- **Procesul.** Veți realiza o fișă în care să prezentați etapele proiectului, după modelul de mai jos.

PLANIFICAREA ACTIVITĂȚILOR

Timpul alocat proiectului:

Resursele de care aveți nevoie (de exemplu: fișe):
.....

SARCINILE DIN PROIECT

Stabilirea coordonatorului:

Planificarea sarcinilor din proiect (documentare, investigație, întâlnire cu experți, realizarea prezentării, organizarea prezentării etc.):

Activitate:

Membri al echipei:

Rezultat/Produs:

Termen:

- **Observațiile** despre modul de desfășurare a proiectului vor fi notate într-un jurnal pe parcursul derulării întregului proiect.

• Produsul:

- ▶ pagina de titlu
- ▶ cuprinsul
- ▶ introducerea
- ▶ dezvoltarea elementelor de conținut
- ▶ concluziile
- ▶ bibliografia/ menționarea surselor de informare utilizate
- ▶ anexele

- **Proiectul va conține cel puțin două elemente la alegere din lista de mai jos și două elemente proprii:**

- ▶ un afiș care să cuprindă imagini cu diferiți eroi din basmele românești/ universale;
- ▶ prezentarea valorilor pe care le au acești eroi;
- ▶ o prezentare care să cuprindă experiențele eroilor și modelul uman pe care îl propun;
- ▶ reprezentări în alte arte cu eroii din basme.

- **Prezentarea publică și expunerea produselor realizate.**

- **Evaluarea colaborării.** Veți completa fiecare câte o pagină de jurnal, în care veți răspunde la întrebările de mai jos:

- ▶ Ce ai învățat nou?
- ▶ Cum ai învățat?
- ▶ Cum te-ai documentat despre subiect? Care au fost sursele de documentare?
- ▶ Care au fost relațiile cu ceilalți colegi? Cât de bine ai lucrat cu ei?
- ▶ Ai avut posibilitatea de a-ți exprima punctul de vedere?
- ▶ Cum te-ai simțit în echipă?
- ▶ Scopurile proiectului, produsele finale, ritmul de lucru și perioadele de realizare au fost discutate în echipă?

Evaluarea sumativă a proiectului realizată de profesor și de ceilalți elevi

Criterii	Îndeplinirea criteriilor			
	Foarte bine ★★★★	Bine ★★★	Suficient ★★	Insuficient /
Realizarea proiectului demonstrează respectul echipei față de colegi și curajul de a aprofunda tema.				
Colegii au abordat tema proiectului din mai multe perspective.				
Prezentarea colegilor și produsele realizate au răspuns întrebării centrale și au oferit o perspectivă nouă, surprinzătoare.				
Fiecare membru al echipei cunoaște subiectul în profunzime, este convingător și implicat în prezentare.				
Prezentarea a fost interactivă și s-a răspuns la toate întrebările adresate.				
Prezentarea s-a încadrat în timpul alocat.				

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

Ninge peste OMUL DE ZĂPADĂ. Un morcov în loc de nas, **doi** cărbuni pentru ochi, o castană **mare** în loc de gură, trei nuci pe post de nasturi, o căciuliță uzată pe cap, un fular în jurul gâtului. [...] Pare fericit.

Ninge ușor.

Apare CORBUL și se așază pe o creangă.

CORBUL: Asta e **ultima** ninsoare...

OMUL DE ZĂPADĂ: Ce-ai spus?

CORBUL: Nimic, am spus că asta este, mai mult ca sigur, ultima ninsoare.

OMUL DE ZĂPADĂ: Cum așa, ultima ninsoare?

CORBUL: Ultima pentru că în curând va reveni soarele.

OMUL DE ZĂPADĂ: Ei și?

CORBUL: Păi... va reveni și iarna se va termina. Ia te uită, chiar și fulgii **aceștia** nu mai sunt ca înainte.

OMUL DE ZĂPADĂ: Ia încetează! Vrei să râzi de mine, nu-i așa? Toată lumea știe că voi, corbii, sunteți uneori răi de gură.

CORBUL: Ba deloc, cum să fiu eu rău de gură? (Aparte, către sală) Vi se pare, copii, că spun eu răutăți?

OMUL DE ZĂPADĂ: Atunci încetează să spui bazaconii! Mai bine uită-te cât de mari și de frumoși sunt acești fulgi **de nea**... Câtă prospețime și **câtă** tandrețe în ei...

CORBUL: Sunt mari, dar mai fragili decât înainte... Și nici nu mai au putere să atingă pământul, se topesc în aer...

(Matei Vișniec, *Omul de zăpadă care voia să întâlnească Soarele*)

- 1 Formulează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.
- 2 Prezintă, în două-trei enunțuri, conflictul dintre Corb și Omul de zăpadă.
- 3 Explică, în trei-patru enunțuri, rolul indicațiilor scenice din textul dat.
- 4 Prezintă o trăsătură a Corbului care se desprinde din replicile lui și din comportamentul său comunicativ.
- 5 Asociază fragmentul din *Omul de zăpadă care voia să întâlnească Soarele* de Matei Vișniec cu un alt text literar studiat la clasă, prezentând, în 50–100 de cuvinte, o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă din fiecare text (te poți raporta la *Omul de zăpadă s-a dus la plimbare* de același autor).
- 6 Stabilește valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor scrise cu portocaliu.
- 7 Transcrie din text două propoziții aflate în raport de coordonare copulativă.
- 8 Identifică, în prima parte a textului, un atribut realizat prin adjectiv participial și transformă-l într-o realizare propozițională.
- 9 Ce atitudine a Omului de zăpadă este sugerată prin replica „Ei și?”? Rescrie această expresie bazată pe elipsă, completând-o cu termenii suprimați.

II. Caracterizează, în șase-opt enunțuri, Omul de zăpadă, precizând identitatea, rolul său în acțiune, trăsăturile definitorii și mijloacele de caracterizare.

III. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

- a) Pentru mine, textul care ilustrează cel mai bine tema unității este
- b) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg
- c) Încă nu îmi sunt clare
- d) Din această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații

Nu uita să completezi Fișa de observare a comportamentului (pagina 223) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

- Citește fragmentul de mai jos și rezolvă cerințele.

SCENA IV

Aceiași, CORINA

Corina a apărut sus pe scară. Foarte tânără, mai tânără chiar decât cei douăzeci și cinci de ani pe care îi are. E într-o pijama **de casă**, pe care și-o încheie, în timp ce coboară scara. A prins **ultima** replică a lui Madame Vintilă și îi răspunde.

[...] **CORINA** (tace o secundă, lăsându-i cu răsuflarea suspendată): Bună dimineața.

MADAME VINTILĂ, MAIORUL, BOGOIU (răspund toți trei, de astă dată mai deschis, mai vioi, cu nerăbdare): Bună dimineața.

CORINA: Așa mai merge. Ei bine, aflați că în curând, peste jumătate de oră – azi dimineață în orice caz – telefonul **nostru** va funcționa. [...]

BOGOIU: Mă rog, dumneavoastră nu vi se pare ciudat? [...] Madame Vintilă, de când n-ai mai primit scrisori?

MADAME VINTILĂ: Ultima a fost... duminică parcă. Da. Duminică.

BOGOIU (precizând): Duminică, întâi de august. Buun. Și dumneata, maiorule, de când n-ai mai avut jurnale?

MAIORUL: Păi să ne uităm. (Caută prin vraful de jurnale.) Țăsta a fost ultimul. Duminică, 1 august.

BOGOIU: Perfect. Radioul când s-a stricat? (Către Corina:) Când l-ai ascultat dumneata ultima oară?

CORINA: Cred că... sâmbătă seara.

BOGOIU: Și duminică la prânz...

MAIORUL: Nu mai mergea.

BOGOIU: Întocmai. Nu mai mergea. Dar telefonul? De când nu mai avem telefon?

TOȚI TREI (într-adevăr surprinși de coincidențe): De...

BOGOIU (triumfător): De duminică. Ei? [...] Ce s-a întâmplat duminică aici? (Nu răspunde nimeni.) Cine a venit duminică în pensiunea Weber? (Iar nu răspunde nimeni.) Nu știți. Să vă spun eu: a venit domnul Ștefan Valeriu.

CORINA: Și vrei să, spui... [...]

BOGOIU: Eu nu susțin. Simt. Simt că el e. Îmi spune inima că e el. Nu știu de ce, nu știu cum, probe n-am, dar îmi spune inima. Și pe urmă, un lucru e limpede. Pân-a venit ăsta, toate mergeau strună-n pensiunea **Weber**. Scrisori aveam, ziare aveam, radioul cânta, telefonul era bun-zdrăvăn. De cum a venit el, toate s-au întors pe dos; scrisori nu mai sunt, ziare nu mai sosesc, telefonul nu mai umblă, radioul a amuțit. Ba de **două** zile, dacă ați băgat de seamă, nici autobuzul nu se mai oprește aici.

(Mihail Sebastian, *Jocul de-a vacanța*)

1 Notează două roluri ale didascaliilor, valorificând două secvențe. **1,50 puncte**

2 Formulează o posibilă semnificație a fragmentului dat și justific-o în două-trei enunțuri. **1,50 puncte**

3 Precizează valoarea morfologică, cazul și funcția sintactică a cuvintelor scrise cu portocaliu în text. **1 punct**

4 Transcrie, din indicațiile scenice de la începutul textului, o atributivă, precizând valoarea morfologică a termenului regent. **1 punct**

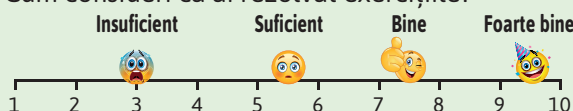
5 Precizează ce atitudine a personajului Bogoiu este sugerată prin exprimarea eliptică „O veste bună?”. Rescrie această replică, completând-o cu termenul suprimat. **1 punct**

6 Scrie un text, de 10–12 enunțuri, în care caracterizezi unul dintre personajele fragmentului selectat. În realizarea compunerii, vei avea în vedere: identitatea personajului, două trăsături morale, două mijloace de caracterizare și corelarea unei valori personale cu una dintre valorile personajului ales. **3 puncte**

Din oficiu: 1 punct

✓ AUTOEVALUARE

- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

UNITATEA 4

REFLECȚII PRIN ARTĂ

Lecția 1 Introducere în temă

Lectură

Lecția 2 Interpretarea limbajului figurat.
Figuri de stil: aliterația, hiperbola, antiteza

Lecția 3 Textul liric: *Păpușarul*, de Ileana Mălăncioiu

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Complementul direct. Completiva directă

Lecția 5 Complementul indirect. Completiva indirectă

Lecția 6 Complementul prepozițional.
Completiva prepozițională

Redactare

Lecția 7 Etapele scrierii

Comunicare orală

Lecția 8 Strategii de ascultare activă

Elemente de interculturalitate

Lecția 9 Valori culturale românești în lume

Proiect

Recapitulare

Evaluare

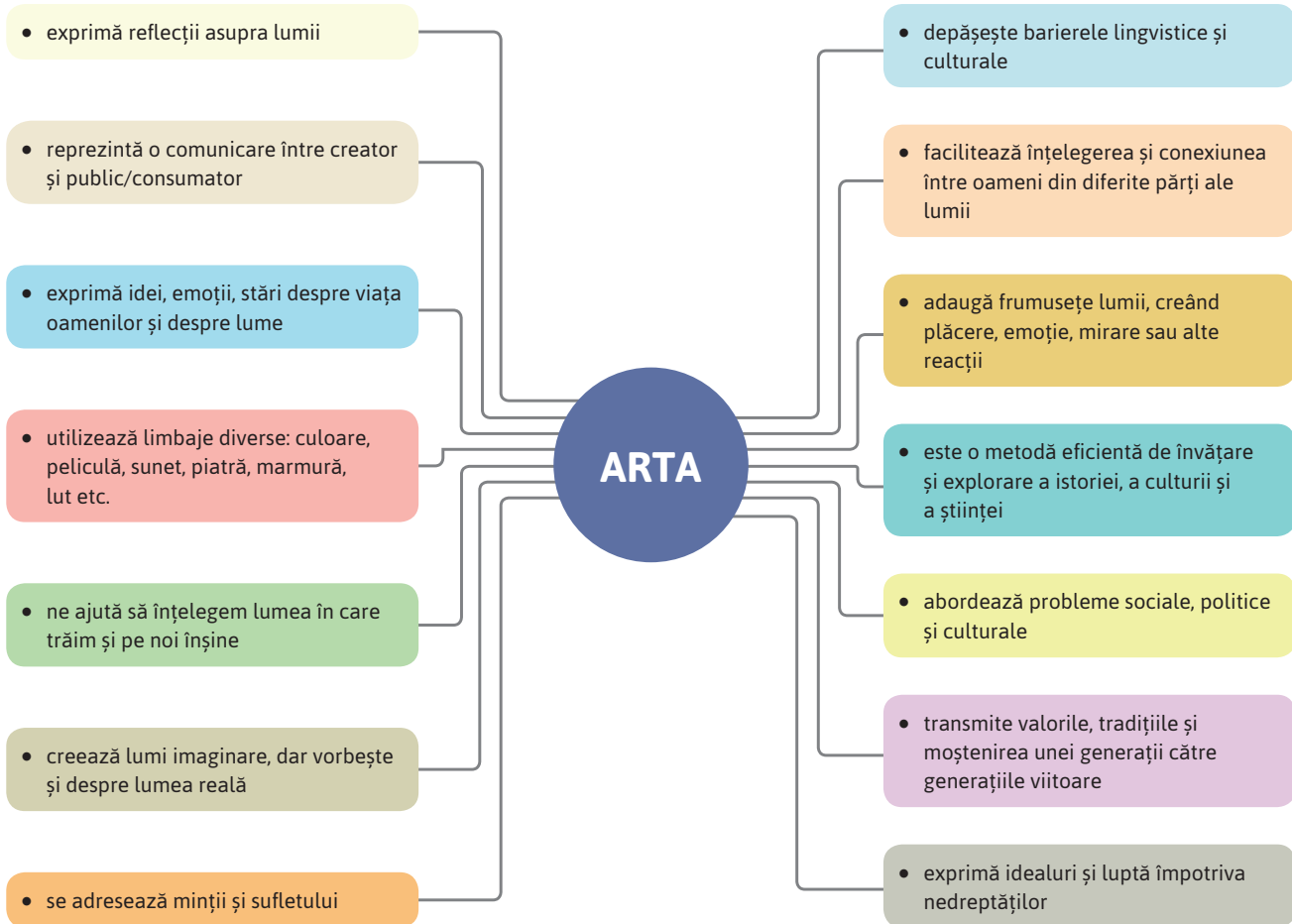
LECȚIA 1 INTRODUCERE ÎN TEMĂ

CUVINTE ȘI IDEI ÎN REȚEA

1 Citește harta, urmărind reflecțiile asupra lumii realizate în artă.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Formulează în caiet două idei despre artă, pornind de la experiențele tale personale și culturale. Prezintă-i-le colegului tău!

3 **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Prezentați, în două–trei enunțuri scrise, relația dintre trei–patru elemente din harta de la exercițiul 1.

4 **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Care sunt artiștii preferați de generația voastră?
- Ce tipuri de artă preferă generația voastră? Dar părinții voștri? Dar bunicii voștri?
- Când și de ce au oamenii nevoie de artă?
- Cum influențează arta viața oamenilor?
- Care este relația dintre artist și public?
- Care sunt cele mai frecvente experiențe artistice pe care le trăiește un elev?
- Ați încercat vreodată să creați o operă de artă? Dacă da, cum a fost experiența voastră?
- Ce rol credeți că joacă arta în societatea de astăzi?
- Cum credeți că poate contribui arta la dezvoltarea voastră personală?
- Cât de mult ajută școala la descoperirea și înțelegerea artei?

DESCOPERIM ARTA ÎN LITERATURĂ!

I. LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți textele de mai jos, urmărind mesajul despre artă. Formulați răspunsuri la cerințele date și confrunțați-vă răspunsul cu al celorlalte grupe.

TEXTUL 1

Mirosea a lemnărie încinsă de căldură, a putregai uscat și a colb de arhivă. Așa că aroma de proaspete piersici, în pod, era îngrozitor de veselă...

„...Mâncam ca un rege în fața curții. Nu avea voie să-mi vorbească decât papagalul, ca un favorit. Câinele meu care îmbâtrânise ședea totdeauna la dreapta mea; cele două pisici, la fiecare capăt al mesei, așteptând să le arunc câte o bucătică de carne...”

Ajunghând la acest pasaj, Dănuț întoarse cartea pe dos, așezând-o pe podea, luă o piersică fardată și mușcă din ea zgomotos. Cel mai fericit om din lume era Robinson Crusoe, așa cum îl arăta lucioasa cromolitografie* de pe copertă. Între coliba – mai mult peșteră – și palmierul de trunchiul căruia atârna o nucă de cocos, se vedea marea, dincolo de garduț, inofensivă și drăguță ca o grădiniță de albastrele. La intrarea colibe, în gaura neagră-verzuie, un păianjen alegoric își țesuse o pânză neglijent poligonală. Din colibă pornea iarba tânără cu reflexe verzi de acuarelă udă. Trebuie să fi fost tare cald când se fotografiase Robinson, fiindcă deasupra căciulei țuguie – care-i acoperea și urechile, și ceafa, ca o glugă – radia o umbrelă făcută din frunze de palmier cu marginile roze de soare subt cerul albastru prin care literile titlului defilau roșii: Robinson Crusoe. Da’ așa-i plăcea lui Robinson: să umble gros îmbrăcat pe orice vreme! Sarica* de blană bărboasă era croită pe talie. Robinson avea o față foarte simpatică – aducea cu Moș Crăciun, numai că barba și mustețile-i erau castanii. Mustețile spiritual răsucite; obrații rumeori; barba frumos retezată. De subt căciulă îi năvăleau cârlionții până deasupra sprâncenelor, ca un breton drotat*. În mâna stângă, ridicată deasupra genunchiului stâng, ținea papagalul. Adică papagalul susținea mâna, fiindcă toate degetele – corect aliniate – se rezemau pe spinarea verde, ca pe găurile unui fluier; iar cele patru degete de păpușă ale mâinii drepte pluteau pe spinarea căpriței care întindea botul spre papagal, ca și cum ar fi vrut să-l sărute sau să-l pască.

Robinson era așezat pe... – nu se vede pe ce! Ședea cum stau fachirii*, pe aer. La picioarele lui – depărtate unul de altul și în vârfuri, ca ale cuiva care saltă un copil pe genunchi – se încrucișa o lopată cu altă unealtă decapitată de chenarul copertii. Pisicile dormeau, pesemne, în colibă sau pe acoperișul ei. Câinele fugise de pe copertă și sforăia în pod la picioarele lui Dănuț. Se numea Ali. Tot în pod, veghea și un papagal – aidoma cu cel de pe copertă – numai că era împăiat. Insula lui Robinson, cu vesela sihăstrie a cromolitografiilor, se mutase în podul cu vechituri. Dănuț era Robinson Crusoe în insula lui Robinson Crusoe. Și era foarte bine!

Barba lui Robinson de pe coperta cărții era umedă și plină de picuri aromați... fiindcă în podul cu vechituri al Medelenilor, Robinson Crusoe mânca piersici, în tovărășia unui câine adormit și a unui papagal împăiat.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

cromolitografie (s.f.) – procedeu litografic de imprimat în mai multe culori.

sarică (s.f.) – manta țărănească și mițoasă pe dinafară, țesută din fire groase de lână, pe care o poartă oamenii de la munte, mai ales ciobanii.

drotat (adj.) – (reg.) încrețit cu ajutorul unui fir de sârmă.

fachir (s.m.) – ascet musulman ori hindus care trăiește din mila semenilor și se supune, public, unor privațiuni sau suferințe fizice.

TEXTUL 2

ACTUL I

Scena 1

Tatăl, Copilul

Scena se deschide cu Mihăiță care stă pe burtă în fața televizorului și savurează un film de karate, interzis minorilor. Decorul e format dintr-un pat, un televizor, un calculator, o noptieră și o lampă de veghe. Încăperea e împânzită cu afișe cu formații hard-rock. Pentru a ușura trecerea în lumea basmelor, deci schimbarea din scena 4, elementele de decor pot fi doar schițate.

TATĂL: Gata cu televizorul! La culcare! Numai la prostiile astea cu karate te uiți toată ziua, bună ziua!

Tatăl stinge televizorul și începe să strângă afișele împrăștiate prin cameră.

COPILUL (se menține într-o opoziție „constructivă”): Nu mi-e somn, tati! Vreau să văd finalul. [...]

TATĂL: Hai mai bine să-ți citesc o poveste! Ai adormi mai repede! [...]

COPILUL: Nu te așteaptă musafirii dincolo?

Mihai se urcă în pat, dar are încă telecomanda în mână. [...]

Scena 2

Tatăl, Copilul, Actorul

Actorul apare din încăperea alăturată din care se aud din ce în ce mai clar vocile musafirilor. [...]

TATĂL: Dacă-l adormi, te și premiez. [...]

Scena 3

Copilul, Actorul

ACTORUL (plin de sine): Ce poveste vrei să-ți spun, Mihăiță?

COPILUL (sec): Știi tu să spui povești?

ACTORUL (ofuscat): Cum să nu, doar asta e meseria mea. Am și o emisiune pentru copii în care spun povești în fiecare duminică. Nu știu dacă tu o urmărești... [...]

COPILUL (acru): N-am făcut greșala asta decât o singură dată. [...] Ce putea să-mi placă la o emisiune în care anumite persoane (se uită cu subînțeles la Actor) vorbeau cu personajele din povești de parcă erau vecinii lor de bloc? Eu nu sunt fraier să cred în trucajele astea ieftine... [...]

ACTORUL: Așa... unde rămăsesem? La trucaje...

COPILUL: Îmi pare rău pentru tot ce am spus adineaori. Am fost nepoliticos...

ACTORUL: Da... Sunt trucaje.

COPILUL (se abține să nu râdă): Chiar dacă am avut dreptate...

ACTORUL: Numai că, vezi tu, Mihai, dacă eu n-am cunoscut-o pe Cenușăreasa, și n-am adus-o cu adevărat în emisiunea mea, asta nu înseamnă că ea nu poate exista... undeva... [...]

COPILUL: Ei, na. Nu mai sunt pici de grădiniță. Numai ei cred că pot vorbi sau că-și pot lega șireturile cu Hansel și Gretel. [...] Nu sunt reali, nu-i putem atinge.

ACTORUL: Dacă nu-i putem atinge asta nu înseamnă că nu sunt reali. (deschide cartea de povești) Ce vezi aici?

COPILUL: O carte.

ACTORUL: Eu, o poartă. Fiecare carte deschisă poate fi o poartă spre o altă lume. În cazul nostru (indică titlul cărții) *Lumea Basmelor*. Imaginează-ți un loc unde personajele de poveste își duc traiul asemeni nouă... [...]

COPILUL (îl întrerupe, ceva mai interesat): O lume paralelă? [...] Bine, dar poveștile sunt scrise de oameni. Unde și-ar putea găsi locul o asemenea lume?

ACTORUL (indică inima): Și atâta timp cât va rămâne acolo, lumea din jur va fi mai bună. Noi vom fi mai buni. [...]

După ce tatăl și actorul închid ușa, Mihai privește pe rând telecomanda și cartea. După o clipă de uitare deschide cartea cu povești Prâslea cel voinic și merele de aur și începe să citească. Pereții camerei se luminează, iar în spatele lor se pot distinge umbrele personajelor din poveste. Se aud bătăile unei inimi.

(Sinziana Popescu, *Viața ca o poveste*)

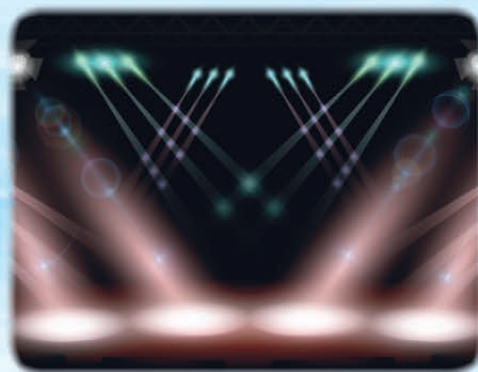
TEXTUL 3

[...] Am asistat la piesa [...] *Jurnalul lui Robinson Crusoe*, un musical în regia lui Mihai Măniuțiu, după *Insula* lui Gellu Naum, în care muzica e compusă de Ada Milea. Acesta a fost un spectacol care m-a împins, în repetate rânduri, să meditez asupra modului în care se îmbină artele performative cu tehnologia. Una dintre zonele în care există cel mai mult potențial de inovație digitală este, se vede cu ochiul liber, scenografia. În *Jurnalul lui Robinson Crusoe* decorul, făcut de Adrian Damian, este foarte sugestiv în această direcție. [...]

Întreg decorul constă în proiecții de lumini și culori neobișnuite. În plus, am remarcat că modul circular în care erau amplasate ecranele crea un sentiment de *envelopment* foarte specific. Conceptul de *envelopment* este foarte important și atunci când crezi o experiență în realitatea virtuală. Se referă la cât de strâns te învâluie mediul în care te afli. Ca și cum ai măsura cât spațiu liber are o foaie de hârtie în interiorul unui plic, tot așa măsoară cât spațiu au spectatorii în interiorul unui decor. Un ambient foarte deschis transmite sentimente din categoria *libertate*, un decor mai închis creează intimitate, iar la extrema acestui spectru ne-am putea reprezenta un spațiu foarte îngust, claustrofobic. [...]

În timp ce urmăream *Jurnalul lui Robinson Crusoe*, am contemplat îndelung modul în care au obținut niște efecte vizuale foarte expresive, prin intermediul unor tehnologii simple și accesibile.

(Flavia Dobrescu, *Explorări în virtualitatea imediată. Jurnalul lui Robinson Crusoe, la festCO*, „Observator cultural”, 25 mai 2018)

1 Despre ce este vorba în fiecare text? Notați, într-un enunț, răspunsul la întrebare.

2 Alegeți textul care v-a plăcut cel mai mult și motivați-vă răspunsul, scriind, în caiet, un text de trei-patru enunțuri.

3 Numiți tipul de artă la care face referire fiecare dintre cele trei texte și prezentați elementele ei caracteristice.

4 Prezentați un element de conținut comun pentru două dintre textele propuse (puteți face referire la un cuvânt-cheie, un personaj, o acțiune, o idee, o imagine etc.).

5 Precizați o temă comună pentru două dintre textele date, justificându-vă opțiunea într-un enunț.

6 Notați tipul de text în care se încadrează fiecare fragment, motivând alegerea (veți putea alege între text epic, text dramatic, text narativ, text dialogal, text literar, text nonliterar).

7 Prezentați o asemănare și o deosebire între limbajul utilizat în textul 1 și cel din textul 3, valorificând câte o secvență relevantă din fiecare text (vă puteți referi la: **a.** câmpul lexical dominant; **b.** prezența cuvintelor cu sens propriu vs prezența cuvintelor cu sens figurat; **c.** limbajul colocvial vs limbajul standard etc.).

8 Asociați textul literar 1 cu un alt text literar, prezentând o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă.

9 Exprimați-vă opinia, într-un text de șapte-zece enunțuri, despre rolul artei ca poartă spre o altă lume, făcând referire la două dintre cele trei texte. Puteți avea în vedere: efectul ilustrației de pe coperta cărții, efectul pe care lectura îl are asupra cititorului, talentul actorului de a da viață personajelor, diferența între a urmări un film și a citi o poveste, relația dintre artă și tehnologie etc.

II. Formulează o definiție a artei și prezint-o în fața clasei.

PORTOFOLIU

- Realizează o fișă în care să oferi unu-două exemple prin care să ilustrezi fiecare categorie din tabelul de mai jos.

Arta stradală	Arta cinematografică	Arta dramatică	Arta cuvântului	Arta grafică	Arta digitală	Arta primitivă
...	...	...	...	...	...	...

LECȚIA 2

INTERPRETAREA LIMBAJULUI FIGURAT. FIGURI DE STIL: ALITERAȚIA, HIPERBOLA, ANTITEZA

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! La un târg de artă populară sunt afișate următoarele reclame. Citiți-le și discutați despre modul în care autorii lor intenționează să atragă atenția publicului. Care dintre reclame vi se pare mai convingătoare?

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Identificați grupurile de cuvinte inedite, pe care nu le întâlnim în limbajul de zi cu zi, prin care sunt prezentate produsele din imaginile de la exercițiul 1.

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Corelați produsul din **coloana A** cu figura de stil prin care este prezentat, din **coloana B**, și confrunțați-vă răspunsul cu al celorlalte grupe.

- A**
- a) iile
 - b) brăiele
 - c) turta dulce
 - d) ulcelele
 - e) mobila
 - f) fluierele

- B**
- 1. repetiție
 - 2. comparație
 - 3. enumerație
 - 4. personificare
 - 5. epitet
 - 6. metaforă

ELEMENTE-CHEIE

Figurile de stil sunt procedee utilizate pentru a spori expresivitatea unei comunicări.

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Prezentați, într-un mod foarte expresiv, un obiect de artă. Discutați apoi cu colegii strategiiile pe care le-ați folosit pentru a da expresivitate mesajului.

5 După modelul de la exercițiul 1, realizează prezentarea unor produse artistice, folosind, pe rând, figurile de stil învățate: metafora, comparația, personificarea, enumerația, epitetul și repetiția.

1. Aliterația

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește textul următor cu voce tare.

„Au venit drăgaicele
Să culeagă spicele,
Spicele sunt măricele,
Drăgaicele frumoșele.”

(din ritualul arhaic al Drăgaicei)

EXPLOREZ

1 Menționează ce ți-a atras atenția mai întâi: muzicalitatea textului sau semnificația acestuia.

2 Alege varianta potrivită și justifică-ți opțiunea.
Atenție! Pot fi corecte mai multe variante de răspuns. Muzicalitatea textului este dată de: • ritmul textului; • rimă; • măsura constantă a versurilor; • repetiții.

3 Identifică consoanele care se repetă și creează astfel muzicalitatea textului.

4 De ce crezi că este nevoie ca drăgaica (care desemnează un ritual de origine agrară) să fie invocată printr-un mesaj plin de muzicalitate?

ELEMENTE-CHEIE

Aliterația (< fr. *allitération* < lat. *ad* + *littera* – „literă”) este figura de stil care constă în repetarea unei consoane sau a unui grup de consoane la începutul sau în interiorul cuvintelor dintr-un enunț sau dintr-un vers.

Aliterația are rolul de a crea efecte muzicale.

APROFUNDEZ

• **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Identificați aliterațiile din următoarele texte și efectul sonor pe care îl creează.

a) Bunătăți, bucurii, binețe cu biscuiți! Fructe fine, fermecătoare, fascinante! Gust grozav, garantat de gogoși.

b) „Privesc orașul furnicar [...] / Se scurg încet – tarra bumbum – / Ostașii vin în marș acum, [...] / Și tobe tare-n tact ei bat / Și pașii sună apăsător.” (Mihai Eminescu, *Privesc orașul furnicar*)

c) „Și vine vârtelul și vine vântul și vine / suflare de aer / și ne suflă și smulge [...]” (N. Stănescu, *Ce alb, ce negru de alb!*)

d) „Plutește un lanț de lebede albe, / Iar visul din parc în lac se răsfrânge [...]” (George Bacovia, *Amurg antic*)

STRATEGII DE INTERPRETARE

Pentru a interpreta semnificația unei figuri de stil:

- mai întâi citim cu atenție enunțul din care face parte figura pentru a ne asigura că l-am înțeles;
- apoi menționăm una sau mai multe dintre următoarele informații: imaginea pe care o redă figura de stil, ideea pe care o sugerează, starea/atmosfera pe care o creează, relația figurii de stil cu alte cuvinte-cheie din text și cu tema textului.

2. Hiperbola

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește textul următor cu voce tare.

„La Paris, la colț de străzi, / Cireșele cresc în lăzi; / Strugurii afuzalii / Cresc de-a dreptul în cutii; / Și-ascultați-mă pe mine, / Merele cresc în vitrine. / [...] Fragile, în mare grabă, / Cresc de-a gata din tarabă, / [...] Pe-orice stradă din Paris, / Orice câine, cât de mic, / Crește-n coadă un covrig.”

(Ana Blandiana, *La Paris*)

EXPLOREZ

- 1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.
- 2 Exprimă-ți opinia despre modul în care este prezentată realitatea de la Paris:
 - a) sunt exagerate, în mod intenționat, limitele firești ale realității;
 - b) este descrisă realitatea de la Paris, fără să se exagereze.
- 3 Numește aspectele din text care au rolul să impresioneze cititorul. De ce crezi că autoarea a ales să prezinte în acest fel Parisul?

APROFUNDEZ

- **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Identificați hiperbolele din textele următoare și discutați despre modul în care acestea impresionează receptorul/cititorul.

Textul 1

Fierbeau văzduhurile și cerurile clocoteau sub descărcările zguduitoare ale tunetelor și pământul înfricoșat se cutremura nemernic până în cele mai din adânci temelii ale sale.

(C. Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

Textul 2

Sunt cel mai frumos din orașul acesta,
Pe străzile pline când ies n-am pereche,
Atât de grațios port inelu-n ureche
Și-atât de-nflorate cravata și vesta.
Sunt cel mai frumos din orașul acesta.

(Radu Stanca, *Corydon*)

ELEMENTE-CHEIE

Hiperbola (gr. *hyper* + *ballein* – „a arunca peste”, *hyperboli* – „exces”) este figura de stil care exprimă mărirea sau micșorarea exagerată a realității, peste limitele sale firești.

Rolul hiperbolei este:

- să impresioneze puternic receptorul;
- să exprime un sentiment puternic de admirație sau de dispreț față de obiectul prezentat.

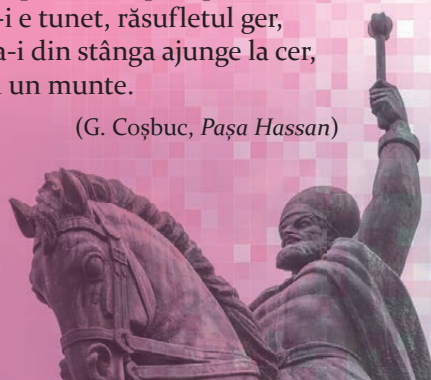
Spre exemplu, când vorbim despre un om înalt și îl numim „un uriaș”, „un gigant” sau când vorbim despre un om scund și îl numim „un pitic”, utilizăm hiperbola.

Exemple: *scump foc, plătește de se usucă, minte de îngheață apele.*

Textul 3

Sălbaticul vodă e-n zale și fier
Și zalele-i zuruie crunte,
Gigantică poart-o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsuflatul ger,
Iar barda-i din stânga ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.

(G. Coșbuc, *Pașa Hassan*)

3. Antiteza

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește proverbele următoare și identifică mesajul fiecăruia.

Minciuna are picioare scurte, adevărul are picioare lungi.

La tânăr munca e o floare, la bătrân e o povară.

Cine-i harnic și muncește are tot ce își dorește, cine-i leneș și chiulește are tot ce nu pofteste.

Mai bine sărac și cinstit decât bogat și hoț.

Apa trece, pietrele rămân.

EXPLOREZ

- 1 Identifică în proverbele de mai sus termenii care se află în opoziție și tipul de opoziție:
 - opoziție între harnicie și leneș;
 - opoziție între efemeritate și permanență;
 - contrast între vârste și între percepția asupra muncii;
 - opoziție între adevăr și minciună;
 - opoziție între sărăcia cinstită și bogăția obținută fraudulos.

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Citiți sloganurile publicitare de mai jos și identificați modalitatea prin care sunt prezentate calitățile ființelor/obiectelor.

ELEMENTE-CHEIE

Antiteza (fr. *antithèse* din gr. *antithesis* – „opoziție”) este figura de stil realizată prin apropierea a doi termeni opuși, pentru a surprinde mai bine caracteristicile lor.

Rolul antitezei este să marcheze opoziția dintre două idei, fenomene, personaje etc., care se pun în evidență unul pe celălalt.

APROFUNDEZ

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Identificați antitezele din textele următoare și ideile/personajele/fenomenele care sunt puse în opoziție. Discutați apoi despre modul în care acestea se pun în evidență, una pe cealaltă, prin opoziție.

Textul 1

Erau odată un moșneag și-o babă; și moșneagul avea o fată, și baba iar o fată. Fata babei era slută, leneșă, țăfnoasă și rea la inimă; dar, pentru că era fata mamei, se alinta cum s-alintă cioara-n laț, lăsând tot greul pe fata moșneagului. Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă. Dumnezeu o împodobise cu toate darurile cele bune și frumoase. Dar această fată bună era horopsită și de sora cea de scoarță, și de mama cea vitregă; noroc de la Dumnezeu că era o fată robace și răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai ș-amar de pielea ei.

(Ion Creangă, *Fata babei și fata moșneagului*)

Textul 2

Cu mâine zilele-ți adaogi,
Cu ieri viața ta o scazi
Și ai cu toate astea-n față
De-a pururi ziua cea de azi.

(Mihai Eminescu,
Cu mâine zilele-ți adaogi...)

2 Realizează, în cinci-șapte enunțuri, prezentarea a două produse artistice, punându-le în relație prin antiteză. Te poți referi la două piese muzicale, tablouri, filme, desene etc.

REFLECTEZ

- Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.
- a) Figura de stil care prezintă realitatea în mod exagerat, peste limitele sale firești, se numește
- b) Figura de stil prin care se creează muzicalitate prin repetarea unor consoane se numește
- c) Am folosit antiteza într-o situație de comunicare atunci când
- d) Figura mea de stil preferată este

LECȚIA 3

TEXTUL LIRIC: PĂPUȘARUL, DE ILEANA MĂLÂNCIOIU

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți fragmentele de mai jos și recunoașteți arta sau tipul de artist la care se face referire.

Textul 1

Acum pictez un tablou mare –
vreau să-mi fac un autoportret.
Aici o să desenez inima – o gălălie de chibrit,
aici, creierul – un aparat sacru și concret.

Undeva vor fi neapărat nasul, gura,
n-are niciun sens să omit ochii – două semne
de întrebare [...].

(Geo Dumitrescu, *Portret*)

Textul 2

Nu vă mirați. Poeții, toți poeții sunt
un singur, ne-mpărțit, neîntrerupt popor.
Vorbind, sunt muți. [...]
Își sunt asemenea prin ceea ce nu spun.
Ei tac ca roua. Ca sămânța. Ca un dor.

Ca apele ei tac, ce umblă sub ogor,
și-apoi sub cântecul priveghetorilor
izvor se fac în rariște, izvor sonor.

(Lucian Baga, *Poeții*)

Textul 3

Cei mai dezinvolți – actorii!
Cu mânecele suflecate
Cum știu ei să ne trăiască!
N-am văzut niciodată un sărut mai perfect.

(Marin Sorescu, *Actorii*)

Textul 4

Bună ziua copii

oaia mănâncă lupul
broasca înghite șarpele
porcul ocolește florile
mortul învie medicul
mașina circulă fără benzină
călăul iartă victima
mareșalului îi cad mustățile

la revedere copii

(Petre Stoica, *Teatru de păpuși*)

Textul 5

Am și sentimentul lânei –
Nu știu de ce-ți spun asta,
Probabil că m-ai întrebat,
Mi-ai cerut un inventar al
Sentimentelor.
Le am pe toate, am sentimentul tuturor
Stofelor [...].

(Marin Sorescu, *Sentimentul lânei*)

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Precizați care sunt indiciile din text care v-au ajutat să identificați arta/artistul la exercițiul 1.

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Alegeți două texte de la exercițiul 1 și identificați modul în care este exprimat mesajul.

Veți avea în vedere următoarele variante:

- Vorbitorul este interesat să exprime aspecte neobișnuite din realitate, pe care oamenii de rând nu le pot observa.
- Vorbitorul prezintă realitatea într-un mod original.
- Vorbitorul își exprimă emoții și sentimente, vorbește despre sine însuși, se autodefineste.

ELEMENTE-CHEIE

Când citim un text liric, descoperim un univers marcat de subiectivitate. În prezentarea acestui univers, accentul cade pe sentimente, stări, percepții și idei, exprimate de o ființă care are un mod unic, individual de a se raporta la lume. Această ființă care vorbește în text este interesată să exprime, într-un mod personal, aspecte referitoare la sine însuși, la ceilalți, la lume, idei și valori personale.

Tema textului o deducem identificând aspectele din realitatea exterioară sau interioară expuse în text: natura, iubirea, frumusețea, timpul, amintirile, copilăria, arta etc.

Valorile exprimate în text le deducem identificând modul în care emițătorul se raportează la realitatea pe care o prezintă (cu interes, sinceritate, atenție, sensibilitate etc.). Valoarea se reflectă în atitudinea pe care o are emițătorul față de lume și se află în relație cu tema textului.

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește cu voce tare textul de mai jos și urmărește modul în care este prezentat un spectacol de păpuși.

Păpușarul

de Ileana Mălăncioiu

Stau păpușile-atârinate, fire care nu se văd
De scufie* și de brațe le-au legat frumos de sus,
Dedesubt e păpușarul ce din când în când le mișcă
Și în locul lor vorbește dacă au ceva de spus.

Noi la ele ne uităm cum se-nalță și coboară
Și-ascultăm ce au să spună și aflăm de unde sunt
Și ce pași mărunți le poartă către locul unde merg
Și cum sunt de împlântate cu picioarele-n pământ.

Câte una dintre ele e retrasă dedesubt
Și apoi se-nalță alta tot cu ochii ca de leu
Și cu părul de mătase și cu mijlocul subțire
Care nu știu dacă râde sau de plânge-n locul meu.

Fiindcă toate par că râd și că plâng întotdeauna
Și cu ochii îmi fac semne și mă cheamă fiecare
După cum de sus le trage firul de care atârână
Și de jos le mișcă mâna păpușarului cel mare.

scufie (s.f.) – bonetă, căciulă, tichie.

Ileana Mălăncioiu (n. 1940) este poetă, eseistă și publicistă, membră a Academiei Române.

Opere: *Pasărea tăiată* (1967), *Către Ieronim* (1970), *Linia vieții* (1982), *Urcarea muntelui* (1985), *Peste zona interzisă* (2020) etc.

Reflecții despre artă. „Să nu uităm că teatrul este oglinda vremii...” (Ileana Mălăncioiu)

La întrebările *Dar cine să mai citească acum poezie? Chiarnimeni nu mai citește acum poezie?*, Ileana Mălăncioiu a răspuns: „Versul citat de dumneavoastră [*Dar cine să mai citească acum poezie*] face parte dintr-un poem din volumul *Urcarea muntelui*, apărut în 1985. Atunci mi-am asumat riscul estetic – și nu numai estetic – de a coborî poezia în stradă pentru a sta pe baricade, deși eram sceptică în privința rezultatelor. Pentru că la noi poezii nu au fost implicați în bătălii de anvergură, ca în Basarabia. Și nici nu aveau publicul de acolo. În pofida retragerii din librării și a interdicției de a fi comentată, mesajul acestei cărți a ajuns și la oamenii care nu citesc poezie. Pentru că au aflat de la Europa Liberă că în ea se vorbea pe neocolite despre ceea ce îi dureau și pe ei.” (interviu cu Irina Nechit)

REAȚII SUBIECTIVE

- LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspunde la întrebările din caseta alăturată și confruntă-ți apoi răspunsurile cu ale colegului de bancă.

- Ce ți-a plăcut cel mai mult în acest text?
- Ce emoții ți-a provocat lectura textului?
- Ce gânduri ți-a trezit lectura poeziei?
- Dacă ai vorbi cu prietenii tăi despre acest text, ce le-ai spune?

HARTA TEXTULUI

- Rezolvă cerințele de mai jos, pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit. Poți alege dintre variantele de mai jos:

- despre un spectacol de marionete/de teatru de păpuși;
- despre gândurile unui spectator urmărind un teatru de marionete;
- despre relația dintre păpuși și spectatorul de teatru;
- despre experiența unui spectator de teatru;
- despre strategiile păpușarului și efectul acestora asupra spectatorilor.

- Ți-a fost ușor sau dificil să răspunzi la cerință? De ce?

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

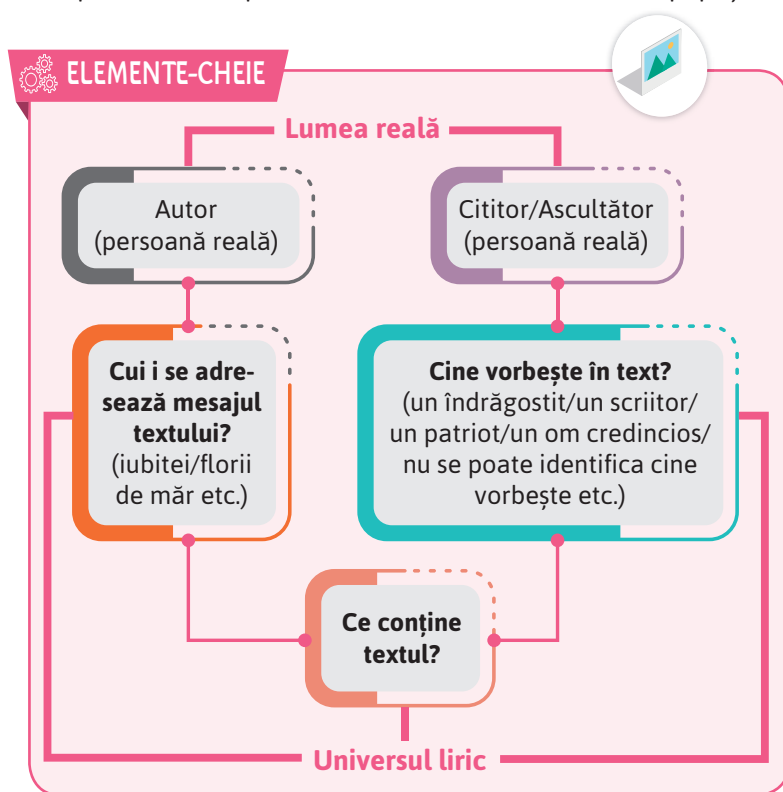
- Care sunt participanții la spectacol? Identifică secvențele din text referitoare la păpuși, la păpușar, la spectatori.
- Cum funcționează păpușile?
- Care este tehnica păpușarului? Cum sunt acționate păpușile?
- Care este comportamentul spectatorilor: la ce se uită? Ce ascultă? La ce se gândesc?

3 Răspunde la întrebările de mai jos, căutând repere în mai multe secvențe ale textului.

- Cum arată păpușile? Cum se manifestă ele? Ce rol joacă ele?
- Care este relația păpușarului cu păpușile?
- Care este starea pe care o trăiește spectatorul?
- Care este relația spectatorului/spectatorilor cu păpușile? Exprimă-ți opinia, alegând una dintre variantele următoare:

• Relația spectatorului cu păpușile este:

- unidirecțională, de la spectatori la păpuși: spectatorii privesc păpușile, ascultă ce spun acestea, urmăresc comportamentul lor;
- unidirecțională, de la păpuși/păpușar spre spectator: păpușile îi atrag pe spectatori, îi cheamă, le fac semne, după cum sunt manevrate de păpușar;
- bidirecțională/reciprocă: spectatorii urmăresc jocul păpușilor, păpușile joacă un rol prin care îi atrag pe spectatori, iar spectatorii recunosc în manifestările păpușilor propriile atitudini și stări.

STRATEGII DE LECTURĂ

Când citești un text liric:

- poți identifica adesea un act de vorbire din lumea reală. De exemplu, un îndrăgostit face o declarație de dragoste, un credincios spune o rugăciune, un orășean vorbește despre cartierul său etc.;
- poți identifica cine se exprimă în text, în ce circumstanțe și cu ce scop: este vorba de o voce/ființă creată de poet, care poate lua o înfățișare concretă (un îndrăgostit, un poet, un admirator al naturii etc.) sau poate rămâne doar o voce ficțională, care face afirmații despre lume;
- vei întâlni trăsături ale limbajului pe care nu le găsești în vorbirea obișnuită;
- vei descoperi un discurs despre lumea noastră care conține imagini pe care nu le găsești în realitatea obișnuită, concretă, de zi cu zi;
- vei descoperi un text care merită citit cu voce tare datorită unor efecte sonore date de repetiții, de refren, de rimă etc.;
- vei întâlni diverse structuri textuale (text descriptiv, dialogat, explicativ, narativ etc.).

Vocea/Ipstaza lirică. Actul de vorbire

4 Alege varianta corectă/variantele corecte și justifică-ți răspunsurile în câte un enunț.

A. Vocea lirică (cea care vorbește în text) aparține:

- unor spectatori la teatrul de păpuși;
- unui regizor;
- unui păpușar;
- unui spectator la teatrul de păpuși.

B. Actul de vorbire transpus în text este:

- relatarea;
- confesiunea;
- rugămintea.

C. Mărcile lingvistice ale subiectivității prezente în text sunt:

- pronumele la persoana I;
- adjectivul pronominal posesiv;
- verbele la persoana I.

Structura textuală

5 Prezintă spectacolul de păpuși stabilind: • elementele care îl compun; • trăsăturile acestor elemente; • modul în care sunt puse în contextul spectacolului aceste componente.

6 Enumeră aspectele din desfășurarea spectacolului pe care le surprinde spectatorul.

7 Alege varianta corectă și justifică-ți opțiunea în unu–două enunțuri scrise.

• Structura textuală este:

- a) narativă, deoarece sunt prezentate acțiunile păpușilor și ale păpușarului;
b) descriptivă, deoarece este înfățișat un spectacol și elementele care-l compun și caracteristicile acestora;

- c) explicativă, deoarece se explică modul de funcționare a teatrului de păpuși.

Limbajul artistic

8 Identifică două câmpuri lexicale din text și scrie, în caiet, cuvintele pe care le conțin acestea. Ce indicii/informații despre semnificația textului poți deduce din aceste câmpuri lexicale? • tema textului; • un posibil mesaj al textului; • lumea interioară/exterioară înfățișată(e) în text etc.

9 Identifică în text o antiteză care se referă la stările și manifestările păpușilor și una care se referă la mișcarea păpușilor. Ce funcție crezi că are antiteza? Ce idee despre păpuși sau despre spectacol este subliniată prin antiteză?

10 Identifică în text o repetiție care se referă la manifestarea păpușilor. Ce funcție crezi că are repetiția? Ce idee este subliniată prin repetiție?

11 Ce indicii/informații despre înțelesul întregului text poți deduce din semnificațiile pe care le-ai atribuit antitezei și repetiției? • tema textului; • un posibil mesaj al textului; • lumea interioară/exterioară a spectatorului/spectacolului etc.

12 Identifică și exemplifică trăsăturile de formă ale textului, având în vedere:

- a) tipul strofei;
b) rima;
c) măsura versurilor.

II. Copiază, în caiet, tabelul de mai jos, apoi completează-l cu informațiile referitoare la textul liric *Păpușarul* de Ileana Mălăncioiu.

HARTA TEXTULUI LIRIC

Autor:	
Titlu:	
Despre ce este vorba în text?	
Textul vorbește despre: ...	
Cine vorbește în text?	
Vocea lirică/Ipstaza lirică	Mărcile lingvistice ale prezenței vocii lirice
...	...
Cum este rostit/exprimat mesajul?	
Structura textuală: ...	
Limbajul artistic: ...	
Forma textului: ...	

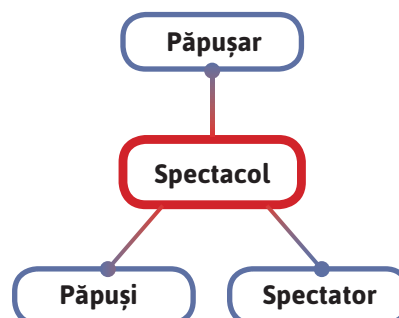
REFLECȚII ASUPRA LUMII ÎN TEATRUL DE PĂPUȘI

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Discutați, pe baza informațiilor de mai jos, despre comportamentul pe care îl au în spectacol: păpușarul, păpușile și spectatorii. Identificați rolurile pe care aceștia le au în spectacol.

Păpușarul	Păpușile	Spectatorii
Mișcă păpușile cu mâna. Vorbește în locul păpușilor. Stă dedesubt.	Sunt atârinate , prinse de sus cu fire invizibile. Vorbele lor sunt rostite de păpușar. Se înalță, coboară . Sunt purtate cu pași mărunți. Sunt împlântate cu picioarele în pământ. Câte una e retrasă dedesubt, alta se ridică . Au ochi ca de leu, păr de mătase și mijloc subțire. Pare că plâng și râd întotdeauna, că fac semne cu ochii către spectatori, după cum sunt trase de fir și manevrate de păpușar.	Se uită la păpuși. Ascultă ce spun păpușile, află de unde vin și unde merg păpușile și modul lor de existență. Nu știu dacă păpușile plâng sau râd în locul lor. Li se pare că păpușile le fac semne cu ochiul și îi cheamă.
Rolul în spectacol		
...	...	...

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Discutați despre relația dintre participanții la spectacol, pe baza uneia dintre schemele de mai jos. Prezentați concluziile voastre oral în clasă.

Rolul în spectacol		
Păpușarul	Păpușile	Spectatorii
...	...	...

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre experiența prezentată în poezia *Păpușarul* de Ileana Mălăncioiu. Valorificați întrebările de mai jos și prezentați răspunsurile oral în clasă.

Ce spectacol este prezentat? Despre ce este vorba în el? Spectacolul este prezentat din perspectiva spectatorului, a păpușilor sau a păpușarului?

De obicei, într-o piesă de teatru este înfățișată o lume, un univers, o acțiune etc. Ce lume este înfățișată în spectacolul de teatru? Cum funcționează această lume?

Credeți că păpușarul manevrează doar păpușile sau și pe spectator?

Structura „mâna păpușarului cel mare” sugerează că:

- spectatorii ar putea fi copii, iar păpușarul un adult;
- păpușarul joacă un rol mare în spectacol;
- păpușarul ar putea fi o ființă specială, altfel decât celelalte implicate în spectacol?

4 Formulează, în două-trei enunțuri, opinia ta despre experiența participării la spectacolul de marionete prezentat în poezia *Păpușarul*.

5 Precizează tema textului și explică, într-un enunț, cum ai identificat-o.

6 Asociază, pe baza temei identificate la exercițiul 5, textul *Păpușarul* de Ileana Mălăncioiu cu alte două texte literare, justificându-ți opțiunea în unu-două enunțuri.

REFLECȚIILE MELE DESPRE TEATRUL DE PĂPUȘI ȘI DESPRE PĂPUȘARI

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Poezia *Păpușarul* de Ileana Mălăncioiu prezintă experiența participării la un spectacol de marionete. Credeți că elevii din generația voastră receptează în același fel un spectacol de marionete? Credeți că teatrul de păpuși poate constitui un subiect de interes pentru tineri? Ce învățăm despre lumea noastră din teatrul de păpuși?

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile oral în clasă.

Grupa 1. Întreabă autorul! Imaginați-vă că sunteți autoarea textului *Păpușarul*. Răspundeți la întrebările de mai jos, motivându-vă alegerile.

Ce v-a determinat să scrieți acest text și care este scopul pentru care l-ați scris?

Cum ați ales experiența despre care să scrieți?

În text este vorba despre propriile experiențe sau despre o experiență imaginată?

Grupa 2. Dialoghează cu păpușarul! Imaginați-vă că sunteți reporteri și îi luați un interviu păpușarului. Formulați cinci întrebări și răspunsurile posibile oferite de acesta.

Grupa 3. „Teatrul de păpuși!” Imaginați-vă că sunteți directorul artistic al unui teatru de păpuși. Alcătuiți programul teatrului pentru o stagiune și explicați cum ați ales piesele.

Grupa 4. Vorbește despre text! Imaginați-vă că participați la o emisiune pentru adolescenți cu titlul *Spectacolul scenei și spectacolul lumii*, în care vorbiți despre poezia *Păpușarul*, scrisă de Ileana Mălăncioiu. Realizați un text, pe care îl veți citi, în două-trei minute, în fața „publicului” reprezentat de colegi.

3 Citește interviul de mai jos cu un creator de păpuși și formulează, în două-trei enunțuri scrise, mesajul despre marionete și despre spectacolul de marionete pe care îl transmite artistul.

Raluca Tulbure: De unde apare o marionetă? Din mintea regizorului, a scenografului, din mâinile sculptorului?

Nelu Pitic (*Nicu Pitic, creatorul păpușilor din povestea Tovarășul de drum, după Hans Christian Andersen*): Din mintea regizorului, din inspirația scenografului, din mâinile iscusite ale tâmplarului, din răbdarea croitoresei, din pasiunea tuturor. [...]

R.T.: Aveți „copii” pe care să-i iubiți mai mult decât pe alții?

N.P.: Nu neapărat. Toți îmi sunt dragi. [...]

R.T.: Care este cea mai interesantă etapă din procesul de creație?

N.P.: Cea în care păpușa prinde contur, lemnul prinde viață și începe să înțeleagă ce vrei de la el. [...]

R.T.: De ce credeți că depinde succesul unui spectacol?

N.P.: De toți cei implicați în conceperea unui spectacol, începând cu regizorul, scenograful, actorii, dar și cei de care se pomenește mai puțin. Sau deloc. Aceștia sunt de obicei cei „uitați”: atelierile de tâmplărie, de croitorie, pictori, chiar și cei ce mențin ordinea în sală. [...]

R.T.: Cum ați defini meseria dumneavoastră?

N.P.: O poveste fără sfârșit!

(Raluca Tulbure, *Meseria mea?... O poveste fără sfârșit!*, interviu cu Nelu Pitic, în „Teatrul azi”, nr. 12/2017)

REFLECTEZ

• **JURNAL DE LECTURĂ!** Completează, în caiet, enunțurile de mai jos, referindu-te la experiența de lectură reprezentată de poezia *Păpușarul* de Ileana Mălăncioiu.

De la text spre sine

- Din text am învățat că ...
- Imaginea centrală a textului îmi aduce aminte de ...

De la text spre alt text

- Această poezie îmi aduce aminte de textul ... , pentru că ...
- Am întâlnit tema acestui text și în cartea ...

De la text spre lume

- Experiența vizionării spectacolului prezentată în text îmi aduce aminte de ...
- Ceea ce am citit în acest text am întâlnit și în realitate atunci când ...
- Ceea ce este prezentat în acest text se deosebește/nu se deosebește de ceea ce se întâmplă în realitate, deoarece ...

LECȚIA 4 COMPLEMENTUL DIRECT. COMPLETIVA DIRECTĂ

1. Complementul direct

DIN EXPERIENȚA MEA

1 Completează fiecare enunț de mai jos cu cât mai multe variante posibile:

a) Actorul interpretează ... diverse.	d) Poetul scrie ... inspirate.
b) Designerul creează ... vestimentare.	e) Fotograful îl surprinde pe ... în mișcare.
c) Regizorul organizează ... spectaculoase.	

2 Numește funcția sintactică a cuvântului cu care ai completat fiecare enunț de la exercițiul 1 și discută cu colegul de bancă strategia pe care ai folosit-o pentru identificarea funcției.

EXPLOREZ

1 Identifică prin ce se realizează complementele directe în enunțurile următoare, corelând coloana A cu coloana B.

Exemplu: g – 3

- A**
- Artistul dorește a-și mulțumi publicul.
 - Aud cântând în spatele scenei.
 - Designerul o sfătuiește pe ea.
 - Le-am ascultat pe două dintre coriste.
 - Olarul mai are una pe masă, cealaltă fiind pe pervaz.
 - Pictorul redă peisaje uimitoare.
 - Spectatorii îl aplaudă pe acesta.
 - Zugravul termină de lucrat.
 - Pe cine ai ales?

- B**
- substantiv comun
 - pronume personal
 - pronume demonstrativ
 - pronume nehotărât
 - numeral cardinal
 - verb la infinitiv
 - verb la gerunziu
 - pronume interogativ
 - verb la supin

2 Alege complementele directe din enunțurile de mai jos.

- M-a văzut la teatru.
- Mă impresionează spectacolul.
- Traversează scena.
- Folosește decorul pentru efecte artistice.

3 Identifică termenul regent al complementelor directe din enunțurile de mai jos și transcrie în caiet structura regent + complement direct:

- Dorința de a vedea piesa nu i-a dat liniște.
- Nu e dificil de cumpărat bilete online.
- Iată-l pe artist!
- „Am văzut un olar la roata lui cântând, / Modela vase amestecând / Glorii de împărați, / Lacrimi de om de rând...” (Omar Khayyam, Am văzut un olar la roata lui cântând)

4 Identifică complementele directe și analizează-le, completând, în caiete, tabelul de mai jos.

a) Ascult muzică clasică pentru a mă relaxa.	f) Știu cânta muzică populară.
b) Ascult asta când studiez.	g) Aud fredonând ariile din operă în pauza spectacolului.
c) Privește acest tablou.	h) Ascultându-l, am înțeles multe.
d) O admir pe ea pentru talentul muzical.	
e) Piese sunt bune, am cântat trei.	

ELEMENTE-CHEIE

Complementul direct se poate realiza prin:

- substantiv** – Cumpăr **cartea**. **Îl** întreb **pe librar**.
- pronume** – L-am întrebat. **Îl** întreb **pe acesta**. **Îl** întreb **pe al meu**. **Îl** întreb **pe fiecare**. **Pe cine** întreb? Nu întreb **pe nimeni**. Am decis **pe cine** întreb.
- numeral** – Am cumpărat **două**. L-am felicitat **pe primul** dintre ei.
- verb la forme nepersonale** – Am terminat **de citit**. Pot **începe** o altă carte. Aud **cântând** în parc în ritmuri moderne.

Complementul direct	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

APROFUNDEZ

- 1 Rescrie enunțurile de mai jos, transformând construcțiile active în construcții pasive.
 - a) Actorii au traversat scena de mai multe ori.
 - b) Au trecut podul spre public cu succes.
 - c) Emoția lor a pătruns sufletele spectatorilor.
- 2 Recunoaște funcția sintactică a cuvântului subliniat și justifică-ți opțiunea, precizând strategia de analiză pe care ai folosit-o:
 - a) Este subiect sau complement direct?
Îi convine rolul. Îi place piesa. Mă amuză subiectul piesei. S-a aflat distribuția. A învățat rolul. A citit piesa. Apreciez subiectul piesei. Am aflat distribuția.
 - b) Este complement direct sau nume predicativ?
Arta înseamnă valoare. Arta reprezintă o valoare.
 - c) Este complement direct sau complement prepozițional?
Îl aplaud pe actor. Contez pe actor.
 - d) Este complement direct sau circumstanțial de loc?
Îi apreciez pe artiști. Actorii vin pe scenă.

2. Completiva directă

DIN EXPERIENȚA MEA

- Completează fiecare enunț de mai jos cu o propoziție. Pentru aceasta e obligatoriu să folosești un predicat.
Model: Actorul interpretează rolul. Actorul interpretează [ce i-a indicat regizorul].
- a) Actorul interpretează ce
- b) Regizorul întreabă cine
- c) Poetul decide să
- d) Fotografii știu unde

EXPLOREZ

- 1 Identifică prin ce se realizează complementul direct în enunțurile următoare, știind că: 1. un complement direct se combină cu un verb, 2. complementul direct se identifică prin întrebările „pe cine?” și „ce?” adresate verbului:
 - a) Regizorul îl îndrumă pe actor. Regizorul îndrumă [pe cine are talent].
 - b) Citesc cartea. Citesc [ce îmi place].
- 2 Recunoaște completiva directă din enunțurile următoare, aplicând strategia de analiză gramaticală din caseta alăturată.
Model: Poetul scrie [ce îi dictează inspirația]. „ce îi dictează inspirația” = completivă directă
 - a) Te-am întrebat unde se află muzeul.
 - b) Am aflat cine a pictat tabloul.
 - c) Sper ca muzeul să fie deschis pentru public.
 - d) Știe să țeasă covoare.
 - e) Ei întreabă dacă participă la vernisaj.
 - f) Regizorul ne explică cum că rolul acesta era cerut de mulți actori.
 - g) Nu știe unde încep repetițiile.
- 3 Delimitează în propoziții frazele și grupează conectorii (elementele de relație) ca în tabelul de pe pagina următoare:

ELEMENTE-CHEIE

Complementul direct se poate realiza și prin:

- propoziții** introduse prin conjuncții subordonatoare – Știe **să deseneze**.
- propoziții** introduse prin pronume, adjective și adverbe relative, pronume nehotărâte (cu valoare de relative) – Decide **cine preia rolul**. Știe **care actor preia rolul**. Întreabă **cum să facă**. Face **orice i se cere**.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Pentru a identifica o propoziție completivă directă, vei face următorii pași:

- Identifici și subliniezi predicatele din enunț.
- Identifici conectorul (elementul de relație). Poți să îl încercuiești.
- Delimitezi fraza în propoziții.
- Cauți regentul propoziției subordonate și analizezi legătura dintre propoziția subordonată și regent. Poți folosi întrebările „pe cine?”, „ce?” adresate regentului.

Iată că a început piesa. Un tip nervos cere să intre. Afirmă că nu e vinovat de întârziere. Portarul îi zice să plece imediat. Omul vrea să știe totuși dacă poate intra. Portarul îi spune să revină a doua zi. Nu știe dacă să-l asculte de portar. Întreabă cum de e posibilă această atitudine. Nu poate accepta orice îi spune un portar. Știe ce are de făcut. Ia telefonul și sună pe cine a mai sunat la nevoie. Vrea să știe cui să-i trimită reclamația. Portarul nu înțelege despre ce reclamație e vorba. El știe însă unde e problema și întreabă omul de ce insistă. Acesta îi răspunde că el este noul sufleur.

Conjunții subordonatoare	Pronume relative	Adjective pronominale relative	Pronume și adjective nehotărâte	Adverbe relative
...	...	...	...	...

ELEMENTE-CHEIE

Propoziția completivă directă constituie realizarea complementului direct la nivelul frazei.

Conectorii (elementele de relație) care leagă completiva de regent sunt:

- conjunții subordonatoare: *că, să, dacă, ca ... să, dacă, de, cum că, cum de.*
Exemplu: Cred **că** înțeleg pictura. Cere **să** intre.
- pronume relative: *cine, ce, care, cât, ceea ce.*
Exemplu: Nu știu **cine** va fi premiat.
- adjective pronominale relative: *ce, care, cât.*
Exemplu: Nu știu **care** elev va fi premiat.
- pronume și adjective pronominale nehotărâte: *orice, oricare etc.*
Exemplu: Face **orice** îi spui. Face **orice** mâncare îi ceri.
- adverbe relative: *unde, când, cum.*
Exemplu: A întrebat **unde** are loc spectacolul.

4 Observă poziția complementului direct și a completivei directe față de regentă: înainte sau după regentă?

- Cine va juca rolul principal, nu știu. Cred că va decide regizorul.
- Costumația o împrumută de la garderobă. L-a întâlnit pe responsabilul cu costumele.

STRATEGII DE COMUNICARE

Topica

- Completiva directă se poziționează, de obicei, după verbul regent.
Exemplu: Nu știu **cine va juca rolul principal**.
- Poate sta și înaintea regentului, antepunerea având efecte stilistice de punere în relief.
Exemplu: **Cine va juca rolul principal**, nu știu.

Punctuația

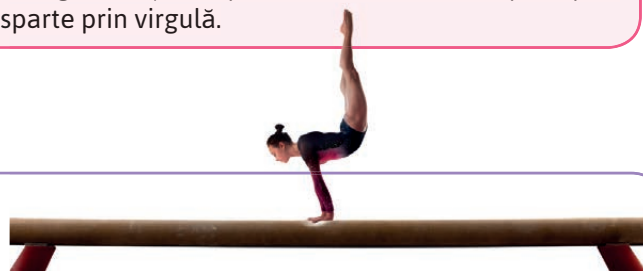
În construcțiile cu topica obișnuită (adică postpusă regentului), completiva directă nu se separă prin virgulă de regent. În construcțiile cu antepunere, se desparte prin virgulă.

APROFUNDEZ

1 Transformă complementul direct în completivă directă, după model.

Model: Pianistul îl acompaniază pe violonist. Pianistul acompaniază [pe cine cântă la vioară].

- Fotograful îl surprinde pe dansator în mișcare.
- Designerul o sfătuiește pe croitoreasă.
- Coregraful îl instruește pe balerin.
- Gimnasta poate face salturi.
- Cunoaște regulile jocului de șah.

2 Construiește enunțuri care să cuprindă completive directe al căror regent să fie verbele următoare:

a ști a putea a vrea a face a spune

3 Redactează portretul unui artist, folosind minimum 5 completive directe.

AUTOEVALUARE

Completează, în caiet, grila de mai jos, pentru a-ți da seama de cunoștințele și competențele tale gramaticale.

- Când identific o completivă directă, mă asigur că: **1.** am delimitat fraza în propoziții (după ce am subliniat predicatele și am identificat elementele de relație), **2.** propoziția determină un verb sau o interjecție predicativă și **3.** propoziția răspunde la întrebările „pe cine?”, „ce?” adresate unui verb sau unei interjecții predicative din propoziția regentă.
- Știu să recunosc completiva directă.
- Pot da exemple de completive directe introduse prin conjunții subordonatoare, prin pronume, adverbe și adjective relative, prin pronume nehotărâte.

Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

LECȚIA 5

COMPLEMENTUL INDIRECT. COMPLETIVA INDIRECTĂ

1. Complementul indirect

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Completați, în caiet, fiecare enunț de mai jos cu un cuvânt potrivit.

Exemplu: Pictorul îi oferă ... o lucrare unică. → Pictorul îi oferă colecționarului o lucrare unică.

a) Pictorul îi oferă ... o lucrare unică.	d) Coregraful îi ... dansatorului mișcările corecte.
b) ... îi dedică actorului o cronică elogioasă.	e) Muzeograful îi ... vizitatorului semnificația operei de artă.
c) Dirijorul îi indică ... tempoul potrivit.	

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Identificați, în enunțurile completate la exercițiul anterior, acțiunea exprimată de verbul cu funcție de predicat, autorul acțiunii și destinatarul (sau beneficiarul) acțiunii, utilizând exemplul de mai jos.

Exemplu: Pictorul îi oferă colecționarului o lucrare unică. autorul acțiunii acțiunea destinatarul (beneficiarul acțiunii)

3 LUCRAȚI ÎN PERECHE! Numește funcția sintactică a cuvântului care indică destinatarul (beneficiarul) acțiunii în enunțurile de la exercițiul 1 și discută cu colegul de bancă strategia pe care ai folosit-o pentru identificarea funcției.

EXPLOREZ

1 Identifică prin ce se realizează complementele indirecte în enunțurile următoare, corelând **coloana A** cu **coloana B**. (Exemplu: a – 7)

A

- Am donat câteva tablouri galeriei de artă.
- Cui i-a fost acordat premiul pentru pictură?
- Fiecăruia dintre designeri i s-a acordat un spațiu pentru expoziție.
- Îți voi recomanda un spectacol impresionist.
- Juriul i-a oferit un premiu Adei Milea.
- Le-a oferit invitații la premieră alor săi.
- Nu știu cărora dintre regizori li s-a oferit finanțare.
- Profesorul de pictură le-a explicat elevilor tehnica acuarelui.
- Și-a cumpărat bilete la spectacol.

B

- pronume interogativ
- pronume nehotărât
- pronume personal
- pronume posesiv
- pronume reflexiv
- pronume relativ
- substantiv comun
- substantiv simplu
- substantiv propriu

2 Identifică termenul regent al complementelor indirecte din enunțurile de mai jos și transcrie în caiet structura **regent + complement indirect**. (Exemplu: i-aș cumpăra)

- I-aș cumpăra o chitară, dacă ar avea nevoie.
- Oferiți-le artiștilor sprijin financiar!
- Este greu de explicat iubitorilor de muzică de ce un concert live e mai special.
- Repertoriul ales de el este potrivit tinerilor instrumentiști.
- Albumul nou e necunoscut multor ascultători.
- Repetiția îi era necesară actorului pentru reușita spectacolului.
- Bravo publicului spectator!

ELEMENTE-CHEIE

Complementul indirect

- arată destinatarul/beneficiarul acțiunii. (Dăruiesc **colegelor** flori.)

- se subordonează unui verb predicativ (*oferă elevilor*), unui adjectiv (*dragi publicului*), unui adverb (*asemenea actorului*), unei interjecții (*Bravo regizorului!*).

- se identifică prin întrebarea „cui?” adresată regentului.

3 Identifică și analizează complementele indirecte, completând, în caiete, tabelul de mai jos.

La finalul concursului de patinaj, juriul a acordat câștigătorilor trofeul. Deciziile juriului au fost favorabile echipei noastre. Trofeul le-a revenit lui Matei și Anei, campionii competiției. Un premiu special i-a fost oferit și lui Carmen pentru grația sa. Evoluția ei a fost aidoma unei artiste desăvârșite. Jurnaliștii i-au adresat fiecăruia câteva întrebări.

„Bravo vouă!”, a strigat prezentatorul entuziasmat.

Antrenorul le-a mulțumit tuturor pentru efortul depus.

ELEMENTE-CHEIE

Complementul indirect se poate realiza prin:

- **substantiv în dativ** – El mulțumește **publicului**.
- **pronume de diverse tipuri în dativ**:
 - ▶ pronume personal – I-am spus.
 - ▶ pronume personal de politețe – I-am spus **dumnealui**.
 - ▶ pronume reflexiv – Să-și cumpere **mașină**.
 - ▶ pronume demonstrativ – I-am dat **acestuia**.
 - ▶ pronume posesiv – Am oferit **alor tăi**.
 - ▶ pronume nehotărât – Studiul este necesar **fiecăruia**.
 - ▶ pronume negativ – Nu răspund **nimănui**.
 - ▶ pronume interogativ – **Cui** îi explici?
 - ▶ pronume relativ – Știu **cui** să-i spui.

Complementul indirect	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

4 Analizează situația de dublare (anticipare/reluare) a complementului indirect.

- I-am luat un interviu câștigătorului.
- Câștigătorului i-am luat un interviu.
- Lui o să-i trimit un e-mail.
- Sportivilor li s-a oferit un premiu.

ELEMENTE-CHEIE

Particularități ale complementului indirect

Poate fi dublat de formele neaccentuate ale pronumelui personal. (I-am dat fetei un premiu.)

STRATEGII DE COMUNICARE

Complementul indirect se construiește cu grupul „la + substantiv/pronume” atunci când se realizează printr-un component care nu admite forma de dativ, precum numeralul, sau printr-un substantiv/pronume precedat de un adjectiv invariabil sau de un adverb invariabil.

De exemplu, în enunțurile: Am răspuns **la trei**. Am trimis invitații **la mulți**. Am oferit atenție **la astfel de colegi**, în locul dativului se folosește o construcție cu prepoziția „la”.

APROFUNDEZ

1 Identifică complementele indirecte din enunțurile următoare:

- Le-a trimis la trei prieteni felicitarea.
- Le-a trimis prietenilor felicitarea.

2 Recunoaște funcția sintactică a cuvântului subliniat și justifică-ți opțiunea.

- Este circumstanțial de loc sau complement indirect? Se așterne drumului. Am trasat niște indicatoare drumului.
- Este atribut sau complement indirect? Elevului îi dau caietul. Îi dau elevului caietul. Caietul elevului a fost notat.

3 NORMĂ ȘI ABATERE. Rescrie enunțurile în forma corectă.

- Am spus la copil o poveste bună.
- Îi dădusem colegii mele o carte de citit.
- I-am spus lui Maria să aducă caietul.
- Profesorul îi va explica la elevi regula nouă.

2. Completiva indirectă

DIN EXPERIENȚA MEA

- Completează fiecare enunț de mai jos cu o propoziție. Pentru aceasta e obligatoriu să folosești un predicat.

Model: Trimite aceste cărți anticarului. Trimite aceste cărți [cui are nevoie].

- Librarul vinde aceste cărți cui
- El recomandă aceste titluri oricui
- A împrumutat aceste cărți cui
- Oferă aceste rechizite căruia

EXPLOREZ

1 Identifică prin ce se realizează complementul indirect în enunțurile următoare, știind că: **1.** un complement indirect se combină cu un verb, adjectiv, adverb sau cu o interjecție, **2.** complementul indirect se identifică prin întrebarea „cui” adresată regentului:

- Oferă aceste premii câștigătorilor. Oferă aceste premii [cui s-a clasat pe primul loc].
- Le-a oferit distincții elevilor din sală. Le-a oferit distincții [cărora erau în sală].

2 Recunoaște completiva indirectă din enunțurile următoare.

Model: [Cui ne-a oferit sprijin], îi mulțumim. „cui ne-a oferit sprijin” = completivă indirectă

- Cui ne-a oferit sprijin, îi mulțumim.
- Cui ne-a împrumutat cartea, îi suntem recunoscători.
- Am luat aceste tablouri dragi oricărui om le privește.
- Cântă asemenea oricărui a studiat la conservator.
- Bravo cui perseverează!
- Le răspund oricăror elevi mă întreabă.

3 Identifică, în enunțurile de la exercițiul 2, conectorii care leagă completiva indirectă de regent și grupează-i, în caiet, ca în tabelul de mai jos:

Pronume relative	Adjective pronominale relative	Pronume nehotărâte	Adjective pronominale nehotărâte
...	...	...	...

ELEMENTE-CHEIE

Complementul indirect se poate realiza și prin:

- propoziții** introduse prin: pronume și adjective pronominale relative, pronume și adjective pronominale nehotărâte – Răspunde **cui l-a întrebat**. Trimite cartea **oricărui copil a solicitat-o**.

ELEMENTE-CHEIE

Propoziția completivă indirectă constituie realizarea complementului indirect la nivelul frazei.

Conectorii (elementele de relație) care leagă completiva de regent sunt:

- pronume și adjective pronominale relative: *cine, care*
Exemplu: Povestea **cui** voia să asculte întâmplări de demult. Trimitea cărți **cărui** copil avea nevoie.
- pronume și adjective pronominale nehotărâte (cu valoare de relative): *oricine, oricare* etc.
Exemplu: Povestea **oricui** îl asculta. Dădea bomboane **oricărui** copil îi cerea.

4 Observă poziția completivei indirecte față de regentă: stă înainte sau după regentă?

- I-a oferit invitația la cinema cui avea nevoie.
- Cui avea nevoie, aceluia i-a oferit invitația la cinema.
- Cerea informații oricărui om intra în sală.
- Oricărui om intra în sală îi cerea explicații.

5 Observă punctuația în enunțurile de la exercițiul 4.

STRATEGII DE COMUNICARE

Topica

- Completiva indirectă se poziționează, de obicei, după regent.
Exemplu: Îi dau mere **cui mi-a cerut**.
- Poate sta și înaintea regentului.
Exemplu: **Cui mi-a cerut** îi dau mere.
- Poate sta și intercalată în interiorul regentei.
Exemplu: Îi dau, **cui mi-a cerut**, cele mai bune mere.

Punctuația

- În construcțiile cu topica obișnuită (adică postpusă regentului), nu se separă prin virgulă de regent.
- În construcțiile cu antepunere, se desparte prin virgulă atunci când este reluată printr-un pronume cu rol de insistență.
Exemplu: **Cui** îi plac merele, **aceluia** îi dau.
- Dacă este intercalată în regentă, se separă prin virgulă.
Exemplu: Îi trimit, **oricui vrea**, cărțile nou-apărute.

APROFUNDEZ

1 Transformă complementul indirect în completivă indirectă:

- Muzeul Satului oferă meșterilor populari posibilitatea de a-și expune creațiile.
- Profesorii explică elevilor importanța păstrării tradițiilor.
- Organizatorii târgului le-au oferit artizanilor spațiu pentru expunerea produselor.

2 Construiește enunțuri care să cuprindă complete indirecte al căror regent să fie verbe, adjectivele, adverbele și interjecția următoare: a trimite, a adresa, a solicita, a răspunde, util, favorabil, fidel, recunoscător, loial, indispensabil, aidoma, asemenea, bravo.

Exemplu: Această tehnică este utilă **cui învață olăritul**.

3 Redactează portretul unui artist, folosind minimum 5 complete indirecte.

LECȚIA 6 COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL. COMPLETIVA PREPOZIȚIONALĂ

1. Complementul prepozițional

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Completați fiecare enunț de mai jos cu prepoziția potrivită.

Sunt reprezentantul casei de licitații „Galeria Tradiției”. Mă implic ... organizarea expozițiilor. Colaborez ... specialiști în evaluarea operelor. Mă sprijin ... echipa mea dedicată, pentru a realiza expoziții interesante. Mă orientez ... colecționari de artă cu experiență care știu valoarea operelor unice. Dar mă interesează și ... arta populară, pentru că mă gândesc ... artiștii populari, capabili ... efort artistic și mereu aproape ... valorile tradiției.

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Există o singură prepoziție potrivită pentru fiecare situație de la exercițiul 1? Sau sunt mai multe variante posibile?

3 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Numește funcția sintactică a cuvintelor precedate de prepoziție de la exercițiul 1 și discută cu colegul de bancă strategia pe care ai folosit-o pentru identificarea funcției.

EXPLOREZ

1 Recunoaște complementele prepoziționale și identifică prin ce se realizează acestea, corelând **coloana A** cu **coloana B**.

Exemplu: a – 5

A

- A optat pentru doi dintre dansatori.
- A renunțat la visul de a deveni dansator.
- Decizia se repercutează asupra spectacolului.
- Ei se limitează la a vorbi doar despre artă.
- Mă gândesc la tine.
- Partenerul de dans a vorbit cu dumnealui.
- S-a oprit la primul.
- S-a plictisit de dansat pe aceleași ritmuri.

B

- prepoziție + substantiv în acuzativ
- prepoziție + substantiv în genitiv
- prepoziție + pronume personal în acuzativ
- prepoziție + pronume personal de politețe în acuzativ
- prepoziție + numeral cardinal în acuzativ
- prepoziție + numeral ordinal în acuzativ
- verb la forma nepersonală de supin
- prepoziție + verb la infinitiv

ELEMENTE-CHEIE

Complementul prepozițional

- arată obiectul care este ținta acțiunii sau pentru care acționează autorul unei fapte. (Copiii se gândesc **la excursia** de mâine.)

- se subordonează unui verb, unui adjectiv, unui adverb, unei interjecții ce impun o anumită prepoziție. (S-a întâlnit **cu colegii**. Este vrednic **de atenție**. Stă aproape **de noi**. Vai **de ei**!)

- se identifică prin întrebările „despre cine/ce?”, „cu cine/ce?”, „la cine/ce?”, „de cine/ce?”, „pentru cine/ce?” etc. adresate regentului.

2 Recunoaște regentul complementului prepozițional și copiază, în caiet, structura regent + complement prepozițional.

Exemplu: aproape de fereastră

S-a așezat aproape de fereastră, în fotoliu. Se gândește la povestea citită ieri. Este atent la detalii. Mereu interesat de structura narativă și preocupat de stilul autorului, este apt și de înțelegerea unor simboluri ascunse în text. Se simte aproape de protagonist, trăindu-i emoțiile ca și cum ar fi reale. Avid de a descoperi lumi imaginare, s-a săturat de citit doar rezumate. Vai de cititorii superficiali! Aceștia rămân străini de pasiunea lecturii.

3 Analizează complementele prepoziționale din textul de la exercițiul 2, completând, în caiete, tabelul de mai jos.

ELEMENTE-CHEIE

Complementul prepozițional se poate realiza prin:

- **substantiv** – El se gândește **la prietenii**.
- **numeral** – Mă gândesc **la primul** din concurs. Mă bazez **pe doi** dintre ei.
- **pronume de diverse tipuri:**
 - ▶ pronume personal – Mă bizui **pe el**. I-am spus.
 - ▶ pronume personal de politețe – Se învecinează **cu dumnealui**.
 - ▶ pronume demonstrativ – Păzește-te **de acesta!**
 - ▶ pronume posesiv – Decizia se repercutează **asupra mea**.
 - ▶ pronume nehotărât – Am încredere **în fiecare**.
 - ▶ pronume negativ – Nu te teme **de niciunul**.
 - ▶ pronume interogativ – **La cine** apelez?
 - ▶ pronume relativ – Știu **la cine** apelez.
- **verb la formă verbală nepersonală:**
 - ▶ infinitiv – Se gândește **la a călători** mai mult.
 - ▶ supin – Se bazează **pe citit**.

Complementul prepozițional	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

ELEMENTE-CHEIE

Particularități ale complementului prepozițional

- Unele verbe impun anumite prepoziții: se gândește **la**; culminează **cu**; se bazează **pe**; se teme **de**; militează **pentru**; se distinge **prin** etc. De obicei, verbul se construiește cu o prepoziție unică, rareori poate selecta două prepoziții (vorbește **de/despre**; constă **în/din**).
- În combinație cu prepoziția „**pe**”, complementul prepozițional nu poate fi dublat printr-un pronume personal cu formă neaccentuată. Așadar, nu trebuie confundat cu complementul direct.
 - ▶ Contăm **pe sprijinul** tău.
 - NU:** Îl contăm **pe sprijinul** tău. → **pe sprijinul** = complement prepozițional
 - ▶ Îl întrebăm **pe profesor**. → **il ... pe profesor** = complement direct

APROFUNDEZ

1 Recunoaște funcția sintactică a cuvântului subliniat.

- a) Este complement prepozițional sau complement indirect?
Copilul seamănă părintelui său. Copilul seamănă cu părintele său.
- b) Este complement prepozițional sau complement direct?
Îi ajută pe vecini. Mă bazez pe tine.
- c) Este complement prepozițional sau complement de agent?
Suntem apreciați de spectatori. Suntem dornici de succes.

2 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Alege varianta corectă.

- a) Cuget poezie. / Cuget la poezia învățată.
- b) Mă gândesc la ceva. / Mă gândesc ceva.
- c) Reflectez la ideea ta. / Reflectez ideea ta.

- d) Este complement prepozițional sau circumstanțial de loc?
Studentul merge la facultate. S-a gândit la facultate.
- e) Este complement prepozițional sau complement indirect?
Se gândește la doi colegi. Trimite felicitări la doi colegi.

- d) Raționez soluția problemei. / Raționez la soluția problemei.
- e) Vorbesc pe acest subiect. / Vorbesc despre acest subiect.

2. Completiva prepozițională

DIN EXPERIENȚA MEA

- Completează fiecare enunț de mai jos cu o propoziție. Pentru aceasta e obligatoriu să folosești un predicat.

Model: Mă gândesc la proiectul noului parc. Mă gândesc [ce proiect are noul parc].

- Mă gândesc la proiectul noului parc. Mă gândesc ce ...
- Contăm pe arhitect. Contăm pe cine ...
- Se împrietenește cu desenatorul. Se împrietenește cu cine ...

EXPLOREZ

1 Identifică prin ce se realizează complementul prepozițional în enunțurile următoare, știind că: **1.** un complement prepozițional se combină cu un verb, adjectiv, adverb, interjecție care impun o prepoziție, **2.** complementul prepozițional se identifică prin întrebările „pentru cine/ce?”, „de cine/ce?” etc. adresate regentului:

- Ne bazăm pe arhitect. Ne bazăm [pe cine a proiectat clădirea].
- Ne împrietenim cu vecinii noi. Ne împrietenim [cu cine locuiește lângă noi].

2 Recunoaște completiva prepozițională din enunțurile următoare.

Model: Grădinarul se miră [că plantele cresc atât de repede].

„că plantele cresc atât de repede” = completivă prepozițională

- Grădinarul se miră că plantele cresc atât de repede.
- Grădinarul este apt să transforme orice colț al curții școlii într-o adevărată oază de verdeață.
- S-a decis să planteze câțiva copaci noi pentru a adăuga umbră în curte.
- Se gândește dacă va adăuga un mic iaz cu pești pentru a înfrumuseța și mai mult spațiul.
- Este surprins să constate cât de mult apreciază elevii și profesorii munca sa.
- Nu-i pasă cine trece prin curte.
- Se debarasează de ce ustensile îi sunt inutile.

ELEMENTE-CHEIE

Complementul prepozițional se poate realiza și printr-o:

- propoziție introdusă prin conjuncții subordonatoare – Mă tem **că am pierdut meciul**. Fotograful e dornic **să surprindă peisajul**.
- propoziție introdusă prin pronume și adjective pronominale relative – Mă bazez **pe cine mă ajută**. Enervat, s-a năpustit **asupra cui nu i-a dat atenție**. Mă gândesc **la ce am primit de lucru**. S-a ales **cu cât a dorit**. Mă gândesc **la ce temă am primit**.
- propoziție introdusă prin pronume și adjective pronominale nehotărâte (cu valoare de relative) – Se gândește atent **la orice are de lucru**. Se gândește atent **la orice lucru are de făcut**.
- propoziție introdusă prin adverbe relative – Nu-i pasă **unde merge**. Îmi dau seama **cum lucrează**.

ELEMENTE-CHEIE

Propoziția completivă prepozițională constituie realizarea complementului prepozițional la nivelul frazei. **Conectorii (elementele de relație)** care leagă completiva de regent sunt:

- conjuncțiile subordonatoare: **că, să, ca ... să, dacă, de, (cum) de**
Exemple: Se gândește **că pleacă/să plece/dacă pleacă/de pleacă/cum de pleacă/ca mâine să plece**.
- pronume și adjective pronominale relative: **cine, ce, care, cât**
Exemple: Nu-i pasă **cine/ce/care/cât vorbește**. Se bazează **pe ce/pe câți prieteni are**.
- pronume și adjective pronominale nehotărâte (cu valoare de relative): **oricine, oricare etc.**
Exemple: Se aliază cu **oricare/oricine îl susține**. Ascultă de **orice sfat bun primește**.
- adverbe relative: **unde, când, cum**
Exemple: Se gândește **cum/unde/când să vină**.

- h) Se aliază cu oricine are dorința de a îngriji curtea. j) Mersi de ce ați făcut pentru mine!
i) Se împrietenește cu orice om îi împărtășește pasiunea. k) Se miră cum de a reușit proiectul său.

3 Identifică, în enunțurile de la exercițiul 2, conectorii care leagă completiva prepozițională de regent și grupează-i, în caiet, ca în tabelul de mai jos:

Pronume relative	Adjective pronominale relative	Pronume nehotărâte	Adjective pronominale nehotărâte	Adverbe relative	Conjunții subordonatoare
...	...	...	...	...	...

4 Observă poziția completivei prepoziționale față de regentă: stă înainte sau după regentă?

- a) Ne certăm cu cine nu respectă legea. c) Se gândește să ceară informații.
b) Cu cine nu ne înțelegem, nu ne aliem. d) Mersi de ce mi-ai spus!

5 Observă punctuația în enunțurile de la exercițiul 4.

STRATEGII DE COMUNICARE

Topica

- Completiva prepozițională se poziționează, de obicei, după regent.
Exemplu: *Ne bazăm [pe cine lucrează bine].*
- Poate sta și înaintea regentului.
Exemplu: *[Pe cine lucrează bine], pe acela ne bazăm.*

Punctuația

- În construcțiile cu topica obișnuită (adică postpusă regentului), completiva prepozițională nu se separă prin virgulă de regent.
- În construcțiile cu antepunere, se desparte prin virgulă, atunci când este reluată prin pronume cu rol de insistență.
Exemplu: *[Cu cine e de încredere], cu acela mă aliez.*

APROFUNDEZ

1 Transformă completiva prepozițională în complementul prepozițional corespunzător, după model.

Model: *Ziariștii se aseamănă [cu cine caută mereu adevărul]. Ziariștii se aseamănă cu căutători adevărului.*

- a) Ziariștii se aseamănă cu cine caută mereu adevărul. f) Unii se gândesc cum de au reușit să obțină informații atât de prețioase.
b) Ei se aliază cu oricine are informații valoroase. g) Succesul lor decurge din ce au făcut pentru a-și construi credibilitatea.
c) Colaborează cu cine poate să ofere informații utile.
d) Se năpustesc asupra oricui ascunde informații importante.
e) Pentru a-și verifica sursele, apelează la oricine are cunoștințe relevante.

2 Construiește enunțuri care să cuprindă complete prepoziționale al căror regent să fie:

- a) verbele: a conta, a beneficia; c) adverbele: departe, aidoma;
b) adjectivele: scutit, plin; d) interjecțiile: halal, mersi.
Exemplu: *Contez [pe ce sunt sigur].*

AUTOEVALUARE

Completează, în caiet, grila de mai jos, pentru a-ți da seama de cunoștințele și competențele tale gramaticale.

- a) Când identific o completivă prepozițională, mă asigur că: 1. am delimitat fraza în propoziții (după ce am subliniat predicatele și am identificat conectorii), 2. propoziția determină un verb, adverb, adjectiv sau interjecție care impun o prepoziție și 3. propoziția răspunde la întrebările „de cine/ce?”, „cu cine/ce?” etc. adresate unui verb, adverb, adjectiv sau interjecție din propoziția regentă.
- b) Știu să recunosc completiva prepozițională.
- c) Pot da exemple de complete prepoziționale introduse prin pronume și adjective pronominale relative și nehotărâte.

Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

LECȚIA 7 ETAPELE SCRIERII

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Comparați activitatea de redactare a unui text cu o altă activitate care presupune proiectare, realizarea proiectului, feedback, revizuire etc.

Spre exemplu: activitatea de redactare seamănă cu arta croitoriei. Croitorul are un tipar al hainei pe care o croiește, alege materialul și aplică tiparul, coase haina, primește feedback din partea clientului și apoi retușează și finalizează produsul.

2 Crezi că scrierea este o artă sau este doar o tehnică?

EXPLOREZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Recitiți dialogul dintre copil și actor din scena 3 a piesei *Viața ca o poveste* de Sînziana Popescu, reprodusă în lecția introductivă a unității, la **pagina 142**, și răspundeți la următoarele întrebări: *Despre ce vorbește actorul? Ce spune? Cum spune?*

Recitiți fragmentul din interviul cu Nelu Pitic, de la **pagina 153**, și răspundeți la următoarele întrebări: *Despre ce vorbește artistul? Ce spune? Cum spune?*

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Puneți în comparație răspunsurile formulate la exercițiul **1**, completând organizatorul grafic de mai jos pe tablă.

Despre ce vorbește artistul/actorul? (tema discuției/aspectele din realitate la care face referire)	Piesa de teatru	...
	Interviul	...
Ce spune? (ideile, gândurile, opiniile pe care le formulează în cuvinte)	Piesa de teatru	...
	Interviul	...
Cum spune? (modul în care se exprimă, structura mesajului, caracteristicile stilului, registrul lingvistic, câmpul lexical dominant, tipul de enunț etc.)	Piesa de teatru	...
	Interviul	...

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Observați asemănările și deosebirile din tabel și formulați-vă apoi opinia despre artist/actor.

STRATEGII DE COMUNICARE

Particularități ale stilului

- **naturelețea** se referă la exprimarea firească și cursivă, folosind cuvintele cu sensurile potrivite în funcție de context;
- **armonia** se referă la muzicalitatea cuvintelor și a enunțurilor;
- **varietatea** se referă la utilizarea unui vocabular divers și nuanțat;
- **originalitatea** se referă la utilizarea expresivă a limbajului, creându-se imagini de impact pentru cititor;
- **concizia** se referă la o exprimare concentrată a ideilor și a intențiilor.

APROFUNDEZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Participați la un concurs intitulat *De ce avem nevoie de artiști?*, care are drept scop valorificarea dialogului între arte: literatură – muzică – teatru – sculptură etc. Realizați o compunere în care să prezentați comparația dintre două texte care au în centru un artist. Puteți folosi ca suport textele studiate în această unitate de învățare.

1 Redactați textul, de mână sau la calculator, urmărind planul de mai jos.

Etapă de pregătire

- **Subiect.** Alegeți textele pe care le puneți în comparație și asigurați-vă că le-ați citit, că ați identificat tema, ideile și structura lor.
- **Public.** Alegeți un tip de public (colegii, profesorii, specialiști interesați de relația dintre arte etc.).
- **Scop.** Reflecțați la scopul pentru care scrieți textul (de a prezenta figura artistului, de a compara două texte, de a informa, de a impresiona, de a convinge).

LUCRAȚI ÎN GRUPE!

Etapă de elaborare a planului

- **Introducere:** prezentarea succintă a textelor care sunt comparate și precizarea criteriilor pe baza cărora se face comparația: tema, ideile, structura.
- **Cuprins:**
 - ▶ precizarea temei, a ideilor, a structurii fiecărui text;
 - ▶ realizarea unei scheme care să facă vizibile elementele asemănătoare/diferite din cele două texte (poate fi inclusă în compunere);
 - ▶ precizarea și exemplificarea asemănărilor/deosebirilor.
- **Încheiere:** formularea unei concluzii rezultate din compararea celor două texte.

Etapă de scriere a textului

- Redactați textul, respectând planul stabilit și reperele fixate în etapa de pregătire.

Etapă de revizie

- Revizuiți textul pe baza grilei de mai jos. Verificați semnele de punctuație, de ortografie, corectați greșelile de exprimare, reformulați structurile repetitive, asigurați-vă că textul răspunde cerinței și că este adecvat scopului pentru care a fost scris.

Criterii	DA	NU	NU SUNT SIGUR(Ă)
Textul a fost realizat în funcție de cerință: comparația între două texte.			
Sunt menționate criteriile pe baza cărora se realizează comparația: tema, ideile, structura.			
Sunt prezentate și exemplificate tema, ideile și structura fiecărui text.			
Sunt evidențiate și exemplificate asemănările și deosebirile dintre cele două texte.			
Paragrafele sunt ordonate logic.			
Textul are introducere, cuprins și încheiere, marcate prin paragrafe.			
Textul este așezat corect în pagină, scrisul este lizibil.			
Se respectă normele de ortografie și de punctuație.			
Conținutul este original și în concordanță cu scopul textului.			

2 Prezentați textul în clasă. Puteți alege prezentarea orală sau prezentarea cu ajutorul noilor tehnologii.

Veți respecta regulile unei prezentări orale:

- **Introducere:** salutul, prezentarea temei și a scopului prezentării.
- **Cuprins:** lectura textului sau prezentarea lui cu suport vizual.
- **Încheiere:** răspunsul la întrebarea *De ce este subiectul prezentat important?*

Veți folosi un limbaj clar, vă veți adapta tonul, mimica la public, veți exersa pentru a respecta limitele încadrării în timp, veți fi atenți la feedbackul oferit de colegi; dacă folosiți slide-uri, asigurați-vă că sunt corect redactate.

3 Revizuiți textul în urma feedbackului.

Evaluați feedbackul primit de la colegi și alegeți ce modificări veți realiza în text. Integrați sugestiile oferite în forma finală a textului.

REFLECTEZ

- **JURNAL.** Redactează o pagină de jurnal, răspunzând la următoarele întrebări de reflecție:
 - ▶ Ce ai învățat prin rezolvarea acestor exerciții referitoare la compararea a două texte?
 - ▶ Care au fost dificultățile pe care le-ai întâmpinat în rezolvarea acestor exerciții?
 - ▶ Cum ai putea să-ți îmbunătățești competența de redactare?

LECȚIA 8

STRATEGII DE ASCULTARE ACTIVĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

- Schițează-ți profilul de ascultător, copiind în caiet caracteristicile care ți se potrivesc:

Profilul ascultătorului activ

Cât de deschis sunt față de celălalt în comunicare?

- Mișc aprobativ din cap și utilizez expresii și gesturi care încurajează interlocutorul să vorbească și care îi arată că îl înțeleg.
- Evit întreruperile și devierile de la discuție.
- Mă concentrez asupra interlocutorului și nu asupra propriilor probleme sau a ceea ce aș vrea eu să spun.

Cum reușești să observi comportamentul interlocutorului?

- Privesc interlocutorul în ochi, dar nu exagerat de insistent.
- Sunt atent la expresia feței interlocutorului.
- Încerc să înțeleg și ceea ce nu a fost spus, să prind subînțelesul.
- Intuiesc emoțiile interlocutorului, mai ales din ton și din limbajul nonverbal.

În ce măsură te concentrezi asupra discursului interlocutorului?

- Ascult cu atenție și mă străduiesc să memorez cele spuse de interlocutor.
- Reformulez ceea ce a fost spus, pentru a demonstra că am înțeles.
- Adresez întrebări, pentru a preciza anumite lucruri sau pentru a înțelege mai bine persoana interlocutorului.
- Identific punctul de vedere exprimat de interlocutor și îi evaluez spusele prin raportare la ceea ce știu și la propriile opinii.
- Acord sugestii și răspunsuri încurajatoare.

Cât respect ai față de ceilalți în comunicare?

- Sunt indulgent și îi ofer interlocutorului timp suficient să se exprime.
- Nu-l judec pe cel din fața mea, fără a asculta tot ce are de spus.
- Evit să-mi amintesc anumite informații despre persoana interlocutorului, care ar putea să-mi influențeze receptarea.
- Admit că fiecare persoană are, indiscutabil, și calități.

ELEMENTE-CHEIE

Ascultarea activă este abilitatea care presupune atât să-l asculți pe celălalt, cât și să-i oferi un **feedback**. Ascultarea activă implică valori precum respectul, înțelegerea și încrederea. Un ascultător activ se va concentra asupra punctului de vedere al celuilalt și va încerca să rețină cât mai mult din mesajul transmis.

EXPLOREZ

- Ascultă teatrul radiofonic cu piesa *Coloana nesfârșită* de Mircea Eliade din arhiva Radio România, publicată pe internet, și identifică secvențele în care Brâncuși vorbește despre Coloană cu tinerii veniți în atelierul său (reproduse, parțial, la pagina următoare).

Identifică subiectul discuției din secvențele următoare și precizează **punctul de vedere** al tinerilor și **punctul de vedere** al lui Brâncuși, modul în care Brâncuși/tinerii **evaluează cele spuse de interlocutor prin raportare la propriile opinii sau experiențe**.

Secvența 1

TÂNĂRUL II: Faceți altceva. Pentru noi, tinerii din ziua de azi. Altceva, un alt sens, alt simbol...

TÂNĂRUL III: Cine mai crede, astăzi, că se poate înălța până la cer?

TÂNĂRUL IV: Pe cine mai interesează astăzi cerul?

BRÂNCUȘI (*zâmbind, amuzându-se*): Dar voi, când sunteți fericiți, unde vă uitați? Nu vă uitați la cer?

TÂNĂRUL I: Ne uităm și noi la cer, dar altfel.

TÂNĂRUL III: Și nu vrem să ne înălțăm atât de sus.

UN STRĂIN (*cu brio*): Nu ne mai ispitește ascensiunea, maestro! De aceea, vrem altceva.

STRATEGII DE COMUNICARE

Înțelegerea unui punct de vedere înseamnă înțelegerea modului în care cineva privește o problemă, o situație etc., a atitudinii pe care o are față de ea, a modului său de a gândi.

A evalua spusele interlocutorului înseamnă a determina sensul spuselor cuiva, a analiza ceea ce a spus o persoană (în ce privește raportarea la subiect, logica exprimării, concordanța cu cunoștințele proprii).

Raportarea la cunoștințele proprii înseamnă folosirea cunoștințelor acumulate anterior și a experiențelor personale pentru a înțelege, a analiza și a compara ceea ce spune interlocutorul.

Raportarea la opiniile proprii înseamnă folosirea propriilor convingeri și idei pentru a evalua spusele interlocutorului.

Secvența 2

UN STRĂIN (*cu brio*): Nu ne mai ispitește ascensiunea, maestro! De aceea, vrem altceva.

BRÂNCUȘI: Atunci ne potrivim. Căci și eu toată viața numai asta am făcut: altceva.

TÂNĂRUL IV: Dar ce faceți pentru noi? Ați făgăduit că o să construiți un monument în India pentru toți oamenii...

TÂNĂRUL II: Pentru toți oamenii, din toate timpurile.

BRÂNCUȘI: Dar Măiastra? Dar Coloana? Așa le-am făcut: pentru toți oamenii, din toate timpurile.

TÂNĂRUL I: Știm, maestre, știm – și de aceea le admirăm, și ne inspirăm...

ALTUL (*întrerupându-l*): Și le imităm, pe cât ne ajută puterile.

TÂNĂRUL IV: Dar vrem și altceva, ceva nou, pentru noi, cei de azi și din toate timpurile.

APROFUNDEZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați cu colegii despre artă. Ascultați punctul de vedere al interlocutorului (un coleg de grupă) și identificați ideile exprimate, evaluați afirmațiile colegului și raportați informațiile la ceea ce știți sau la opiniile voastre despre subiectul discutat. Apoi formulați o replică.

Grupa 1. Ce înseamnă ca un produs artistic să fie valoros?

Grupa 2. Arta este un produs uman sau poate fi produsă și de inteligența artificială? Poezia creată de inteligența artificială are valoare artistică?

Grupa 3. Ce înseamnă să fii artist astăzi?

Grupa 4. Ce înseamnă ca un artist să fie apreciat? Care sunt cei mai apreciați artiști români?

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre modul în care s-a desfășurat activitatea de la exercițiul 1, referindu-vă la aspectele reușite și la cele care necesită îmbunătățire.

REFLECTEZ

• **DISCUTĂ CU COLEGII!** Ai trăit vreodată o situație în care nu ai înțeles punctul de vedere al interlocutorului? Cum a decurs dialogul? Ce strategii de comunicare ai folosit?

LECȚIA 9

VALORI CULTURALE ROMÂNEȘTI ÎN LUME

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Completați spațiile goale, selectând răspunsurile potrivite din seria următoare: Institutul Cultural Român, Constantin Brâncuși, Nadia Comăneci, valsul, poemul *Levantul*, romanul *Solenoid*, actor, George Enescu, ie, Adrian Gheție, Nobel.

- a) Artistul ... are lucrări expuse la Muzeul de Artă Modernă de la New York. Printre piesele expuse acolo se numără *Măiastra* și *Pasăre în spațiu*.
- b) ... este instituția statului român care promovează cultura română în străinătate, având filiale la Paris, Londra, New York, Roma, Veneția, Istanbul, Viena, Madrid, Stockholm, Varșovia, Kiev, Chișinău, Berlin și Budapesta.
- c) În 2024, premiul International Dublin Literary Award i-a fost decernat scriitorului Mircea Cărtărescu. Printre operele sale se numără ... și
- d) Sebastian Stan este un ... român premiat la festivalul *Globul de aur* în 2025.
- e) Prima notă de 10 din istoria gimnasticii mondiale a primit-o ... la Olimpiada de la Montréal.
- f) ... compus de Eugen Doga pentru filmul *Gingașa și dulcea mea fiară* este considerat de UNESCO o capodoperă muzicală a secolului al XX-lea.
- g) Creația lui ... a influențat mulți artiști, printre care pe marele violonist Yehudi Menuhin. Printre compozițiile sale se numără *Rapsodia română*.
- h) Mari case de modă din Europa s-au inspirat în creațiile lor vestimentare din broderiile tradiționale românești de pe
- i) Tabloul *The Lidless Eye* al pictorului ..., născut în 1977, este expus la Muzeul de Artă Modernă din New York.
- j) Scriitoarea Herta Müller a primit Premiul ... pentru literatură.

2 Discutați despre prezența culturii românești în străinătate, căutând pe harta lumii locurile precizate în enunțurile de la exercițiul 1.

3 Identificați domeniile artistice la care se face referire în enunțurile de la exercițiul 1 și numiți alte domenii ale cunoașterii/artei/științei în care cultura română are valori recunoscute în lume.

4 Formulați-vă opinia referitoare la prezența valorilor culturale românești în lume. Puteți alege dintre următoarele variante sau puteți formula o altă opinie.

• Cultura română este recunoscută în lume:

- a) prin contribuțiile românești de excepție din diverse domenii;
- b) prin promovarea ei în cadrul instituțiilor și festivalurilor internaționale;
- c) prin promovarea realizată de comunitățile românești din diaspora;
- d) prin traducerea în limbi străine a literaturii române;
- e) prin impactul internetului, care facilitează accesul publicului străin la muzică, filme și artă românească.

EXPLOREZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Realizați o dezbatere cu tema *Valori culturale românești în muzeele lumii*. Pentru aceasta:

- a) Citiți textele de pe pagina următoare referitoare la covoarele tradiționale românești realizate de Victoria Berbecaru și expuse în diferite muzee și galerii de artă din țară și din lume: la Muzeul Brukenthal din Sibiu, Muzeul Satului din București, Muzeul de Etnografie din Cluj, Palatul Parlamentului din București, Muzeul de Etnologie din Hamburg, la Viena, Strasbourg și New York.
- b) Fiecare grupă va formula o opinie despre valoarea culturală pe care o reprezintă covorul tradițional și despre motivele pentru care acesta este expus în diferite muzee din lume.

ELEMENTE-CHEIE

Valorile culturale reprezintă principiile și ideile pe care se bazează existența unei comunități. Acestea se materializează în opere de arhitectură, de sculptură, de literatură, în dans etc.

TEXTUL 1

Tematica și motivele cărora Victoria Berbecaru le rămâne fidelă sunt unele străvechi, inspirate de momente esențiale pentru viața comunității arhaice: obiceiuri, credință, sărbători creștine sau populare, muncile câmpului. Motivele recurente în covoarele artizanei sunt puternic legate de același corp de tradiții ancestrale: hora maramureșeană, poarta, călărețul, bradul, vârtelnița și colții de lup. Nuanțele aparte din covoare au fost obținute din pigmenți naturali, extrași după tehnici ancestrale din sunătoare, coajă de prun, coji de ceapă, de nucă sau din crușin.

(Alina Purcaru, *Mircea Cantor și covoarele*, „Cotidianul”, nr. 39, februarie 2008)

TEXTUL 2

La Maison Française, Institutul Cultural Român din New York și Ambasada României în Statele Unite prezintă, în cadrul Festivalului Internațional al Francofoniei 2011, expoziția de covoare tradiționale maramureșene realizate de Victoria Berbecaru și „covorul zburător” al lui Mircea Cantor, în perioada 28 martie – 15 aprilie 2011. [...]

Artele tradiționale sunt încă foarte vii în zona Maramureșului. Olăritul, sculptatul în lemn și țesutul sunt îndeletniciri autentice ale locuitorilor zonei. Această expoziție pune în valoare unele dintre cele mai frumoase covoare realizate de Victoria Berbecaru pe parcursul a patru decenii, unele dintre ele fiind încă folosite în biserica locală.

„A privi un covor maramureșean autentic e ca și cum ai mânca dulceața din cămara bunicii”, spune Mircea Cantor. „Din el emană o energie și o forță vizuală înscrise în simboluri străvechi și forme ce au străbătut timpul din generație în generație până azi.”

(*Covorul zburător al lui Mircea Cantor și al Victoriei Berbecaru la Washington și la New York*, în „Suplimentul de cultură”, 23 martie 2011)

TEXTUL 3

...Botiza. Sat năcăjit, de munte. [...] Botizanele țeseau: covoare, ștergare, pânză de cămăși, pânuri* pentru cioareci*, cergi* de învelit. De la 14–15 ani, [...] plecau prin sate și în schimbul mâncării și adăpostului țeseau... țeseau... țeseau.... Tot Maramureșul istoric [...] se îmbogățea cu ce creau botizanele!... Timpul fuge... Victoria (nume predestinat!) umbla din casă în casă (profesoara trebuia să-și cunoască pruncii) și descoperă „covorul maramureșean”: motive geometrice, simboluri stelare, culori vegetale. Când întreabă de ce nu se mai fac toate acestea, de ce nu se mai țese „în ciur”*, i se răspunde fie printr-o ridicare din umeri, fie că „astea-s culori moarte”! Îi spun așa faimoasele și recunoscutele țesătoare Doica Ioana a Zbinului, Ioana Petreus, Ilișca Perța, Ioana Cupșenar, Maria Trifoi. Ei, și? Toate și altele la fel, țesătoare din mamă-n fiică, au privit-o pe profesoară cu mare, foarte mare neîncredere...

(Valentin Hossu-Longin, *Pântru mândra din Botiza*, „România Pitorească”, 1985)

pănură (s.f.) – aba, dimie (țesătură groasă de lână, folosită la confecționarea hainelor țărănești).

cioarec (s.m.) – pantaloni țărănești strânși pe picior, din pănură sau din dimie, adesea împodobiți cu găitane.

cergă (s.f.) – țesătură groasă (de lână), bogat ornamentată, care servește la învelit sau care se așterne pe pat.

ciur (s.n) – ramă în formă de cerc pe care se întinde materialul ce se brodează.

APROFUNDEZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Priviți imaginea alăturată care reproduce lucrarea *Minecraft 1.3*, realizată de artistul Flavius Lucăcel, și descrieți această lucrare: Ce ilustrează? Cum credeți că este realizată? De ce se numește *Minecraft 1.3*?

2 Citește prezentarea expoziției de la Madrid a artistului Flavius Lucăcel, pentru a înțelege modul în care sunt realizate lucrările sale.

Expoziția artistului vizual Flavius Lucăcel, „Edenul din Silvania”, va fi inaugurată în Galeria ICR Madrid miercuri, 6 iulie, la ora 19:00, în prezența artistului. [...] Tablourile expuse sunt practic rame de ferestre recondiționate care încadrează obiecte textile reconvertite: cămăși și cuverturi, vestoane și cearșafuri, ștergere și covoare de perete.

Prin această expoziție, artistul valorifică artistic patrimoniul material și imaterial al Țării Silvaniei. „Am folosit pentru aceste lucrări: ștergere și țoale vechi țesute de femeile din satul meu Aluniș, Sălaj: Clara Năprădean, Suci Maria și Rozalia, mama mea. Geamurile, meșterite de Gheorghe Sână din satul Tihău, mi-au fost dăruite de fiul acestuia, care le-a păstrat cu grijă după demolarea vechii case părintești. Am recuperat, de asemenea, rame ale geamurilor din clădiri monumentale clujene ce se «reînnoiesc» cu termopane. [...] Le-am folosit cu bucuria și încrederea unui constructor, ce adaugă într-un edificiu ca liant energia trecută prin mințile și gândurile unui îndelungat șir de creatori din familiile noastre și nu numai. [...]”, mărturisește Flavius Lucăcel.

(Daniel Săuca, *Expoziție de pictură. Flavius Lucăcel: Edenul din Silvania*, fragment preluat de pe site-ul ICR Madrid)

3 Copiii artistului, care i-au sugerat acestuia titlul lucrării, au văzut în fereastră o lume virtuală, asemănătoare cu cea creată în *Minecraft*. Ce asemănări găsești între lumea virtuală din *Minecraft* și fereastra *Minecraft 1.3* de Flavius Lucăcel?

4 Cum îți explici că o lucrare artistică poate fi înțeleasă în moduri diferite? Sunt ferestrele realizate de Flavius Lucăcel deschise spre lumea tradițională sau spre lumea virtuală?

Flavius Lucăcel, *Minecraft 1.3*
(Sursa: www.saatchiart.com)

STRATEGII DE LECTURĂ

O lucrare artistică poate fi înțeleasă în moduri diferite, în funcție de valorile culturale, sociale sau personale ale receptorului.

REFLECTEZ

• Valorile culturale se manifestă doar în lucrări artistice (pictură, sculptură, arhitectură etc.) sau și în experiențe de zi cu zi, cum ar fi relațiile interumane, jocurile copiilor, comportamentul la școală etc.? Formulează-ți răspunsul într-un enunț.

PROIECT

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Realizați o broșură de prezentare a unui eveniment cultural în străinătate, care să promoveze valori culturale românești, având în vedere:

- ▶ formularea unei întrebări centrale și a patru întrebări care să vă ajute să răspundeți la întrebarea centrală (**Exemple:** Care este evenimentul cultural și cum se va desfășura: festival, expoziție, lansare de carte etc.? Care sunt lucrările pe care le vom prezenta: produse „made in Romania”, imagini etc.);
- ▶ realizarea a cel puțin trei elemente, la alegere:
 - ◆ Promovare! Un afiș pentru promovarea evenimentului.
 - ◆ Explicare! Etichete explicative pentru trei sau patru exponate.
 - ◆ Prezentare! Un blog cu postări despre valorile românești.
 - ◆ Prezentarea a două personalități culturale care vor participa la eveniment.

RECAPITULARE

I. Citește textul următor și răspunde în scris la cerințele de mai jos.

— Mona, în fiecare săptămână o să mergem amândoi să vedem o lucrare – una singură, nu mai mult – la muzeu. [...]

După ce au străbătut un labirint de scări, Henry și Mona au ajuns într-o sală [...] unde aproape nimeni nu se ostenea să-și lipească privirea de capodopera care trona acolo. [...]

— Acum, Mona, privește. Privește câte minute crezi de cuviință, numai privește cu adevărat.

Iar Mona s-a postat, intimidată, **în fața unei picturi** foarte degradate, cu crăpături adânci în mai multe locuri, din care lipseau bucăți. [...] Henry o contempla și el, dar mai cu seamă își studia **nepoata**, îi simțea nesiguranța, perplexitatea. [...]

Henry **i**-a făcut semn să-și arunce privirea spre zona un pic ștersă unde părea că există un obiect pe care tânăra din dreapta îl lua în mâini. Micuța s-a conformat.

— Cortegiul celor patru femei din stânga e compus din Venus și din cele trei Grații. Sunt niște divinități generoase. Și oferă un cadou – nu se știe care anume, pentru că lipsește un mic fragment din pictură – **unei fete**. Cele trei Grații sunt niște alegorii, Mona: nu există în viața adevărată și n-o să te întâlnești niciodată cu ele, dar reprezintă niște valori importante. Se spune că întrușchipează cele trei etape care fac din noi niște ființe sociabile și primitoare, adică niște persoane umane cu adevărat umane. Iar această frescă spune cât de hotărâtoare sunt aceste trei etape. [...]

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.

2 Prezintă, în două-trei enunțuri, experiența pe care o trăiește fetița alături de bunicul ei.

3 În explicația pe care i-o dă Monei, bunicul repetă anumite cuvinte și pe altele le pune în antiteză. Identifică repetiția și antiteza și explică, în două enunțuri, importanța acestora în dialogul dintre cei doi.

4 Indică tema textului și motivează-ți opțiunea:

a) relația bunic-nepoată;

b) descoperirea artei;

c) relația dintre artă și viață;

d) *Venus și cele trei Grații*.

Poți propune tu o altă temă. **Atenție!** Pot fi corecte mai multe variante de răspuns.

5 Asociază textul dat cu un alt text pe baza unei teme comune.

6 Transcrie o completivă directă și două complete prepoziționale din penultimul alineat al textului.

7 Precizează funcția sintactică și cazul cuvintelor scrise cu verde în text.

II. Formulează-ți opinia despre valorile pe care le transmite arta, făcând referire la experiența prezentată în text, dar și la experiența ta personală.

III. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

a) Pentru mine, textul care ilustrează cel mai bine tema unității este

b) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg

c) Încă nu îmi sunt clare

d) Din această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații

Nu uita să completezi Fișa de observare a comportamentului (pagina 223) pentru activitatea din această unitate!

Sandro Botticelli, *Venus și cele trei Grații*
aducându-i daruri unei tinere femei

— Trei etape? Ce etape?

— Prima constă în a ști să dai, cea de-a treia în a ști să dai înapoi. Iar între ele există una fără de care nimic nu e posibil, care e un soi de cheie de boltă, o cheie de boltă pe care se sprijină întreaga natură umană.

— Care, Dade?

— Uită-te: ce face deci tânăra din dreapta?

— Mi-ai zis: e norocoasă pentru că primește un cadou.

— Exact, Mona. Primește un cadou. Iar asta e fundamental. Să știi să primești. Mesajul acestei fresce e că trebuie să înveți să primești, că natura umană, ca să fie în stare **de lucruri** mărețe și frumoase, trebuie să fie pregătită să accepte: să accepte bunăvoința celuilalt, dorința lui de a face plăcere, să accepte ceea ce nu are și ceea ce ea încă nu este. Cel care primește va avea întotdeauna ocazia să înapoieze, dar ca să înapoiezi, adică să dai din nou, e obligatoriu să fi fost capabil să primești. Înțelegi, Mona?

— Povestea ta e complicată, însă da, cred că pricep.

(Thomas Schlessler, *Ochii Monei* – fragment)

EVALUARE

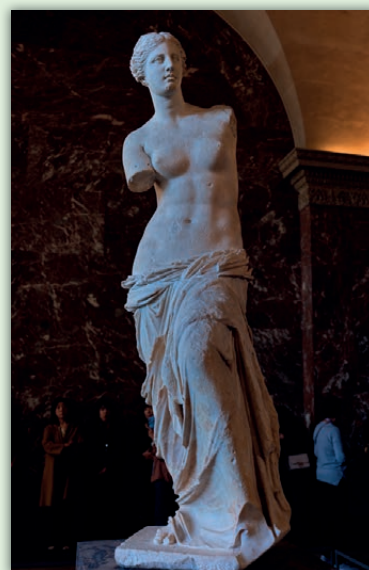
- Citește textul următor și răspunde în scris cerințelor de mai jos.

Aș vrea să mă-nvețe **pictura**
Un Rembrandt maestru, – să-ți fac
Din carmin și purpură **gura**
Așa cum ți-a dat-o natura,
Aprinsă ca floarea de mac. [...]

Și-aș vrea să mai am, laolaltă,
Talentul de sculptor, copilo!
Și-atunci să-mi răsari de sub daltă
Din marmură, – albă, înaltă,
Frumoasă ca Venus din Milo!

Pe frunte să-ți pun **o coroană**
De nuntă, din flori de lămâi, –
Și astfel în apriga goană,
A anilor, blândă icoană,
De-a pururi a mea să-mi rămâi!

(George Topîrceanu, Aș vrea să mă-nvețe pictura)

Rembrandt van Rijn,
Portretul unei femei,
posibil Maria Trip

- 1 Alege varianta corectă.

1 punct

- A. În text este vorba despre:
a) exprimarea intensă a dorinței;
b) o declarație despre lume;
c) prezentarea subiectivă a unei
experiențe personale;
d) o lecție de artă.

- C. Rembrandt este:
a) un pictor;
b) un sculptor;
c) un poet;
d) un personaj.

- B. În text se exprimă:

- a) un tânăr artist;
b) bătrânul Rembrandt;
c) autorul, G. Topîrceanu;
d) un critic de artă.

- D. Venus din Milo este:

- a) o pictură;
b) o statuie;
c) o artistă;
d) o poetă.

- 5 Alege varianta care ți se pare potrivită pentru a exprima semnificația textului dat și motivează-ți alegerea, în două-trei enunțuri.

1 punct

- Artistul dorește să surprindă chipul copilei într-o operă de artă.
- Opera de artă rezistă timpului, de aceea, de-a lungul anilor, chipul iubitei rămâne ca o icoană blândă.
- Chipul copilei reprezintă un ideal de frumusețe feminină.
- Prin artă, frumusețea trecătoare poate rezista timpului.
- Copila este muza artistului.

- 6 Precizează funcția sintactică și cazul cuvintelor scrise cu verde în text.

1 punct

- 7 Transcrie două completeive directe din prima strofă.

1 punct

- 2 Identifică două modalități de exprimare a subiectivității în textul dat, ilustrându-le cu secvențe potrivite.

0,50 puncte

- 3 Prezintă, în două-trei enunțuri, dorința celui care vorbește în text.

0,50 puncte

- 4 Descrie, în trei-patru enunțuri, chipul copilei, așa cum dorește să-l realizeze artistul.

1 punct

- 8 Scrie un text, de cinci-șapte enunțuri, în care să asociezi textul dat cu un alt text, pe baza unei teme comune. Poți avea în vedere textul de la pagina anterioară din manual.

1 punct

- 9 Scrie un text, de 70–100 de cuvinte, în care să prezinți mesajul textului scris de G. Topîrceanu. Te poți referi la dorința artistului, la valoarea artei etc.

2 puncte

Din oficiu: 1 punct

✓ AUTOEVALUARE

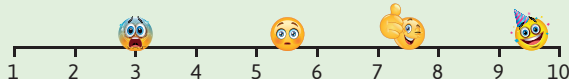
- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

Insuficient

Suficient

Bine

Foarte bine

UNITATEA 5

REFLECȚII DESPRE ADOLESCENȚĂ

Lecția 1 Introducere în temă

Lectură

Lecția 2 Textul care combină diverse tipare textuale

Lecția 3 Textul narativ literar: *Cîșmigiu & Comp.*, de Grigore Băjenaru

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Circumstanțialul de loc.
Circumstanțiala de loc

Lecția 5 Circumstanțialul de timp.
Circumstanțiala de timp

Lecția 6 Circumstanțialul de mod.
Circumstanțiala de mod

Lecția 7 Circumstanțialul de cauză.
Circumstanțiala de cauză

Lecția 8 Circumstanțialul final/de scop
(actualizare). Circumstanțiala finală/de scop

Lecția 9 Construcții condiționale

Lecția 10 Construcții concesive

Lecția 11 Organizarea coerentă a textului

Redactare

Lecția 12 Prezentarea textului. Etica redactării

Comunicare orală

Lecția 13 Comunicarea nonverbală și paraverbală

Elemente de interculturalitate

Lecția 14 Relații culturale constructive.
Noi și ceilalți

Proiect

Recapitulare

Evaluare

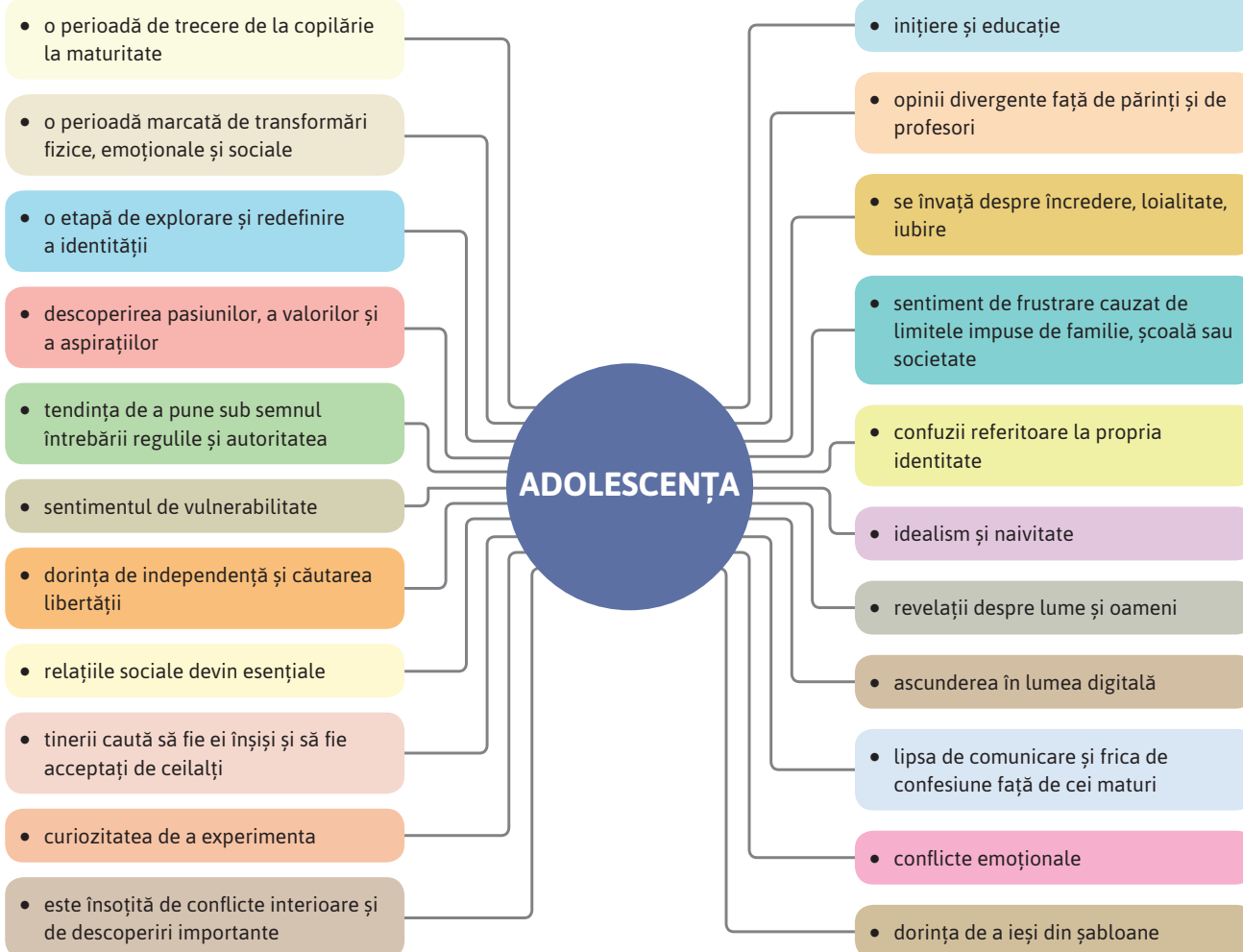
LECȚIA 1 INTRODUCERE ÎN TEMĂ

CUVINTE ȘI IDEI ÎN REȚEA

1 Citește ideile referitoare la adolescență.

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Selectează cinci–șapte sensuri pe care le poți asocia adolescenței, conform experienței tale personale și culturale. Compară lista cu cea a colegului tău și explică-i cum ai făcut alegerea.

3 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Prezentați, în două–trei enunțuri, relația dintre trei–patru sensuri propuse în hartă.

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Care este diferența dintre cum te simți în copilărie și cum te simți în adolescență?
- Care este aspectul care îți place/nu îți place la etapa adolescenței? De ce?
- Cum sunt relațiile cu cei de vârsta ta?
- Cum sunt relațiile cu oamenii maturi?
- Care sunt principalele conflicte dintre adolescenți și părinți?
- Cum se poate ajunge la un numitor comun între părinți și adolescenți?
- Cum poate educația să modeleze un adolescent?
- Care sunt provocările pe care le întâmpină adolescenții?
- Cum influențează mediul (familia, școala, mass-media) dezvoltarea unui adolescent?
- Cum modifică tehnologia comunicarea și viața socială a adolescenților?

DESCOPERIM ADOLESCENȚA ÎN LITERATURĂ!

I. LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți textele de mai jos, urmărind experiența personajului. Formulați răspunsuri la cerințele date și confrunțați-vă răspunsul cu al celorlalte grupe.

TEXTUL 1

M-am gândit mult și am înțeles că am dreptate.

Dacă aș rămâne repetent? Nu ar fi evenimentul acesta scânteia care să aprindă toată pulberea sufletului meu? Nu e nevoie, oare, de o durere adâncă, de o schimbare care să mă ducă de-a dreptul în fața mării opere a vieții mele?

M-am închipuit trist, disprețuit de prieteni, batjocorit de rude și dușmani, și am înțeles că numai așa am să pot scrie *Romanul adolescentului miop*, care mă va face celebru într-o noapte, ca pe Selma Lagerlöf, și bogat, ca pe Blasco Ibáñez.

De aceea m-am hotărât să nu mai învăț nimic pentru corigență. Vanciu, care nu poate să mă sufere, mă va lăsa repetent. Ceea ce aștept și eu.

Poate am să plec de acasă. Cum am să scriu eu toate romanele pe care le am în minte, dacă nu cunosc oamenii vii, în carne și oase, și, mai ales, anumiți oameni? Am să fug de acasă și am să mă duc la Constanța, în port. De acolo, după sfatul vagabondului de astă-vară, am să intru tapeur* pe un vas.

Dinu, când a aflat de hotărârea mea, s-a trudit să mi-o schimbe, dar totul a fost zadarnic. Eu știu că Dinu se bucură în ascuns că va avea un prieten cu o viață aventuroasă, care va scrie romane cu răsunet, și cu a cărui tovarășie s-ar putea mândri în saloane. Se simțea totuși nevoit să mă convingă de naivitatea planurilor mele de plecare.

...Ca să-mi bat joc de Vanciu și de întreaga matematică din lume – știință absurdă și îngâmfată –, am să citesc toată noaptea *Les Messieurs Golovleff* de Chtchédrine. E un roman captivant, pe care l-am cumpărat alaltăieri de la anticar, numai cu douăzeci și cinci de lei. [...]

Vanciu e un Dumnezeu!

Ne-a pedepsit filozoficește: ne-a promovat pe toți. [...]

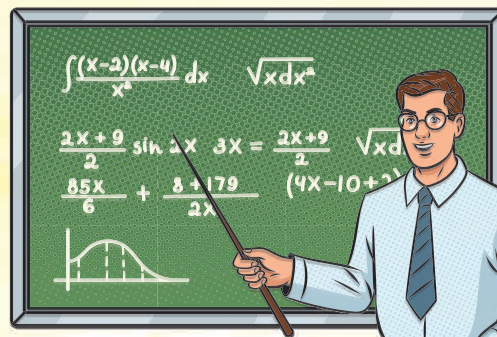
Mă bucur de un lucru: că îmi place matematica. Am observat astăzi că îmi place. Nu e grea: dimpotrivă, are foarte multe părți amuzante. Din toamnă mă apuc serios de matematică. Acum e lucru hotărât. Acum m-am convins că am voință. O voință de fier, imensă, nesfârșită.

Și tot acum am înțeles că n-am învățat la corigență, pentru că nu am voit. Dacă voiam, citeam cincisprezece ore pe zi numai matematică. Mă oprisem însă, la gândul de a fugi de acasă. Iar acum mi-am schimbat pur și simplu gândul. De aceea am să învăț la matematică.

Mă odihnesc încă două săptămâni și apoi mă adâncesc în matematică. Numai în matematică și germană. Acum știu cine sunt.

(Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*)

tapeur (s.m.) – (peiorativ) pianist de local.

TEXTUL 2

Această mare e acoperită de adolescenți care învață mersul pe valuri, în picioare, mai rezemându-se cu brațul, de curenți, mai sprijinindu-se de-o rază țeapănă, de soare. Eu stau pe plaja-ntinsă tăiată-n unghi perfect și îi contempul ca la o debarcare.

O flotă infinită de yole. Și aștept un pas greșit să văd, sau o alunecare măcar pân' la genunchi în valul diafan sunând sub lenta lor înaintare. Dar ei sunt zvelți și calmi, și simultan au și deprins să meargă pe valuri, în picioare.

(Nichita Stănescu, *Adolescenți pe mare*)

TEXTUL 3

SF (SUPER FRAGIL)

▼ DISTRIBUȚIA ▼ GALERIE FOTO ▼ CRONICI ▼ APARIȚII MEDIA
▼ TURNÉE & PREMII

Punem în antiteză frâul liber, caracteristic copiilor, și reprimarea pornirilor, tipică adultului. Provocarea constă în exprimarea printr-un limbaj coregrafic într-un spațiu care sugerează un loc de joacă pentru copii, în care lumina și sunetul marchează treceri bruște între vârsta de 6-9 ani și cea de 20+.

RECOMANDARE: 15+

DURATA: 1 h (fără pauză)

DATA PREMIEREI: 7 septembrie 2023

PAM REPERTORIUL ECHIPA X-FEST

URMĂTOARELE REPREZENTAȚII

19 MAR 6 APR

▲ CUMPĂRĂ BILETE

(Sursă: teatrul-excelsior.ro)

- 1 Despre ce este vorba în fiecare text?
- 2 Alegeți textul care v-a plăcut cel mai mult și motivați-vă răspunsul, scriind, în caiet, un text de trei-patru enunțuri.
- 3 Prezențați, în două-trei enunțuri, imaginea de pe site-ul propus.
- 4 Prezențați un element de conținut comun între două dintre textele propuse.
- 5 Precizați o temă comună între două dintre textele date, justificându-vă opțiunea într-un enunț.
- 6 Motivați tipul de text în care se încadrează fiecare fragment (veți putea alege între: text epic, text liric, text narativ, text multimodal).
- 7 Prezențați o diferență între limbajul utilizat în textul 1 și cel din textul 2, valorificând câte o secvență relevantă din fiecare text (vă puteți referi la: câmpul lexical, cuvinte polisemantice, cuvinte cu sens propriu, cuvinte cu sens figurat, varietate lexicală, figuri de stil, alte particularități lingvistice etc.).
- 8 Asociați textul literar 2 cu un alt text literar, prezentând o valoare comună, prin referire la câte o secvență relevantă.
- 9 Cum este reprezentată adolescența în cele trei texte? Răspundeți, într-un text de 50–100 de cuvinte, analizând perspectiva pe care o oferă asupra adolescenței fiecare autor.

ELEMENTE-CHEIE

Textul multimodal presupune combinarea a două sau mai multe mijloace de comunicare: lingvistic, vizual, audio, gestual, spațial. Multimodalitatea implică interferența dintre cuvânt, imagine, sunet, gestică și mișcare.

Exemple de texte multimodale: imaginile de pe rețelele sociale, blogurile, banda desenată, videoul, emisiunile TV, publicitatea, filmele, jocurile video, romanele foto, clipurile, afișele, coperta de carte, coperta revistelor, paginile web, broșurile, hărțile (digitale).

II. Formulează o definiție a adolescenței și prezintă această definiție în fața clasei.

PORTOFOLIU

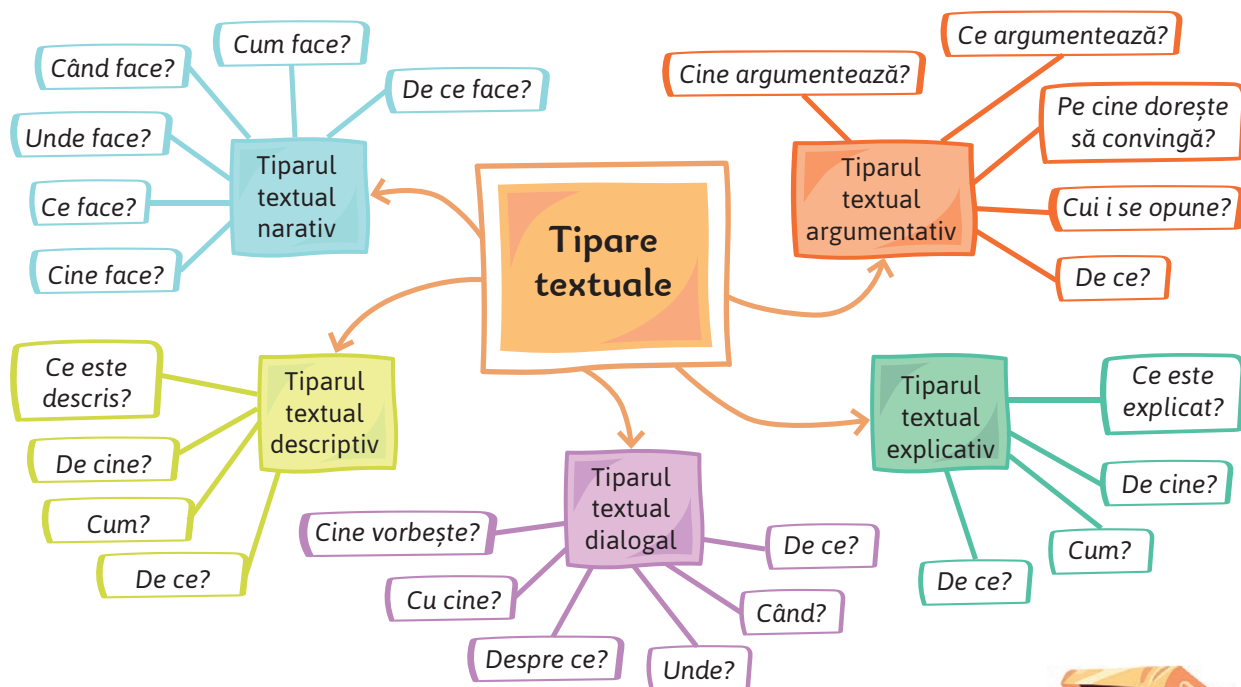
- Realizează o fișă în care să notezi trăsăturile tale de adolescent la 16 ani și la 18 ani, din perspectiva dorințelor și idealurilor de acum. Scrie o scrisoare către tine, adolescentul de la 18 ani.

LECȚIA 2

TEXTUL CARE COMBINĂ DIVERSE TIPARE TEXTUALE

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește fragmentul și urmărește modul în care se îmbină tiparele textuale în construirea lumii textului.

În așteptarea – cam lungă – a lui Dănuț, Herr Direktor* jucase câteva partide de *ecarté** cu domnul Deleanu.

- Da ce-i cu tine, Kamí-Mura*?
- M-am juit la genunchi, moșu Puiu.
- Și ai primit cadou un pansament... Bravo ție!

la stai jos.

Herr Direktor își strâmbă scaunul spre Dănuț... Olguța, care îndurase cazna unei silnice tăceri, își turti bărbia de masă, cu ochii la pândă. Domnul Deleanu își statornici privirea la plafon; Monica, pe genunchi.

- Ți-a spus mama pentru ce te-am chemat?
- Nu.

— Foarte bine. Atunci să vorbim noi amândoi, ca doi bărbați... ca doi prieteni: da?

- Da, îngână Dănuț, strângând cutia cu șocolată.
- La vârsta ta – câți ani ai? Doisprezece?
- Neîmpliniți, regretă Dănuț înroșindu-se.
- N-are-a-face! La doisprezece ani nu mai ești copil! Ești gogeamite băiat mare! Așa *trebuie* să fii.

Vocea lui Herr Direktor răsună categorică, directorală. Dănuț se pregăti pentru un lung șir de „da”.

— Tu știi, Dănuț, că moșu Puiu te iubește... ca și mama, ca și tata...

- Da.
- ...și că-ți vrea binele și numai binele...
- Da.

Olguța se frământa.

— Bine, Dănuț. Să vedem numai, dacă-l iubești și tu pe moșu Puiu cât te iubește el pe tine...

Dănuț clipi. Atâtea vorbe adresate lui, și numai lui, îl amețeau. I se părea că între cap și picioare,

Herr Direktor – poreclă dată de nepoți, Olguța și Dănuț, unchiului lor, fratele domnului Deleanu.

ecarté (s.n.) – numele unui joc de cărți la care participă două persoane.

Kamí-Mura – amiral japonez, poreclă dată de Olguța fratelui ei, Dănuț.

erau kilometri. Capul se înălțase sus, sus, dimpreună cu podelele. Și peste prăpastia dintre cap și picioare alerga mereu trenul asurzitor al vorbelor...

— Ia să-mi spui tu mie, Dănuț, dacă vrei s-ajungi într-o zi la fel ca moșu Puiu?...

— Da.

— ...Să câștigi și tu bani – cât vrei – să cheltuiești cât poți, să ai automobil, să porți monoclu, să fii, într-un cuvânt, stăpân pe tine, și când îi spune o vorbă să tremure ceilalți în fața ta și să te asculte ca pe un rege...

— Da.

— Atuncea Dănuț *trebuie* să faci cum îți spune moșu Puiu.

— Bine...

— Dar fiindcă ești băiat mare și deștept și învățat și ascultător...

O licărire de spaimă îl neliniște pe Dănuț, ca un fulger prin ceața deasă.

— ...Moșu Puiu vrea să hotărăști tu singur... Și hotărârea luată de tine va fi sfântă. Cum vei spune tu, așa vom face noi. Și tata, ca și cum noi toți am fi copiii tăi... Dar tu, Dănuț, trebuie să chibzuiești serios și să răspunzi ca un bărbat. Dacă vei face așa cum credem noi, te vom iubi mai tare și te vom trata ca pe un om mare și cuminte, nu ca pe un copil... Ne-am înțeles?

— Da, vorbiră buzele lui Dănuț.

— Acuma ascultă bine...

[...]

— Începând din anul acesta – fiindcă acuși se isprăvește vacanța...

Dănuț strânse mai tare cutia din buzunar...

— ...tu intri la liceu... Hei! Nici nu-ți închipui tu, Dănuț, ce mândrie-i să fii licean! Ce înseamnă asta; școala primară? Fleac! Pentru copii mici!... Liceul e altceva! Și tata și eu am fost liceeni. Și ce rău ne pare că nu mai suntem!...

Dănuț trase cu coada ochiului la Olguța, dar întâlni numai ochii triști și mirați ai Monicăi.

— De-acuma înainte ai să ai pantaloni lungi, cu dungă! Auzi, Dănuț? *Pantaloni lungi*. Așa cum poartă tata și cu mine. Ce mai vrei?

Dănuț începu să asculte.

— Ce se-ntâmplă însă: noi toți vrem ca tu să ai parte în viață de ce-i mai bun și ce-i mai ales... Și fiindcă la Iași nu sunt licee de samă, am dori să urmezi liceul la București. În capitala țării, Dănuț! Să stai într-un oraș cu regele! Duminica te scot din internat, și după ce tragem un... o masă grozavă la Enescu – unde-ai să comanzi tu ce-ți trece prin cap – ne trântim într-o trăsură cu doi cai negri și facem o plimbare la Șosea... Și să știi, Dănuț, muscalul care l-oi alege eu întreze caleașca regelui! Hei-hei! Săracul rege! Noi înainte, picior peste picior, și el în urma noastră... Știi tu că moșu Puiu se pricepe!... Și la anul – după ce-i învăța tu bine, ca să nu-l faci de răs pe moșu Puiu – facem amândoi o plimbare în străinătate. Când cu trenul, când cu vaporul!... Și când ti-i întoarce, vorbind atâtea limbi străine, rămâne Olguța cu gura căscată, glumi Herr Direktor, făcând cu ochiul Olguței. Vra să zică, Dănuț, iaca ce-ți propune moșu Puiu: ori rămâi la Iași – într-un liceu dărăpănat, [...] într-un liceu cu uniforme urâte – ori vii la București cu moșu Puiu, la un liceu ca cele din povești, în orașul în care stă regele, în orașul în care, duminicile, o ducem numai într-o petrecere, și de unde, când vine vacanța, hop în tren și tot înainte... Acuma tu gândește-te și alege... Tu știi cum e bine și ce vrea moșu Puiu. Hotărăște.

[...]

Ușa pocni... Herr Direktor aprinse o havană*... Dănuț își roti privirea prin odaie... Domnul Deleanu privea plafonul încruntat, ca și cum acolo sus ar fi fost zugrăvită vânzarea lui Isus.

Privirea lui Dănuț [...] se abătu înspre bufet... Bietul bufet! Când Dănuț era mic se ascundea în bufet... Acuma era mare!... Și mama nu era în sufragerie...

Înghiți uscat, iar înghiți... Singur pe un scaun deasupra lumii... Și trebuia să răspundă *da*.

Ridică ochii înfrânți spre Herr Direktor.

— Nu te grăbi, Dănuț, îl îmbărbătă Herr Direktor. Gândește-te bine.

Capul lui Dănuț zvâcnea gol.

Mâna-i înțepenise pe cutia din buzunar... O viespe venită de-afară îi bâzâi sub nas. Scutură capul, se apără cu mâinile. Viespea se așeză pe struguri. Mâna lui Dănuț încleștă din nou cutia.

„...A!... Vra să zică de asta mama...”

Și tata și Olguța! Toți știuseră, numai el nu!... Îl alungau din casă... Toți îl părăseau... Nimănui nu-i păsa de el... și mama? Chiar mama!... Dănuț nu mai avea pe nimeni...

[...]

Mâna lui Dănuț smuci cutia cu șocolată, izgonind-o pe masă.

„Nu-mi trebuie! Dacă-i așa, bine!... Lasă că v-arăt eu!”

havană (s.f.) – țigară de foi de calitate superioară.

Cu glas ridicat, neobișnuit de tare și de hotărât, Dănuț rosti marile vorbe:

— Da, moș Puiu, merg cu mata la București. Așa vreau eu.

— Bravo, Dănuț, bravo! Așa băiat mai înțeleg și eu! Vino să te sărut.

— Dănuț! strigă doamna Deleanu, scoțând capul prin ușa întredeschisă, fără să intre, ca în așteptarea rezultatului unei operații.

„Ce-am făcut?”...

Ca roua dimineții, Făt-Frumos se risipi în ploaie de lacrimi pe obrajii sărutați ai lui Dănuț.

— Alice! Hai, Alice! S-a făcut! Să ne trăiască Dănuț! O sticlă de Cotnar.

— Lasă, lasă, dragul mamei, are să fie bine, îl alină doamna Deleanu strângându-l în brațe așa cum l-ar fi strâns pe peronul unei gări lugubre, subțitipul locomotivei care l-ar fi dus la măcel. [...]

*

Dănuț coborî treptele pridvorului cu mâinile în buzunar și umerii plecați. Zăbind mingea de *foot-baal* uitată în ogradă, își aminti că se jucase cu Olguța, că se rănise la genunchi mai adineori – și i se păru că treptele pe care le coboară sunt altele decât acele pe care le suise, și că ograda-i alta, și că Dănuț e altul...

Ca și cum treptele suite *atunci* și coborâte *acum* ar fi fost ale vremii, nu ale pridvorului casei părintești.

Închise ochii...

De multe ori, spre sfârșitul vacanțelor mai ales, Dănuț visa că i s-a întâmplat o nenorocire, și-ntotdeauna, deschizând ochii, nenorocirea se isprăvea. Și Dănuț era fericit, cu sufletul frăgezit de zâmbete desprinse din spaima somnului. Astfel nenorocirile din somn îl deprinseră să socoată nenorocirea ca un prag peste care treci – deschizând ușa cu o deschidere de

pleoape – pentru a intra în alba încăpăre a luminii, cu oglinzi numai pentru zâmbete și ferestre numai pentru soare...

...Deschise ochii. Mingea de *foot-baal*, aceeași; cerul, înalt și întins; începea școala, se apropia plecarea; Dănuț, mic și singur...

Vra să zică l-au dat afară din casă... Nu-i venea să plângă, nu. Oftă.

Cum ar fi vrut Dănuț să se facă cerul mic-mic, și jos-jos, așa cum era cuvertura măsuței pe care făcea uneori, iarna, doamna Deleanu pasiențe sau cetea o carte. Și dedesubtul cerului micșorat și coborât, așa cum ar fi vrut Dănuț, să fie un covor luminat de flăcările sobei și o pisică somnoroasă...

Deasupra măsuței mai era o lampă cu *abat-jour*. Subt măsuță se vedeau picioarele mamei în pantofi subțiri, stând locului, sau strâmbându-se pe-o coastă de nedumerire, sau bătând tactul unei supărări, cu vârful. Dănuț, firește, ședea subt măsuță. Olguța se juca pe-afară, în omăt. Dar lui Dănuț nu-i trebuia altă joacă. Acolo, lumea se micșora ca o căsuță de păpușă. Nimeni nu mai era pe lume, decât picioarele măsuței, Dănuț la mijloc, pantofii mamei și pisica. Dănuț știa ce face mama fiindcă vedea ce fac pantofii. Știa când zâmbeste, când se încruntă, când se supără. Pisica de la o vreme torcea. Și era o tăcere!... Căldura sobei ajungea acolo molatecă și somnoroasă... Acolo începeau poveștile cu Statu-Palmă-Barbă-Cot, cu Prichindel... Acolo făurise Dănuț o lume mărunță, cu oameni mici ca literile, cu animale de statura majusculilor, și căsuțe niciodată mai mari decât o carte de povești, să-ncapă-n ele numai basme. Dănuț, numai, era uriaș, dar ce uriaș, cumsecade!... Era bine acolo! Acea era patria lui Dănuț luminată de focul din sobă ca de un soare al covoarelor pe care dorm copii și visează pisici...

L-au izgonit.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

EXPLOREZ

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.

Tiparul textual narativ

2 Extrage ideile principale ale textului, răspunzând la întrebările specifice secvenței narative:

Cine face?

Ce face?

Unde face?

Când face?

Cum face?

De ce face?

3 Formulează, în unu-două enunțuri, întâmplarea prezentată în text.

4 Exemplifică, cu secvențe din text, caracteristicile tiparului textual narativ:

a) prezența grupului verbal;

b) prezența naratorului;

c) acțiuni prezentate în ordine cronologică;

d) prezența etapelor acțiunii.

5 Transcrie cuvinte care marchează timpul, spațiul, evoluția cronologică și cauzală a acțiunii.

ELEMENTE-CHEIE

Tiparul textual narativ are scopul de a prezenta derularea unor întâmplări în ordine cronologică.

Elementele tiparului narativ (momentele subiectului) sunt: situația inițială (expozițiunea), elementul declanșator (intriga), desfășurarea acțiunii, punctul culminant, situația finală.

Trăsături:

- evenimentele sunt prezentate cronologic, desfășurându-se într-un interval de timp;
- acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal;
- la acțiune participă personaje;
- vocea autorului este preluată de un narator subiectiv sau obiectiv;
- relatarea se realizează prin narațiune la persoana I sau la persoana a III-a.

Într-o narațiune la persoana I, naratorul este și personaj, participând la acțiune. El are o imagine subiectivă asupra lumii și a destinelor personajelor.

Într-o narațiune la persoana a III-a, naratorul nu participă la acțiune. El are o imagine de ansamblu, obiectivă, asupra lumii și a destinelor personajelor.

Tiparul textual dialogal

6 Numește personajele care dialoghează în cadrul textului.

7 Citește dialogul de la începutul fragmentului și răspunde la întrebări:

- Despre ce discută Dănuț cu moșu Puiu?
- Ce atitudine au personajele în cadrul acestui dialog?
- Cu ce intenție inițiază moșu Puiu acest dialog?

8 Exemplifică, cu secvențe din text, caracteristicile tiparului textual dialogal:

- prezența unui stil oral;
- prezența interlocutorilor;
- prezența unui schimb de replici.

9 Indică o replică în care se dezvăluie:

dorințele personajelor

stările sufletești ale personajelor

relațiile dintre personaje

nivelul de educație al personajelor

ideile personajelor

ELEMENTE-CHEIE

Tiparul textual dialogal are scopul de a reproduce cuvintele a două sau mai multe persoane/personaje.

Elementele tiparului dialogal sunt: secvența de deschidere, secvența de schimb (de informații), secvența de încheiere.

Trăsături:

- formulele și mărcile gramaticale specifice prin care se marchează relația dintre interlocutori, contactul direct dintre personaje (formule de adresare, verbe și pronume la persoana I sau a II-a);
- limbajul specific: în funcție de context, limbajul este familiar sau protocolar;
- punctuația specifică: linia de dialog, semnul întrebării, semnul exclamării, punctele de suspensie;
- verbe ale spunerii (verbe dicendi), cu ajutorul cărora se redă schimbul de replici: *a spune, a zice, a vorbi, a se consulta, a dezbate, a conversa, a dialoga, a delibera, a negocia, a se sfătui, a împărtăși, a povesti, a se certa, a se plânge, a se confesa, a dezvălui, a mărturisi* etc.

Tiparul textual descriptiv

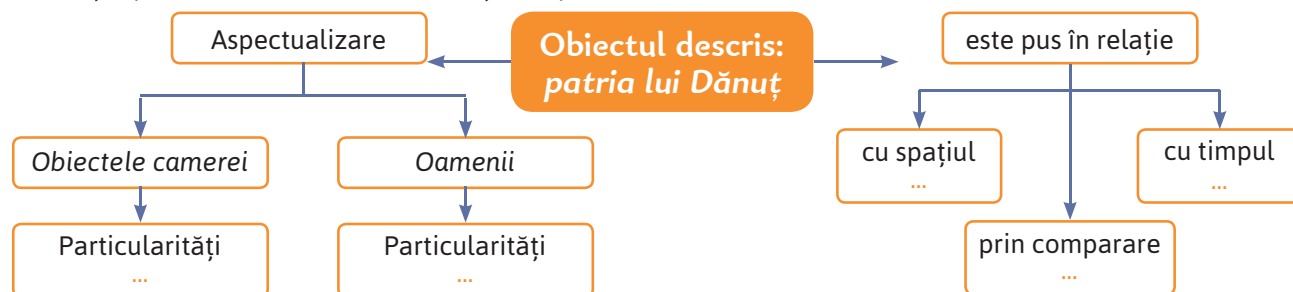
10 Extrage o secvență descriptivă care prezintă un loc și alta în care este caracterizat un personaj.

11 Exemplifică, cu secvențe din text, caracteristicile tiparului textual descriptiv:

- prezența grupului nominal;
- persoana la care se realizează prezentarea;
- utilizarea unor figuri de stil;
- predominanța unui câmp lexical.

12 Citește penultimul alineat al textului și completează schema:

ELEMENTE-CHEIE

Tiparul textual descriptiv are scopul de a prezenta trăsăturile unor persoane/personaje sau cadrul spațio-temporal.

Elementele tiparului descriptiv sunt: obiectul descris, aspectul obiectului descris, punerea în relație (cu spațiul, cu timpul, prin comparație).

Trăsături:

- se utilizează cuvinte din câmpul lexical al temei textului;
- vocabularul este asociat celor cinci simțuri (văz, auz, miros, gust, tactil);
- predomină grupul nominal, substantivele și adjectivele;
- se folosesc verbe statice, la timpul prezent și imperfect;
- obiectul descris este pus în relație cu locul și timpul;
- sunt prezente figuri de stil: epitetul, enumerația, comparația, metafora, personificarea.

Tiparul textual explicativ

13 Citește secvența următoare și menționează cine explică și ce se clarifică:

„De multe ori, spre sfârșitul vacanțelor mai ales, Dănuț visa că i s-a întâmplat o nenorocire, și-ntotdeauna, deschizând ochii, nenorocirea se isprăvea. Și Dănuț era fericit, cu sufletul frăgezit de zâmbete desprinse din spaima somnului. Astfel nenorocirile din somn îl deprinseră să socoată nenorocirea ca un prag peste care treci – deschizând ușa cu o deschidere de pleoape – pentru a intra în alba încăpăre a luminii, cu oglinzi numai pentru zâmbete și ferestre numai pentru soare...”

14 Cum reușește Dănuț să treacă peste *nenorociri*?

15 Ce semnificație îi dă *nenorocirii* din vis?

16 De ce este importantă această explicație?

17 Exemplifică, cu secvențe din text, caracteristicile tiparului textual explicativ:

- a) punerea unei probleme;
- b) persoana la care se realizează relatarea;
- c) dominanța unui câmp lexical.

Tiparul textual argumentativ

18 Citește secvența următoare și indică ce scop are:

„— Ce se-ntâmplă însă: noi toți vrem ca tu să ai parte în viață de ce-i mai bun și ce-i mai ales... Și fiindcă la Iași nu sunt licee de samă, am dori să urmezi liceul

ELEMENTE-CHEIE

Tiparul textual explicativ are scopul de a clarifica informații, cauze, caracteristici ale unei probleme.

Elementele tiparului explicativ sunt: întrebarea directoare/formularea subiectului, prima și a doua explicație, sintetizarea aspectelor prezentate.

Trăsături:

- textul este obiectiv, nu conține verbe de opinie;
- lexicul este specific temei abordate;
- timpul verbal dominant este prezentul;
- se prezintă fapte, cifre, date, statistici;
- poate conține titluri, subtitluri, fotografii, scheme, tabele;
- are scopul de a informa, de a produce înțelegere, de a instrui, de a pune în evidență cauzele unei probleme, de a aduce informații credibile.

la București. În capitala țării, Dănuț! Să stai într-un oraș cu regele! Duminica te scot din internat, și după ce tragem un... o masă grozavă la Enescu – unde-ai să comanzi tu ce-ți trece prin cap – ne trântim într-o trăsură cu doi cai negri și facem o plimbare la Șosea... Și să știi, Dănuț, muscalul care l-oi alege eu între cele două caleașca regelui! Hei-hei! Săracul rege! Noi înainte, picior peste picior, și el în urma noastră... Știi tu că moșu Puiu se pricepe!... Și la anul – după ce-i învăța tu bine, ca să nu-l faci de râs pe moșu Puiu – facem amândoi o plimbare în străinătate. Când cu trenul, când cu vaporul!... Și când ti-i întoarce, vorbind atâtea limbi străine, rămâne Olguța cu gura căscată, glumi Herr Direktor, făcând cu ochiul Olguței. Vra să

zică, Dănuț, iaca ce-ți propune moșu Puiu: ori rămâi la Iași – într-un liceu dărăpănat, [...] într-un liceu cu uniforme urâte – ori vii la București cu moșu Puiu, la un liceu ca cele din povești, în orașul în care stă

regele, în orașul în care, duminicile, o ducem numai într-o petrecere, și de unde, când vine vacanța, hop în tren și tot înainte... Acuma tu gândește-te și alege... Tu știi cum e bine și ce vrea moșu Puiu. Hotărăște.”

19 Indică opinia personajului din secvența selectată.

20 Care sunt argumentele pe care le aduce în favoarea opiniei sale?

21 Cu ce exemple încearcă să-l convingă pe copil?

22 Transcrie conectorii utilizați în realizarea argumentării.

ELEMENTE-CHEIE

Tiparul textual argumentativ este rezultatul încercării emițătorului de a convinge destinatarul, de a-i obține consimțământul, de a-i modifica opiniile sau reprezentările despre un obiect al discursului.

Elementele tiparului argumentativ: ipoteza, argumentele, exemplele, concluzia.

Trăsături:

- textul este subiectiv;
- lexicul este specific temei abordate;
- timpul verbal dominant este prezentul;
- se prezintă fapte, cifre, date, statistici;
- are scopul de a convinge cu privire la o opinie;
- conține cuvinte de legătură:
 - ▶ cuvinte/structuri ale subiectivității care introduc premisa/ipoteza: *în opinia mea, din punctul meu de vedere*;
 - ▶ cuvinte/structuri care introduc primul argument: *în primul rând, mai întâi de toate, pe de o parte*;
 - ▶ cuvinte/structuri care introduc următoarele argumente: *în al doilea rând, în plus, pe de altă parte etc.*;
 - ▶ cuvinte/structuri care leagă argumentele de tezele pe care le susțin: *fiindcă, deoarece*;
 - ▶ cuvinte/structuri care introduc concluzia: *deci, în concluzie, așadar etc.*

APROFUNDEZ

1 Stabilește valoarea de adevăr a afirmațiilor de mai jos, copiind în caiet enunțurile adevărate.

- a) În cadrul secvenței narative se relatează derularea întâmplărilor prin care trece Dănuț în ordine cronologică.
 - b) În cadrul secvenței narative este surprins punctul culminant.
 - c) O secvență descriptivă prezintă trăsăturile cadrului spațio-temporal, recreând atmosfera lumii lui Dănuț.
 - d) Secvența dialogală reproduce cuvintele personajelor, observându-se diferența de vârstă dintre acestea la nivelul limbajului și al complexității ideilor transmise.
 - e) Secvența explicativă aduce clarificări ale unei probleme peste care personajul reușește să treacă.
 - f) O secvență argumentativă rostită de moșul Puiu încearcă să-l convingă pe Dănuț că trebuie să devină mai chibzuit și să ia o decizie clară.
- 2 Notează alte două observații referitoare la rolul utilizării secvențelor textuale.
- 3 Scrie un text, de cinci-șapte enunțuri, în care să justifici rolul combinării tiparelor textuale.

REFLECTEZ

- Continuă afirmațiile de mai jos.
- a) Atunci când scriitorul folosește tiparul textual narativ, își propune să ...
- b) Atunci când scriitorul folosește tiparul textual dialogal, vrea să ...
- c) Atunci când scriitorul folosește tiparul textual descriptiv, își dorește să ...
- d) Atunci când scriitorul folosește tiparul textual explicativ, are ca scop să ...
- e) Atunci când scriitorul folosește tiparul textual argumentativ, își propune să ...

LECȚIA 3

TEXTUL NARATIV LITERAR: *CIȘMIGIU & COMP.*,
DE GRIGORE BĂJENARU

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Unul dintre colegii voștri a ajuns în bibliotecă, unde a găsit o colecție de cărți dedicate adolescenților. El vă fotografiază copertile cărților și extrage simbolurile de mai jos. Realizați un text, de cinci-zece enunțuri, despre complexitatea adolescenței, valorificând aceste simboluri.

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește cu voce tare textul următor și urmărește experiența adolescentului.

Cișmigiu & Comp.

de Grigore Băjenaru

Romanul reconstituie vârsta anilor de studii, a adolescenței, cu bucuriile ei, dar și dramele ei specifice (o notă proastă, o corigență, amenințarea cu repetenția etc.). Întâmplările captivante prezintă viața liceenilor „lăzăriști”, povestite cu umor, cu o vervă debordantă, dar și cu nostalgie.

Doi dintre cei mai buni prieteni de-ai mei, Ștefan Predescu și Gică Roznovanu, nu erau colegi cu mine, învățau la liceul „Sf. Sava”, amândoi în clasa a VII-a, unul la *modern*, altul la *real*. [...]

Într-o zi, pe la prânz, când cei doi colegi porneau la școală, că aveau ore după-amiaza, l-am întrebat pe Predescu:

— La ce oră aveți Româna, Fănică?

— Ultima oră... la 5.

— Să știi că astăzi aterizez și eu la ora voastră de Română. Ard de nerăbdare să-l aud pe Pompiliu Constantinescu!

(Sursa: www.printrecarti.ro)

Grigore Băjenaru (1907–1986) a fost profesor și scriitor român.

Debutul său literar a avut loc în 1923, în paginile revistei *Lumea copiilor*, iar în volum în 1924, cu o serie de povestiri intitulată *Din țara basmelor*.

Opere: *Cișmigiu & Comp.*, *Bună dimineța, băieți!*, *Mici povestiri despre oameni mari*, *Ispirescu*, *împăratul basmelor*.

Reflecții despre lume prin literatură. A devenit celebru datorită romanului dedicat vieții de liceu, *Cișmigiu & Comp.*, succes atins ulterior și cu *Bună dimineța, băieți!*, roman cu tematică asemănătoare, doar că, de data aceasta, întâmplările nu mai sunt prezentate din perspectiva elevului, ci a profesorului. Cele două romane „își delectează cititorii și, delectându-i, îi învață să se apropie de literatură și de umanioare, să devină oameni înțregi și, dacă se poate, mai buni.” (Paul Cernat)

— Vino, dom'le! Tot vor să te cunoască băieții noștri, de când au auzit că i-ai imitat pe „balaure” în propriul lor bârlog!

Ușa clasei a VII-a reală de la liceul „Sf. Sava” se deschide scârțâind și intră profesorul Pompiliu Constantinescu. Un tânăr frumos, prezentabil, bine zidit și cu multă prestanță. Ochii, de o rară vioiciune!

— Bună seara, băieți!

Răpăitul uniform de picioare fu răspunsul la salutul profesorului. O liniște în clasă, cum la noi, la „Lazăr”, numai la orele *Barosanului* și-ale lui *Attila*, profesorii vechi, se pomenea!

— Băă!... m-am mirat eu admirativ, Pompiliu ăsta al vostru, tânăr, tânăr, dar văd că la el s-aude musca!

— E foarte simpatic, știe carte și explică așa de frumos, că nu te-nduri să pierzi un cuvânt! Îmi răspunse Predescu. Cum naiba să-ți mai ardă de năzbâtii la un astfel de profesor? Ar fi o impietate*.

— Abia aștept să-l aud!

— Ștt... acu taci!

După notarea absențelor, Pompiliu își rotește ochii, îmbrățișând cu privirea parcă întreaga clasă, și spune:

— Să continuăm lecția despre Heliade Rădulescu. Vom citi și vom comenta oda *La Schiller*. Heliade a scris această odă în preajma zilei de 28 octombrie, 1851, când colonia germană din București a sărbătorit centenarul nașterii marelui poet. A fost publicată mai târziu în revista autorului ei, „Echilibru între antiteze”. Am putea spune despre această poezie că este o odă elegiacă... vă veți convinge imediat ce-i vom face lectura.

Și Pompiliu începu să citească frumos, cald, plin de vibrație *La Schiller*. Numai pe Camil Petrescu îl mai auzisem în clasa I-a citind cu aceeași sensibilitate!

Este o viață moartă, precum ș-o moarte vie;

Ci este și viața ce nu mai are moarte!

.....
Avuși de adversari pe om și-atât ajunge.*

Te iartă că-i faci răul; iar binele, nici mort!

Apoi, mai departe:

Dă-i adevăr, dreptate, calumnia ți-e parte,*

E orb și-i dai lumină, el vede câte n-ai,

E mut și-l faci cu limbă, te mușcă ca vipera,

Dă-i viitor, viață, că-ți ia el și trecutul,

Renalță-l pân' la ceruri, de viu te-afundă-n iad!

Aici se opri o clipă și spuse:

— Când a scris aceste versuri, Heliade s-a gândit și la suferințele lui, găsim oarecare similitudine între atitudinea lui mai mult decât binevoitoare față de un mare poet al nostru și la nerecunoștința de mai târziu a acestuia. Știe cineva să-mi spună la cine face el aluzie?

Dar niciunul dintre elevii *săviști* n-a scos o vorbă. Ah, cum aș mai fi răspuns eu, dar nu îndrăzneam... eram un străin, un intrus!

— Ia gândiți-vă puțin! a insistat Pompiliu. Știu că noi n-am vorbit încă despre aceasta, dar din alți ani, poate alți domni profesori să fi amintit.

Mă mânca limba ca niciodată! Ce-ar fi să răspund eu? În definitiv, uniforma noastră școlară e aceeași, iar numărul de „Lazăr” de pe mânecă pare un număr de „Sava” decolorat!

N-am mai putut să mă stăpânesc și am țâșnit în sus.

— Face aluzie la Grigore Alexandrescu, don' profesor!

— Foarte bine, dacă știți ceva mai mult, te rog!...

Am povestit cu lux de amănunte conflictul dintre cei doi mari scriitori, aducând în discuție și literatura scrisă de către ei cu această tristă împrejurare.

Pompiliu a comentat apoi cu mine lexicul odei, oprindu-se la cuvintele italianizate, iar eu am adus vorba despre *Beția de cuvinte*, faimosul articol critic al lui Titu Maiorescu.

Această interesantă convorbire dintre un mare dascăl și un elev care nu era al său a durat întreaga oră de curs și i-a interesat nespus pe asistenți.

Dar culmea a fost când a sunat de ieșire.

Profesorul Pompiliu Constantinescu a întrebat binevoitor:

— Foarte bine! Mulțumesc! Cum te numești?

Un murmur surd, întocmai unui freamăt neașteptat, din senin s-a ridicat din bănci. Am răspuns, subit inspirat, rostind limpede numele prietenului meu ce-mi sta în dreapta:

— Predescu Ștefan, don' profesor!

— Zece! a spus cu plăcere Pompiliu Constantinescu; a pus nota în catalog și a plecat surâzând satisfăcut.

Dar nici nu se-nchisese bine ușa, când eu, care-mi îndreptasem privirea radioasă spre Predescu, fericit că-i obținusem o notă maximă, auzii că mă împoașcă vehement cu cele mai groaznice invective:

— Bine, mă, nenorocitul, ce ți-a venit să spui numele meu? Ai?

— Cum, mă, Fănică, în loc să-mi mulțumești și să-ți pară bine, tu te superi?!

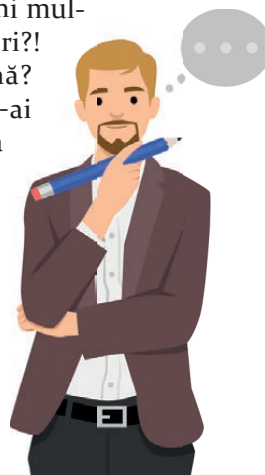
— Cum o să-mi pară bine, mă?

Tu nu te gândești ce situație mi-ai creat? Păi mai pot eu în viața mea să știu o dată măcar, așa de bine, la Română, și să mai iau un „zece”? Ce mă fac eu acu'?

Toți colegii lui Predescu izbucniră în hohote de râs.

— Ai noroc că țin la tine, că altminteri te-aș cotonogi în bătaie.

— Stați, măi, n-o luați chiar așa în tragic! interveni Livadă,

impietate (s.f.) – lipsă de respect față de ceva considerat sfânt.

adversariu – adversar.

calumnia (s.f.) – (calomnia) afirmație mincinoasă și tendențioasă făcută cu scopul de a discredita onoarea sau reputația cuiva.

șeful clasei lor. O să lipsești și tu, Predescule, câteva ore de la Pompiliu, până i se estompează figura lui Băjenaru în minte... și-apoi te prezinți la curs. În vremea asta, însă, te pui cu burta pe carte... că nu-i de glumă!

Cât am stat de vorbă cu Pompiliu Constantinescu nu am avut pic de emoție. Emoția mea, însă, a luat proporții abia după aceea. Mi-era teamă că premianții clasei, colegii lui Predescu, ar fi putut să mă reclame pentru această substituție ad-hoc, nepremeditată; dar nu s-a mai întâmplat nimic; nimeni n-a suflat o vorbă, nici măcar nu s-a povestit întâmplarea celor din alte clase. Totul s-a terminat unde începuse: în familia clasei!

De pedepsit, tot am fost pedepsit, însă; acum, în timpul liber, în loc să mă plimb sau să mă duc la vreun spectacol, trebuia să stau cu Ștefan Predescu și să-l dăscălesc la Română. Parcă-l văd cum venea și-mi bătea în geamul de la subsol, unde locuiam, cântând fals un cântec pe atunci la modă:

Deschide, deschide fereastra,

Numai o vorbă să-ți spui...

Și, când deschideam, continua:

— Ce-ai căutat... ai găsit. Pentru mâine, Pompiliu ne-a dat o compunere despre „Satira socială a vremii în teatrul lui Alecsandri”... așa că, tinere, Grigore te cheamă, băutura ta preferată e... agheasma... ori că vrei, ori că nu vrei... pune mâna pe condei!

★ REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHE!** Răspunde la întrebările din caseta alăturată și confruntă-ți apoi răspunsurile cu ale colegului de bancă.

- Ce ți-a plăcut cel mai mult în acest text?
- Ce emoții ți-a provocat lectura textului?
- De ce anume ți-a amintit textul?
- Ce reacții ar avea prietenii tăi dacă le-ai povestit acest text?

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă cerințele de mai jos, pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.

Acțiunea

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

- La ce liceu este elev Grigore?
- Cu ce scop se duce Grigore la ora de română a prietenilor săi?
- Prin ce îl impresionează pe Grigore atmosfera din clasă?
- Care este subiectul acelei ore de română?
- Cine știe răspunsul la întrebarea profesorului?
- Cum se desfășoară ora respectivă?

- Cum dorește profesorul să-l răsplătească pe elev la sfârșitul orei?
- Cum reacționează prietenul lui Grigore după ce obține nota zece?
- Care este soluția propusă de Livadă, șeful clasei?
- De ce se teme Băjenaru după această ispravă?
- Care este „pedeapsa” lui Băjenaru?

3 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

- La ora profesorului Pompiliu Constantinescu este liniște, deoarece ...
- Modul în care profesorul Pompiliu Constantinescu citește poezia îi amintește naratorului de ...
- Băjenaru ezită să răspundă, fiindcă ...
- Naratorul se aștepta ca prietenul Predescu să ...

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

4 Răspunde, în scris, la întrebările de mai jos.

- Unde se petrece întâmplarea prezentată în text? Transcrie doi indici de spațiu din text.
- Când se petrece acțiunea?

Narațiunea. Descrierea. Dialogul

5 Alege varianta corectă.

- Naratorul relatează întâmplările:
 - la persoana a III-a, este obiectiv;
 - la persoana I, este subiectiv.

UNITATEA 5 Reflecții despre adolescență

6 Reconstituie ordinea întâmplărilor și realizează apoi, în caiet, un organizator grafic, asemănător celui de mai jos, în care să plasezi acțiunile.

- a) Profesorul citește poezia *La Schiller* de Ion Heliade Rădulescu.
- b) Singurul care știe răspunsul la întrebarea profesorului este naratorul.
- c) Profesorul anunță subiectul lecției.
- d) Grigore vine la o oră de română a prietenilor săi de la liceul Sf. Sava.
- e) Profesorul le adresează o întrebare elevilor.
- f) După această întâmplare, Băjenaru va trebui să-l ajute pe Predescu Ștefan să se pregătească la română.
- g) Profesorul discută cu elevul toată ora.
- h) Băjenaru îi spune profesorului numele prietenului său și acesta primește nota zece.
- i) La sfârșitul orei, profesorul îl felicită pe elev și îl întreabă cum îl cheamă.
- j) Băiatul este uimit de tinerețea profesorului de română și de liniștea din clasă.

7 Recitește fragmentul următor și precizează:

- a) contextul (locul, timpul) în care are loc schimbul de replici;
- b) subiectul discuției;
- c) atitudinile comunicative ale personajelor.

„— Bine, mă, nenorocitul, ce ți-a venit să spui numele meu? Ai?

— Cum, mă, Fănică, în loc să-mi mulțumești și să-ți pară bine, tu te superi?!

— Cum o să-mi pară bine, mă? Tu nu te gândești ce situație mi-ai creat? Păi mai pot eu în viața mea să știu o dată măcar, așa de bine, la Română, și să mai iau un «zece»? Ce mă fac eu acu?»

8 Explică, în două-trei enunțuri, rolul pe care îl are dialogul în secvența dată la exercițiul **7**.

9 Selectează, din lista următoare, trăsăturile textului epic regăsite în fragmentul din *Cîșmigiu & Comp.* de Grigore Băjenaru și notează-le în caiet.

- Textul *Cîșmigiu & Comp.* de Grigore Băjenaru este epic, deoarece:
- a) Evenimentele sunt prezentate cronologic.
- b) Domină substantivele și adjectivele.
- c) Acțiunea se desfășoară într-un interval de timp.
- d) Acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal.
- e) Textul creează o lume imaginară care reflectă realitatea.
- f) La acțiune participă personaje.
- g) Vocea autorului este preluată de un narator.
- h) Narațiunea se îmbină cu descrierea și dialogul.
- i) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana I.
- j) Dialogul este însoțit de indicații scenice.

Personajele

10 Notează personajele textului.

11 Prezintă, în trei-patru enunțuri, relațiile dintre personajul principal și prietenii săi, referindu-te la următoarele secvențe, dar și la altele pe care le consideri sugestive:

- a) „— Să știi că astăzi aterizez și eu la ora voastră de Română. Ard de nerăbdare să-l aud pe Pompiliu Constantinescu!
— Vino, dom'le! Tot vor să te cunoască băieții noștri, de când au auzit că i-ai imitat pe «balauri» în propriul lor bârlög!”
- b) „Mi-era teamă că premianții clasei, colegii lui Predescu, ar fi putut să mă reclame pentru această substituie ad-hoc, nepremeditată; dar nu s-a mai întâmplat nimic; nimeni n-a suflat o vorbă, nici măcar nu s-a povestit întâmplarea celor din alte clase. Totul s-a terminat unde începuse: în familia clasei.

12 Care este atitudinea lui Băjenaru față de profesorul Pompiliu Constantinescu? Dar a profesorului față de elev?

II. Copiază, în caiet, tabelul de la **paginile 32–33**, apoi completează-l cu informații referitoare la textul narativ *Cîșmigiu & Comp.* de Grigore Băjenaru.

ADOLESCENȚII ȘI REFLECȚIILE ASUPRA LUMII

- 1 LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Descoperiți lumea în care trăiesc adolescenții. Identificați subiectele de interes ale adolescenților din această lume.
- 2** Compară personajul Băjenaru cu un personaj dintr-o altă operă literară, pe baza unei valori/trăsături comune.
- 3** Care sunt valorile elevilor din clasa reprezentată în text? Scrie un scurt text, analizând valorile comunității de adolescenți.
- 4** Scrie o compunere, de opt-zece enunțuri, despre relațiile dintre adolescenți, valorificând atât textul scris de Grigore Băjenaru, cât și cunoștințele și experiențele tale. În redactarea compunerii:
 - vei prezenta lumea descrisă în text și tema textului;
 - vei selecta două secvențe din text care arată relațiile dintre adolescenți, explicând semnificațiile acestora;
 - vei interpreta acțiunea personajelor prin raportare la atitudinile și stările adolescenților;
 - vei corela o idee din text cu o experiență din viața ta sau cu o idee din alt text literar.

REFLECȚIILE MELE DESPRE ADOLESCENȚI

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Întreabă autorul! Imaginați-vă că sunteți autorii textului *Cîșmigiu & Comp.* Răspundeți la întrebările de mai jos, motivându-vă alegerile.

- Ce v-a determinat să scrieți acest text?
- Care este scopul pentru care ați scris această operă?
- Cine ați vrut să fie personajul principal?
- Cum ați ales personajele?
- Cum credeți că ar fi un film după acest roman?
- Cum credeți că vor recepta adolescenții această operă peste 20 de ani?
- Cum credeți că s-ar fi modificat comportamentul personajelor dacă ar fi avut acces la tehnologie în acea perioadă?

Grupa 2. Limbajul generației mele! Redactați o continuare, de cinci-șapte replici, a dialogului dintre personaje, folosind un limbaj specific pentru cei de vârsta voastră. Precizați apoi care sunt cuvintele/structurile care definesc modul în care se exprimă tinerii de vârsta voastră.

Grupa 3. Vorbește despre text! Imaginați-vă că realizați un reportaj despre elevii din romanul lui Grigore Băjenaru. Prezentați cinci-șapte întrebări pe care le veți adresa și posibilele răspunsuri pe care le veți primi. Luați în considerare preocupările lor și trăsăturile lor de caracter.

Grupa 4. Harta lexicală! Realizați o hartă a cuvintelor pe care le folosesc tinerii din text și o altă hartă a cuvintelor pe care le folosesc adolescenții de astăzi. Ce asemănări și ce diferențe observați?

REFLECTEZ

- **JURNAL DE LECTURĂ!** Completează, în caiet, enunțurile de mai jos, referindu-te la experiența de lectură prieluită de *Cîșmigiu & Comp.* de Grigore Băjenaru.

De la text spre sine

- Din text am învățat că ...
- Textul îmi aduce aminte de ...

De la text spre alt text

- Această poveste îmi aduce aminte de textul ..., pentru că ...
- Personajul principal îmi aduce aminte de un actant din ..., pentru că ...
- Am întâlnit tema acestui text și în cartea ...

De la text spre lume

- Personajul din text îmi aduce aminte de o persoană ...
- Ceea ce am citit în acest text am întâlnit și în realitate atunci când ...
- Ceea ce se întâmplă în text se deosebește/nu se deosebește de ceea ce se întâmplă în realitate, deoarece ...

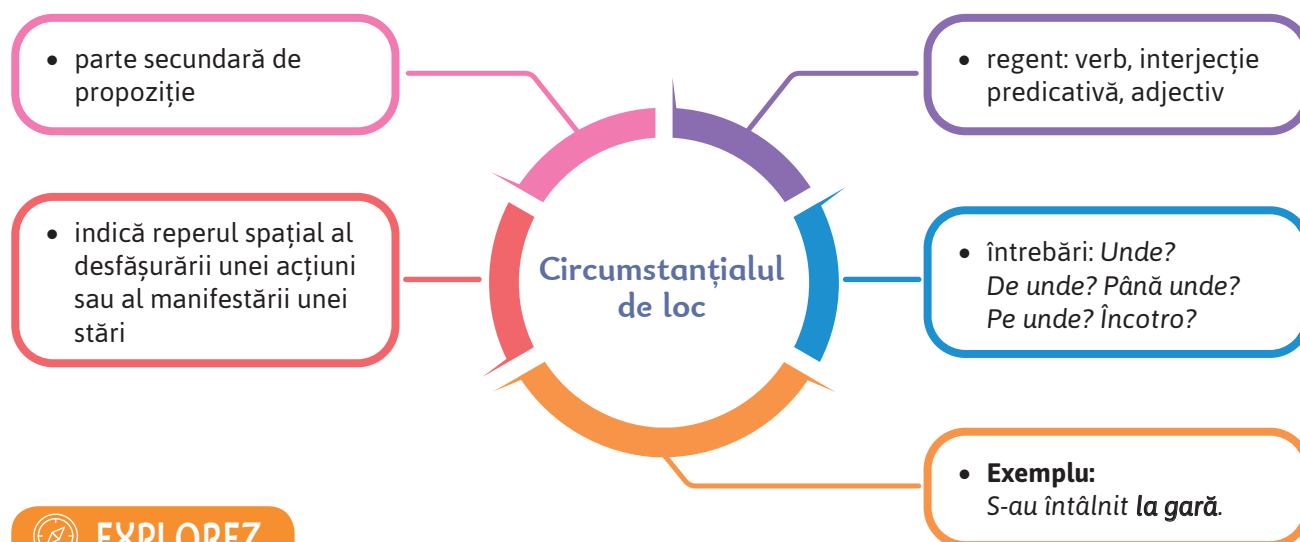
LECȚIA 4

CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC. CIRCUMSTANȚIALA DE LOC

1. Circumstanțialul de loc

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

EXPLOREZ

1 Citește enunțurile de mai jos și rezolvă cerințele.

- 1) Adolescenții ies în oraș cu grupul lor de prieteni.
 - 2) Călătoria noastră de descoperire va începe de aici.
 - 3) Hai la dirigintele nostru pentru a-i cere sfatul!
 - 4) Ea pare mai relaxată alături de noi.
 - 5) Uită-te spre a doua de lângă perete!
 - 6) Grupul de prieteni se întorcea de la colindat.
- a) Care este valoarea morfologică a cuvintelor subliniate?
 - b) Care sunt termenii cărora li se subordonează?
 - c) Ce valoare morfologică au aceștia?
 - d) La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?
 - e) Care este funcția lor sintactică?

2 Menționează cazul și valoarea morfologică a cuvintelor care îndeplinesc funcția sintactică de circumstanțial de loc din propozițiile de mai jos.

- 1) Clasa a VIII-a este deasupra lor.
 - 2) Ei se vor muta deasupra mea.
 - 3) Deasupra-mi se întindea un cer senin.
- a) Ce caz impune prepoziția „deasupra”?
 - b) Ce valori morfologice au cuvintele „lor”, „mea” și „mi”?
 - c) Care dintre aceste cuvinte sunt incompatibile cu genitivul?
 - d) În ce cazuri sunt circumstanțialele de loc din enunțurile de mai sus?

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul de loc se poate realiza prin:

1. substantiv

- în cazul acuzativ – A aranjat hainele **în dulap**.
- în cazul genitiv – S-a lăsat ceața **deasupra orașului**.
- situație aparte: cazul dativ – Stați **locului** două minute!

2. pronume

- în cazul acuzativ – A trecut **pe lângă fiecare**.
- în cazul genitiv – **Împrejurul lor** era doar liniște.

3. numeral cu valoare pronominală

- în cazul acuzativ – Așază-te **lângă al treilea!**
- în cazul genitiv – Așteptați **în spatele primului!**

4. **adverb/locuțiune adverbială** – Vom discuta **acasă** despre acest subiect. **Din loc în loc** se vedeau urmele lăstate de urs.

5. **verb la supin** – Țăranii veneau **de la cosit**.

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți următoarele enunțuri. Identificați circumstanțialele de loc și analizați-le, completând tabelul de mai jos.

a) Mergând în multe excursii, a descoperit lucruri inedite. b) Printre adolescenți erau și câțiva copii din ciclul primar. c) Regulamentul concursului îl găsiți pe site-ul școlii. d) Și-a ascuns jurnalul dedesubtul patului.	e) Merge acolo la cursuri de engleză de doi ani. f) Mihai va sta la mine zilele acestea. g) Fata era rănită la piciorul drept. h) Auzind sirena, omul a rămas înfipt locului. i) Puteți opri două minute în spatele nostru. j) Hai acasă după terminarea cursurilor!

Circumstanțialul de loc	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

APROFUNDEZ

- Identifică circumstanțialele de loc din articolul de ziar și realizează, în caiet, analiza morfologică a cuvintelor prin care sunt realizate.

Mediul în care cresc și își petrec timpul adolescenții are un impact semnificativ asupra dezvoltării lor. În familie, aceștia au parte de sprijin emoțional din partea părinților, își dezvoltă valorile și principiile morale. De asemenea, o mare parte din zi și-o petrec la școală, iar aici ei își formează relații sociale și

accesează resurse educaționale. În locurile de recreere, precum în jurul parcurilor sau în centrele de tineret, ori chiar în spatele blocului, adolescenții își dezvoltă abilități sociale și își descoperă pasiunile. Aceste circumstanțe influențează profund formarea identității lor și modul de conectare cu ceilalți.

REFLECTEZ

- Imaginează-ți că vara trecută ai făcut o drumeție, parcurgând o parte din traseul Via Transilvanica. Realizează, în șase-opt enunțuri, o prezentare a experienței tale de drumeț. În textul tău va trebui să utilizezi câte un circumstanțial de loc care:

- ▶ să indice punctul de pornire;
- ▶ să descrie proximitatea;
- ▶ să exprime direcția;
- ▶ să indice locația exactă;
- ▶ să detalieze traseul.

(Sursa: www.viatransilvanica.com)

2. Circumstanțiala de loc

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Ionuț și Luca au de realizat o compunere narativă, iar în introducere trebuie să fixeze coordonatele spațiale ale acțiunii. Citiți fragmente din notițele lor, apoi răspundeți la întrebările de mai jos.

Notița lui Ionuț

- Cei patru băieți din clasa a VIII-a au decis să dea, în acea după-amiază, o tură prin castelul părăsit de lângă orașul lor.
- Ei au stabilit să se întâlnească în spatele școlii după terminarea cursurilor. De acolo aveau să meargă pe jos până la marginea orașului.

Notița lui Luca

- Fiind însă un băiat curios, Darius își dorea de mult să arunce o privire acolo unde se petrecuseră atâtea lucruri misterioase. Castelul părăsit i-a stârnit mereu interesul, însă bunica sa îi spunea mereu să nu se aventureze mai departe de unde se termina curtea internatului.
- În acea după-amiază, Darius s-a strecurat pe lângă cine păzea ieșirea din spate și a traversat în fugă câmpul care despărțea curtea școlii de cea a castelului.

- a) Care dintre cele două introduceri conturează mai bine contextul spațial al aventurii?
- b) Care dintre elevi oferă repere mai precise ale locului în care se află castelul?
- c) Care structură din notița lui Luca este echivalentă semantic cu sintagma „castelul părăsit”?
- d) Extrage din notița lui Luca o secvență prin care se subliniază limitele spațiale ce îi erau impuse băiatului în plimbările sale.

EXPLOREZ

- 1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți enunțurile notate de Mihai și apoi răspundeți la întrebări.

- 1) Noi mergem la fiecare.
 - 2) Noi mergem la oricine ne cheamă.
 - 3) Noi mergem acolo unde suntem chemați.
 - 4) Hai la oricine ne cheamă.
- a) Identificați predicatele! Care dintre enunțurile de mai sus sunt propoziții și care fraze?
 - b) Care este regentul cuvântului subliniat din primul enunț? Ce funcție sintactică are acest cuvânt?
 - c) La ce întrebare răspund propozițiile subliniate? Cui ați adresat întrebarea? Ce valoare morfologică au termenii regenți?
 - d) Ce raport există între propozițiile fiecărei fraze? Precizați felul subordonatelor.

- 2 Completează, în caiet, mesajele lui Mihai astfel încât frazele sale să fie logice și să lămurească cuvântul determinat. Menționează apoi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate.

- a) Acest joc video l-am găsit acolo unde
- b) Făcându-mi plăcere compania prietenilor, merg la oricine
- c) Mă antrenez pentru concurs în ce
- d) Pentru a-mi găsi câinele, am pus afișe oriunde

- 3 Analizează, în caiet, frazele de mai jos, identificând propozițiile circumstanțiale de loc.

- a) Tinerii de vârsta mea se retrag unde se simt înțeleși și apreciați.
- b) Vom rămâne peste noapte la cine ne primește.
- c) Cum treci de clădirea aceea, începe un drum pietruit.
- d) Umblat prin orice țară a avut ocazia, s-a îmbogățit cultural.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala de loc reprezintă realizarea propozițională a circumstanțialului de loc la nivelul unei fraze.

Regenții circumstanțialei de loc sunt:

- un verb/o locuțiune verbală – **S-a oprit unde** i s-a spus. **Am luat-o la goană unde** vedeam cu ochii.
- un adverb/o locuțiune adverbială – **Ne așezăm acolo unde** ni se permite. **Peste tot unde** mergeai simțeau aroma condimentelor.
- un adjectiv – **Florile plantate unde** ajunge lumina soarelui au înflorit.
- interjecție predicativă – **Hai oriunde** îți spun!

4 Mihai își întreabă prietenele de ce au rămas acasă în loc să iasă cu grupul lor în oraș. Citește răspunsurile fetelor, apoi răspunde la întrebări.

Mara: — Merg unde îmi place.

Alina: — Unde îmi place merg.

Carina: — Unde îmi place, merg.

Lidia: — Merg acolo unde îmi place.

- Care este poziția circumstanțialei de loc, în raport cu regenta, din răspunsul Marei? Dar din cel al Alinei și al Carinei?
- Pe care propoziție este concentrată atenția în fiecare dintre cele trei situații menționate la a)? Pe cea principală sau pe cea subordonată?
- Care este efectul utilizării virgulei în răspunsul Carinei? Se citește fraza cu aceeași intonație ca cea a Alinei?
- Compară răspunsul Marei cu cel al Lidiei. Ce diferență observi? Ce funcție sintactică are cuvântul „acolo”?
- Ce concluzie poți trage în ceea ce privește topica și punctuația propozițiilor circumstanțiale de loc?

APROFUNDEZ

1 Identifică circumstanțialele de loc din enunțurile de mai jos și transformă-le în realizări propoziționale.

- Am condus-o până acasă.
- Și-a lăsat ochelarii lângă carte.
- Poți trece azi pe la locul meu de muncă?

2 Analizează frazele de mai jos, precizând felul subordonatei introduse prin adverbul relativ „unde”.

- Locurile unde își petrec adolescenții timpul spun multe despre personalitatea lor.
- Viitorii absolvenți de clasa a VIII-a s-au gândit deja unde își vor continua studiile.
- Mulți tineri din ziua de azi nu știu de unde să ceară ajutor în caz de nevoie.
- Cercetașii începători merg în tabere acolo unde îi sfătuiesc colegii mai mari.

REFLECTEZ

- Privește imaginea alăturată și imaginează-ți ce ar putea să facă personajele în acest context. Redactează un text, de patru–șase fraze, în care să utilizezi circumstanțiale de loc realizate propozițional, prin care să se evidențieze o trăsătură a spațiului, o anumită distanță, o anumită parte și o anumită poziție.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala de loc poate fi introdusă prin următoarele **elemente de relație**:

- adverbe relative – *Le-a pus **unde** doar el știe.*
- adverbe nehotărâte (cu valoare relativă) – *Mergem la schiat **oriunde** este zăpadă.*
- pronume relative (însoțite de prepoziții) – *S-a îndreptat **spre ce** strălucea puternic în iarbă.*
- adjective pronominale relative (însoțite de prepoziții) – *S-a așezat **în care** bancă i s-a indicat.*
- pronume nehotărâte (cu valoare relativă, însoțite de prepoziții) – *Copilașul mergea **la oricine** îi zâmbea.*
- adjective pronominale nehotărâte (cu valoare relativă, însoțite de prepoziții) – *Se ascundea **sub orice** masă găsea.*

ELEMENTE-CHEIE

Topica

- circumstanțiala de loc:
 - stă, de regulă, după regentă;
 - poate să fie antepusă regentei (dacă atenția este concentrată asupra circumstanțialei de loc);
 - poate fi intercalată în regentă – *Cărțile puse momentan **unde s-a găsit loc** vor fi mutate mâine.*

Corelative

- circumstanțiala de loc poate avea în regentă un adverb corelativ (un termen prin care se marchează suplimentar relația dintre cele două propoziții) – *acolo, pe acolo, de acolo.*

Punctuația

- dacă este postpusă regentei, circumstanțiala de loc nu se separă, în general, prin virgulă;
- dacă circumstanțiala de loc este antepusă regentei, cu unele excepții, se separă prin virgulă.

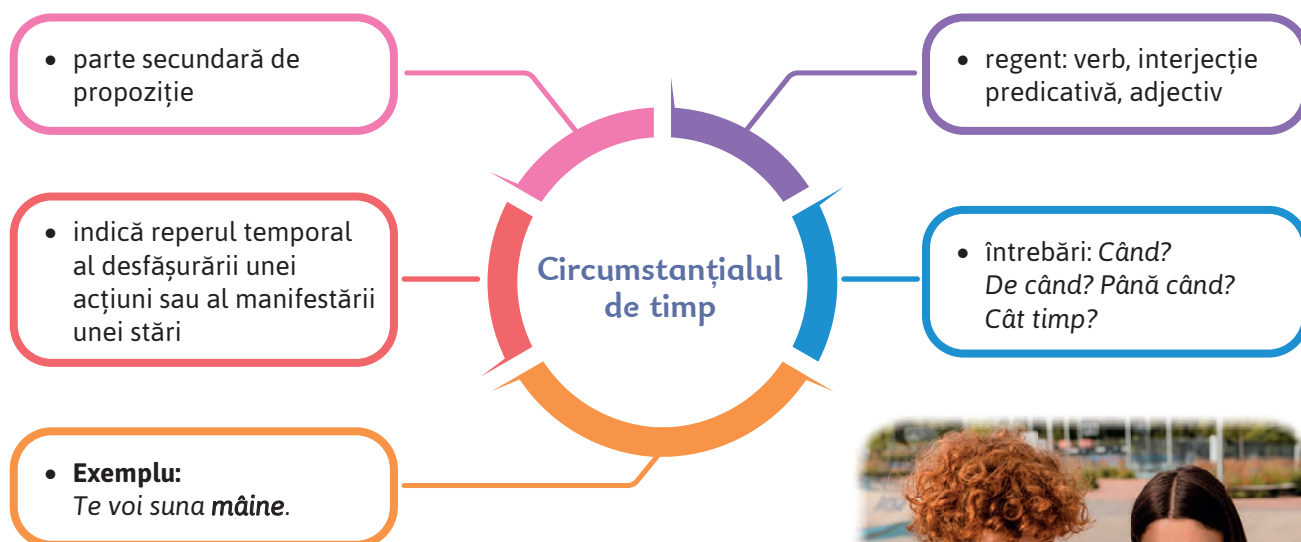
LECȚIA 5

CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP. CIRCUMSTANȚIALA DE TIMP

1. Circumstanțialul de timp

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

2 Citește dialogul dintre Mara și Alex și apoi răspunde la întrebări.

Alex: Știi că primul skateboard a fost făcut de un surfer din California? În anii '50, acesta, dorind să aducă senzația de surf pe străzi, și-a construit o placă improvizată cu roți de la role. Atunci a început totul!

Mara: Uau, n-am știut asta! Și ollie-ul, trucul acela super cunoscut, a fost inventat în anul 1978 de Alan Gelfand. Îți dai seama ce impact a avut asupra skateboardingului?

Alex: Da, ollie-ul a schimbat complet jocul. În prezent, skateboardingul este recunoscut drept sport la nivel mondial, iar skaterii din întreaga lume participă anual la competiții internaționale și își demonstrează abilitățile. E uimitor cât de popular a devenit, mai ales după includerea sa la Jocurile Olimpice, în anul 2021.

Mara: Exact! Și ai auzit de Tony Hawk? A fost primul care a reușit să facă un „900”, rotindu-se de două ori și jumătate în aer. Asta chiar arată cât de avansat a devenit skateboardingul!

- Despre ce discută cei doi adolescenți?
- Când a fost construită prima placă de skateboard?
- În ce moment ajunge acest sport popular?
- Recitește dialogul și notează reperele temporale pe care le-ai identificat.
- Cum le-ai identificat? Ce întrebări ai adresat?

EXPLOREZ

1 Citește enunțurile de mai jos și rezolvă cerințele.

- Vom fi la liceu anul viitor.
- Acum veți descoperi o altă latură a voastră.
- După asta haideți acasă cu noi!
- Aterizând, și-a sunat părinții.
- Mi-a trimis mesaj până a pleca.
- Se cunoșteau de tineri.
- I-a urat „La mulți ani!” înaintea celorlalți.
- Vei intra pe scenă după primul.
- Elevii ajunși târziu vor fi puși absenți.
- A fost aplaudat după plonjat.

- a) Care este valoarea morfologică a cuvintelor subliniate?
 b) Care sunt termenii cărora li se subordonează?
 c) Ce valoare morfologică au aceștia?
 d) La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?
 e) Care este funcția lor sintactică?

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul de timp se poate realiza prin:

1. **substantiv**
 - în cazul acuzativ – *După festivitate* ne întoarcem în clasă.
 - în cazul genitiv – *A ajuns acasă înaintea părinților*.
 - fără prepoziție – *Săptămâna* viitoare intrăm în vacanță.
2. **pronume** – *Întârziind, a intrat în clasă după el*.
3. **numeral cu valoare pronominală** – *Îți vei spune replica după al treilea*.
4. **adjectiv** – *Ne știm de mici*.
5. **formă verbală nepersonală**
 - infinitiv – *Au terminat până a veni ploaia*.
 - gerunziu – *Leșind din clădire, faceți stân-ga spre primărie*.
 - supin – *După arat, pământul se nivelează*.
6. **adverb/locuțiune adverbială** – *Ne vedem mâine! Trece din când în când pe la noi*.

2 Menționează cazul și valoarea morfologică a cuvintelor care îndeplinesc funcția sintactică de circumstanțial de timp din propozițiile de mai jos, rezolvând cerințele.

- 1) M-a așteptat toată dimineața.
- 2) Dimineața mă așteaptă în stație.
- 3) Iernile ei pleacă la Sinaia.
- 4) Iarna ies mai rar la plimbare.
- a) În primul enunț, termenul „dimineața” are vreun determinant? Dar în al doilea?
- b) Ce observație poți face în ceea ce privește forma cuvântului care denumește anotimpul din ultimele două enunțuri?
- c) Ce valoare morfologică au cuvintele „dimineața”, „iernile” și „iarna” în fiecare enunț?
- d) Care este funcția lor sintactică?
- e) Toate cele patru cuvinte au categoria cazului? În ce caz sunt?

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți următoarele enunțuri. Identificați circumstanțialele de timp și analizați-le, completând tabelul de mai jos.

- a) În fiecare sâmbătă merge în parc cu skateboardul.
- b) Cândva era un copil timid și neîncrezător.
- c) În timpul pauzei se vor organiza jocuri de societate.
- d) Trezindu-se devreme, a mers pe jos la școală.
- e) Plecând de la școală, s-a întâlnit cu gașca sa.
- f) Nu mai intrați la oră după mine!
- g) A auzit vestea bună înaintea dumneavoastră!
- h) Miruna șterge pe jos după aspirat.
- i) Până a se dezmetici, ceilalți plecaseră.
- j) Când ne putem vedea pentru a discuta?
- k) Persoanele născute în septembrie sunt empatici și generoase.

Circumstanțialul de timp	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

APROFUNDEZ

- Andrei ne povestește despre pasiunea sa pentru skateboard. Identifică circumstanțialele de timp din povestirea sa și realizează, în caiet, analiza morfologică a cuvintelor prin care sunt realizate.

Am început să fiu interesat de acest sport anul trecut. În vacanță, în fiecare după-amiază, îmi luam skateboardul și plecam spre parc, unde mă întâlneam cu prietenii mei. La început, am învățat să îmi mențin echilibrul și să împing cu un picior și după aceea am încercat primele trucuri. Exersam ore întregi, iar spre seară plecam epuizat, dar încântat. Ajungând acasă, le povesteam părinților despre noile trucuri învățate. Și ghici ce? În ziua următoare, eram din nou gata pentru o nouă aventură pe skateboard. De-a lungul săptămânilor am realizat că progresul meu era vizibil și că merita tot efortul. Acum visul meu este ca într-o zi să pot executa un „900” la fel ca Tony Hawk.

REFLECTEZ

- Imaginează-ți că seara trecută ai urmărit un film motivațional care te-a impresionat (o recomandare ar fi filmul „Skaterița”). Scrie, în șase–opt enunțuri, un rezumat prin care să le prezinți colegilor filmul vizionat. În rezumatul tău trebuie să utilizezi conectorii „la început”, „apoi”, „după aceea” și „în final”.

2. Circumstanțiala de timp

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Mara este implicată în activități de voluntariat și dorește să încurajeze cât mai mulți tineri să îi urmeze exemplul. Citește cele două postări ale ei, apoi răspunde la întrebări.

Implică-te în timpul liber în activități de voluntariat! Vei descoperi bucuria de a-i ajuta pe ceilalți, vei învăța lucruri noi și vei contribui la dezvoltarea comunității. În plus, vei investi astfel și în dezvoltarea ta personală. Participă acum și fă o diferență!

Când ai timp liber, implică-te în activități de voluntariat și vei descoperi că fiecare moment contează! De când vei începe să oferi din timpul tău, vei observa cât de multă bucurie și satisfacție poate aduce ajutorul acordat celorlalți. În plus, atunci când limitele tale vor fi provocate, vei descoperi o altă versiune a ta, ceea ce va contribui semnificativ la dezvoltarea ta personală. Implică-te în activități caritabile ori de câte ori ai posibilitatea și transformă fiecare zi într-o oportunitate de a face bine!

- Care dintre cele două postări evidențiază mai bine contextul temporal în care tinerii ar trebui să se dedice activităților de voluntariat?
- În care postare se face referire la momentul în care se vor observa efectele pozitive ale voluntariatului?
- Cum îi va schimba pe tineri participarea la acest gen de activități? Care structură/propoziție exprimă coincidența dintre această manifestare și o altă acțiune?
- Care sintagmă din a doua postare subliniază frecvența cu care ar trebui să se implice tinerii în astfel de activități?

EXPLOREZ

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți enunțurile notate de Mara, apoi răspundeți la întrebări.

- Pe ploaie ne adunam în mall.
- Când ploua, ne adunam în mall.
- Haideți toți la mall când plouă.
- Când ploua, dădeau fuga la mall.

- Identificați predicatele. Care dintre enunțurile de mai sus sunt propoziții și care sunt fraze?
- Care este regentul cuvântului subliniat din primul enunț? Ce funcție sintactică are acest cuvânt?
- La ce întrebare răspund propozițiile subliniate? Cui ați adresat întrebarea? Ce valoare morfologică au termenii regenți?
- Ce raport există între propozițiile fiecărei fraze? Precizați felul subordonatelor.

- Completează, în caiet, enunțurile Marei cu propoziții care să fixeze coordonatele temporale ale situației comunicate. Precizează apoi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate cu portocaliu.

- Ce faci când ...?
- Poți prezenta proiectul după cine ...

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala de timp reprezintă realizarea propozițională a circumstanțialului de timp la nivelul unei fraze.

Regenții circumstanțialei de timp sunt:

- un verb – *Îi vedem ori de câte ori dorim.*
- o locuțiune verbală – *Și-a adus aminte de test când și-a scos caietul.*
- un adverb – *Venim atunci când ne spui.*
- un adjectiv – *Fiind bolnavă când era programat evenimentul, nu a putut participa.*
- o interjecție predicativă – *Hai acasă după ce se întunecă.*

- Mă sună pentru sfaturi ori de câte ori ...
- Avea o sănătate șubredă până să ...

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala de timp poate fi introdusă prin următoarele **elemente de relație**:

- adverb relativ: *când, cât* – **Cât** am stat acolo, nu am văzut nimic neobișnuit.
- adverb nehotărât (cu valoare relativă): *oricând* – Citește **oricând** are timp.
- pronume relative (însoțite de prepoziții) – *Intrați la interviu după cine iese acum.*
- adjective pronominale relative (însoțite de prepoziții) – *Rămânem acolo până la ce dată ni se permite.*
- conjuncții subordonatoare: *până, cum* (în acest context, *cum* își pierde sensul inițial și nu mai are valoare de adverb relativ) – **Cum** se trezește, își verifică telefonul.
- locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *câtă vreme, cât timp, în vreme ce, de îndată ce, imediat ce, odată ce, pe măsură ce, până ce, până când, până să, (ori) de câte ori, pe când* etc. – **După ce** terminați aici, vă aștept în sala de lectură.

3 Analizează, în caiet, frazele de mai jos, identificând propozițiile circumstanțiale de timp.

- Când nu au cursuri, adolescenții se implică în activități de ecologizare.
- Cât timp au fost în vacanță, tinerii au organizat un atelier de reciclare.
- Până să reînceapă cursurile, Mihai a dat o mână de ajutor la renovarea școlii.
- Cum are un pic de timp liber, îi ajută la teme pe colegii din clasele mai mici.

4 Citește variantele aceluiași mesaj scris de Mara și apoi răspunde la întrebări.

- Ajută-ți comunitatea când ai timp!
 - Când ai timp, ajută-ți comunitatea!
 - Ajută-ți comunitatea atunci când ai timp!
 - Atunci ajută-ți comunitatea, când ai timp!
- Care dintre enunțuri sugerează un sfat general, accentuând ideea de a ajuta?
 - În care dintre enunțuri Mara insistă asupra momentului în care ar trebui să ne ajutăm comunitatea? Care este poziția circumstanțialei de timp față de poziția regentă?
 - Care dintre enunțuri subliniază momentul clar în care ar trebui să se desfășoare acțiunea, oferind un sens precis și delimitat? Ce anume te-a făcut să ajungi la această concluzie?
 - Într-unul dintre enunțuri, Mara sugerează ca aceste acțiuni să fie repetitive. Care este acesta?

ELEMENTE-CHEIE

Topica

- circumstanțiala de timp are topică liberă, poate fi postpusă sau antepusă regentei ori poate fi intercalată, în funcție de intenția vorbitorului de a insista asupra temporalei.

Corelativ

- circumstanțiala de timp poate avea în regentă un element corelativ – *atunci, cum*.

Punctuația

- circumstanțiala de timp se desparte prin virgulă de regentă:
 - ▶ dacă este intercalată și se află în fața predicatului din regentă;
Ajungând după ce se sunase, a fost pus absent.
 - ▶ dacă există un element corelativ în regentă;
Cum se trezește, cum se apucă de treabă.
- nu se utilizează virgula dacă gruparea *atunci când* funcționează ca o unitate.
Ne-am întâlnit atunci când am stabilit.

APROFUNDEZ

1 Identifică circumstanțialele de timp din frazele de mai jos și transformă-le, în caiet, în realizări propoziționale.

- Implicați-vă în activități de protejarea mediului din tinerețe.
 - Am stat de vorbă până la răsăritul soarelui.
 - Vara vom începe programele în aer liber.
- 2** Analizează frazele de mai jos, precizând felul subordonatei introduse prin elementul de relație „când”.
- M-a întrebat când se va organiza primul festival de film de anul acesta.
 - Data când va avea loc festivitatea celor din clasa a VIII-a nu a fost stabilită încă.
 - Se gândea cu emoție când își va putea demonstra și el abilitățile.
 - Se va implica mai mult în acest proiect atunci când îi va permite timpul.

REFLECTEZ

- Redactează un mesaj, de patru–șase enunțuri, prin care să încurajezi comunitatea să participe la o campanie de reciclare a hainelor. Textul tău trebuie să conțină patru propoziții circumstanțiale de timp care să evidențieze succesiunea, intervalul, durata, frecvența.

LECȚIA 6

CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD. CIRCUMSTANȚIALA DE MOD

1. Circumstanțialul de mod

DIN EXPERIENȚA MEA

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

2 Cristi a dat într-o postare peste afișul alăturat. Citește-l și tu și apoi răspunde la întrebări.

- Ce fel de activitate promovează afișul alăturat?
- Care crezi că este publicul-țintă? De ce?
- Care sunt trei dintre caracteristicile acțiunilor asociate cu *storytellingul*?
- Cum le-ai identificat? Ce întrebări ai adresat?

EXPLOREZ

1 Citește enunțurile de mai jos și rezolvă cerințele.

- Acești tineri se comportă foarte respectuos.
- Și-a creat povestea după criteriile cerute.
- A plecat fără a aștepta răspunsul nostru.
- Mihai ne salută mereu zâmbind.
- Luca, hai mai repede!
- Și-a adus aminte pas cu pas de evenimentele de atunci.
- Lucian a venit la școală fără nimic la el.
- A predat lucrarea cu trei dintre cerințe nerezolvate.
- A plecat din sală hodoronc-tronc.
- Oferă răspunsuri de regulă bine gândite.
- Ne-a oferit mereu cadouri frumos împachetate.

- Care este valoarea morfologică a cuvintelor subliniate?
- Care sunt termenii cărora li se subordonează?
- Ce valoare morfologică au aceștia?
- La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?
- Care este funcția lor sintactică?

2 Identifică circumstanțialele de mod din enunțurile de mai jos și rezolvă cerințele.

- 1) Băiatul s-a înălțat cu zece centimetri.
- 2) Nu te mai comporta ca alții!
- 3) A fost evaluat pe baza criteriilor prestabilite.
- 4) Stați în liniște în bibliotecă!
- 5) Cei din acest grup au votat contra celorlalți.
- 6) Candidează împotriva mea la statutul de șef al clasei.
- a) Prin ce părți de vorbire se realizează circumstanțialele de mod identificate?
- b) De cine sunt însoțite/precedate acestea?
- c) În ce caz sunt circumstanțialele de mod?
- d) În care dintre situații ți-a fost mai greu să stabilești cazul? Ce putea să te inducă în eroare?

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți următoarele enunțuri. Identificați circumstanțialele de mod și analizați-le, completând tabelul de mai jos.

- a) Și-a dat seama ușor de finalul poveștii.
- b) Își va posta povestea cel mai probabil mâine.
- c) A fost angajat pe baza recomandărilor primite.
- d) A venit și el hop-șop pentru a fura idei noi.
- e) Acești tineri povestesc cu pasiune întâmplări interesante.
- f) Mara citește subliniind cuvintele necunoscute.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul de mod se poate realiza prin:

1. **substantiv**
 - în cazul acuzativ – Mihai se comportă **ca un gentleman**.
 - în cazul genitiv – A acționat **în baza prevederilor legale**.
2. **pronume** – Acesta lucrează **ca mine**.
3. **numeral cu valoare pronominală** – Așază-te **precum al doilea**.
4. **formă verbală nepersonală**
 - infinitiv – Ne-a răspuns **fără a ezita**.
 - gerunziu – A plecat **plângând** de acolo.
5. **adverb** – **Cum** vei proceda acum?
6. **locuțiune adverbială** – Știe **pe de rost** povestea.
7. **interjecție** – Mergea **lipa-lipa** după ea.

- g) Personajele sale evoluează mai natural de data aceasta.
- h) Ascultătorii au empatizat cu personajele veridic construite.
- i) Alex, din clasa a VIII-a C, povestește ca tine.
- j) Cadrul spațio-temporal este întotdeauna atent conturat.

Circumstanțialul de mod	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

APROFUNDEZ

1 Realizează în caiet corelațiile corecte dintre circumstanțialul de mod, din **coloana A**, și partea de vorbire prin care se exprimă.

A

- a) A participat de multe ori la astfel de concursuri.
- b) Vreau neapărat un feedback de la voi.
- c) Puștiul acela mi-a răspuns pe un ton răstit.
- d) Nu te mai comporta ca alții.

B

1. pronume nehotărât
2. adverb de mod
3. locuțiune adverbială
4. substantiv comun

2 Cristi ne împărtășește experiența sa de la concursul de *storytelling*. Identifică circumstanțialele de mod din mesajul său și realizează, în caiet, analiza morfologică a cuvintelor prin care sunt realizate.

M-am înscris cu mult entuziasm la concursul de *storytelling* „Vocea ta, povestea ta”. Am început să îmi pregătesc povestea cu grijă, pe baza criteriilor cerute și selectând evenimente și detalii relevante. În ziua concursului, am urcat pe scenă cu încredere, fără a avea emoții mari. Am început să vorbesc răspicat, pentru ca toți cei prezenți să mă audă clar. Publicul asculta atent fiecare cuvânt, ceea ce m-a motivat și mai mult. Am continuat povestea cu pasiune și am încercat să transmit autentic emoțiile personajelor atent construite. În final, am încheiat povestea cu succes și am fost aplaudat de toți cei prezenți. Experiența a fost memorabilă și m-a învățat cât de important este să pui pasiune în tot ceea ce faci, indiferent dacă ești adolescent sau adult.

REFLECTEZ

- Te-ai decis să participi și tu la concursul „Vocea ta, povestea ta”. Construiește o scurtă poveste sub forma unei benzi desenate, în care să utilizezi patru circumstanțiale de mod. Acestea trebuie să redea: o comparație, o apreciere pozitivă, o incertitudine, o surpriză.

2. Circumstanțiala de mod

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Darius și colegii săi lucrează la un material digital de promovare a lecturii pentru Săptămâna Lecturii. Citiți variantele propuse de ei, apoi răspundeți la întrebările de mai jos.

- A. „Citind zilnic, înveți constant. Cărțile te ajută să gândești critic. Îți deschid mintea mereu. Participă la Săptămâna Lecturii și bucură-te de aventuri noi!”
- B. „Tinere cititor, imaginează-ți că ești un călător în timp, într-o altă epocă, precum un explorator al gândurilor! Citind, trăiești senzații unice, de parcă ai fi în pielea personajelor. Citind, simți cum entuziasmul și curiozitatea te învâluie, fără să poți opri dorința de a descoperi mai mult. În această Săptămână a Lecturii, lasă-te purtat de magia din paginile cărților și descoperă ce minunății te așteaptă!”
- a) Care dintre cele două variante prezintă mai bine beneficiile lecturii? De ce?
- b) Ce aspecte ale lecturii sunt evidențiate în fiecare text?
- c) În care dintre cele două texte se găsesc imagini și comparații care stimulează imaginația cititorului? Menționați două dintre acestea.
- d) Care secvență din cea de-a doua variantă subliniază profunzimea cu care un cititor poate empatiza cu lumea textului?

EXPLOREZ

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți enunțurile notate de Darius, apoi răspundeți la întrebări.

- 1) Mi-a răspuns fără șovăială.
 - 2) Mi-a răspuns fără să șovăie prea mult.
 - 3) Mi-a dat un răspuns fără să șovăie prea mult.
 - 4) Hai și tu fără să mai șovăi!
 - 5) Pășea cu hotărâre de parcă toate șovăielile i s-ar fi risipit.
 - 6) Părea încrezătoare de parcă toate șovăielile i s-ar fi risipit.
- a) Identificați predicatele. Care dintre enunțurile de mai sus sunt propoziții și care sunt fraze?
- b) Care este regentul cuvântului subliniat din primul enunț? Ce funcție sintactică are acest cuvânt?
- c) La ce întrebare răspund propozițiile subliniate? Cui ați adresat întrebarea? Ce valoare morfologică au termenii regenți?
- d) Ce raport există între propozițiile fiecărei fraze? Precizați felul subordonatelor.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala de mod reprezintă realizarea propozițională a circumstanțialului de mod la nivelul unei fraze.

Regenții circumstanțialei de mod sunt:

- un verb – **Vom sta**, după cum am stabilit, câte doi.
- o locuțiune verbală – **A luat-o la sănătoasa de parcă ar fi fost vinovat**.
- un adverb – Să faci **asa** cum îți se spune!
- un adjectiv – Era **revoltată** de parcă nu ar fi fost și vina ei.
- o interjecție predicativă – **Hai** cum poți!

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala de mod poate fi introdusă prin următoarele **elemente de relație**:

- adverb relativ: **cum**, **cât** – Îl certa **cum** ai certa un copil.
- adverb nehotărât (cu valoare relativă): **oricât**, **oricum** – Putea lucra **oricum** i se cerea.
- conjuncții subordonatoare: **precum**, **parcă**, **până** – A râs **până** l-a durut burta.
- locuțiuni conjuncționale subordonatoare: **de parcă**, **fără să**, **ca și când**, **ca și cum**, **pe măsură ce** – S-a făcut comod **de parcă** era la el acasă.

2 Completează, în caiet, enunțurile lui Darius cu propoziții care să caracterizeze felul de desfășurare sau manifestare a unei acțiuni. Precizează apoi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate.

- a) Îi spunea cum
- b) Poți mânca oricât
- c) Cu fiecare ocazie ezita de parcă
- d) Nu mai veni în vizită fără să

3 Analizează, în caiet, frazele de mai jos, identificând propozițiile circumstanțiale de mod.

- Adolescenții petrec ore pe rețelele de socializare fără să realizeze trecerea timpului.
- Era absorbit de noua carte de parcă ar fi fost într-o altă lume.
- Citatele din cărțile preferate le postează ca și cum ar fi meme amuzante.
- Tinerii sunt conectați cu personajele din cărți ca și când ar fi prietenii lor.
- Hai spre mine precum îți zic!
- A luat medicamentele după cum i-a recomandat medicul.

4 Citește variantele proverbului pe care Darius l-a găsit în timpul lecturilor sale și apoi răspunde la întrebări.

- Vei dormi cum îți așterni.
- Vei dormi așa cum îți așterni.
- Cum îți așterni, așa vei dormi.

- Ce mesaj vrea să transmită acest proverb?
- Care dintre enunțuri aduce o clarificare suplimentară, având un ton explicativ?
- Care variantă pune accentul pe pregătire și subliniază importanța acesteia pentru rezultat? Care este topica circumstanțialei de mod în această situație?
- Într-una dintre variante tonul devine mai accentuat și mai convingător. Ce observație poți face în acest sens în ceea ce privește punctuația și topica?

ELEMENTE-CHEIE

Topica

- circumstanțiala de mod are topică liberă, poate fi postpusă sau antepusă regentei sau poate fi intercalată, în funcție de intenția vorbitorului.

Corelative

- circumstanțiala de mod poate avea în regentă un element corelativ – *așa, astfel, atât*.

Punctuația

- circumstanțiala de mod se desparte prin virgulă de regentă:
 - dacă este intercalată:
Rezolv, cum am spus, întâi exercițiile la matematică.
 - dacă există structurile corelative *așa ... cum, atât ... cât, cu cât ... cu atât, pe cât ... pe atât*.
Cu cât citea mai mult, **cu atât** îi creștea setea de cunoaștere.
- nu se utilizează, de regulă, virgula dacă conectorii *cum* și *cât* urmează conectorilor *așa*, respectiv *atât*.
*Am făcut **așa cum** am considerat.*

APROFUNDEZ

1 Identifică circumstanțialele de mod din frazele de mai jos și transformă-le, în caiet, în realizări propoziționale.

- Conform planului, tinerii și-au făcut un club de lectură.
- Maria se pierde pe nesimțite în paginile unei cărți.
- În acea zi, au renunțat fără ezitare la telefoane pentru cărți.

2 Analizează frazele de mai jos, precizând felul subordonatei introduse prin elementul de relație „cum”.

- Nu înțelegea cum ar putea rezolva această problemă.
- Mihai procedează mereu cum îl sfătuiește Darius.
- Mă mir cum poate citi atât de mult într-un timp atât de scurt.
- Am avut parte de o primire cum nu mă așteptam.
- Cum a postat conținutul, a și primit zeci de aprecieri.

REFLECTEZ

- Pentru Săptămâna Lecturii, clasa ta trebuie să realizeze un videoclip ce va fi postat pe rețelele sociale. Redactează un mesaj, de șase–opt enunțuri, prin care să îi încurajezi pe tinerii de vârstă ta să citească. Textul tău trebuie să conțină patru subordonate circumstanțiale de mod care: să surprindă entuziasmul și curiozitatea generate de citit; să compare cititul cu o altă activitate pentru a-i evidenția beneficiile; să exprime o apreciere subiectivă pozitivă asupra efectelor cititului; să sublinieze frecvența cu care ar trebui să se realizeze această activitate.

LECȚIA 7

CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ. CIRCUMSTANȚIALA DE CAUZĂ

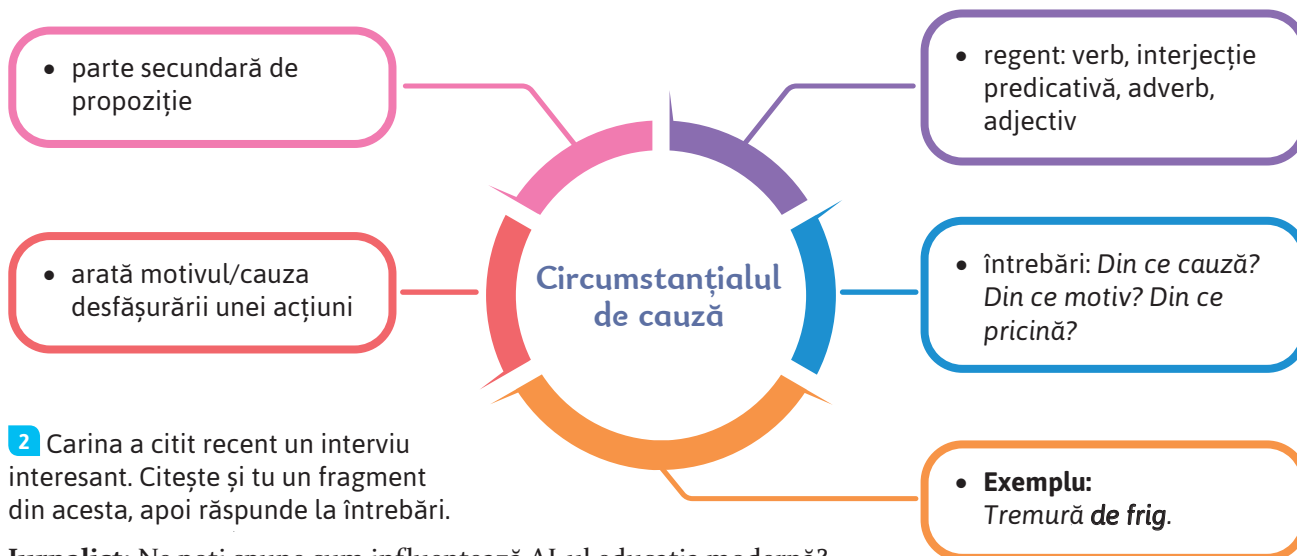
1. Circumstanțialul de cauză

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

2 Carina a citit recent un interviu interesant. Citește și tu un fragment din acesta, apoi răspunde la întrebări.

Jurnalist: Ne poți spune cum influențează AI-ul educația modernă?

Specialist IT: Utilizând AI-ul, educația a devenit mult mai personalizată.

Platformele de învățare pot adapta lecțiile la nevoile individuale ale fiecărui elev. Din acest motiv, performanțele academice ale elevilor au crescut semnificativ. Există multe platforme care folosesc algoritmi de învățare automată pentru a analiza stilurile de învățare și progresul elevilor. Luând în considerare aceste date, profesorii pot oferi resurse suplimentare adaptate fiecărui elev.

Jurnalist: Care sunt provocările implementării AI-ului în școli?

Specialist IT: Una dintre principalele provocări este lipsa resurselor financiare. Din cauza costurilor ridicate, multe școli nu își permit să implementeze AI-ul. Totuși, costurile scad pe măsură ce tehnologia avansează. Datorită progreselor tehnologice, este posibil să vedem o creștere a utilizării AI-ului în școli în viitorul apropiat.

- Ce subiect abordează acest interviu?
- Din ce motiv profesorii pot oferi resurse suplimentare adaptate fiecărui elev?
- Există o cauză a implementării AI-ului în școli. Care este aceasta?
- Care sintagmă exprimă motivul pentru care AI-ul va fi folosit din ce în ce mai mult în școli?
- Ce tip de relație există între structurile „educația a devenit mult mai personalizată” și „utilizând AI-ul”? Care dintre ele indică efectul și care cauza? Care este ordinea în care au loc cele două procese?

EXPLOREZ

1 Citește enunțurile de mai jos și rezolvă cerințele.

- Dormind profund, nu a auzit alarma telefonului.
- Neluând în considerare sfaturile noastre, a făcut multe greșeli.
- De ce nu vii și tu?

- Se simțea oboșită de la atâta muncă.
- Din cauza vântului, ușa zbang! de perete.
- Nu se simțea bine de la sendvișul acela.

- 7) Ai trăit un eșec? Se mai întâmplă, nu renunța la visul tău pentru asta.
- 8) Criticat de colegi, s-a oprit din prezentarea proiectului.
- 9) Sceptic cu privire la asta, a căutat informații și online.
- 10) De dragul a doi a venit azi aici.
- a) Care este valoarea morfologică a cuvintelor subliniate?
- b) Care sunt termenii cărora li se subordonează?
- c) Ce valoare morfologică au aceștia?
- d) La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?
- e) Care este funcția lor sintactică?

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul de cauză se poate realiza prin:

1. substantiv

- în cazul acuzativ – S-a retras din competiție **de rușine**.
- în cazul genitiv – A făcut sacrificii **de dragul succesului**.
- în cazul dativ – S-a reușit arestarea lui **datorită dovezilor concludente**.

2. pronume

– Este îngrijorată **pentru el**.

3. numeral cu valoare pronominală

– **Pentru două** dintre abaterile comise ai putea fi eliminată.

4. adjectiv

– **De supărată**, nu îmi mai răspunde la telefon.

Observații!

- În enunțurile *Eu mă tem de furtună.* și *Mă bucur de florile primite.*, **de furtună** și **de florile** nu sunt circumstanțiale de cauză; verbele psihologice *a se teme* și *a se bucura* se asociază cu un complement prepozițional.
- Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale care introduc circumstanțiale de cauză sunt: *de, din, dintru, pentru, din cauză de, din pricină, de dragul, de răul*; acestora li se adaugă: *cu, în, la, pe, sub, datorită*.

5. formă verbală nepersonală

- infinitiv – A fost amendat **pentru a fi traversat** neregular.
- gerunziu – **Visând** urât, a dormit agitat.
- participiu – **Contrazis** de toți cei din jur, s-a dat bătut.
- locuțiune verbală – **Având în vedere** statutul ei, nu va fi ușor de ajuns la ea.

6. adverb/locuțiune adverbială

– M-ai supărat! **De asta** nu mai avem ce discuta!

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți următoarele enunțuri. Identificați circumstanțialele de cauză și analizați-le, completând tabelul de mai jos.

- a) De dragul inovației, tot mai mulți tineri explorează inteligența artificială.
- b) Din dorința de a fi mereu informați, adolescenții petrec mult timp în mediul online.
- c) Colegul meu, de oboseală, a adormit în timpul orei de fizică.
- d) Uneori adulții se îmbolnăvesc de la atâtea griji.
- e) Având în vedere acest aspect, renunțăm la colaborarea cu voi.
- f) Era șocat de puternicul impact al tehnologiei asupra calității vieții.
- g) Datorită timpului petrecut online, Mihai și-a dezvoltat abilitățile digitale.
- h) Curioasă de noua aplicație, Maria a analizat-o în detaliu.
- i) Pentru cei trei are de suferit întreaga clasă.
- j) Nu îl simpatizez. De aceea nu voi veni la ziua lui.

Circumstanțialul de cauză	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

APROFUNDEZ

1 Realizează în caiet corelațiile corecte dintre circumstanțialul de cauză și partea de vorbire prin care se exprimă.

A

- a) Din cauza dependenței de jocurile video, mulți adolescenți se izolează.
- b) Unii tineri devin sedentari din cauză de lipsă de mișcare.
- c) De aceea, trebuie găsite soluții de utilizare responsabilă a acestor gadgeturi.
- d) Utilizând excesiv dispozitive electronice, tinerii pot dezvolta diferite afecțiuni.

B

1. substantiv cu prepoziție, cazul acuzativ
2. substantiv cu locuțiune prepozițională, cazul acuzativ
3. verb la gerunziu
4. locuțiune adverbială

2 Citește părerea Carinei despre utilizarea inteligenței artificiale în școli. Identifică circumstanțele de cauză și realizează, în caiet, analiza morfologică a cuvintelor prin care sunt realizate.

Consider că educația digitală și cursurile de AI sunt esențiale în școli, deoarece trăim într-o eră digitală în continuă evoluție. Interesată de tehnologie, petrec foarte mult timp explorând aplicațiile și jocurile bazate pe inteligența artificială. De teamă că voi rămâne în urmă, am început să învăț programare și să experimentez cu AI-ul. Având acces la aceste tehnologii, pot crea și testa propriile proiecte inovatoare. În același timp, este foarte important să fim ghidați corect în utilizarea AI-ului pentru a-l utiliza responsabil și pentru a ne dezvolta armonios.

3 Stabilește funcția sintactică a cuvintelor subliniate și explică, în caiet, modul în care ai evitat confuzia.

- a) Colega noastră, Larisa, s-a bucurat de succesul nostru. c) Mihai era foarte revoltat de succesul nostru.
b) Dorința de succes îi motivează pe mulți tineri. d) Aplicația dezvoltată de Carina s-a dovedit a fi de succes.

4 Explică, în două-trei enunțuri, motivul pentru care utilizezi/nu utilizezi AI-ul în rezolvarea unor sarcini primite la școală.

REFLECTEZ

- Redactează un e-mail prin care inviți un specialist IT să vorbească în fața clasei tale despre utilizarea responsabilă și etică a inteligenței artificiale. Mesajul tău trebuie să aibă șase-opt enunțuri și să conțină patru circumstanțe de cauză, realizate prin diferite părți de vorbire.

2. Circumstanțiala de cauză

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Ilina a citit anunțurile a două companii de tehnologie avansată. Citiți-le și voi, iar apoi răspundeți la întrebări.

Compania X

Având în vedere progresele recente în inteligența artificială, compania noastră a decis să-și extindă activitatea în domeniul roboticii. Din dorința de a dezvolta roboți umanoizi alimentați de inteligența artificială, ne propunem să maximizăm capacitățile platformei Neuron. De dragul inovației, ne vom concentra pe cercetare și dezvoltare de roboți destinați consumatorilor. Pentru acest motiv, compania vrea să creeze propriul hardware pentru roboți umanoizi, inițial axându-se pe automatizarea sarcinilor casnice.

Compania Z

Din moment ce tehnologiile avansate de învățare automată le permit roboților să execute sarcini complexe și repetitive, aceștia pot ajuta la automatizarea activităților casnice, cum ar fi curățenia și pregătirea mesei. Deoarece cererea pentru astfel de roboți este în creștere, compania noastră va investi masiv în cercetare și dezvoltare pentru a crea produse care să fie accesibile și eficiente. Pentru că inteligența artificială poate analiza mari volume de date, eficiența și precizia roboților destinați casnicilor cresc. Adoptarea roboților casnici va fi, în scurt timp, un lucru firesc, întrucât consumatorii sunt tot mai interesați de tehnologiile care le pot ușura viața de zi cu zi.

- a) Care este domeniul pe care se concentrează cele două companii?
b) Cum își justifică această decizie compania X? Dar compania Z? Care dintre cele două are un raționament mai solid? De ce?
c) Care sunt motivele pentru care cele două companii se concentrează pe cercetare și dezvoltare?
d) Care dintre cele două texte explică motivul pentru care utilizarea roboților va fi un lucru natural? Care este secvența relevantă în acest sens?

ELEMENTE-CHEIE

Topica

- circumstanțiala de cauză stă, de regulă, după regentă;
- dacă este introdusă prin *căci* sau *că*, atunci stă obligatoriu după regentă;
- dacă este introdusă prin *cum*, se preferă antepunerea față de regentă.

Corelative

- circumstanțiala de cauză poate avea în regentă un element corelativ – *atunci, apoi, de aceea, de asta*.

Punctuația

- circumstanțiala de cauză se desparte prin virgulă de regentă în funcție de relația care se stabilește între ele:
 - ▶ dacă legătura este strânsă, nu se utilizează virgula;
 - ▶ dacă nu se pune accent pe legătura dintre cele două, se utilizează virgula;
 - ▶ în general, se preferă utilizarea virgulei în cazul circumstanțialelor antepuse;
 - ▶ dacă sunt prezente elementele corelative, atunci circumstanțiala de cauză se va separa prin virgulă de regenta sa.

3 Analizează, în caiet, frazele de mai jos, identificând propozițiile circumstanțiale de cauză.

- Ei participă la concursul de robotică, căci sunt mândri de invenția lor.
- Puștii aceia au început cursul de programare pentru că sunt pasionați de automatizare.
- La câte resurse online există, oricine poate învăța noțiunile de bază.
- Cum nu răspundea la telefon, și-au dat seama de gravitatea situației.
- Întotdeauna îl îmbrățișa strâns la plecare, deoarece îi era drag.
- Pentru câte a inventat de-a lungul timpului, nu îl mai crede nimeni.

4 Ajut-o pe Ilinca să observe diferențele dintre enunțurile de mai jos, răspunzând la întrebări.

- Tinerii ne pun mereu întrebări pentru că sunt curioși.
- Tinerii ne pun mereu întrebări căci sunt curioși.
- Cum sunt curioși, tinerii ne pun mereu întrebări.
- Tinerii știu, că pun multe întrebări.
- Tinerii știu că pun multe întrebări.

- Care este poziția propozițiilor circumstanțiale de cauză din primele trei enunțuri în raport cu propozițiile regente?
- Încearcă să modifice topica propozițiilor circumstanțiale din aceste enunțuri. Ce observi?
- Compară ultimele două enunțuri. Ce rol are virgula? În ce fel se schimbă înțelesul frazei prin prezența sau absența acesteia?

APROFUNDEZ

1 Identifică circumstanțialele de cauză din enunțurile de mai jos și transformă-le în realizări propoziționale.

- Mereu informați, cei din tânără generație joacă un rol important în viitorul digital.
- Va fi sancționat pentru nerespectarea codului de etică digitală.
- Temându-se de un posibil eșec, a renunțat la visul din copilărie.

2 Analizează frazele de mai jos, precizând felul subordonatei introduse prin conjuncția „că”.

- Vestea, că am trecut la următoarea etapă, ne-a bucurat enorm.
- S-a supărat că nu a putut ajunge la conferința aceea.
- Adina nu a aflat deocamdată că defecțiunea nu a fost din vina ei.
- Mihai este conștient că nu îi va fi ușor la acel profil.

REFLECTEZ

- Scrie un text, de 80–100 de cuvinte, în care să îți exprimi opinia despre importanța tehnologiei avansate în asigurarea unei vieți confortabile. În textul tău va trebui să utilizezi circumstanțiale de cauză realizate propozițional, prin care să-ți motivezi/justifici afirmațiile și ideile expuse.

LECȚIA 8

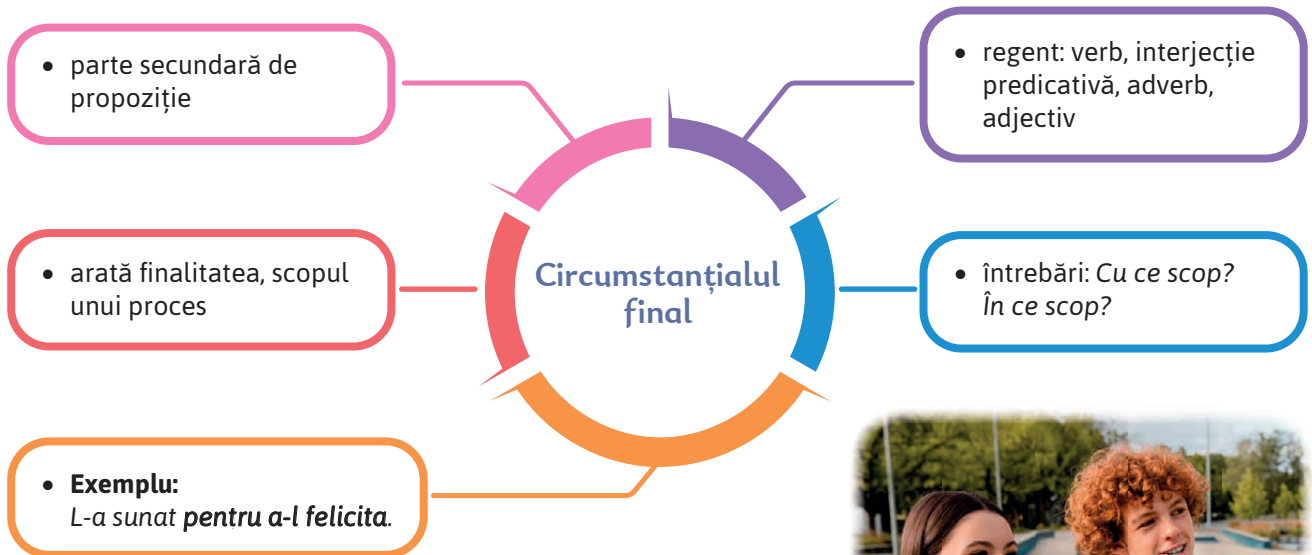
CIRCUMSTANȚIALUL FINAL/DE SCOP (ACTUALIZARE). CIRCUMSTANȚIALA FINALĂ/DE SCOP

1. Circumstanțialul final

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

2 Citește dialogul dintre Alex și Mara, apoi răspunde la întrebările de mai jos.

Mara: Hei, Alex! Te-am văzut de curând pe teren. Faci baschet?

Alex: Da, joc baschet de ceva vreme.

Mara: Dar cum de?

Alex: Fac mișcare pentru o viață sănătoasă și pentru a mă menține activ. Sportul îți îmbunătățește coordonarea și agilitatea pentru a deveni mai rapid și mai precis în mișcare. În plus, îl practic în vederea unei dezvoltări fizice armonioase. Ar trebui să încerci și tu!

Mara: Și eu m-am gândit să practic un sport în scopul creării de noi prietenii și pentru a-mi îmbunătăți abilitățile de muncă în echipă. De asemenea, vreau să fac mai multă mișcare pentru a înlocui utilizarea telefonului și pentru a mă relaxa.

- Despre ce vorbesc cei doi adolescenți?
- De ce joacă Alex baschet? Extrage două secvențe relevante în acest sens.
- Din ce perspectivă apreciază Mara beneficiile sportului? De ce ar face ea un sport?
- Ce tip de relație există între structurile „Fac mișcare” și „pentru o viață sănătoasă”? Care dintre ele exprimă intenția/scopul și care o realizare? În ce ordine se desfășoară cele două procese?
- Cum ai identificat beneficiile practicării unui sport? Ce întrebări ai adresat?

EXPLOREZ

1 Citește enunțurile de mai jos și rezolvă cerințele.

1) Jucătorii vor veni pentru negocieri.

2) Puștiul nou a dat o fugă după mingi.

3) Vor avea două meciuri și se antrenează în vederea acestora.

- 4) Concentrat pentru a marca la poartă, nu a observat începerea ploii.
- 5) Colegii mei ies zilnic la alergat.
- 6) De ce faci sport? Pentru a avea un corp sănătos?
- 7) Hai mâine cu noi la tras cu arcul!
- 8) Susține câteva probe, iar acum se pregătește pentru două dintre ele.
- a) Care este valoarea morfologică a cuvintelor subliniate?
- b) Care sunt termenii cărora li se subordonează?
- c) Ce valoare morfologică au aceștia?
- d) La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?
- e) Care este funcția lor sintactică?

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul final se poate realiza prin:

1. substantiv

- în cazul acuzativ – M-au trimis **după echipamente**.
- în cazul genitiv – Se antrenează **în vederea calificării**.

2. pronume

– Are un vis mareț și muncește din greu **pentru acesta**.

Observații!

- Circumstanțialul final este introdus de prepozițiile *pentru, spre, întru, după, la, în* și de locuțiunea prepozițională *în vederea*.
- Cu *scopul, în scopul* nu sunt locuțiuni prepoziționale; sunt grupări de tip prepoziție + substantiv.

3. numeral cu valoare pronominală

– Unii coechipieri întârziu și l-au trimis **după doi** dintre ei.

4. formă verbală nepersonală

- infinitiv – Învăț **pentru a intra** la facultate.
- supin – Merge **des la pescuit**.

5. locuțiune adverbială

– **De aceea** te-a sunat? Ca să te anunțe?

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți următoarele enunțuri. Identificați circumstanțialele finale și analizați-le, completând tabelul de mai jos.

- a) Tinerii fac sport pentru a-și menține condiția fizică.
- b) Pentru o viață sănătoasă faceți mișcare zilnic!
- c) În vederea dezvoltării abilităților sociale s-a înscris la un sport de echipă.
- d) Antrenează-te zilnic pentru o evoluție constantă!
- e) S-a dus pe terenul de sport pentru a juca un meci.
- f) Merge la tuns o dată pe lună.
- g) Pentru el se va transfera la aceeași echipă.
- h) Mergi încet pentru a nu-l trezi.
- i) Îl aplaudau spre a-l îmbărbăta.

Circumstanțialul final	Partea de vorbire prin care este exprimat	Cazul	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent
...	...	...	...	...

APROFUNDEZ

- Un sportiv le-a transmis un mesaj celor doi adolescenți, Alex și Mara. Identifică circumstanțialele finale și realizează, în caiet, analiza morfologică a cuvintelor prin care sunt realizate.

Dragi adolescenți, sportul este cheia în vederea unei vieți sănătoase și echilibrate. Practicând sportul, veți descoperi nu doar plăcerea mișcării, ci și puterea de a vă autodepăși pentru a vă menține un spirit competitiv. Alegeți un sport care vă pasionează spre a transforma activitatea fizică într-o rutină zilnică; ieșiți la exersat cât mai des și veți simți cum energia și încrederea în voi înșivă cresc zi de zi! Faceți sport nu doar pentru performanță fizică, dar și cu scopul de a socializa și de a vă menține sănătatea mintală!

REFLECTEZ

- Tu practici sau ești interesat de practicarea vreunui sport? Formulează un răspuns, în trei-patru enunțuri, utilizând un circumstanțial final realizat printr-un verb la infinitiv, un circumstanțial final realizat printr-un verb la supin și unul realizat printr-un substantiv în cazul genitiv.

2. Circumstanțiala finală

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Tavi și Nadia doresc să se înscrie într-un club de dezbateri. Citiți mesajele prin care își exprimă această intenție și apoi răspundeți la întrebările de mai jos.

A. Salut! Sunt Tavi și sunt pasionat de dezbateri. Aș dori să mă înscriu în acest club pentru a-mi dezvolta abilitățile de argumentare și persuasiune. Doresc să fiu pregătit în vederea susținerii clare și coerente a punctului meu de vedere, indiferent de tema dezbaterii. Cred că acest club îmi va oferi șansa de a stăpâni arta argumentării pentru a fi mereu stăpân pe situație, indiferent de circumstanțe.

- a) Care dintre cei doi elevi își evidențiază mai bine intențiile de a face parte din club?
- b) Care este scopul principal pentru care Nadia dorește să facă parte din club?
- c) Cei doi elevi au un scop comun prin înscrierea în clubul de dezbateri. Care este acela? Cum este formulat de Tavi? Dar de Nadia?
- d) Care dintre cei doi tineri intenționează să creeze discursuri care să îi atragă pe ascultători? Extrageți secvența relevantă în acest sens.

B. Salut! Eu sunt Nadia și îmi doresc foarte mult să fac parte dintr-un club de dezbateri deoarece aș avea astfel ocazia să învăț să construiesc argumente solide. În plus, doresc să exersezi mai mult acest tip de discurs ca să-mi dezvolt abilitățile de a vorbi în public. Astfel îmi voi putea gestiona emoțiile ca să pot ține un discurs bine structurat și captivant. Cred că această experiență îmi este necesară ca să mă formez în arta oratoriei.

EXPLOREZ

- 1 LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți enunțurile notate de Tavi și apoi răspundeți la întrebări.

1) Vino <u>la o discuție!</u>	4) Hai <u>ca să discutăm!</u>
2) Vino <u>ca să discutăm!</u>	5) Sunt liberă <u>ca să discutăm!</u>
3) Dă o fugă până aici <u>ca să discutăm!</u>	6) Vino mai repede <u>ca să putem discuta.</u>

- a) Identificați predicatele. Care dintre enunțurile de mai sus sunt propoziții și care fraze?
- b) Care este regentul cuvântului subliniat din primul enunț? Ce funcție sintactică are acest cuvânt?
- c) La ce întrebare răspund propozițiile subliniate? Cui ați adresat întrebarea? Ce valoare morfologică au termenii regenți?
- d) Ce raport există între propozițiile fiecărei fraze? Precizați felul subordonatelor.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala finală reprezintă realizarea propozițională a circumstanțialului final la nivelul unei fraze.

Regenții circumstanțialiei finale sunt:

- un verb – **A venit** ca să îi explic ceva.
- o locuțiune verbală – **la parte la ședință** ca să avem mai multe idei.
- interjecție predicativă – **Hai** la dumnealui ca să ne clarifice!
- un adverb – **Era acolo** ca să o încurajeze.
- un adjectiv – **Scuza era bună** ca să ne lase acasă.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala finală poate fi introdusă prin următoarele **elemente de relație**:

- conjuncții subordonatoare: ca să, ca ... să, să, de – **A venit de și-a luat restul lucrurilor**.
- locuțiuni conjuncționale subordonatoare: pentru ca să, nu cumva să, nu care cumva să, ca doar-doar să – **A întrebat de trei ori nu cumva să fi înțeles greșit**.
- pronume relativ (precedat de prepoziție) – **Vom merge după ce** mai avem de luat.

Observații!

- **Ca să** este un element introductiv specific circumstanțialiei finale.
- Nu confundați circumstanțiala de loc cu cea finală:
S-a dus să îl conducă. (se poate introduce **ca** sau **pentru ca** – **S-a dus ca să îl conducă**) – circumstanțială finală
S-a dus unde i s-a spus. (circumstanțiala de loc nu se introduce printr-o conjuncție) – circumstanțială de loc

2 Completează, în caiet, enunțurile Nadiei cu propoziții care să exprime o intenție pentru fiecare dintre acțiunile/procese din regentă. Precizează apoi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate.

- Adolescenții se informează mereu ca să ...
- Matei, hai de ...
- S-a plimbat prin oraș pentru ce ...
- Îl urmărea cu privirea nu care cumva să ...

3 Analizează, în caiet, frazele de mai jos, identificând circumstanțele finale.

- Adulții îi îndrumă pe tineri ca aceștia să ia decizii responsabile.
- Colegii mei participă la activități extracurriculare ca să se dezvolte multilateral.
- Prietenii ei stau mereu la discuții ca să-și împărtășească ideile și visurile.
- Ca să ne interesăm de oportunitățile de studii, noi folosim adesea internetul.
- Gabi și-a stabilit priorități clare ca nu cumva să se abată de la obiectivele sale.
- A plecat adineauri pentru ce mai avea de făcut.
- Miruna, du-te de-o ajută pe colega ta la completarea formularelor.

ELEMENTE-CHEIE

Topica

- dacă este introdusă prin *ca să, pentru ca să*, circumstanțiala finală are topică liberă;
- dacă este introdusă prin *de, să, ca doar-doar să*, circumstanțiala finală este postpusă regentei.

Corelative

- circumstanțiala finală poate avea în regentă un element corelativ – *de asta, de aceea*.

Punctuația

- circumstanțiala finală se desparte prin virgulă de regentă:
 - dacă este postpusă regentei și relația dintre cele două nu este strânsă;
 - dacă este antepusă regentei;
 - dacă sunt prezente elementele corelative;
- nu se desparte prin virgulă:
 - dacă este introdusă prin *de sau ca doar-doar să*;
 - dacă este postpusă regentei și este considerată un element important al frazei.

APROFUNDEZ

1 Identifică circumstanțele finale din enunțurile de mai jos și transformă-le în realizări propoziționale.

- Prietenii mei participă la activități de voluntariat pentru a câștiga experiență.
- Membrii comunității îi implică pe elevii de gimnaziu în activități caritabile cu scopul de a-i sensibiliza.
- A verificat de două ori scrisoarea de intenție pentru a nu o preda cu greșeli.

2 Analizează frazele de mai jos, precizând felul subordonatei introduse prin conjuncția „să”.

- Dorește să își analizeze opțiunile pentru continuarea studiilor.
- Voi veni mâine să ne uităm peste broșurile de la licee.

- Visul ei să ajungă la studii în străinătate i se va îndeplini în curând.
- Se gândea de multe ori să își continue studiile la o universitate din Danemarca.

AUTOEVALUARE

1 Completează grila de autoevaluare de mai jos.

- Pot să recunosc o circumstanțială finală într-o frază, utilizând întrebările.
- Știu să identific termenii regenți ai circumstanțialei finale.
- Recunosc elementele introductive ale circumstanțialei finale.
- Știu să delimitez corect propozițiile unei fraze.
- Știu să fac diferența dintre circumstanțialul de loc și cel final.
- Știu să transform un circumstanțial final într-o realizare propozițională.
- Înțeleg rolul circumstanțialei finale în comunicare.

2 Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”.

Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

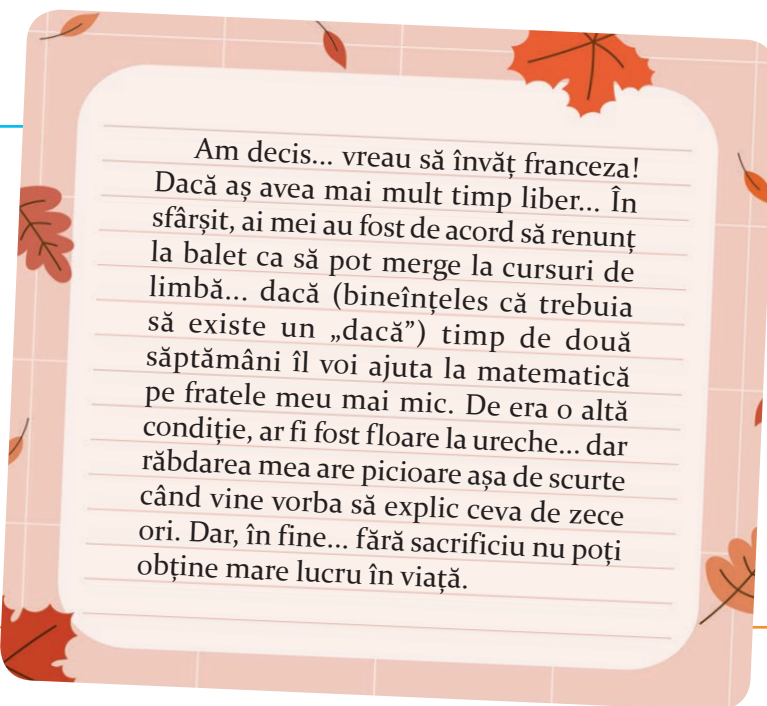
LECȚIA 9

CONSTRUCȚII CONDIȚIONALE

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți fragmentul din jurnalul Ioanei și apoi răspundeți la întrebările de mai jos.

- Ce își dorește adolescenta?
- De ce depinde îndeplinirea dorinței ei?
- Care este abordarea părinților ei în această situație? Ce fac ei?
- Identifică două construcții/sintagme care exprimă o ipoteză/o condiție.

EXPLOREZ

1 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Citiți enunțurile de mai jos și răspundeți la întrebări.

- Hai pe la noi în caz că te plictisești acasă.
- Urmărind filme în limba franceză, îmi voi putea îmbunătăți abilitățile de ascultare.
- Dacă sunt rapidă cu temele, voi avea o oră liberă pentru pasiunea mea.
- Nu vei da socoteală dacă faci ceea ce este corect.
- În locul său, nu aș mai fi vorbit cu tine.

- Ce rol au construcțiile subliniate? Ce exprimă acestea?
- Se schimbă sensul enunțurilor dacă se elimină construcțiile subliniate?
- La ce întrebare răspund aceste construcții?
- Cui ați adresat întrebarea?
- Ce valoare morfologică au regenții?

2 Citește enunțurile de mai jos și rezolvă cerințele.

- Fără ambiție, nu îți poți depăși limitele.
- În locul Alinei, aș fi învățat limba coreeană, nu chineză.
- Cu voi acolo, petrecerea ar fi fost mai animată.
- În locul primului, nu le-aș fi întors spatele colegilor mei.
- Necitind, nu îți vei lărgi orizontul cultural.
- Pune mâna pe carte, altfel vei rămâne în mica ta lume ignorantă.
- Cere-ți scuze, în caz contrar, vei fi exclus din grup.

- Care este valoarea morfologică a cuvintelor subliniate?
- La ce întrebări răspund aceste cuvinte subliniate?
- Care este funcția lor sintactică?
- În ce caz sunt cuvintele subliniate de la enunțurile 1)–4)?

ELEMENTE-CHEIE

Construcția condițională exprimă condiția de care depinde desfășurarea unui proces.

Este suprimabilă și se identifică prin întrebarea **Cu ce condiție?**

Apare:

- la nivel de propoziție – **În locul tău,** aș fi plecat. (circumstanțial condițional)
- la nivel de frază – **Dacă eram în locul tău,** aș fi plecat. (circumstanțială condițională)

Regenții construcției condiționale sunt:

- un verb – Perseverând, vei putea **reuși**. Dacă îți dorești cu adevărat, **vei reuși**.
- o locuțiune verbală – Concentrându-te, **îți vei aduce aminte**. Dă-mi **de știre** în caz că vii mâine.
- o interjecție predicativă – **Hai** la noi în caz de urgență! **Bravo** ție dacă te descurci!
- un adjectiv – Dormind, vei fi **odihnită**. Vei fi **obosită** mâine dacă nu dormi acum.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul condițional se poate realiza prin:

1. **formă verbală nepersonală**

- infinitiv – **Fără a face față provocărilor**, nu poți obține performanță.
- gerunziu – **Neînvățând**, nu poți lua notă mare.

2. **adjectiv** – **Perseverentă**, și-ar putea îndeplini visul.3. **adverb** – **Învață, altminteri** vei rămâne corigent!4. **locuțiune adverbială** – Să vină mâine, **în caz contrar**, nu îl mai primesc!5. **substantiv**

- în cazul acuzativ (cu prepozițiile *cu, fără, în* și locuțiunea prepozițională *în caz de*) – **În caz de urgență**, sună la 112!
- în cazul genitiv (cu locuțiunea prepozițională *în locul*) – **În locul antrenorului**, te-ai fi dat afară din echipă.

6. **pronume** – **În locul lui** nu făceam asta.7. **numeral** – **Fără două mii** nu ți-o vinde.8. **propoziție** – Deschide fereastra, **dacă ți este cald!**

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala condițională poate fi introdusă prin următoarele **elemente de relație**:

- conjuncții subordonatoare: *dacă, de, să, când* – **Să îmi fi amintit, i-aș fi adus cartea ieri.**
- locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *în caz că, fără să* – **Fără să ai programare, nu te pot primi.**
- pronume relativ (cu locuțiunea prepozițională *în locul*) – **În locul cui i-a trimis, nu aș fi acceptat coletul.**
- pronume nehotărât (cu locuțiunea prepozițională *în locul*) – **În locul oricărui aș fi fost, tot așa făceam.**

Există, de asemenea, situații în care subordonarea se face prin juxtapunere:

Nu riști, nu câștigi. (= Dacă nu riști, nu câștigi.)

3 Completează, în caiet, enunțurile loanei cu propoziții care să exprime condiția prin care se poate realiza acțiunea din regentă. Precizează apoi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate.

- Dacă ..., am găsit un curs online de limba japoneză.
- De ..., ne putem vedea altă dată fără problemă.
- În caz că ..., îți recomand o aplicație pentru învățarea limbilor străine.
- În locul cui ..., nu aș fi renunțat atât de ușor.

ELEMENTE-CHEIE

Topica

- construcția condițională este, de regulă, antepusă termenului regent, respectiv propoziției regente.

Corelative

- circumstanțiala condițională poate avea în regentă un element corelativ – *apoi, atunci*.

Punctuația

- condiționala se desparte, de obicei, prin virgulă de regentă;
- nu se desparte prin virgulă dacă exprimă singura condiție necesară pentru îndeplinirea acțiunii din regentă.

Observație!

- Utilizarea semiadverbelor *numai, doar, decât* accentuează importanța condiției.

APROFUNDEZ

- Identifică circumstanțialele condiționale din frazele de mai jos și transformă-le, în caiet, în realizări propoziționale.

- În caz de nelămuriri, poți întreba profesorul.
- Anunțată, m-aș fi înscris și eu la acest curs.
- Nu aș fi ajuns până aici fără susținerea ta.

REFLECTEZ

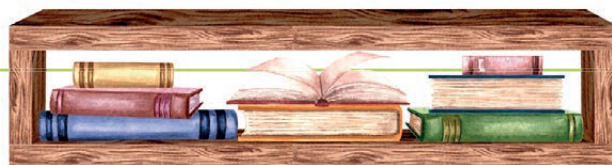
- Realizează corect asocierea dintre construcțiile condiționale și perspectiva emițătorului asupra conținutului enunțului.

A

- Dacă nu vă deranjează, v-aș mai adresa câteva întrebări.
- Dacă ai așeza aici masa, ar arăta mai bine.
- Dacă bine țin în minte, ne-am întâlnit prin luna mai.

B

- incertitudine
- politețe
- opinie

LECȚIA 10 CONSTRUCȚII CONCESIVE

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți dialogul dintre Mia și Radu, apoi răspundeți la întrebările de mai jos.

Mia: Ce zici de o activitate de plantare de copaci în curtea din spate a școlii? Ar fi timpul să se facă ceva în legătură cu acel spațiu neîngrijit.

Radu: Este o idee bună, dar eu aș prefera o campanie de reciclare. În acest fel, colegii noștri ar conștientiza importanța reciclării și a reducerii deșeurilor.

Mia: Te înțeleg, dar plantarea copacilor, pe lângă contribuția adusă mediului, ar avea un impact vizual imediat. Dacă punem și niște bănci, am câștiga un loc plăcut în care să ne petrecem pauzele. În plus, această activitate nu o putem face în orice anotimp...

Radu: Ai dreptate! Atunci facem așa: în Săptămâna Verde punem în practică ideea ta, iar pe a mea o lăsăm pentru săptămâna Școala Altfel.

Mia: De acord!

- Despre ce vorbesc cei doi adolescenți? Care sunt ideile lor?
- Ce atitudine are inițial Radu față de propunerea Miei?
- Cum ajung cei doi la o înțelegere? Ce implică asta din partea fiecăruia?

EXPLOREZ

- LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Citiți enunțurile de mai jos și răspundeți la întrebări.

- În ciuda reticenței, Radu a acceptat până la urmă ideea Miei.
 - Deși a fost reticent, Radu a acceptat ideea Miei.
 - Cu toată reținerea, Radu și-a dat seama de importanța activității.
 - Deși doream altceva, hai la plantat de copaci.
 - Deși avea dreptate, era nemulțumită de ideea aceea.
- Ce rol au construcțiile subliniate? Ce exprimă acestea?
 - Se schimbă sensul enunțurilor dacă se elimină construcțiile subliniate?
 - La ce întrebare răspund construcțiile subliniate?
 - Cui ați adresat întrebarea?
 - Ce valoare morfologică au regenții?
 - Identificați predicatele. Care dintre enunțuri sunt propoziții și care fraze?

ELEMENTE-CHEIE

Construcția concesivă exprimă o împrejurare, un eveniment care ar putea împiedica desfășurarea unei acțiuni, dar nu o împiedică.

Este un component facultativ, suprimarea acestuia nu afectează corectitudinea enunțului.

Se identifică prin întrebările: *În ciuda cărui fapt? În pofida cărui fapt?*

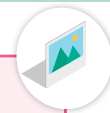
Construcțiile concesive se realizează:

- la nivelul propoziției, printr-o parte de propoziție → circumstanțialul concesiv – **Foarte ocupat, tot te vizitează zilnic.**
- la nivelul frazei, printr-o propoziție subordonată → circumstanțiala concesivă – **Deși este foarte ocupat, tot te vizitează zilnic.**

Regenții construcției concesive sunt:

- un verb – *În ciuda ploii, **nu a rămas** acasă. Chiar dacă ploua, **nu a rămas** acasă.*
- o locuțiune verbală – *Cu toate eforturile, **nu și-a adus aminte** de numărul de telefon. Cu toate că s-a străduit, **nu și-a adus aminte** de numărul de telefon.*
- o interjecție predicativă – *Cu toată rușinea, **hai** și tu! Cu toate că îți este rușine, **hai** și tu!*
- un adjectiv – *În ciuda programului lejer, este **nemulțumită**. Chiar dacă are un program lejer, este **nemulțumită**.*

2 Citește enunțurile de mai jos și rezolvă cerințele.

- 1) Cu tot regretul, nu pot accepta ideea ta.
 - 2) În ciuda dorinței de a se odihni, Mia și-a ajutat colegul la proiect.
 - 3) Lipsind de la întâlnire, tot știa problema dezbătută.
 - 4) Fără a i se permite, tot a intrat acolo.
 - 5) Nejustificată, cererea sa tot a fost acceptată.
 - 6) Indiferent de el, noi mergem pe această variantă.
 - 7) Mia și Radu au ajuns totuși la o înțelegere.
- a) Care este valoarea morfologică a cuvintelor subliniate?
 - b) La ce întrebări răspund aceste cuvinte subliniate?
 - c) Care este funcția lor sintactică?
 - d) În ce caz sunt cuvintele subliniate din enunțurile 1) și 2)?

3 Completează, în caiet, enunțurile lui Radu cu propoziții care să exprime o acțiune care nu a fost împiedicată de împrejurarea din construcția concessivă. Precizează apoi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate.

- a) Deși prefera munca individuală,
- b) Chiar dacă Ana a muncit mult la notițele ei,
- c) Măcar că nu era de acord cu abordarea colegilor săi,
- d) Oricât ar fi insistat,
- e) Oricâte teme ar fi făcut,

APROFUNDEZ

• Identifică circumstanțele concessive din frazele de mai jos și transformă-le, în caiet, în realizări propoziționale.

- a) Fără a asculta versiunea amândurora, dirigintele a luat o decizie.
- b) Contrar dorinței majorității din clasa noastră, excursia a fost amânată.
- c) Indiferent de provocări, eu și prietenii mei am rămas alături în toate situațiile.

REFLECTEZ

• Imaginează-ți că Mia este cea care face un compromis și acceptă activitatea propusă de Radu în dialogul de la începutul lecției. Construiește un enunț în care să formulezi această idee a fetei, utilizând o circumstanțială concessivă care să exprime renunțarea.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul concessiv se poate realiza prin:

1. **formă verbală nepersonală**
 - infinitiv (cu prepoziția fără) – *Fără a participa la oră, tot a înțeles lecția.*
 - gerunziu – *Greșind un exercițiu, tot a luat o notă mare.*
2. **adjectiv** – *Nerenovată, casa tot arăta bine.*
3. **adverb** – *Voi accepta totuși propunerea dumneavoastră.*
4. **locuțiune adverbială** – *Nu voi face asta nici în ruptul capului.*
5. **substantiv**
 - în cazul acuzativ (cu prepozițiile fără, cu sau cu locuțiunea prepozițională indiferent de) – *Suntem alături de tine indiferent de situație.*
 - în cazul genitiv (cu prepoziția împotriva sau cu locuțiunile prepoziționale în ciuda, în pofida) – *În ciuda insistențelor noastre, nu a venit.*
6. **pronume** – *Chiar fără el, deplasarea a avut loc.*
7. **numeral** – *Chiar fără doi, echipa a câștigat meciul.*

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțiala concessivă poate fi introdusă prin următoarele **elemente de relație**:

- conjuncții subordonatoare: *deși, dacă, de, să, că* – *Și dacă avea altă părere, tot a făcut ca noi.*
- locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *chiar dacă/de/să, cu toate că, măcar că/să/de, fără să/ca ...* *să, indiferent dacă/de/că, chit că* – *S-a supărat pe noi, măcar că nu i-am făcut nimic.*
- adverbe nehotărâte (cu valoare relativă): *oricât, ori-cum, oriunde* – *Oricât ar mânca, tot îi este foame.*
- pronume/adjective pronominale nehotărâte – *Orice s-ar întâmpla, noi te vom susține. Oricâte probleme ar avea, tot are zâmbetul pe buze.*

Există, de asemenea, situații în care subordonarea se face prin juxtapunere:

Plângi, tot nu vei pleca!

Vrei, nu vrei, tot așa va fi!

A căutat toată ziua, tot nu a găsit cartea.

ELEMENTE-CHEIE

Topica

Construcția concessivă are topică liberă, dar, de regulă, apare în poziție antepusă.

Corelative

În regentă apare, adesea, un element corelativ – adverbele totuși, tot sau locuțiunea adverbială cu toate acestea.

Punctuația

Construcțiile concessive se despart prin virgulă de termenul regent/propoziția regentă.

LECȚIA 11

ORGANIZAREA COERENTĂ A TEXTULUI

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți enunțurile următoare și identificați la cine fac referire cuvintele subliniate. Menționați strategia pe care ați aplicat-o pentru a ști ce informație se reia.

- Dan vorbește cu Maria și îi spune că ea trebuie aleasă șefa clasei.
- Dana o așteaptă pe Mihaela de ceva timp, dar aceasta întârzie prea mult.
- Eu am vorbit cu doctorul și mergem la control. Acesta ne va oferi informația necesară, de aceea l-am și contactat.
- Maria e deșteaptă. Toți spun asta!
- Acesta este tatăl meu și al Crinei.

EXPLOREZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți enunțurile următoare și răspundeți la cerințe.

Dan a fost ieri la Ion, care îl întâlnise pe Mircea. El i-a spus că acela vorbise cu nepotul lui.

- La cine fac referire pronumele „el”, „i”, „acela”, „lui”?
- Din cauza căror cuvinte mesajul este neclar? De ce alte informații era nevoie pentru a recepta corect enunțurile?
- Cum se modifică mesajul dacă pronumele personal „el” ar fi înlocuit cu substantivul propriu „Mircea”, respectiv cu substantivul propriu „Ion”?

STRATEGII DE COMUNICARE

Elementele anaforice pot fi:

- pronumele personale, demonstrative, posesive, nehotărâte, negative. **Exemplu:** *Elevul nu va veni. Al meu e hotărât să nu participe.*
- articolul posesiv și demonstrativ. **Exemplu:** *El este vărul meu și al Diane.*
- pronumele și adverbele relative. **Exemplu:** *Acesta este adolescentul care va lua nota cea mai bună.*
- adverbe sau locuțiuni adverbiale. **Exemplu:** *Vom merge cu toții la munte. Acolo ne va plăcea!*
- substantive și grupuri nominale. **Exemplu:** *Profesorul este cel care i-a deschis mintea. Este omul providențial de care avea nevoie.*
- cuvintele „da” și „nu”. **Exemplu:** *Vii mâine? Da!*

ELEMENTE-CHEIE

Coerența se referă la totalitatea trăsăturilor care asigură unitatea de sens a unei succesiuni de enunțuri ce alcătuiesc un text. Aceste enunțuri respectă o ordine logică, temporală și semantică.

Anafora este un cuvânt sau un grup de cuvinte utilizat pentru a înlocui un alt cuvânt sau grup de cuvinte care a apărut anterior în text.

Exemplu: *Mihaela a plecat devreme. Aceasta era grăbită.*

APROFUNDEZ

- Copiază în caiet textul de mai jos, completând spațiile punctate cu formele potrivite ale verbelor scrise între paranteze.

— Dinu, ... (a avea) vreun program pentru vineri seara?

— Nu, ... (a stabili) nimic încă. Sâmbătă ... (a avea) o masă în familie, dar în rest sunt liber. ... (a avea) vreo propunere?

— ... (a înțelege) că rulează acum la cinematografele din oraș filmul pentru adolescenți de care ne... (a pomeni) domnul diriginte la oră și mi-ar plăcea ... (a merge) să îl văd cu tine.

— Daaa! La acela ... (a se duce) și eu. Nici nu ... (a fi) născut când s-a realizat, dar tot mi ... (a se părea) interesant. Cred că ... (a avea) impact asupra felului în care ne ... (a se raporta) la cei din jurul nostru.

REFLECTEZ

- Relatează o amintire din copilăria ta. O vei înregistra, apoi vei realiza transcrierea audio. Compară cele două texte și observă dacă a fost nevoie de adaptare pentru a fi coerent.

LECȚIA 12

PREZENTAREA TEXTULUI. ETICA REDACTĂRII

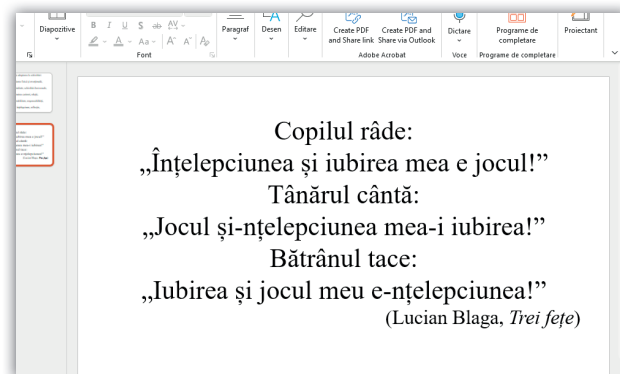
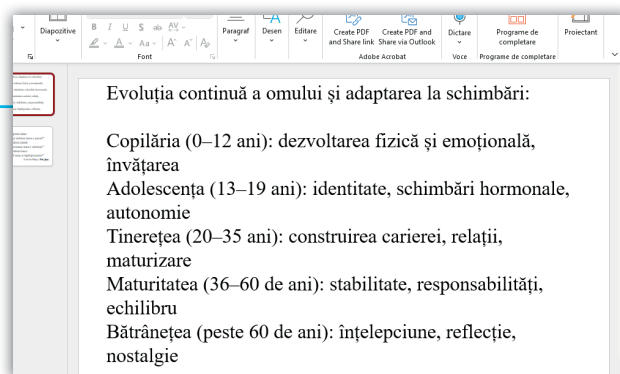
DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți cele două slide-uri dintr-o prezentare despre adolescență. Realizați un posibil discurs care să însoțească cele două slide-uri și recreați, cu ajutorul tehnologiei, cele două slide-uri, astfel încât să transmită mesajul dorit.

STRATEGII DE REDACTARE

O **prezentare** trebuie să asigure claritatea și atractivitatea vizuală.

- Titlul fiecărui slide ghidează audiența.
- Fiecare slide are un singur mesaj principal.
- Se utilizează liste de cuvinte și de idei marcate prin simboluri.
- Se utilizează fonturi simple și lizibile.
- Dimensiunea textului: titlurile – caractere între 32 și 44 – și conținutul – între 24 și 32.
- Se folosesc culori contrastante.
- Se folosesc imagini relevante.

EXPLOREZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Redactați un text narativ, de 10–12 enunțuri, în care să relați modul în care un adolescent încearcă să se integreze într-un nou grup. Scrieți textul pe ciornă, iar apoi pe o foaie albă. Verificați realizarea textului, accesând grila din manualul digital.

ELEMENTE-CHEIE

Etica redactării se referă la respectarea unor principii morale care asigură corectitudinea și responsabilitatea față de conținutul creat. Textele redactate nu trebuie să conțină un limbaj ofensator, care produce discriminare și dezinformare, argumentele trebuie prezentate echilibrat, fără distorsionarea faptelor. De asemenea, informațiile trebuie verificate și e esențial să fie incluse surse citate corect.

Originalitatea în redactare se referă la ceea ce este unic și care reflectă personalitatea autorului. Stilul autorului este original când este creativ, când are forță evocatoare și când textul este personalizat.

APROFUNDEZ

- Realizează un text în care să argumentezi dacă schimbarea este inevitabilă. Tehno-redactează textul, utilizând diacriticele și alineatele necesare.

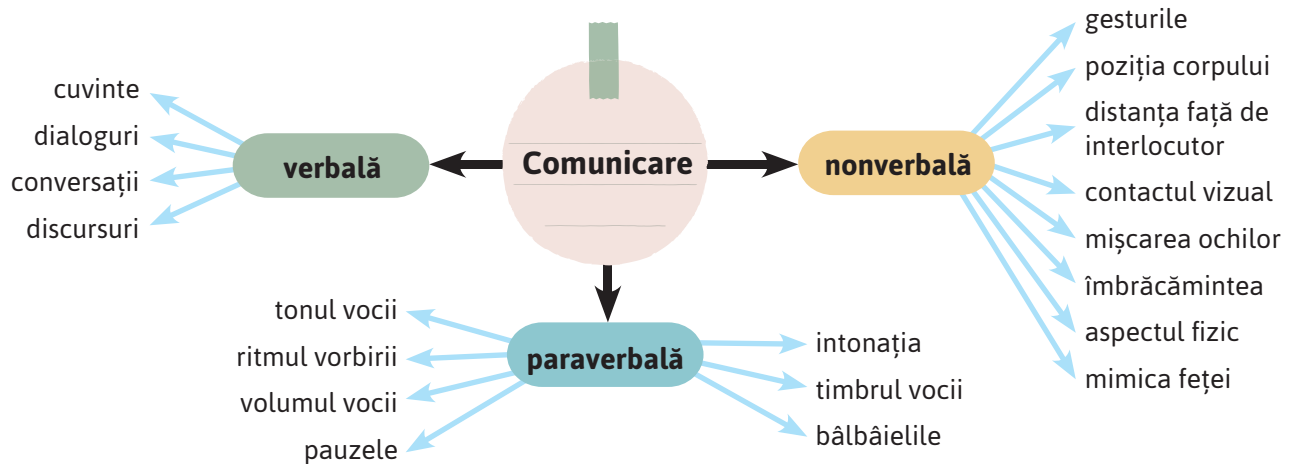
REFLECTEZ

- Realizează o prezentare cu suport vizual despre evoluția oamenilor, valorificând informațiile din **Unitatea 2** și **Unitatea 5**. Ia în considerare:
 - ▶ cuvintele asociate: transformare, evoluție, adaptare, inovație, progres, reînnoire, dezvoltare, metamorfoză, tranziție, revoluție;
 - ▶ idei: rezistență la schimbare; schimbarea ca oportunitate; schimbarea ca proces continuu; evoluția aduce posibilități de creștere; orice transformare implică riscuri și decizii dificile;
 - ▶ valori: flexibilitatea, deschiderea la nou, curajul, perseverența, responsabilitatea.
 Prezintă în fața clasei și cere feedback.

LECȚIA 13 COMUNICAREA NONVERBALĂ ȘI PARAVERBALĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți harta următoare și discutați despre conceptele și informațiile menționate, raportându-vă la experiența voastră și la cunoștințele pe care le aveți.

EXPLOREZ

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Urmăriți filmul mut *Charlie Chaplin – A Rattling Good Time (A Day's Pleasure)* (minutul 2, 17), pe care îl puteți accesa pe YouTube. Completați, în caiete, următoarea hartă a comunicării și răspundeți la întrebările de mai jos.

În film este vorba despre ...	...
Întâmplările sunt ...	...
Personajele sunt ...	...
Personajele își doresc să ...	...
Personajele exprimă emoții precum ...	...
Elemente ale comunicării verbale ...	...
Elemente ale comunicării nonverbale ...	...
Elemente ale comunicării paraverbale ...	...

- Cum ați reușit să receptați mesajul comunicării?
- Care elemente v-au ajutat să vă dați seama despre ce este vorba?
- În ce mod aceleași mișcări ale personajelor, într-un alt context, ar fi modificat mesajul?

- LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți în fața clasei următorul text din perspectiva a trei persoane diferite: un polițist, o vânzătoare, o învățătoare. Identificați trei elemente paraverbale specifice celor trei ipostaze și modul în care se modifică receptarea mesajului (vă puteți raporta la context, la atitudine, la intenție, la intonație).

Adolescenții aceștia trebuie învățați să fie respectuoși și să-i ajute pe cei din jur, nu să-i încurce, să nu le creeze probleme. E o vârstă în care echilibrul se găsește destul de greu și e nevoie de sprijin permanent de la adulți.

APROFUNDEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** În fața clasei se vor afla cinci voluntari care vor transmite mesajul următoarelor enunțuri fără să utilizeze cuvinte.

Uau, ești incredibil!

M-am bucurat de tot ce s-a întâmplat primăvara aceasta!

Nu îmi pasă de ceea ce crezi tu!

E rândul tău, vreau să te ascult cu atenție!

Cum te-ai gândit să faci așa ceva?

- Prezentați cum ați reușit să înțelegeți mesajul colegilor.
- Identificați un gest care într-un alt context ar fi transmis un alt mesaj.

ELEMENTE-CHEIE

În cadrul interacțiunii umane, comunicarea poate fi clasificată în verbală, nonverbală și paraverbală.

Comunicarea verbală se realizează prin cuvinte.

Comunicarea nonverbală se referă la mesajul transmis prin limbajul corpului, prin gesturi, expresii faciale, postură sau contact vizual, proxemică (distanța dintre interlocutori).

Comunicarea paraverbală se referă la modul în care sunt rostite cuvintele și include tonul vocii, volumul, ritmul și pauzele, intonația.

REFLECTEZ

- Alege dacă afirmațiile următoare sunt adevărate sau false. Notează în caiet doar afirmațiile adevărate.

- Atunci când spatele este curbat sugerăm că nu avem încredere în noi. **A / F**
- Privirea orientată în jos demonstrează că suntem timizi. **A / F**
- Măinile la nivelul abdomenului denotă încredere. **A / F**
- Picioarele ușor depărtate și stabile transmit siguranță de sine. **A / F**
- Palmele orientate în sus și spre public denotă aroganță. **A / F**
- Pumnul strâns sugerează furie. **A / F**
- Arătătorul se folosește pentru a accentua ideea de acuzare. **A / F**
- Zâmbetul transmite superficialitate. **A / F**
- Un ritm sacadat transmite că vorbitorul este concentrat. **A / F**
- Ritmul rapid al rostirii sugerează că vorbitorul este dezinteresat de interlocutor. **A / F**

PORTOFOLIU

- **PROFIL DE ASCULTĂTOR!** Realizează, pe o foaie separată, profilul tău de ascultător, ținând cont de aspectele de mai jos.

- Privești către vorbitor și ascuți ce spune acesta?
- Ești atent permanent la temă și urmărești șirul ideilor prezentate?
- Încerci să înțelegi tot ce spune celălalt?
- Îți întrerupi ascultarea când auzi o părere pe care o consideri greșită?
- Încerci să iei în considerare și punctul de vedere al celuilalt, înainte de a comenta, de a răspunde sau de a nu fi de acord?

LECȚIA 14 RELAȚII CULTURALE CONSTRUCTIVE. NOI ȘI CEILALȚI

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți următoarea situație de comunicare în care ambii elevi se uită la o minge fără să știe ce vede celălalt. Profesorul le solicită să răspundă corect la o întrebare banală: „Ce culoare are mingea?” Răspundeți, ulterior, la întrebările de mai jos.

— Ce culoare are mingea?

— Mingea e roșie!

— Mingea e albastră!

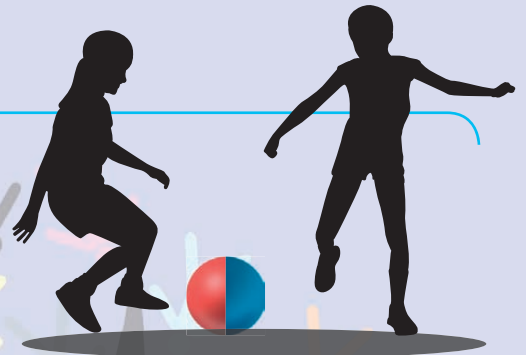
— Nu e adevărat! Învăță culorile!

— Tu să le înveți! Mie îmi este clar ce culoare are!

— Vreți să vă adresați vreo întrebare referitoare la culoare?

— Nu, nu am de ce! Mie îmi este clar!

— Eu sunt sigur că ceea ce văd e corect!

- De ce credeți că niciunul dintre elevi nu își dorește să discute despre culoarea mingii?
- De unde credeți că au siguranța că există doar ceea ce văd ei?
- Dacă ați fi fost în locul unuia dintre elevi ce ați fi făcut?
- De ce credeți că nu încearcă să fie mai deschiși unul cu celălalt și să găsească o soluție comună?
- Credeți că vreunul dintre ei se pune în locul celuilalt?

EXPLOREZ

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Completați în interiorul unui contur de om cum vă doriți să fie oamenii din jurul vostru. Prezentați o întâmplare cu o persoană din altă cultură care are aceste trăsături și modul în care ați relaționat.

2 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți următoarele replici. Gândiți-vă la un context în care persoanele ar fi putut spune aceste replici și notați replicile pe care le-ați da pentru a le arăta că:

- le înțelegeți;
- doriți să discutați deschis cu ele.

ELEMENTE-CHEIE

Empatia reprezintă capacitatea de a înțelege emoțiile altei persoane, de a vedea lumea prin ochii ei și de a-i comunica persoanei acest fapt. Emoțiile celeilalte persoane sunt simțite și înțelese, dar nu se pierde abilitatea de a face distincția dintre sentimentele proprii și cele ale partenerului de conversație.

— Eu nu merg cu voi azi!

— Nu pot și nici nu vreau!

— Da, sunt cum sunt și nu mă schimb!

— Mă bucur că voi sta cu ceilalți!

APROFUNDEZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Alegeți o situație dintre cele de mai jos și, pe rând, schimbați rolurile. De fiecare dată veți încerca să găsiți alte modalități de a rezolva problema.

Un elev nou-venit ajunge în clasă și se întâlnește cu un coleg care îl ignoră.

În echipa de fotbal a școlii se înscrie un coleg lipsit de talent.

O colegă și-a pierdut caietul pe care îl folosește pentru a face recapitularea pentru examen.

REFLECTEZ

- Răspunde oral la întrebări:
- Cum te-ai simțit în rolul pe care l-ai avut la exercițiul anterior? În care dintre ele te-ai simțit confortabil?
 - Cum crezi că s-a simțit interlocutorul tău? Ai observat dacă i s-a modificat starea emoțională?
 - Ce ai fi putut face ca interlocutorul să se simtă mai bine în discuția voastră?
 - Ai fost deschis, sincer, empatic și atent la nevoile și dorințele celuilalt?

Realizați, în echipe, un proiect despre prietenie, urmărind etapele și componentele de mai jos.

- **Întrebarea centrală.** Cum este prezentată prietenia în literatură și în celelalte arte?
- **Întrebări care orientează demersul.** Veți construi patru întrebări ce vor sprijini realizarea unui produs care să răspundă la întrebarea centrală.
- **Procesul.** Veți realiza o fișă în care să prezentați etapele proiectului, după modelul de mai jos.

PLANIFICAREA ACTIVITĂȚILOR

Timpul alocat proiectului:

Resursele de care aveți nevoie (de exemplu: fișe):
.....

SARCINILE DIN PROIECT

Stabilirea coordonatorului:

Planificarea sarcinilor din proiect (documentare, investigație, întâlnire cu experți, realizarea prezentării, organizarea prezentării etc.):

Activitate:

Membri al echipei:

Rezultat/Produs:

Termen:

- **Observațiile** despre modul de desfășurare a proiectului vor fi notate într-un jurnal pe parcursul derulării întregului proiect.

• Produsul:

- ▶ pagina de titlu
- ▶ cuprinsul
- ▶ introducerea
- ▶ dezvoltarea elementelor de conținut
- ▶ concluziile
- ▶ bibliografia/ menționarea surselor de informare utilizate
- ▶ anexele

- **Proiectul va conține cel puțin două elemente la alegere din lista de mai jos și două elemente proprii:**

- ▶ un afiș care să sugereze valoarea/valorile unei prietenii durabile;
- ▶ prezentarea unor cărți în care apare imaginea prieteniei;
- ▶ imagini care surprind prietenia în diverse ipostaze;
- ▶ un text despre diferența dintre colegialitate și prietenie.

- **Prezentarea publică și expunerea produselor realizate.**

- **Evaluarea colaborării.** Veți completa fiecare câte o pagină de jurnal, în care veți răspunde la întrebările de mai jos:

- ▶ Ce ai învățat nou?
- ▶ Cum ai învățat?
- ▶ Cum te-ai documentat despre subiect? Care au fost sursele de documentare?
- ▶ Care au fost relațiile cu ceilalți colegi? Cât de bine ai lucrat cu ei?
- ▶ Ai avut posibilitatea de a-ți exprima punctul de vedere?
- ▶ Cum te-ai simțit în echipă?
- ▶ Scopurile proiectului, produsele finale, ritmul de lucru și perioadele de realizare au fost discutate în echipă?

Evaluarea sumativă a proiectului realizată de profesor și de ceilalți elevi

Criterii	Îndeplinirea criteriilor			
	Foarte bine ★★★★	Bine ★★★	Suficient ★★	Insuficient /
Realizarea proiectului demonstrează respectul echipei față de colegi și curajul de a aprofunda tema.				
Colegii au abordat tema proiectului din mai multe perspective.				
Prezentarea colegilor și produsele realizate au răspuns întrebării centrale și au oferit o perspectivă nouă, surprinzătoare.				
Fiecare membru al echipei cunoaște subiectul în profunzime, este convingător și implicat în prezentare.				
Prezentarea a fost interactivă și s-a răspuns la toate întrebările adresate.				
Prezentarea s-a încadrat în timpul alocat.				

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

În clasa care mirosea a castane coapte și a cidru, nu erau decât doi elevi „de serviciu” care dădeau băncile în lături. Așteptând să sune de intrare, mă încălzeam lângă sobă, în timp ce Augustin Meaulnes scotocea în catedra profesorului și prin pupitre. Descoperi curând un mic atlas, pe care începu să-l cerceteze **cu pasiune**, stând în picioare pe estradă*, cu coatele pe catedră și capul în mâini.

Voiam să mă apropiu de el; i-aș fi pus mâna pe umeri și, firește, am fi urmărit împreună, **după hartă**, drumul pe care îl făcuse, când, deodată, ușa dinspre clasa cea mică se deschise larg, îmbrâncită puternic, și Jasmin Delouche, urmat de un băiat din târg și de alți trei din sat, apărură cu un strigăt de izbândă. Desigur vreo fereastră de la clasa mică nu fusese bine închisă: o împinseseră și intraseră pe acolo.

Jasmin Delouche, deși destul de scund, era unul dintre cei mai vârstnici băieți din Cursul Superior. Îl invidia foarte mult pe Meaulnes, dar se dădea drept prietenul lui. [...]

La **intrarea** lui, Meaulnes ridică **repede** capul, încruntă sprâncenele și le strigă băieților, care se

îmbulzeau spre sobă, împingându-se unul pe altul:

— Vasăzică, nu poți avea liniște **aici** niciun moment!

— Dacă nu-ți place, de ce n-ai rămas unde ai fost? răspunse, fără să ridice capul, Jasmin Delouche, care simțea că băieții sunt de partea lui.

Cred că Augustin se găsea în starea aceea de oboseală, când mânia te cuprinde și crește în tine fără s-o poți înfrâna.

— Tu, zise el pâlind, îndreptându-se și închizându-și cartea, tu să ieși afară imediat!

Celălalt rânji:

— Oleo! Fiindcă ai șters-o trei zile, te crezi acum stăpân?

Și, făcându-i părtași la ceartă și pe ceilalți, continuă:

— Nu ești tu ăla care să ne dea pe noi afară, știi!

(Alain Fournier, *Cărarea pierdută*)

estradă (s.f.) – platformă ridicată față de nivelul unei săli, pe care este așezată masa prezidiului, catedra etc.

- 1 Ce atitudine au personajele? Justifică-ți răspunsul în două-trei enunțuri.
- 2 Care este tema textului? Justifică-ți răspunsul într-un enunț.
- 3 Asociază fragmentul din *Cărarea pierdută* de Alain Fournier cu un alt text literar studiat la clasă sau citit ca lectură suplimentară, prezentând, în 50–100 de cuvinte, o valoare morală/culturală comună, prin referire la câte o secvență relevantă din fiecare text.
- 4 Notează valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor scrise cu portocaliu în text.
- 5 Transcrie, din secvența dialogată, o circumstanțială de mod și o circumstanțială de cauză, menționând valoarea morfologică a elementelor de relație.
- 6 Rescrie enunțul „Dacă nu-ți place, de ce n-ai rămas unde ai fost?”, realizând contragerea propoziției circumstanțiale de loc.
- 7 Când își schimbă Augustin Meaulnes atitudinea și se arată nemulțumit? Răspunde într-un enunț care să conțină o circumstanțială de timp introdusă prin locuțiunea conjuncțională *imediat* ce.

II. **Imaginează-ți că ești unul dintre băieții din textul dat. Scrie un text narativ, de 150–200 de cuvinte, în care să prezinți cum se va aplatiza starea conflictuală. Integrează în textul tău o secvență descriptivă și una argumentativă.**

III. **AUTOEVALUARE!** Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

- a) Pentru mine, textul care ilustrează cel mai bine tema unității este
- b) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg
- c) Încă nu îmi sunt clare
- d) În această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații:

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (pagina 223) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

La școala din strada Mântuleasa, continuam să fiu premiant, oarecum în virtutea inerției, dar și eu, și directorul, și mama simțeam că se schimbaseră ceva. Nu-mi mai plăcea la școală, nu mai scriam compozițiile **cu plăcere** și atenția dinaintea și aveam note tot mai proaste la conduită. Scăpasem de sub controlul tatei și descoperisem maidanul. [...]

Mă consolam pe maidane. Venise vara, terminasem școala primară și, în așteptarea examenului de intrare în liceu, pe care trebuia să-l dau **în septembrie**, eram cu desăvârșire liber. Jucam oina, fie în strada Călărași, fie pe maidanul Primăriei, **acolo** unde, cu un an mai înainte, se aflau tunurile antiaeriene. Era un loc viran uriaș, lângă statuia Brătianu, pe care se depuseseră blocurile de piatră necesare clădirii aripilor noi a Facultății de Litere. Construcția fusese întreruptă de război, dar în pivnițele ei nesfârșite, în care se zvârliseră nenumărate căruțe cu nisip și se depuseseră cărămizile și sacii cu var, aveam să pătrund **în curând** odată intrat la liceu. **Ani de zile**, pivnițele acelea misterioase, schelăriile acelea șubrede **de sub care** izbucneau șobolanii aveau să constituie unul dintre universurile mele secrete. Împreună cu câțiva din-

tre noii prieteni pe care mi-i făcusem în liceu, le-am explorat, cu emoție. [...]

Și apoi, într-o dimineață de septembrie, **ducându-mă** la Liceul „Spiru Haret” să văd rezultatul examenului de intrare, mi-am citit numele pe lista celor admiși. M-am întors grav acasă, să duc vestea mamei. Aveam sentimentul că s-a întâmplat ceva hotărâtor, că mă pregătesc să încep o nouă viață.

(Mircea Eliade, *Memorii: 1907–1960*)

1 Explică, într-un enunț, secvența „Aveam sentimentul că s-a întâmplat ceva hotărâtor, că mă pregătesc să încep o nouă viață.” **0,60 puncte**

2 Prezintă, în trei-patru enunțuri, schimbările care apar în viața personajului-narator. **0,80 puncte**

3 Notează o posibilă semnificație a fragmentului și motivează-ți alegerea, în două-trei enunțuri. **0,80 puncte**

4 Asociază fragmentul din *Memorii: 1907–1960* de Mircea Eliade, cu un alt text literar studiat la clasă sau citit ca lectură suplimentară, prezentând, în 50–100 de cuvinte, o temă comună, prin referire la câte o secvență relevantă din fiecare text. **1 punct**

5 Transcrie din textul dat o circumstanțială de loc și o circumstanțială finală, precizând valoarea morfologică a elementelor de relație. **0,80 puncte**

6 Precizează valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor scrise cu portocaliu. **1,20 puncte**

7 Stabilește funcția sintactică cuvântului scris cu verde și apoi transform-o într-o realizare propozițională. **0,80 puncte**

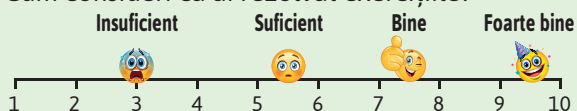
8 Formulează două întrebări pe care le-ai adresa scriitorului Mircea Eliade, pentru a afla detalii despre experiența sa de licean la „Spiru Haret”. Întrebările tale trebuie să conțină o construcție condițională și una concesivă. **1 punct**

9 Redactează, în minimum 150 de cuvinte, un text narativ, în care să prezinți o întâmplare de la finalul clasei a VIII-a. Integrează în textul tău o secvență descriptivă și una dialogală. **2 puncte**

Din oficiu: 1 punct

✓ AUTOEVALUARE

- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

RECAPITULARE FINALĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

1 Anul acesta ai învățat că, prin literatură, oamenii reflectează asupra lumii, că literatura conduce la înțelegerea și la formularea unor reflecții asupra lumii. Numește cinci texte literare pe care le-ai citit/studiat în acest an școlar și prezintă, în câte un enunț, reflecțiile asupra lumii pe care le conțin acestea sau pe care ți le-au trezit ție aceste texte. Te poți referi la temele textului, la experiențele personajelor, la modul în care este reprezentată realitatea în aceste texte, la ce ți-a plăcut în aceste texte etc.

2 Anul acesta ai citit și ai redactat texte diverse, pe care le poți clasifica în funcție de:

- a) modul în care autorul/ființa umană se raportează la realitate: textul epic, textul liric și textul dramatic;
b) structura textuală: texte narative, descriptive, argumentative, dialogate sau explicative.

Grupează trăsăturile din lista de mai jos în funcție de tipul de text, completând, în caiet, tabelele de mai jos.

Atenție! O trăsătură poate caracteriza mai multe tipuri de texte.

Text epic	Text liric	Text dramatic
...	...	...

Text narativ	Text descriptiv	Text argumentativ	Text explicativ	Text dialogat
...	...	...	...	...

acte	acțiuni axate pe rezolvarea de probleme sau pe evoluția personajului	argumente
câmpuri lexicale ale emoțiilor/sentimentelor sau în relație cu sentimentele	concluzie	conflict
dialog	didascalii	elemente definitorii și trăsăturile lor
enunțuri exclamative	explicație	
exprimarea emoțiilor personale	înlanțuire de acțiuni	întrebări retorice
momentele acțiunii		
multe verbe de mișcare	narator	persoana I singular
personaje	punere în scenă	
scene	schimburi de replici între personaje	subiectivitate
verbe care exprimă sentimente		

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește textul de mai jos și rezolvă cerințele.

Adolescentul nu are
16 ani.
Umblă la școală și bate mingea
pe o pajiște verde,
păscută de iezi și miei
satului, pe care mai târziu
îi va pierde. [...]

El își lasă să-i crească
chica
căci gâtul său
i se pare prea lung,
de aceea când trece noaptea

prin câmp, se apleacă
pe sub stelele care parcă-l
ating. [...]

El își ia
bicicleta de coarne
ca taică-său în tinerețe
un cal de căpăstru [...].

El este un adolescent obișnuit.
Cu bicicleta, în zare,
îi stă al naibii de bine,
de aceea eu nu mă supăr
că îmi întoarce spatele
și îmi aruncă:
— Bună seară, bătrâne!

(Eugen Cioclea, *Adolescentul obișnuit* – fragment)

Lectură

1 Precizează într-un enunț despre ce este vorba în text.

2 Realizează harta textului, după modelul de la **pagina 151**.

3 Răspunde în enunțuri la întrebările de mai jos:

- a) Ce atitudini ale adolescentului sunt prezentate în text?
- b) Care este atitudinea adultului față de adolescent?
- c) Din perspectiva cui este redată figura adolescentului?
- d) Care sunt trăsăturile care definesc adolescentul obișnuit în text?

4 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos, justificând cu exemple din poezie:

- a) Textul este descriptiv, deoarece
- b) Textul propus este liric, deoarece

5 Numește figura de stil prin care experiența adolescentului este asociată cu cea a tatălui său. Există o asemănare între cei doi?

6 Formulează o explicație pentru atitudinea adolescentului prezentată în ultimele versuri, dar și pentru atitudinea celui care relatează întâlnirea cu adolescentul.

Limbă și comunicare

1 Identifică două câmpuri lexicale din text și scrie, în caiet, cuvintele pe care le conțin acestea. Ce indicii/informații despre semnificația textului poți deduce din aceste câmpuri lexicale?

- tema textului;
- un posibil mesaj al textului.

2 Identifică modul și timpul verbelor care denumesc acțiunile/atitudinile adolescentului. De ce crezi că autorul a utilizat acest mod/timp?

3 Identifică adjectivul prin care este caracterizat adolescentul și dă două sinonime ale acestui adjectiv.

7 Identifică tema textului, apoi numește strategia pe care ai folosit-o. Poți alege dintre variantele de mai jos sau poți propune altele:

- a) adolescența;
- b) relația adolescent – adulți;
- c) timpul;
- d) relațiile dintre generații.

1) Am identificat aspectul cel mai important din realitate despre care vorbește textul: viața adolescentului, relația cu adulții – cu tatăl, cu bătrânul.

2) Am corelat cuvintele din text cu titlul și am identificat un câmp lexical al adolescentului.

3) M-am gândit la alte texte care au în prim-plan imaginea unor adolescenți, spre exemplu *Adolescenți pe mare* de Nichita Stănescu.

8 Care crezi că sunt valorile adolescentului din poezie? Dar ale celui care vorbește în poezie? Pentru a răspunde, gândește-te la ce face și la ce spune adolescentul, precum și la atitudinea adultului față de adolescent.

9 Exprimă-ți opinia, în trei-patru enunțuri, despre ce înseamnă un adolescent obișnuit.

4 Transcrie din textul-suport două propoziții aflate în raport de coordonare concludivă.

5 Precizează felul subordonatelor care au ca regent verbul „nu mă supăr” din ultima strofă.

6 Identifică un pronume personal și un pronume reflexiv în text.

7 Selectează un substantiv în vocativ și unul în acuzativ.

8 Scrie două enunțuri în care substantivul „adolescent” să fie, pe rând, complement prepozițional și atribut.

- 9 Identifică o caracteristică a limbajului utilizat în textul dat și prezintă-o într-un enunț, oferind exemple din text. Te poți referi la:
- limbajul colocvial/standard;
 - utilizarea cuvintelor cu sens propriu/figurat;
 - forme regionale etc.
- 10 Exprimă-ți opinia, în trei-patru enunțuri, despre trăsăturile unui adolescent obișnuit, făcând referire la textul dat și la experiența personală.
- 11 Imaginează-ți că te-ai întâlnit cu adolescentul din poezie. Scrie un text narativ, de cel puțin 150 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare alături de acesta, incluzând o secvență dialogată, de minimum patru replici, și una descriptivă, de minimum 30 de cuvinte.
- 12 Scrie un text de minimum 150 de cuvinte, în care să prezinți o semnificație a textului *Adolescentul obișnuit* de Eugen Cioclea. În redactarea textului: vei preciza mesajul textului/o semnificație a textului, prin referire la tema literară; vei menționa patru trăsături ale adolescentului; vei interpreta două figuri de stil diferite, relevante pentru semnificație; vei prezenta o emoție exprimată/un sentiment exprimat în textul poetic.

✓ AUTOEVALUARE

- 1 Formulează două reflecții asupra lumii, pornind de la temele studiate anul acesta: descoperirile, timpul, natura umană, arta, adolescența.
- 2 Scrie un scurt text în care să răspunzi la întrebarea „Ce mesaje despre oameni și despre lume sunt transmise prin literatură?”, valorificând temele studiate în clasa a VIII-a.

FIȘĂ DE OBSERVARE A COMPORTAMENTULUI

Apreciază activitatea ta (comportamente și atitudini) în cadrul fiecărei unități.

Comportament	Niciodată	Uneori	Deseori	Întotdeauna
Am înțeles care este subiectul lecției și care este scopul ei.				
Am ascultat cu atenție explicațiile profesorului și recomandările sale.				
Am citit cu atenție sarcinile de lucru.				
Am fost activ în lucrul în echipe sau pe grupe, am colaborat sprijinind ideile corecte ale tuturor colegilor.				
Am adresat întrebări de clarificare sau de explicare suplimentară adecvate cerințelor.				
Am rezolvat sarcinile individual, în echipă sau în grupă, la timp și corect.				
Mi-am făcut temele pentru fiecare oră.				
Am învățat lecțiile constant și am adresat întrebări profesorului acolo unde am întâmpinat dificultăți.				
Am avut răbdare să ascult răspunsurile colegilor și am oferit feedback.				
Am încredere în mine când lucrez activitățile propuse.				

REFERINȚE DE SPECIALITATE

• ****, DEX – Dicționarul explicativ al limbii române* (ediție revăzută și adăugită), Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012; • ****, Gramatica limbii române*, Vol. I, Cuvântul, Vol. II, Enunțul, București, Editura Academiei Române, 2008; • ****, Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*, București, Editura Universul Enciclopedic, 2024; • ****, Perspective. Revista de didactica limbii și literaturii române*, ANPRO; • Adam, Jean-Michel, *Textele: Tipuri și prototipuri*, traducere de Cristina Stanciu, Iași, Editura Institutul European, 2009; • Beteringhe, Emanuel et al., *Manualul elevului pentru disciplina opțională Dezbatere, Oratorie și Retorică*, București, 2016 (arhivă online); • Bidu-Vrânceanu, A.; Călărășu, C.; Ionescu-Ruxândoiu, L.; Mancaș, M.; Pană Dindelegan, G., *Dicționar general de științe – științe ale limbii (DSL)*, București, Editura Nemira, 2001; • Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române – stil, stilistică, limbaj*, București, Editura Academiei, 1973; • Culler, Jonathan, *Theory of the Lyric*, Harvard University Press, London, England, 2015; • Ionescu-Ruxândoiu, Liliana, *Conversația. Structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, București, Editura All Universitar, 1999; • Jouve, Vincent, *Poétique des valeurs*, Paris, PUF, 2001; • Jouve, Vincent, *L'Effet-personnage dans le roman*, Paris, PUF, 1998; • Mancaș, Mihaela, *Dicționar de stilistică. Poetică, retorică, naratologie, versificație*, București, Editura Spandugino, 2022; • Moeschler, Jacques; Reboul, Anne, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, coordonarea traducerii: Carmen Vlad, Liana Pop, Cluj, Editura Echinoc, 1999; • Morrow, David R.; Weston, Anthony, *A Workbook for Arguments. A complete Course in Critical Thinking*, Hackett Publishing Company, 2016; • Nelega, Alina, *Structuri și formule de compoziție ale textului dramatic*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2010; • Onojescu, Monica (coord.), *Valorile reflectate de lumile ficționale*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2023; • Pamfil, Alina, *Didactica literaturii. Reorientări*, București, Editura Art, 2016; • Pamfil, Alina, *Studii de didactica literaturii române*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2006; • Pamfil, Alina, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45, 2003; • Pană Dindelegan, Gabriela (ed.), *Gramatica de bază a limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016; • Pană Dindelegan, G. (coord.), *Gramatica limbii române pentru gimnaziu*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2022; • Pânișoară, Ion-Ovidiu, *Comunicarea eficientă*, ediția a IV-a, Iași, Editura Polirom, 2015; • Pânișoară, Ion-Ovidiu (coord.), *Enciclopedia metodelor de învățământ*, Iași, Editura Polirom, 2022; • Petraș, Irina, *Teoria literaturii*, Cluj-Napoca, Editura Biblioteca Apostrof, 2002; • Rosenblatt, Louis M., *Cititorul, textul, poemul. Teoria tranzacțională a operei literare*, trad. de Florentina Sâmbăian, Andreea Ghiță, București, Editura Art, 2024; • Sâmbăian, Florentina, *O didactică a limbii și literaturii române. Provocări actuale pentru profesor și elev*, București, Editura Art, 2014; • Stan, Mihail (coord.), *Ghid de evaluare. Limba și literatura română*, București, Editura Aramis, 2001; • Șerbănescu, Andra, *Cum se scrie un text?*, Iași, Editura Polirom, 2007; • Vintilă-Rădulescu, Ioana (coord.), *Dicționarul ortografic, ortoepic, morfologic al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”, ediția a III-a, revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic, 2021.

Pentru acuratețe științifică s-a optat pentru definițiile și clasificările propuse în Pană Dindelegan, Gabriela (ed.), *Gramatica de bază a limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Textele literare au fost selectate din următoarele volume:

• ****Basmele românilor*, București, Editura Paralela 45, 2022; • Alecsandri, Vasile, *Doine, pasteluri, poezii populare*, București, Editura Litera, 2020; • Alecsandri, Vasile, *Teatru*, București, Editura Curtea Veche Publishing, 2011; • Băjenaru, Grigore, *Çismigiu Et Comp.*, București, Editura Agora, 2014; • Blaga, Lucian, *Opera poetică*, București, Editura Humanitas, 2018; • Caragiale, I.L., *Opere* (Vol. I-IV), București, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2011; • Cehov, A.P., *Livada de vișini. Trei surori*, Iași, Editura Polirom, 2016; • Chiriță, Constantin, *Cireșarii*, București, Editura Roxel Cart, 2024; • Eliade, Mircea, *Romanul adolescentului miop*, București, Editura Tana, 2023; • Eliade, Mircea, *Coloana nesfârșită: teatru*, București, Editura Minerva, 1996; • Eliade, Mircea, *Memorii*, București, Editura Humanitas, 1991; • Eminescu, Mihai, *Opere. Poezii*, București, Editura Academiei Române, 2019; • Ende, Michael, *Momo*, Iași, Editura Polirom, 2012; • Fournier, Alain, *Căderea pierdută*, trad. de Laura Marin, Iași, Editura Polirom, 2013; • Gary, Romain, *Promisiunea zorilor*, trad. de Daniel Nicolescu, București, Editura Humanitas, 2018; • Horea, Ion, *O sută și una de poezii de Ion Horea*, București, Editura Academiei Române, 2022; • Kipling, Rudyard, *Dacă*, București, Editura Spandugino, 2024; • Manolescu, Nicolae, *Lectura pe înțelesul tuturor*, Brașov, Editura Aula, 2003; • Maria, Regina României, *Jurnal de război 1916-1917*, București, Editura Humanitas, 2022; • Marinescu, Aurelia, *Codul bunelor maniere astăzi*, Editura Humanitas, București, 2023; • Mălăncioiu, Ileana, *Poezii*, Editura Vitruviu, București, 1996; • Mușatescu, Tudor, *Teatru*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958; • Perța, Cosmin, *Anisia și uneltele fermecate*, Iași, Editura Polirom, 2021; • Pillat, Ion, *Cămara cu fructe*, București, Editura Astro, 2017; • Romanciuc, Vasile, *Pâinea noastră cea din toate filele*, Chișinău, Editura Cartier, 2020; • Russo, Alecu, *Opere*, București, Editura Știința, 2015; • Sadoveanu, Mihail, *Neamul Șoimăreștilor*, București, Editura Mihail Sadoveanu, 2014; • Săvoiu, Adrian (ed.), *Antologia fabulei românești*, București, Editura Art, 2017; • Schlesser, Thomas, *Ochii Monei*, traducere și note de Daniel Nicolescu, București, Editura Humanitas, 2024; • Sebastian, Mihail, *Teatru*, București, Editura Cartex, 2023; • Sorescu, Marin, *Opere. Poezii*. Vol. I, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Univers Enciclopedic, 2018; • Stănescu, Nichita, *Integrala poeziei*, Editura Vasiliana '98, 2013; • Teodoreanu, Ionel, *La Medeleni*, București, Editura Agora, 2011; • Topîrceanu, George, *Opere, Poezii. Proză literară*, vol. 1, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Univers Enciclopedic, 2014; • Tudoran, Radu, *Un port la răsărit*, București, Editura Cartea Românească, 2022; • Vancu, Anca, *Let's Do It, Romania: cum am mobilizat 1,8 milioane de oameni să curețe România*, București, Editura Curtea Veche, 2018; • Vișniec, Matei, *Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele*, București, Editura Arthur, 2024; • Vișniec, Matei, *Poezii de transformat visele în oglinzi*, București, Editura Arthur, 2024.

